

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

De Svmma Trinitate, Et Fide Catholica.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

DE SVMMMA TRINITATE, ET FIDE CATHOLICA.

TITVLVS I.

INNOCENTIVS III. IN CONCILIO GENERALI.

Tractat de Trinitate, & ipsius operibus: de Fide, & articulo fidei.

CAPITVLVM PRIMVM.

IRMITER credimus, & simpliciter confitemur, quod unus solus est verus Deus, aternus, immensus, & incommutabilis, incomprehensibilis, omnipotens, & ineffabilis. Pater & Filius, & Spiritus Sanctus: tres quidem personae, sed una & essentia, substantia, seu natura simplex omnino: Pater à nullo, Filius à Patre solo, ac Spiritus Sanctus pariter ab utroque: ab quo initio, semper ac sine fine: Pater generans, Filius nascens, & Spiritus Sanctus procedens: consubstantiales, & coeternales, & coomnipotentes, & coeterni: unum universorum principium: creator omnium visibilium & invisibilium, spiritualium & corporalium: qui sua omnipotentia virtute simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, spirituale & corporalem, angelicam videlicet & mundanam: ac deinde humanam, quasi communem ex spiritu & corpore constitutam. Diabolus enim & alij daemones à Deo quidem natura creati sunt boni, sed ipsi per se facti sunt mali. Homo vero diaboli suggestionem peccavit. Haec sancta Trinitas secundum communem essentiam individua, & secundum personales proprietates discreta, primò per Moysen & sanctos Prophetas, aliosque famulos suos, iuxta ordinatissimam dispositionem temporum, doctrinam humano generi tribuit salutarem. Et tandem unigenitus Dei filius Iesus Christus à tota Trinitate communiter incarnatus, ex Maria semper virgine Spiritus Sancti cooperatione conceptus, verus homo factus, ex anima rationali & humana carne compositus, una in duabus naturis persona, viam vitae manifestius demonstravit. Qui cum secundum divinitatem sit immortalis & impassibilis, idem ipse secundum humanitatem factus est mortalis & passibilis. Qui etiam pro salute humani generis in ligno crucis passus & mortuus, descendit ad inferos, resurrexit à mortuis, & ascendit in caelum: sed descendit in anima, & resurrexit in carne: ascenditque paciter in utroque: venturus in fine saeculi, iudicaturus vivos & mortuos, & redditurus singulis secundum opera sua, tam reprobis, quam electis: qui omnes cum suis propriis resurgent corporibus, quae nunc gestant, ut recipiant secundum opera sua, si-

ve bona fuerint sive mala: illi cum diabolo poenam perpetuam, & isti cum Christo gloriam sempiternam.

Tractatur hic de sacramentis ecclesiasticis.

Abbas Siculus.

Vna a verò est fidelium universalis ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur. In qua idem ipse sacerdos est sacrificium b Iesus Christus: cuius corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur, transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem, potestate divina: ut ad perficiendum mysterium unitatis, accipiamus ipsi de suo, quod accepit ipse de nostro. Et hoc utique sacramentum nemo potest conficere, nisi sacerdos, qui recte fuerit ordinatus, secundum claves ecclesiae, quas ipse concessit Apostolis, eorumque successoribus Iesus Christus. Sacramentum verò c baptismi (quod ad Dei invocationem & individuae Trinitatis, videlicet Patris & Filii, & Spiritus Sancti, consecratur in aqua) tam parvulis, quam adultis in forma ecclesiae à quocunque rite collatum proficit ad salutem. Et si post susceptionem d baptismi quisquam prolapsus fuerit in peccatum, per veram potestatem semper poenitentiam reparari e. Non solum autem virgines & continentem, verumetiam conjugati, per rectam fidem & operationem bonam placentes Deo, ad aeternam merentur beatitudinem pervenire.

CAP. II.

Pater & Filius & Spiritus Sanctus vera unione, non collectiva, seu similitudinaria, sunt una essentia, substantia seu natura: quo substantia non est generans, nec genita, nec procedens: quia illi aeterni non attribuuntur substantia, sed personae: nec per hoc in Trinitate concluditur quaternitas. Contrarium sentientes, ut haeretici sunt censendi, nisi ab errore resipiscant, & correctioni apostolicae sedis se supponant. Abbas Siculus.

Idem in eodem f.

Dannamus g ergo & reprobamus libellum seu tractatum, quem Abbas Ioachim edidit contra magistrum Petrum Lombardum de unitate seu essentia Trinitatis, appellans ipsum haeticum & insanum, pro eo quod in suis dixit sententiis h, quoniam quaedam summa res est Pater & Filius & Spiritus Sanctus, & illa non est generans, neque genita, neque procedens: unde asserit, quod ille non tam Trinitatem, quam quaternitatem asstruebat in Deo, videlicet tres personas, &

a Ecclesia unitas. b Eucharistia. c Baptismus. d Patris. e Concor. ca. quia sanctitas. ponderet. & c. contumaces. f. quod autem ad civilem politiam & mundiciam attinet, nemo poenitentia nocens esse desinit. l. 67. de iure. l. 17. de adil. ed. l. pen. de bon. rapr. f. Cap. 2. g. Cap. 2. eod. tit. in 4. compil. h. l. 7. sent. dist. 5.

a Cap. 1. Hoc autem concilium Roma in Laterano celebratum est anno Christi 1215, a fidelentibus Hierosolymitano & Constantinopolitano Patriarchis, & totius serie orbis Episcopis, principibus, legationibus, & Pontificatus Innoc. III. decimo octavo. b Cap. 1. eod. tit. in 4. compil. c. Hanc Decr. & seq. eruditissime explicat B. Tom. 1. 1. 24. tom. 17. d. similia textus in l. nullus haeticus. C. ad. n. e. Textus in l. inter claras. h. omnes. vers. & quoniam. C. ad. n. f. Extremum iudicium.

illam communem essentiam quasi quartam: manifeste protestans, quod nulla res est, quae sit Pater & Filius & Spiritus Sanctus; nec est essentia, nec substantia, nec natura: quamvis concedat, quod Pater & Filius & Spiritus Sanctus sunt una essentia, una substantia, unaque natura, verum unitatem huiusmodi non veram & propriam, sed quasi collectivam & similitudinariam esse fatetur: quemadmodum dicuntur multi homines unus populus, & multi fideles una ecclesia: juxta illud: *a* Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una. & Qui *b* adheret Deo, unus spiritus est cum illo. Item: *c* Ille qui plantat, & qui rigat, unum sunt: & *d* Omnes unum corpus sumus in Christo: rursum in libro Regum. *e* Populus meus, & populus tuus, unum sunt. Ad hanc autem suam sententiam asserendam, illud potissimum verbum inducit, quod Christus de fidelibus inquit in Evangelio: *f* Volo pater ut sint unum in nobis, sicut & nos unum sumus, ut sint consummati in unum. Non enim (ut ait) fideles Christi sunt unum, id est, quaedam una res, quae communis sit omnibus, sed hoc modo sunt unum, id est una ecclesia, propter catholicam fidei unitatem, & tandem unum regnum, propter unionem indissolubilis charitatis, quemadmodum canonica Ioannis Apostoli epistola legitur: *g* Quia tres sunt qui testimonium dant in caelo. Pater & Filius & Spiritus Sanctus: & hi tres unum sunt. Statimque subiungitur: Et tres sunt, qui testimonium dant in terra; spiritus, aqua & sanguis: & hi tres unum sunt, sicut in quibusdam codicibus invenitur. Nos autem sacro *h* approbante concilio, credimus & confitemur cum Petro Lombardo, quod una quaedam summa res est, incomprehensibilis quidem & ineffabilis, quae veraciter est Pater & Filius & Spiritus Sanctus; tres simul personae, ac sigillatim quilibet earundem: & ideo *i* in Deo solummodo Trinitas est, non quaternitas: quia quilibet trium personarum est illa res, videlicet substantia, essentia, seu natura divina: quae sola est universorum principium, praeter quod aliud inveniri non potest: & illa res non est generans, neque genita, nec procedens, sed est Pater, qui generat, & Filius, qui gignitur, & Spiritus Sanctus, qui procedit: ut distinctiones sint in personis, & unitas in natura. Licet igitur alius sit Pater, alius Filius, alius Spiritus Sanctus, non tamen aliud: sed id, quod est Pater, est Filius, & Spiritus Sanctus idem omnino: ut secundum orthodoxam & catholicam fidem consubstantialia esse credantur. Pater enim ab aeterno Filium generando, suam substantiam ei dedit, juxta quod ipse testatur: *k* Pater quod dedit mihi, majus omnibus est. Ac dici non potest, quod partem substantiae suae illi dederit, & partem ipse sibi retinuerit: cum substantia Patris indivisibilis sit, utpote simplex omnino. Sed nec dici potest, quod Pater in Filium transtulerit suam substantiam generando, quasi sic dederit eam filio, quod non retinuerit ipsam sibi: alioquin deditisset esse substantiam. Patet ergo, quod sine ulla deminutione Filium nascendo substantiam Patris accepit: & ita Pater & Filius habent eandem substantiam: & *l* sic eadem res est Pater & Filius, nec non & Spiritus Sanctus ab utroque procedens. Cum ergo Veritas pro fidelibus suis orat ad Patrem: Volo (inquiens) ut ipsi sint unum in nobis, sicut & nos unum sumus: hoc nomen *m* unum, pro fidelibus quidem accipitur, ut intelligatur unio

a Mat. 4. *b* 1. Cor. 6. *c* 1. Cor. 3. *d* 1. Cor. 12. *e* 3. Regum 22. *f* Ioan. 17. *g* 1. Ioan. 5. *h* Vide Melchiorum Can. lib. 12. c. 7. de locu Theolog. 6. 2. praecip. *i* In uno manuscripto ita: Et ideo in Deo solummodo Trinitas, non quaternitas reperitur. *k* Ioan. 16. *l* Ioan. 17. *m* Significatum & a quo vocatio nem dictionis unius vide apud Bart. in l. 1. si plures, in vers. difficile. ff. de pac. Sed aliter unum sunt fideles Christi, aliter tres persona divina.

charitatis in gratia: pro personis vero divinis, ut attendatur identitatis unitas in natura, quemadmodum alibi Veritas ait: Eftote *a* perfecti, sicut & Pater vester caelestis perfectus est: ac si diceret manifestius: Eftote perfecti perfectione gratiae, sicut Pater vester caelestis perfectus est perfectione naturae, utraque videlicet suo modo: quia inter creatorem & creaturam, non potest tanta similitudo notari, inter eos major sit dissimilitudo notanda. Si quis igitur sententiam vel doctrinam praesul Joachim in hac parte defendere vel approbare praesumpserit, tanquam haereticus ab omnibus evitetur *b*. In nullo tamen propter hoc Florentino *c* monasterio (cujus praesule Joachim exstitit institutor) volumus derogari: quoniam ibi & regularis est institutio, & observantia salutaris: maxime, cum ipse Joachim omnia scripta sua nobis assignari mandaverit apostolicae sedis iudicio adprobanda, seu etiam corrigenda, dictans epistolam, quam propria manu subscripsit, in qua firmiter constituit, se illam fidem tenere, quam Romana tenet ecclesia, quae (disponente Domino) cunctorum fidelium mater est & magistra. Reprobamus etiam & condemnamus perversissimum dogma impii *d* Almarici, cuius mentem sic pater mendaciter excaveat, ut eius doctrina non tam haeretica, quam insana sit censenda.

DE CONSTITUTIONIBUS TITVLVS II.

CAP. I. Iuris canonici statuta omnes ligant: & eorum ritus, tam in pronunciando, quam in decidendo iudicia sunt regulanda. Ex Concilio Meldensi *e*.

C Anonum *f* statuta custodiantur ab omnibus. Et nemo in actionibus vel iudiciis ecclesiasticis suo sensu, sed eorum auctoritate ducatur.

CAP. II. Constitutio respicit futura, & non praeterita. Gregorius *g* in Registo.

Cognoscetes: *h* [1 & 7.] Rem quae culpa caret in damnum vocari non convenit. Quotiens vero novum quid statuit, ut solent futuris formam imponere, ut dispendiis praeterita non commendet: Ne detrimentum ante prohibitionem possint ignorantes *i* incurere, quod eos postmodum dignum est vetitos iustificare.

[1 Multa narrantur de Christianis mancipiis, quae iudeis comparabant. Volebat autem Gregorius in futurum statueri, ut iudei qui Christiana mancipia emerint, intra diem quadragesimae eos vendere teneantur. Sed si ante annum quam hoc statueretur quaedam apud eos Christiana mancipia manserint, veritas illi ex eo dispendium irrogari, sed eis eorum alienandorum licentiam dari, conservaretur, quia.]

CAP. III. Potestas legem condendi & mutandi est penes vicarium Christi. Et quod de uno conexorum statuitur, ad aliud conexum extenditur. Abbas Siculus.

Augustinus super illud epistolae ad Hebraeos 1. Translato sacerdotio *m* necesse est ut legis translatio fiat.

Quia enim simul & ab eodem & sub eadem sponsonne utraque data sunt, quod de uno dicitur, necesse est ut de altero intelligatur.

a Mat. 5. *b* refutetur. *c* al. Florentino. *d* Almarici haeresis refertur directum p. 2. q. 7. *e* Cap. 11. & Burch. l. 1. c. 6. de p. s. c. 171. & c. 1. eod. tit. in 1. compil. *f* Quid dicitur canon. D. D. in l. privilegia. C. de sac. eccl. & gloss. can. dist. 3. *g* Lib. 7. epistol. 33. ad Fortunatum Episcopum Neapolitanum. *h* Cap. 2. eod. tit. in 1. compil. *i* al. non commendat. *k* Licet de in debito. & ibi gl. de prob. & l. lege 6. cum quidam. ubi Bart. D. ad leg. Corn. de sic. *l* Ca. 7. extant verba huius ca. in gloss. ord. *m* Cap. 4. eod. tit. in 1. compil.

CAP. IV.

Omnia prohibita a lege, peccatum est, & omne illud, quod sequitur ex eod. b. d.

Idem super epist. ad Roman. a

Nam concupiscentiam b nesciam, &c. Hoc enim elegit Apollolus generale, unde omnia mala oriuntur. Bona est ergo lex, quæ dum hoc prohibet, omnia mala prohibet.

CAP. V.

Constitutiones decretorum singularibus sunt opinionibus præferenda.

Hieronymus in Parabolis c.

Neminis prudentia tua. Prudentia sua innotuit, quæ ea, quæ sibi agenda vel dicenda videntur, Patrum decretis præponit.

CAP. VI.

Non valet constitutio collegii in damnationem aliquorum, & commoda ab eorum, cessante rationali causa. Vel sic: Absq. rationali causa non potest major pars capituli tollere consuetudinem, utilitatem privatorum nutriendam.

Innocentius III. Senonensi Archiepiscopo, & Episcopo Trecent.

Cum omnes d. [1 & infra.] Ad audientiam a notitiam pervenit, quod Trecentenses canonici novum fecerunt in Trecenti ecclesia constitutum, ut eis tam in presentia, quam in absentia redditus suos ex integro percepturus, qui in eadem ecclesia post illam constitutionem fuerunt, vel de cætero fuerint instituti, reditus in absentia non percipiant, sed tunc solum, cum fuerint residentes: cum secundum Trecentenses ecclesie consuetudinem omnes in hoc consueverunt esse pares. Statuerunt f. etiam, ut (cum singulis præbendis adnexa sint vineæ) ipsis suis, dum vixerint, possidentibus, vineæ decedentium ad successores non transeant, sed proventus earum inter singulos dividantur.

Cum igitur, quod quisque juris in alterum statuit, ipse debeat uti eo: & sapientis dicat auctoritas: g. Patre regem, quam tu ipse tuleris: mandamus quatenus antiquos canonicos junioribus, & junioribus in perceptione fructuum tam præbendarum, quam vinearum coarctetis antiquis, secundum priorem consuetudinem usque ad tempus prædictæ constitutionis servatam, vel secundum rationabilem institutionem in posterum observandam.

[1] ¶ Unum corpus sumus in Christo: singuli autem alter alterius membra: non debent majores minoribus, aut seniores junioribus invadere. Sed omnes qui in una ecclesia uni Deo famulantur, participent libertate. Cum pondus & pondus, mensura & mensura utrumq. abominabile sit apud Deum. Et evangelicis pariter familiis pari mercede vineæ suæ operarios remunerari, & extremos. Verum ad audientiam Apostolatus non pervenit.

CAP. VII.

Constitutio laicorum, ecclesiam seu ejus bona non adstringit.

Idem h. Tridentino Episcopo.

Quæ in i. ecclesiarum: [1 & infra.] Sanè pervenit ad audientiam nostram, quod cives k Tervisini consueverunt, ut si quis se ad inopiam vergere probabiliter allegaverit l, alienandi feudum, quod ab ecclesia vel aliis tenet, liberam habeat facultatem: [2 & infra.]

a Cap. 7. legimus hæc verba in gloss. ordin. b Cap. 7. eod. tit. in compil. c Cap. 3. eod. verba sunt in gloss. ordin. & c. 6. eod. tit. in compil. d Cap. 1. eod. tit. in 3. compil. e In multis antiquis, ad audientiam apostolatus nostri. f Secundum est canonice statutum. g Canonice scribitur in dist. moral. ut notat Cuius, text. in Rubr. & l. d. quod quisq. juris, &c. h al. Trecent. al. Coctensi, al. Ceren. i Cap. 2. eod. tit. in 3. comp. k Trecentenses & Conaglanenses. l Id est, allegando probaverit, neg. eam sufficit dicere nisi probetur.

Volentes igitur ecclesiarum indemnitati consulere, constitutionem hujusmodi, & venditiones feudorum ecclesiasticorum factas sine legitimo ecclesiasticarum personarum assensu, vires decernimus non habere.

[1] Et ecclesiasticorum virorum præjudicium attentantur, firmitatem fortiri non debent, sed ad ecclesiarum indemnitatem debent potius infirmari.]

[2] Nec emptor tenentur priori domino respondere, nisi ex sexta parte pretii, quam ipsi, si recipere voluerit, exhibebit, ex quo ecclesiasticarum non modicum jura laeduntur.]

CAP. VIII.

Dignitas sublata de ecclesia per statutum capituli confirmatum per Papam, ulterius non censetur vacare, nisi per contrarium actum statutum fuerit revocatum.

Idem.

Cum accessissent a ad Apo. sedem Archid. Tullenfis & G. Tullen. capituli procurator. Archi. proposuit memoratus, quod cum olim quidam Tullenf. canonici nostris auribus intimassent, quod primiceriatus b in Tullenf. ecclesia tanto tempore vacavisset, quod ad manus nostras illius personatus esset donatio devoluta: [1 & infra.] Fuit insuper ex parte capituli allegatum, quod de communi assensu canonicorum Tullenf. fuerit constitutum, ne primiceriatus dignitas c esset ulterius in ecclesia memorata: inter canonicos ipsos primiceriatus proventibus & possessionibus distribuitis: [2 & infra.] Propter quod evidenter adparet, quod primiceriatus ipse tanto tempore non vacaverit, sicut nobis fuerat falsa insinuatione suggestum. & infra. Quocirca mandamus, quatenus si vobis confiterit Tullenf. canonicos, ne ulterius in Tullenf. ecclesia primiceriatus esset officium, communiter statuisse, ac statutum ipsam auctoritate sedis apostolicæ fuisse postmodum (sicut dicitur) confirmatum, vos illud faciatis in suo robore permanere: nisi postea dicti canonici contravenierint, aliquem videlicet in primicerium eligendo.

[1] Dis. fil. alie sylvæ & belli prati Abbatibus, & Columbanæ monasterii Decano dedimus in mandatis, ut super hac inquirerent veritatem, & si personatum illum tanto tempore ita vacavisse constaret, quod juxta Lateran. statuta concilii ad nos ipsius esset donatio devoluta, ipsi personam idoneam de Tullenf. ecclesia vel aliunde in ipsi personatum instituerent vice nostra, & eundem facerent ab illa pacifice possideri.]

[2] Et eadem constitutio a. be. me. Alex. PP. prædecess. n. sui postmodum confirmata.]

CAP. IX.

Non obstante certo canonicorum numero etiam per Papam confirmato, protrudendum est receptum ultra numerum de superexcrecentibus fructibus, maxime si voluntariè per canonicos fuerint recepti.

Idem Clugiensi d. Episcopo.

Cum M. Ferrariensis, e [1 & infra.] Dicitur M. pro se ac quatuor sociis suis proposuit, quod Ferrarienses canonici, ut eo amplius suos redditus augmentarent, quod proventus ecclesie (qui dividi consueverant inter plures) in usus cederent paucorum, quatuordecim præbendas tantum, præter id, quod mensæ communiter deputarunt, in eadem ecclesia contra antiquam consuetudinem statuerunt. Postmodum verò contra constitutionem ipsam voluntariè venientes dictos quinque in canonicos receperunt, nullis præbendis assignatis eisdem. Et licet eorum redditus non modicum fuerint augmentati, nondum tamen eis voluerunt ex superexcrecentibus redditibus providere.

Verum ex adverso f fuit propositum, quod quatuordecim præbendarum numero in Ferrariensi ecclesia instituto, & apostolicæ protectionis præsidio robo-

a Cap. 4. eod. tit. in 3. compil. b al. primiceriatus dignitas. c Vide tit. de offic. primic. 7. d al. Clugiensi, e Cap. 3. eod. tit. in 3. compil. f ex adverso.

rato, cum una in eadem ecclesia prabenda vacasset, ad quorundam instantiam duos ad eam, & postmodum ad preces Episcopi dictum M. & quendam alium sine prejudicio dictae constitutionis in canonicos receperunt: ita quod canonici de canonia nihil perciperent, donec primi duo essent prabendas integre adsecuti. Cumque per canonicorum industriam fuerit procuratum, ut ex possessionibus, quas ecclesia tempore longo possedit, plures eis reditus solverentur, superexcrecentes communi mensa, quae minus sufficiens fuerat, deputaverunt: quos dicti quinque sibi postmodum petierunt contra capituli constitutionem in beneficium assignari. [2 & 7.] Mandamus quatenus cum in constitutione praedicta, & confirmatione se, apo. vel fuerit vel esse debuisset sicut consuevit expressum 4, nisi in tantum excrecerent ecclesiae facultates, quod pluribus possent sufficere competenter: & idem canonici in derogationem suae constitutionis, ad b vacaturas prabendas quatuor receperunt ultra numerum constitutum: antiquis canonicis prabendas cum integritate percipientibus consueta, superexcrecentes reditus praedictis canonicis facias assignari: ita, quod si ex eis pares potuerint cum aliis sortiri prabendas, quod super fuerit, in communes canonicorum usus (sicut prius stauerant) siue aliter, prout melius videbitur, convertatur: revocatis in irritum quaecunque ab alterutra partium in prejudicium alterius post motam quaestionem coram Episcopo Ferrariensi circa prabendas vel possessiones fuerint innovata.

[1 ¶] Canonicus. F.B. & B. & G. Canonicorum Ferrariensium, & magister G. Ferrariensis capituli procurator ad sedem Apostolicam accessissent, super quaestione quam de prabendis & redditibus habebant adinvicem dil. fil. n. tt. sanctae M. in Cosm. dia. cardinalem eis concessimus auditorem, coram quo.]

[2 Quia vero super his plena nobis, sicut idem cardinalis asserit, exhiberi non poterat certitudo, causam ipsam tuo examini duximus committendam.]

CAP. X.

Statutum generale laicorum, ad ecclesias, vel ecclesiasticas personas, vel earum bona in earum prejudicium non extenditur: nec speciale, etiamsi earum commodum & favorem concernat. Hoc dicit, quoad intellectum, Abbas Siculus.

Idem Abbati & conventus S. Sylvestri.

Ecclesia sanctae Mariae [1 & 7.] Nos attendentes quod laici (etiam religiosi) super ecclesiis & personis ecclesiasticis nulla sit attributa facultas: quos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi: a quibus si quid motu proprio statutum fuerit, quod ecclesiarum etiam respiciat commodum & favorem, nullius firmitatis existit, nisi ab ecclesia fuerit approbatum. Unde statutum de Basilio de non alienandis praediis rusticis vel urbanis, ministeriis, & ornamentis ecclesiarum, illa reprobatur fuit potissima ratione, quod auctoritate non fuit Rom. Pontificis roboratum. Quod a senatore factum fuerat in prejudicium monasterii non conventi nec confessi vel convicti, in irritum revocantes, easdem possessiones restituendas sibi sententia liter desinimus. f

[1 In via lata contra I. de Alteja, qui quasdam ipsius possessiones dicebatur contra iustitiam detinere, movit tempore B. Corosonis dicti sanatoris sub L. Iudice quaestionem. In ipso autem iudicio praefato I. de Alteja syndicus monasterii vestri assistit, & ab eo etiam testes

a I quod f. notit. 6. quia assidua. De adit. ed. notat. Bart. in l. memo. D. de reb. dub. b vacantes. c 1. in 3. compil. tit. de foro compet. Partes huius c. sunt 7. ut lite pendente. c. 3. & 4. d Vide c. qua in ecclesiis. supr. hoc tit. sacra pag. decretorum & liberalium artium ex tit. de iur. iur. in 3. cod. e Praefati ubi Roma, vid. san. bene. 66. dist. f residuum tit. in c. 7. ut lit. pen.

producti quidam ex monachis extiterunt. Iudex vero auditis rationibus partium pro eodem I. absolutiois sententiam promulgavit, a cuius sententia pars altera vocem appellationis emisit. Super hoc postea quaestione suborta, proponente parte victrici, quod non poterunt appellare, cum dictus L. non ut iudex, sed tanquam arbiter fuisset electus, parte victa contrario asserente, quod cum arbitrio fuerit contradicium, quod partes non nisi metu poene confringerit, quae in praemisso arbitrio non fuerat comprehensa, appellari merito poterit, & fortius, si iudicium extitisset. De hoc igitur ad iam dictum B. Corosonem quaestione perlata causam appellationis S. primicerio Iudici delegavit, in cuius partibus constitutus dictus I. de Alteja proposuit, se conveniendum non esse, cum non possideret id quod pars altera requirerat, sed cum monasterium vestrum rem possideret petitam, dictus autem B. Coroson quoniam, quoddam statutum emiserat a populo Romano approbatum pariter & acceptum, quod si quis post litem contestatam rem a se petitam transferret in alium, daretur possessio petitori, & alter fieret de possessore petitor. & idem I. post litem contestatam rem ipsam in monasterium transferre praesumpsit; possessionem rei petite assignavit ecclesiae memoratae. Verum quoniam dictus I. de possessionibus ipsis monasterio nostro annuam reddidit pensionem, adiecit ut hoc ipsum ab ecclesia S. Mariae fieret, donec de proprietate fundi cognosceretur; sed solutio qua fieret ecclesiae S. Mariae in via lata in iure suo penitus non noceret. Sed quia saepe factum monasterium vestrum conquerebatur a promisso B. Coroson: contra iustitiam spoliatum, & ipsum per officium nostrum suppliciter restitui postulabat, quod statutum ejus nullius valoris extiterit, multipliciter asseverans. & 7. His ergo & consimilibus in nostra, & f. n. praesentia prudenter a partibus allegatis.]

CAP. XI.

Pena simpliciter adposita propter contumaciam, in dubio intelligitur temporalis, & non perpetua.

Idem universis doctoribus Parisiis commorantibus.

XLiteris a vestra devotionis accepimus: [1 & 7.] Licet a vobis fide praestata fuerit constitutum, ut si quis magistrorum ordinationi universitatis ipsorum duceret resistendum, & primo, secundo, tertiove commonitus, intra triduum universitati parere contemneret magistrorum, ex nunc beneficio societatis eorum in magistratibus privaretur: & ob hoc magister G. fuit eorum communione privatus. Quia tamen constitutum non fuit, ut in perpetuum huiusmodi privatio perduraret, cum tam juris canonici, quam nostri moris existat, ut is, qui propter contumaciam communione privatur, cum satisfactionem congruam exhibuerit, restitutionem obtineat: mandamus quatenus supra dictum magistrum statutis vestris nunc humiliter parere curantem, ad communionis vestrae consortium in magistratibus admittatis.

[1 Quod cum quidam moderni videlicet doctores liberalium artium a majorum suorum vestigiis in tribus praesertim articulis deviant, habitu videlicet inhonesto, in lectionum & disputationum ordine non servato, & pio usu in celebrandis exequis decedentium clericorum jam quasi penitus negligenter omissis. Vos cupientes vestrae consulere honestati octo ex vobis iuratos ad hoc unanimiter elegistis, ut super dictis articulis de prudentium virorum consilio bona fide starent, quod foret expediens & honestum, ad illud in posterum observandum, vos juramento interposito communiter obstringendo, excepto duntaxat magistro G. qui jurate retuens & formidans fidei iuramentum pro se tantum obtulit cautionem. Fuit etiam insuper ad cau-

a Cap. 12. in 3. compil. de iur. iur.

team a vobis fide interposita protinus constitutum, ut si quisquam magistrorum adversus alios diceret resistendum, & primo & secundo tertio, communitus infra triduum universitati parere contemneret magistrorum, ex tunc beneficio societatis eorum in magistratibus privaretur: & quidem hoc ultimum quidem ex vobis simpliciter, quidam vero nisi satisfaceret, & nonnulli, nisi per vos se admitti ab aliis obtineret, se intellexisse fatentur. Cum autem supradictus magister C. infra triduum universitati non paruerit, requisitus iuxta conditionem ex tunc a vobis habitus, est exclusus. Qui cum satisfactioni condignae postmodum se obtulisset, in iv. magistrorum iuramento interposito compromisit, illorum dictum pro bono pacis se gratum & tatum pariter habiturum. Illi vero usque consilio sapientum, dictum suum communitate promulgant, & memorato magistro in virtute iuramenti praestitum prohibentes, ne deinceps in licitis universitati resisteret magistrorum, & injungentes eisdem, et tandem in eodem statu persisteret quo tunc erat, donec per se vel per procuratorem se posse ab aliis magistris per sedem Apostolice obtineret, salva in omnibus honestate. Vnde nobis humiliter supplicatis, ut eundem magistrum, virum utique providum & honestum & discretum, qui tanquam obedientiae filius, quod sibi praedicti quatuor injunctum, suscepit humiliter, & patienter observat, & ex benignitate sedis Apostolice faceremus communioni restitui magistrorum. Nos igitur ex praemissis intelligentes eidem magistro fuisse mandatum, ut tandem persisteret in eo statu quo tunc erat, donec magistrorum communioni de mandato sedis Apostolice redderetur, & paratus sit super praemissis satisfactionem congruam exhibere.]

CAP. XII.

Non possunt canonici sine causa restringere numerum canonicorum sui praebendam. Abbas Siculus.

Honorius III. Episcopo & cantori Cambionensi.

Ex parte a Episcopi Eduensis fuit propositum, quod canonici Eduenses propriis commodis in hiantes praebendarum numerum ab antiquo in ecclesia Eduensi statutum (licet non sint ejus deminuti reditus) restringerent. [i & infra.] Nolentes igitur divini numinis minui cultum, sed potius augmentari, mandamus quatenus antiquum numerum facientes auctoritate nostra servari, praebendas, quas a tempore ultimi statuti inventitis vacasse in ecclesia memorata (non obstante aliqua constitutione super hoc a canonicis ipsis facta, vel confirmatione a nobis b ab eisdem obtenta) personis cum consilio Episcopi conferatis.

[i] Ut sic in temporalibus magis abundent, dum ea de quibus sustentari vult canonice numerus consuetus, tali praetextu in augmentacionem convertere praebendam, & in factis suis ruitonem super hoc confirmationis literas a nobis dicuntur impetrasse in communi forma.]

CAP. XIII.

Constitutio futura respicit, & non praeterita: nisi in ea de praeteritis cavetur.

Gregorius IX. Archiepiscopo S. Mariae majoris de urbe.

Quoniam constitutio Apostolicae sedis omnes adstringit, & nihil debet obscurum vel ambiguum continere: Declaramus constitutionem e. quam nuper super praeteritis in perceptione portionum majoribus, & consuetis servitiis a minoribus exhibendis, edidimus, non ad praeterita, sed ad futura tantum extendi. Cum leges & constitutiones futuris certum sit dare formam negotiis, non ad praeterita facta trahi: nisi nominatim in eis de praeteritis caveatur.

a Ex hoc e. aperte colligitur non valere statutum, per quod cultus divinus sine causa diminuitur, etiamsi in forma communi per Papam fuerit confirmatum. b Hunc textum dixit Curia esse singularem ad hoc, quod app. confirmationis intelligitur de confirmatione in forma communi. c s. statum. j. de majoria. & ob.

tibus, & consuetis servitiis a minoribus exhibendis, edidimus, non ad praeterita, sed ad futura tantum extendi. Cum leges & constitutiones futuris certum sit dare formam negotiis, non ad praeterita facta trahi: nisi nominatim in eis de praeteritis caveatur.

DE RESCRIPTIS. b

TITVLVS III.

CAP. I.

Privilegio generali, secundum ius commune obtento, obstat rescriptum speciale, etiam de eo mentionem non faciens. b. d. secundum intellectum magis communem.

Alexander III. Senonensi Archiepiscopo.

Sicut e Romana [i & infra.] Quaxitum est a nobis ex parte tua, si alicujus causa delegatis iudicibus sub lato remedio appellationis committitur, & literis Apostolicis altera pars munita (quibus ei generaliter est indultum, ut liberè sibi liceat appellare) in vocem appellationis proruperit, an ejus in eadem causa debeat appellationi deferri? Inquisitioni tuae taliter respon. quod ejus in hac parte appellatio non debet admitti, postquam est causa iudicibus appellatione remota commissa. Quia speciale mandatum derogat generali.

[i] Ecclesia omnium ecclesiarum dissonant Domino mater est, & magistra: ita & nos qui eidem ecclesiae licet immeriti, divina dispositione providentia praesidemus, prout Dominus nobis ministraverit, consultationibus respondere cogimur singulorum, & quae videntur dubia, Apostolica circumspectionis providentia declarare. Sicut.]

CAP. II.

In rescripto Apostolico subintelligitur clausula, si preces veritate nitantur. Et si rescriptum prohibet causae cognitionem, est de falsitate suspectum.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo.

Ex parte Conventrensis Episcopi nostris est auri bus intimatum, quod cum de causa, quae inter G. & F. clericos vertitur super praebenda de Novalis e cognoscens, legitime eidem F. (secundum tenorem literarum nostrarum continentium, quod si constaret ipsum F. de perjurio esse convictum, & perpetuo illi renunciasset praebendam, amoveretur ab ea, eo cognito & probato) praebendam adjudicasset eandem: ipse in vocem appellationis prorupit: & ad te quod ei praebendam praecise & absque cause cognitione restitueres, literas nostras reportavit: [i & infra.] Verum quoniam non credimus ita praecise scripseris, & in hujusmodi literis intelligenda est haec conditio, etiam si non f. adponatur, si preces veritate nitantur: g mandamus quatenus inspectis literis, quas Episcopo praedicto direximus, si in veneris, quod secundum praedictum modum ei scripserimus, & in literis, quas praefatus F. reportavit, non fuerit habitamentio priorum literarum, sententiam praefati Episcopi confirmes, & expeditum F. cum literis nostris, quas tibi detulit, ad praesentiam nostram tanquam falsarium venire compellas.

[i] Et Episcopum, qui post appellationem eum praebenda spoliaverat, auct. ap. alicuius beneficium conferendi potestate app. cessante privare, donec per se, vel per nuncium, aut per literas suas de tanto excessu satisfactus ad sedem ap. accederet, & praenominatum G. si eundem F. in iam dicta praebenda praesumeret molestare, vinculo excommunicationis usque ad condignam satisfactionem constringeret.]

a Verba legis, leges. C. de legibus. b Et eorum interpretatibus, add. in quadam edit. Vaticana. c cap. i. eod. tit. in r. compilat. Post Concil. Lateran. sub Alexan. 3. part. 10. cap. 11. d Post Concil. Lateran. p. 7. c. 22. & c. 2. eod. tit. in r. compilat. e Noharl. al. Noharl. f Et si scripseris taliter: hoc ex nimia occupatione contigit. g Tunc erit nisi haec clausula inferatur rescripto, non valet rescriptum. l. ult. c. de divers. rescript.

CAP. III.

Si in secundo rescripto per adversarium impetratum non fiat mentio de primo, valet primum, & non secundum: alius valet secundum. Et si primum sicut impetratum communi consensu partium, non valet secundum impetratum per alteram partem, hoc tacito.

Idem Vintoniensi Episcopo.

CAETERUM si aliquis super aliqua causa ab Apostolica sede impetraverit literas, & adversarius ejus eandem causam postmodum obtinuerit committi aliis, de commissione priore non habita mentione: priores iudices ad decisionem causae possunt procedere, nec secundae litterae obtinent alicuius roboris firmitatem. Si vero in secundis litteris habeatur mentio de commissione priori, praedicta causa a priorum est exempta iudicio: cum eadem litterae non sint veritate tacita impetratae. Verum si de adfensu partium causa committitur, & processu temporis, vel etiam continuo, alterutra pars, altera nesciente, causam ipsam, tacito de commissione priori, alii iudici obtinuerit delegari, non immerito is, qui tali dolo vel fraude adversarium suum labore coegit, in expensas condemnari debet eidem.

CAP. IV.

Si Papa mandatur in rescripto de duobus inquiri: alternativè, ad certum effectum consequendum, sufficit alterum probari.

Idem Eboracensi Archiepiscopo.

INTER ceteras consultationes tuas, fuit propositum coram nobis, quid tenere debeas, cum aliqua sub dysfunctione mandantur, quorum unum verum est, alterum falsum: ut puta si proponatur, quod si talis sit sacerdotis filius, & in sacerdotio genitus, qui proximo in tali ecclesia ministravit, vel quod illicite ecclesiam occupavit eandem. Huic ergo quaestioni taliter respondi. (iudici quodcumque istorum confiteri) illi praebitam ecclesiam ad adjudicari debere. Et eadem in similibus observandum est.

CAP. V.

Si ad quem rescriptum Papa dirigitur, debet illi parere, vel causam rationabilem assignare, quare parere non potest.

Idem Ravennati Archiepiscopo.

SI quando aliqua tua fraternitati dirigimus, quaerimus animum tuum exasperare videntur, turbati non debent. [1 & infra.] Qualitatem negotii pro quo tibi scribitur diligenter considerans, aut mandatum nostrum reverenter adimpleas, aut per litteras tuas, quare adimplere non possis, rationabilem causam praetendas: quia patienter sustinebimus, si non feceris, quod prava nobis fuerit insinuatione suggestum.

[1 Neque moveri, aut credere quod personam tuam contemptibilem velimus reddere vel despectam, quia te sicut charissimum fratrem nostrum, & immobilem columnam ecclesiae assuetissima charitate diligimus, & honori & exaltationi tuae desideramus modum omnibus incrementum. Nam & si sepi fratribus & Consuepiscopi nostri servandam veritatem eorum qua rebus fugerantur, asserere & dare scriptissimus: hoc tamen non ex minori affectione contingit, sed ut clamoribus querulantium secundum Deum, & officii nostri debitum satisfacere eo comprobemus. Quapropter monemus prudentiam tuam & exhortamur attentius, quatenus de cetero non movearis, neque turbetur, nec tuus animus deprecatur, si tibi durum vel asperum scriptissimus, sed sicut vir providus & discretus.

CAP. VI.

Cistercienses sunt privilegiati, quod non possunt conveniri per rescriptum Papa, nisi in eis fiat mentio de eorum ordine.

Idem Cisterciensibus fratribus &

a Post Concil. Lateran. p. 7. c. 9. & c. 3. eod. tit. in 1. compil. b l. 1. C. si contra ius vel util. pub. & ibi Bald. c Post Conc. Later. par. 4. c. 1. & c. 4. eod. tit. in 1. compil. d In 1. compil. legitur, abjudicari. e c. 5. eod. tit. in 1. compil. f ad Abbati Cisterciens. & fratribus Cuznan.

Cum ordinem a Cisterciensem professi: [1 & infra.] Si contra vos super decimis, vel aliis (quae ordini vestro specialiter sedes Apostolica indulgit) non facta mentione Cisterciensis ordinis, litterae fuerunt a sede Apostolice impetratae, per eas minime teneamini respondere.

[1 Et privilegio quo fratres alii gaudeatis, inter vos & clericos, alios, faculares super decimis quaestione suborta, tacito quod sitis Cisterciensis ordinis, contra vos, vel in monachos alterius ordinis litterae a sede Apostolice impetratae, deinde juramentis, litigiis, sicut i vobis significantibus accepimus, & expensis difficilibus vos inquietant. Volentes ergo vobis sollicitè providere, ne contra tenorem privilegiorum vestrorum positum quorundam temeritate vocari, aut, Apostolice, vobis mandamus, ut.]

CAP. VII.

Si sede vacante scribitur capitulo, aut gerenti vice Episcopi, ut praebendam alicui conferat, si creatur Episcopus non dicitur executioni mandatum, & ad eum spectat collatio praebendarum, illud adimplere tenetur. hoc dicit, secundum lecturam communiter adprobatae. Abbas Siculus.

Idem Tornacensi Episcopo.

ETiam te: [1 & infra.] Dudum si quidem ante tuam promotionem litterae a nobis (si bene meminimus) emanarunt, quibus deano & ecclesiae tui commissa (te adhuc in eodem capitulo existente) mandatum dedimus & praecipimus, ut P. (qui de gente Ludzororum originem duxit, & divina gratia fidem Christi susceptus) in canonicum reciperet, & praebendam sibi conferre deberent: [1 & infra.] Ipse vero (quia donatio praebendarum ad te spectabat) praecipuum nostrum executioni non potuerunt mandare. Cum itaque praefectus P. te super hoc ex parte nostra requireret, respondi tibi, quod nullum inde mandatum receperas, & sic eum ad te in seculo negotio, remisisti. Quod nullatenus fecisse deberes, si data litterarum diligentius attendisses, cum tempore, quo litterae ipsae datae fuerunt, de capitulo ipso esses, sicut quieras Archidiaconus & canonicus ejusdem ecclesiae, nec esses adhuc in Episcopum consecratus. [1 & infra.] Pro eo vero quod a Ludzux exiiteris, ipsum dedignari non debes.

CAP. VIII.

Non valet rescriptum impetratum ad beneficia, si in eo taceatur dignitas impetrantis.

Lucius III. Lincioni Episcopo.

AD aures nostras pervenit, quod plerumque decani Archidiaconi, praetores, vel alii ecclesiastici praedicti dignitatibus, super minoribus beneficiis litteras impetrantes, non suppressunt dignitatis suae, & simpliciter nomine se appellant, tanquam non habeant aliquem pensionatum. [1 & infra.] Tuae consultationi [taliter] respondemus, quod cum non sit intentionis nostrae, ut pensionae pluribus reductibus abundantes, per litteras nostras pauperes clericos super minoribus beneficiis inquietent, litteras, in quibus actor suae nomen dignitatis suppressit, vires nolumus obtinere.

[1 Ideo, rescripto nostro postulas edoceri, si istam ista taceant, praedictum illi debeas generare.]

CAP. IX.

Valet secundum rescriptum impetratum ab adversario, licet non faciat mentionem de primo, si primum impetrans dolo, vel negligentia, non fuerit usus illo.

Idem Norwicensi Episcopo.

SI autem aliquis auctoritate posteriorum litterarum per adversarium in iudicium tractus, obiecerit

a Cap. 1. eod. tit. in 2. compil. b Videtur esse pars c. eam te. f. de arate & qual. ord. c. 3. eod. tit. in 2. compil. c In uno habetur, in fratrem. d Vide in hunc locum Ioan. Rojari in singularibus fides. singul. 104. e al. Vualtero Lincon. Archidiacon. Al. Vinton. Episcop. f Post Concil. Later. sub Alex. III. par. 4. c. 1. & c. 6. eod. tit. in 1. compil. g Cap. 7. eod. tit. in 1. compil. & post Concil. Later. sub Alex. III. par. 4. c. 9.

litteras

litteras se priores habere, de quibus in posterioribus mentionem non habetur, sed eis dolo, vel negligentia uti postposuerit, excusari non debet. Si autem, quia delegati iudicis copiam nequeverit habere, per posteriores litteras non poterit conveniri.

CAP. X.

Non valent rescripta per qua incerti iudices dantur, vel futura negotia committuntur.

Idem.

Ad hæc a sumus [1 & infra.] Significatum est nobis, quosdam in provincia tua partibus tales (ut adferunt) de Cancellaria nostra litteras recepisse, per quas eorum omnia negotia unius iudicis, vel plurium (quos sibi elegerint) arbitrio committuntur: sicque fit, ut si aliquem pulsare voluerint, examen ordinarii iudicis non requirant, sed ad unum iudicem vel plures delegatos sibi propinos, & parri ad verum suspectos, super examinanda questione decurrant [2 & infra.] Nos igitur huic morbo ceterivolentes obviare remedio, mandamus, quatenus si litteras tales in provincia tua inveneris, eas carere viribus nostra auctoritate decernas.

[1 In Apostolica sede disponente Domino constituitur, ut que contra iustitiam attentantur, nostra sollicitudine ad rectitudinem tramini revocentur. Prævide.]

[2 Quod quantum sit Deo contrarium, & ecclesiasticis sacris vel canonibus inimicum, nemo ambigit, qui vel ad modicam notitiam canonica institutionis apprehendit. Tales itaque litteras a cancellaria nostra non credimus emanasse vel prodixisse, vel si forte prodixerint, sanctissimam nostram qua diversis occupationibus impedita, singulis causis examinanda non sufficit, effugiant. Vnde.]

CAP. XI.

Falsa latinitas vitata rescriptum Papa. hoc dicit, Joani. And. concordat. Abbas.

Idem.

Ad audentiam nostram e, te significante, pervenit, quod H. de sancto Stephano, super absolutione sua litteras tibi (ut prima facie videbatur) Apostolicas presentavit: quibus, quoniam manifestum continet in constructione peccatum, fidem te nolumus adhibere d.

CAP. XII.

Contra secundum rescriptum non potest opponi de sacriurnitate prius impetrati per appellatorem, de sua appellatione non habita mentione. hoc dicit, Joani. And. concordat. Abb. Sicul.

Clemens III. e.

Parte S. personæ f. ecclesie de Tarento nobis innotuit, quod cum capella de g. Empton ad prædictam ecclesiam de iure pertineat, O. diaconus (qui jam dictam capellam detinet) capellanum ipsius ecclesie nomine ipsius S. in ea ministrantem, post appellationem à se factam, amovit. Quam cum esset S. profectus & ad iudices litteras impetrasset, ipse O. appellationem suam prosequi non curavit. Cumque auctoritate iudicum in ius esset vocatus, dixit se litteras priores habere, de quibus nulla mentio in posterioribus habebat, quas usque ad tertiam citationem suppressit, eisque dolo vel negligentia uti postposuit, quod ex diuturnitate temporis viabatur, in quibus nulla mentio de appellatione ab ipso facta fiebat, cum biennium à tempore appellationis jam fuisset elapsum. Ideoque mandamus, quatenus si ita esse constiterit (revocatis in statum pristinum omnibus, quæ post appellationem ipsius O. inveneris attentata) præscriptam capellam h. matri ecclesie restituere procuretis, prædictum O. (si eum ap-

pellationem non fuisse profectum constiterit) memorato S. in expensis necessariis condemnantes.

CAP. XIII.

Rescriptum, quo scribitur pluribus cum clausula (Quod si non omnes, &c.) intelligitur tam de impotentia factis, quam iuris.

Cœlestinus III.

Sic citatus es à nobis petitorio a. destinato, de qua impotentia illud intelligatur (quod in litteris nostris sæpe consuevit adponi) ut si duo vel tres, quibus litteræ dirigitur, ipsis exequendis simul interesse nequeverint, unus aut plures, b. quibus scribitur, nihilominus exequantur. Nos verò ita sentimus, quod tam de iure, quam de facto, illa impotentia censetur: de iure, si aliquem illorum servum, vel infamem, aut alio legitimo impedimento detentum esse constiterit: de facto, si constiterit eum casu mortis occumbere, aut inevitabili necessitatis articulo impediri, quò minus valeat interesse. Dummodo is, qui pro necessitate præfens esse non potest, collegiis suis canonicè excusationem suam curet (si poterit) destinare: ut alii conjunctis vel executoribus nihilominus ad consummationem injuncti mandati procedant. Nec enim ille, qui tantummodo non vult interesse, hac impossibilitatis interpretatione valeat aliquatenus excusari: nisi forte sic in rescripto habeatur expressum, si non omnes interfuerint, vel simul nequeverint, aut noluerint interesse.

CAP. XIV.

In questione revocationis rescriptorum recurritur ad arbitros: si iudices in cognitione sibi non deserant, nec invicem concordant, h. d. usque ad §. Quoniam.

Innoc. III. Eliensis Episcopo.

Pastoralis officii: d [& infra.] Præterea e. quævisisti (quando de revocatione litterarum ambigitur) utrum iudices priores, an posteriores cognoscere debeant, & utrum per secundas sunt primæ litteræ revocate. Ad quod tibi respondeo, quod nisi posteriores prioribus, vel e converso duxerint deferendum, simul utique cognoscant: f. & si forte nequeverint simul in unam sententiam concordare (quamvis plures sint ex una parte, quam altera) per arbitros communiter electos à partibus huiusmodi concertatio sopiatur.

Per generalem clausulam positam in rescriptis, delegatus ante expressionem personarum, vel rerum, jurisdictionem habet in habitu, & non in actu. Et speciales litteræ derogant litteris generalibus super non specificatis in eis, quoniam de illis nullam faciunt mentionem. Abb. Sic.

Quoniam autem sub huiusmodi forma, videlicet causam, quam talis adversus talem, & quosdam alios super hoc, & quibusdam aliis se habere proponit, tibi duximus committendam, à nobis multotiens litteræ impetrantur: & sollicitè quævisisti, an iudex ex delegatione huiusmodi, ante personarum, vel rerum expressionem, super personis, vel rebus exprimendis habeat potestatem: adjiciens, utrum, si antequam personæ vel res expressæ fuerint nominatim, super non expressis in commissione priori, sed generaliter comprehensis, speciales litteræ (quæ de priori commissione nullam faciunt mentionem) ad alios iudices à sede Apostolica emanaverint, eundem vigorem debeant obtinere. Nos igitur ad hæc duo taliter respondemus, quod (cum generali per speciale procul dubio derogetur g.) iurisdicatio per generales litteras attributa, per speciales (quantum ad ea,

a Cap. 9. eod. tit. in 2. compil. b Vide D. D. in c. illa. de elect. Sp. in tit. de leg. §. non ostendendum. versic. ubi dicit, quod supplet iuris positivam defectum. c l. inde Neratus. §. fin. & ibi gloss. D. ad leg. Aquil. & l. confessionibus. iuncta glossa. D. de int. in iur. fac. d. Quæ hic desunt, reperies 7. de offic. & pot. iud. del. c. pastor. tit. e. Cap. 3. eod. tit. in 2. compil. f. l. f. qui ex altera. D. de iudicis. g. l. in toto. ff. de reg. iur. Bart. in l. Marisus. de legat. 2. & l. 2. in princ. de nov. oper. in iur.

quæ specialiter exprimuntur) penitus enervatur, licet de prioribus non faciant mentionem: unde superflua relinquuntur prima questio, et merito dici possit, quod donec jurisdictionis revocetur, eam super rebus, vel personarum articulis exprimendis obtineri delegatus: sed antequam exprimantur personæ, vel res, delegatus nequit jurisdictionem hujusmodi exercere.

CAP. XV.

Per generalem clausulam (quidam alii, & res alie) multitudo effrenata non includitur nec persona, nec res majores expressæ, sed pater, vel minores.

Idem Senonensi Archiepiscopo.

Sedes Apostolica a consuevit exhibere se petentibus liberalem: sed quidam ejus gratia nequiter abutuntur. [1 & infra.] Nos igitur volentes eorum malitiis obviare, decernimus: ut cum in commissionibus nostris minores & utiliores personæ solummodo designentur, majores & digniores sub generali clausula non intelligantur includi. Sed nec liceat occasione generalitatis hujusmodi multitudinem effrenatam in iudicium evocare. Nec super majoribus & gravioribus negotiis audiantur, qui de minoribus & levioribus tantum faciunt mentionem. Si quis verò aliquas personas expresserit, non ut velit cum eis in iudicio experiri, sed ut ad pares transire valeat, vel b minores (quia fraus & dolus ei patrocinari non debent) tanquam mendax precator careat penitus impetratis.

[1 Dum quod ipsa de benignitate concedit, ipsi ad malignitatem revertuntur. Quidam enim malignari volentes, in commissionibus omnibus nostris minores vel vtiliores personas proprii nominibus exprimunt, majores autem & digniores specialibus vocabulis non designant, sed eas sub quodam generalitatis involucro comprehendunt, ut commissiones ipsas a nobis facilius impetrent sub hac forma: conquiratur talis de isto vel illo, & alii quibusdam proprii nominibus exprimendis, qui eis super tali negotio & quibusdam aliis rebus, injuriosi nimis & graves existunt.]

CAP. XVI.

Qui contra unum super eodem ad diversos iudices diversa rescripta impetrat, & eis utitur, perdit commodum utriusque.

Idem d. R. cantori & R. priori de monte leproforum.

Extenore literarum quas nobis destinastis, intelleximus R. sacerdotem de f. Collovilla ad alios iudices super questione (quæ inter ipsum & Abbatem de Becco vertitur) literas Apostolicas impetrasse, qui cum partem citasset adversam, dictus Presbyter coram eis non iit litigare: [1 & infra.] Cumque vos in causa cognitione procedere velletis, Abbas coram vobis proposuit, quod non tenebatur per directas ad vos literas Presbytero respondere, cum per alias ab aliis iudicibus fuisset citatus, quæ auctoritate illarum non fuerant revocata. Nos igitur attendentes fraudem Presbyteri memorati, duas commissiones super eodem negotio impetrantis, quarum altera non faciebat mentionem de reliqua (quia fraus & dolus alicui patrocinari non debent) decernimus, ut ipe commodo careat utriusque.

[1 Testimones veri idem Presbyter super eodem negotio vobis nostras literas presentavit, in quibus de prioribus mentionem fiebat.]

CAP. XVII.

Non valet rescriptum ad beneficium impetrationem, de beneficio impetrantis non faciens mentionem.

Idem Mediolanensi Archiepiscopo.

a Cap. 4. eod. tit. in 3. compil. b Vel descendere ad minores. in uno manifest. c In impressis, peccator, male, sed ex omnib. manifest. repossumus, peccator, fact. f. eod. tit. can. super literis, & l. est. C. si contra jus vel util. pub. d Additur in 3. compil. & Joanni de Sago Canonico Rothomagensi. Al. Idem. B. cantori Rothomagensi & R. priori, & c. e 5. eod. tit. in 3. compil. f Corbevilla.

Cum adeo scripta sedis Apost. moderemur: [1 & infra.] Scripsisti nobis, quod cum P. clericus in ecclesia Modicensi sufficientem sibi sit præbendam adeptus, mirabaris quod pro receptione ipsius in ecclesia de Gronzola, proposito & fratribus ejusdem ecclesie literas miserimus: cum si literarum nostrarum seriem attendisses, nihil invenisses in eis, quod debuisse tuum animum offendisse. Cum enim in literis nec de præbenda ipsius mentione haberetur, nec Modicensis canonicus, imò nec clericus diceretur in eis: & in literis ipsius hæc esset adjecta conditio: Si dignus existeret ad ecclesiasticum beneficium obtinendum: intelligere potuisses qualiter licet ipse fuerat impetrata.

[1 Ut ex certa scientia nihil in eis facimus apponi quod de jure debeat reprehendi, miramur non modicum & movemur, quod quotiens ad te vel ad aliquos tibi subiectos nostras literas destinamus, te super his mirari rescribis, ac si mandarem us ad quod inest.]

CAP. XVIII.

Ordo rescripti interpretationem recipit à jure communi.

Idem b. electo decano, & N. canonico Cameracensi.

Causam, quæ inter Pramonstraten. & Pramon. d. ecclesias super possessionibus de Anapia vertitur: [1 & infra.] Sed quia in literis animadvertimus fuisse insertum, quod si alterutra partium citata legitime, presentiam vestram adire, vel iudicio vestro parere contemneret, vos presentis partis probationes recipere, & quantum de jure poteritis, in causa cognitione ac decisione, procedere minime tardaretis. Nos volentes ut clausula illa (quantum de jure poteritis) quæ antequam de probationum receptione mentio fieret, fuerat inferenda, clausulam illam de receptione probationum præcedat: mandamus quatenus ipsam intelligentes ibidem in causa iuxta tenorem literarum procedere non tardetis: provisi, ut si literarum auctoritate priorum, in eodem negotio legitime est processum, firmum & stabile perseveret, alioquin si occasione clausulæ memoratæ aliquid confiterit in alterius partis præjudicium attentatum, id viribus decernimus caritum: mandantes, ut in decisione ipsius negotii (sicut præmissum est) tam super principali, quam super incidentibus questionibus, appellatione remota, canonicè procedatis.

[1 Super possessionibus de Anadiscratione vestra commississe nominimus.]

CAP. XIX.

Non valet impetratio in ecclesia numerata, non facta de numero mentione, si per eam frangitur numerus canonicorum, licet non frangatur numerus præbendarum: & processus inde factus est nullus. hoc dicit ad intellectum. Pamor.

Idem Archiepiscopo Senonensi.

Constitutus f. apud sedem Apostolicam P. clericus proposuit, quod cum C. p. n. g. decano, & capitulo Bituricensi dederit in mandatis, ut ipsam recipient in canonicum & fratrem, & præbendam ei conferrent, si qua tunc in eorum vacaret ecclesia, vel proximo h. vacaturam: & ipsi cum i. mandatum ejus admittente non curasset, eis precipiendo mandavit, ut quod mandaverat, adimplerent: sibi super hoc executoribus deputatis: & infra. Verum pars h. adversa respondit, quod cum in Bituricensi ecclesia certus esset numerus canonicorum institutus, firmatus jurejurando, & per Rom. Pontificem confirmatus, & de hoc memoratus P.

a Cap. 7. eod. tit. in 3. compil. b Idem Abbati de Alcobrato F. & P. monachi Alcobratia, ut habet 3. compil. al. electo decano & M. canonico. c e. s. eod. tit. in 3. compil. d Parmacensium. e Additur in 3. compil. & S. Maria in via lata, S. Apost. Legato. f e. g. eod. tit. in 3. compil. g Celsinus prædecessor noster, al. ita. G. Papa. p. n. h proximum. i Hoc dicitio, cum, deest in manuscriptis. k Altera.

non fecisset in suis literis mentionem : intelligendum erat circumvenisse prædecessorem nostrum, & dictas literas veritate tacita impetrasse : [1 & infra.] Discretionis a vestra mandamus, quatenus si legitime vobis constitierit numerum canonicorum, qui nunc est in eadem ecclesia, per decanum & capitulum ejusdem ecclesie juramento firmatum, antequam prædictus clericus literas executorias impetrasset : quidquid factum est occasione literarum ipsarum, irritum decernatis : alioquin ei faciatis in eadem ecclesia præbendam (si qua vacet) sublato cujuslibet appellationis obstaculo, adsignati.

[1 Licet enim cum in aliqua ecclesia certus statuatur numerus hinc apponatur conditio vel intelligatur apponi, facta se. ap. auctoritatem tamen erat credendum, quod cum ex certa scientia contra jura menta eorum recipi mandavisset, cum de hoc in suis literis nihil expressisset.]

CAP. XX.

Difficile & famosum e. & est clavis totius tituli. Et h. d. in forma : Exprimens falsum, vel tacens verum in rescripto, si malitiosus, careat profus impetratus. Sed si per simplicitatem, vel ignorantiam, aut obtinisset vero expresso, & suppresso falso saltem literis in forma communi, & delegatus procedit servato juri ordinis, & non specialis forma rescripti : secus si nullo modo literas habuisset.

Idem à Canonico Pictaviensi. b.

Super literis e. quæ ab aliquibus ex malitia, & à nonnullis ex ignorantia (tacita veritate, vel suggesta falsitate) impetrantur à nobis, diversos intelleximus diversa sentire, aliis adterentibus eos debere profus carere omni commodo literarum, cum mendax preceator carere debebat penitus impetratis : aliis vero dicentibus, quod est forma carere debeant in literis nostris expressa, nihilominus juxta rigorem juris sit à delegato judice in negotio procedendum. Nos igitur inter eos, qui per fraudem vel malitiam, & illos, qui per simplicitatem vel ignorantiam literas à nobis impetrant, hujusmodi credimus discretionem ad adhibendam, ut hi, qui priori modo falsitatem expriment, vel supprimunt veritatem, in suæ perversitatis poenam, nullum ex illis literis commodum consequantur : ita videlicet, quod delegatus (postquam sibi super hoc facta fuerit fides) nullatenus de causa cognoscat. Inter alios autem, qui posteriori modo literas impetrant, duximus distinguendum, quæ falsitas suggesta fuerit, vel quæ veritas sit suppressa : nam si talis expressa sit falsitas, vel veritas occultata, quæ quantumvis fuisset tacita vel expressa, nos nihilominus saltem in forma communi literas dedissemus, & delegatus non sequens formam in literis ipsi appositam, secundum ordinem juris in causa procedat : Si verò per hujusmodi falsitatis expressionem, vel suppressionem etiam veritatis, literæ fuerint impetratæ, quæ tacita vel expressa nos nullas profus literas dedissemus, à delegato non est aliquatenus procedendum : nisi forsitan eatenus, ut partibus ad suam præsentiam convocatis, de precum qualitate cognoscat : ut si in utroque casu, eadem ratio, quæ delegantem moveret, moveat etiam delegatum : & tunc delegatus suas literas denegaret, & delegatus etiam suæ cognitionis officium nullatenus interponat.

CAP. XXI.

In casu monasterii conventus Abbas per rescriptum, in quo nulla sit mentio de conventu : nec propter hoc appellari potest.

a In vulgaribus male, dominationi, cum constet legendum discretioni. b al. Mem. A. Amario can. S. Hilari Pictaviensi. c e. 10. ord. mal. in 3. compil. d distinctionem habendam. e Vide l. 1. C. Si contra jus vel aut. pub. & ibid. Bald. f sed. g Vide l. Marus. cum gloss. 2. ff. de pro. & ff. de per. har. l. Si possessor. & l. si quid possit.

nisi Abbatis & conventus bona essent distincta omnino.

Idem Abbati & conventui Præmonstratensi.

Es Doceri b postulatis à nobis, utrum per literas adversus Abbates (nulla mentione habita de suis conventibus) impetratas, teneantur Abbates ipsi super causis (quæ ad conventus pertinent, & eosdem) de ipsis querelantibus respondere : ac licet inhibita sit appellatio, per appellationis objectum possint (ne respondeant) se tueri. Super quo duximus respondendum, quod (nisi alia causa rationabilis suffragetur) per appellationem se tueri non possunt, quò minus debeant auctoritate literarum hujusmodi legitime respondere : Cum ex officio suo teneantur congregationum suarum negotia procurare : Nisi forte Abbatis & conventus negotia essent omnino discreta.

CAP. XXII.

Processus factus per literas subreptitias irritatur : sed factus contra formam rescripti, irritus movetur.

Idem Archiepiscopo & magistro VV. canonico Magdeburgensi.

Cum dilecta e in Christo filia R. custos Hesiensis ecclesie, ac procurator G. monialis, super electionibus in eadem ecclesia celebratis, litigaverint aliquamdiu coram nobis : & infra. Deprehendimus literas ad Abbatem de Remech. e & suos conjudices impetratas, per subreptionem f obtentas, cum in eis illius articuli, videlicet g de substractorum resignatione, fuerit præter conscientiam nostram cognitio demandata : qui in prioribus literis ad scholasticum h Hildensem, & conjudices suos obtentis, insertus fuerat : de quibus in secundis literis mentio non fiebat : & ideo, quod ipsarum literarum occasione dignoscitur attentatum, duximus irritandum. Dicitum insuper scholasticum & conjudices suos invenimus minus providè processisse. Cum enim in literis nostris eidem principaliter mandaretur, ut ad prædictam ecclesiam personaliter accedentes, personæ idoneæ administrationem committerent Abbatibus, cui ad opus ejus fieret hinc inde resignatio substractorum : ipsi formam mandati Apostolice transponentes, illo capitulo prætermisso, de aliis articulis inordinate plurimum cognoverant : propter quod processum ipsorum contra nostri formam rescripti, ac juris ordinem attentatum, irritum decernimus & inanem, ideoque mandamus, quatenus G. & quibusdam aliis fororibus ecclesie (sicut justum fuerit) restituatis, & forma mandati nostri exacta diligentia observata, in negotio ipso ratione prævia procedatis.

CAP. XXIII.

Valeat secundum rescriptum, licet de primo non faciat mentionem, quò uti velati impetrans intra annum.

Idem.

Plerumque contingit, quod aliqui nostris literis impetratis, illis uti multo tempore postponentes, tum demum eas exhibent, cum aliarum auctoritate, ab eis, contra quos primitus literas impetrant, ceperint conveniri : dicentes posteriores literas non valere, utpote non facientes de prioribus mentionem. Cum igitur non sit malitiis hominum indulgendum, statuimus, ut si quis nostras literas impetrans, intra annum postquam copiam judicium habuerit, ex malitia, vel negligentia postposuerit uti eis, auctoritate posteriorum literarum valeat conveniri, licet in ipsis nulla de prioribus mentio habeatur.

a al. à nobis per literas doceri postulasti. b e. 11. ord. in 3. compil. c cap. 12. ord. in 3. collect. d al. Hironensis. al. Hesiensis. e al. Revesne. f id est, tacendo verum, vel exprimendo falsum. g sic legendum in ver. de subreptorum resignatione, vel substractorum restitutione. h Madonensem. i Cap. 3. ord. 1. tit. in 3. compil.

CAP. XXIV.

Si a delegato aliquid mandatur ordinario, debet humiliter exequi. Sed si alius delegatus per alias literas post executionem mandati contrarium, vel si ante executionem innovaverit ordinario, inter delegatum, qui mandavit, & alium, contentionem esse de jurisdictione: facias sibi utramque literarum copiam exhiberi, non ut jurisdictionaliter cognoscas, sed ut se informet, an per secundam revocentur prima; & si prima revocentur, exequatur secundum mandatum. Si autem non revocentur, vel de hoc dubites, non exequatur secundum mandatum, donec contentio de jurisdictione terminetur. Abb. Sic.

Idem Rotha. Archiepiscopo.

Cum a contingat, & infra. Præterea cum quidam super aliquo litigantes, ad diversos iudices literas impetrant, quorum quidam obtenti à parte altera tibi mandant, ut partem adversam denuncies excommunicationis sententia subiacere, aliis iudicibus postmodum tibi injungentibus, ut eandem denuncies absolutorum, quæris, an utrisque, an neutris, vel alterutris saltem obedire debeas in hac parte. Super quo tua prudentia respondentes, credimus distinguendum, an cum primum mandatum recepisse dignosceris, tibi forsitan innovaverit inter illos & alios super jurisdictione discordiam suscitaram, an super hoc nihil omnino scivisti. Et quidem si super contentione hujusmodi nihil tibi penitus innovaverit, cum primum mandatum recipere te contingit, illud debes humiliter executioni b mandare. Sed si postea contrarium tibi ab aliis demandatur, tunc literarum ad utrosque à sede Apostolice obtentaram copia postulata (quas tibi auctoritate presentium districtè præcipimus exhiberi) si ex ipsarum tenore deprehenderis evidenter (ita quòd non sit aliquatenus hastitandum) quòd literæ, quæ ad illos, à quibus secundum mandatum recepisti, impetratae non sunt, expressè revocent literas aliorum: tu illud intrepidus exequaris, quod tibi secundo loco mandatur. Si verò ex literarum inspectione manifestè tibi consiet, quòd literæ obtentæ ad illos, qui primum dedere mandatum, per alias minimè revocantur: secundum mandatum nullatenus exequaris. Quòd si super hoc tibi merito fuerit dubitandum, ad exequendum secundum mandatum te procedere non oportet, donec juxta cujusdam nostræ constitutionis tenorem inter eos hujusmodi concertatio sopiatur. Et id ipsum facere debes, si primo mandato recepto, & nondum executioni mandato, tibi forsitan innovaverit, quòd inter se super jurisdictione demandata cœperint disceptare. Cæterum in his omnibus puram & providam te convenit intentionem habere: ne vel ad declinandum mandatum dubitare dicas, ubi dubitandum non est: vel etiam ad exequendum te adteras esse certum, ubi certus esse non debes. Licet autem ex his certa tibi detur doctrina, qualiter in his te debeas habere, nulla tamen tibi attribuitur potestas, ut inter delegatos, aut partes, de jurisdictione debeas judicare. c.

CAP. XXV.

Quando in rescripto plura narrantur, diversos effectus operantis, non sufficit impetranti alterum solum probare, ad utrumque effectum consequendum.

Idem magistro d. G. & P. de Firmisca.

Olim ex literis sancti Nicasi Remensis s. Sargensis, & Vallis regis Abbatum fuit nostris auribus intimatum, quòd cum ad eos semel & iterum à no-

a Cap. i. eod. tit. in 4. compil. b Quòd si non fecerit, poterit compelli ad exequendum. c. pastoralis. f. De off. delegat. e Adde concor. in l. qui procuratorem. in gloss. 1. ff. de procu. & in l. à d. vivo Pio. & ibi Baro. & doctores. ff. de re judic. d. al. idem de Vallibus Magistro G. & P. de Firmisca. al. de simis canonica. & cap. 2. eod. tit. in 4. compil. f. al. Romanensis, Sargensis. Aliis Signiacen. & et diocesis Rhemen. al. Sargen.

bis literæ processissent, super eo videlicet quòd P. clericus sancti Remigii, parociani de Salice (quam R. de Clivo per interpositam perionam sibi collatam fuisse proposuit) detinebat, ipsi partes semel, secundo & tertio citaverunt, & dictum P. quia citatus pluries comparere noluit, per se vel per responsalem aliquem coram eis, excommunicationis vinculo innodantes, fecerunt fructus ipsius parociae sequestrari. Cumque postmodum idem P. accedens ad eos se juri promiserit pariter concedentes, diem ei assignaverunt & locum, quibus coram eis, quod promiserat, adimpleret: qui diem & locum ex literis illis radens, in loco a rasura scripsit, quòd ipsi ei sequestratos fructus assignari mandabant: quòd coram duobus eorum tandem (tertio sui absentiam excusante per literas) est confessus. Nos igitur cum tanta temeritatis excessus falsitatis scrupulo non careret, vobis dedimus in mandatis, ut (si esset b ita) ipsi præsumptori super dicta parocia perpetuum silentium imponentes, præfato R. de Clivo assignaretis eandem cum fructibus sequestratis. Verum sicut vos per vestras nobis literas inimicistis, cum dictus R. rasuram præfatorum coram vobis per testes idoneos probavisset, & ob hoc postulasset sibi dictam ecclesiam assignari: vos utrum clausula illa (si esset ita) de omnibus superioribus, an de articulo tantum rasuræ deberet intelligi, dubitatis. Nos igitur respondemus, quòd clausula illa ad omnia debet superiora referri, ad hoc ut ipsi R. præfata ecclesia conferatur: quia licet vitium falsitatis ad imponendum ei perpetuum silentium super ecclesia ipsa sufficiat, qui falsitatem hujusmodi perpetravit, non tamen propter hoc eadem ecclesia est ad versario assignanda, nisi super aliis facta fuerit plena fides.

CAP. XXVI.

Non valet rescriptum super restitutione beneficii impetratum, quòd de causa excommunicationis & amonitionis impetranti non sit mentionem.

Idem Episcopo Imolen.

Dilectus a. filius Abbas sancti Stephani Bononiensis, per suas nobis literas intimavit, quòd cum ipse (sui visitationis officium in civitate ac diocesi Bononiensi commissimus) B. & A. Presbyteros ab ecclesiis suis (propter eorum graves & manifestos excessus) duxerit amovendos: iidem super restitutione sua nostras ad te in communi forma literas impetrarunt, de amonitionis sua causa, & excommunicationis, e qua tenentur adstricti, nullam facientes penitus mentionem. Nos igitur fraternitati tuæ mandamus, quatenus (si est ita) literas ipsas, tanquam per veri suppressionem obtentas, vitibus carere decernas.

1 Procuratoribus igitur, vicariorum & ecclesiarum ipsarum exceptiones in tua presentia proponentibus antedictis, tu super sedendum hujusmodi negotio decreveris, donec super hoc nostra voluntati beneplacitum recepisses.

CAP. XXVII.

Per literas justitiae non tenetur Episcopus providere habenti perpetuam vicariam, vel sufficiens parochiam. Nec valet litera gratia ad beneficium obtinendum, in quibus impetrans tacuit perpetuam vicariam, hoc dicit comprehendendo utrumque, intellectum.

Idem Episcopo Verastimensi f.

Postulasti g. per sedem Apostolicam doceri, utrum alicujus ecclesie perpetuo vicario, de provenibus vicariæ, bonisq; paternis habenti, unde valeat commode

a al. in locum rasuræ rescripti. b Adde quòd si ista clausula desit in aliquo rescripto, illud presumitur esse falsum. Archidiacon. & D.D. in c. cordi. De app. in 6. c. Vos de clausula. si ita est. d. 4. eod. tit. in 4. compil. e Sententia in quibusdam antiquis. f. al. Urastimensi. g. C. 4. eod. tit. in 4. compil. fulten.

fulsentari, teneas per illam formam communem (cum secundum a. Apostolum) in ecclesiastico beneficio providere. Ad quod sic duximus respondendum, quod cum per formam predictam necessitatibus pauperum clericorum (quoniam sunt ecclesiasticum beneficium adsecuti) sedes Apostolica duxerit succurrendum: perpetuus vicarius (nisi de vicaria fecerit mentionem) commodum reportare non debet de huiusmodi literis, utpote veritate tacita impetratis. Non enim beneficium carere debet dicit, cuius competentem de perpetua vicaria provisionibus est provisum. Et pro habente beneficii sufficientis subsidium, ex certa scientia super obtinendo alio beneficio, de levitate scribitur, quin faciamus de primo in nostris literis mentionem.

CAP. XXVIII.

Terliteras Apostolicas de hac constitutione mentionem non faciunt, non potest qui trahi ultra duas dietas extra suam diocesim, nisi de consensu partitionis litera fuerint impetrata. hoc dicit, usq. ad s. sum et alii.

Idem in concilio generali b.

Nonnulli gratia sed. Apostol. abutentes, literas ejus ad remotos judices impetrare nituntur, ut reus fatigatus laboribus & expensis, liti cedere, vel importunitatem aforis redimere compellatur. Cum autem per iudicium injuriis adius parere non debeat (quas juris observantia interdicti) statimur, ne quis ultra duas dietas extra suam diocesim per literas Apostolicas ad iudicium trahi possit. Nisi de adfensu partium fuerint impetratae, vel expressim de hac constitutione fecerint mentionem.

Non valent litera ad lites impetratae, sine speciali mandato Domini, nisi impetratae per consensum personarum b. d.

Sunt & alii, qui se ad novum genus mercimonii contententes, ut vel sopitas possint suscitare querelas, vel novas immittere questiones, fingant causas, super quibus a sede Apostolica literas impetrant, absque Dominorum mandato: quas vel reo (ne propter eas laborum vel expensarum dispendio molesteur) auctori (ut per ipsas adversarium indebita molestatione fatiget) venales exponunt. Cum autem lites restringenda sint potius, quam laxanda, hac generali constitutione sancimus, ut si aliquis super aliqua questione de cetero sine speciali mandato Domini literas Apostolicas impetrare presumpserit, & litera illa non valeant, & ipse tanquam falsarius puniatur. Nisi forte de illis personis exiterit, a quibus non debet exigi de iure mandatum.

CAP. XXIX.

Si occasione dacionum rescriptorum, unius scilicet in causa principali, alterius in causa appellacionis, contendantur: non iudex super impetratis, sed deponatur super appellacione, cognoscere debet de validitate appellacionis.

Honorius III. Cantuariensi Archiepiscopo & consensibus suis.

Dilectus filius I. Sarracenus clericus exposuit coram nobis, quod cum Jordanus clericus Damascenus ipsum super ecclesia sancti Nicolai Damasceni coram vobis auctoritate literarum nostrarum traxisset in causam: ex parte ipsius Jordanani fuit expetendo propositum, quod auctoritate ipsarum literarum non poterat conveniri, eo quod ultra duas dietas a diocesi, (ubi praedicta ecclesia erat) contra statuta concilii generalis (de quo in eisdem literis non fiebat mentio) distabatur d. Et quia huiusmodi exceptionem admittere denegantes, procedebatis in causa (pro eo quod idem I. e in Rophensi & Eliensi diocesi beneficia obtinet, quasi ex hoc domicilium intelligeretur habere) ipse ad no-

a. Insa de prebend. cum secundum Apostolum. b. Lateranensis, cap. 37. de lites non impetrant. c. al. Dulmenensi. al. Dulmenensi. d. In nonnullis manuscriptis legitur, Citabatis. e. Jordanus.

stram audientiam appellavit: [1 & infra.] Cumq; item I. appellationem interpositam profecurus, ad Eboracensem Archiepiscopum, & ejus collegas, super praemissis literas impetrasset: vos in causa ipsa nihilominus procedentes, eidem iudicibus ne in commisso sibi procedant negotio, inhibetis. Quocirca mandamus, quatenus (si est ita) causae super sedecatis eidem, cum non vos, sed dicti iudices cognoscere habeant, ad quos iurisdicchio debet pertinere.

[1. Vbi ejusdem appellatione contempta partem alteram mittendam in possessionem ejusdem ecclesiae causa custodienda decrevisse.]

CAP. XXX.

Si plures impetrant in eadem ecclesia, statim data: ut primus impetrans preferatur, & solus admittatur. Ita communiter summarius Doctores. Es procedit istud summarium secundum opinionem communem, quae hodie invaluit propter iura nova.

Idem Episcopo & Archidiacono Legion.

Capitulum sanctae crucis Cantuariensis exhibitam nobis petitionem monstravit, quod [Callimacho clerico] super praebendali beneficio in eorum ecclesia obtinendo, literas nostras ad eos prius monitorias, & deum praepetorias impetrante, B. clericus contra eos super consimili beneficio in eadem sibi ecclesia conferendo, ad I. Archiepiscopo Tornac. & ejus collegas, de praedictis literis non habita mentione, executorias a nobis literas impetravit: qui post appellationem ad nos interpositam, in eos suspensionis & excommunicationis sententias protulerunt: ac dictus a. C. super executione mandati pro eo facti, ad alios obtinuit scripta nostra: qui tulerunt suspensionis & excommunicationis sententias in eodem I. Quocirca mandamus, quatenus eo recepto in canonicum & in fratrem, assignatoque sibi beneficio praebendali, qui ad eos prius mandatum Apostolicum reportavit, praefatas sententias juxta formam ecclesiae relaxetis: alteri super praebendali beneficio in eadem ecclesia silentium imponentes.

[1. Unde vobis humiliter supplicavit, ut cum in eadem ecclesia tantum XII. sint praebendae, & ab hoc non sine magno gravamine simul providere possunt, utriusque sacerdotis easdem sententias relaxari, & provideri alteri eorum in eadem ecclesia de praebenda praesertim, cum in utriusque literis clausula illa continetur inserta, nisi de mandato nostro eadem ecclesia foret in alterius receptione gravata.]

CAP. XXXI.

Si habens literas Papa ad beneficium, eis propter annum pensionem renuncias, non valent litera beneficiales per eum hoc tacito impetrata.

Idem Bituricensi Archiepiscopo, Apost. sed. leg.

Audientiam nostram [se significante] pervenit: quod quidam clerici obtentis a sed. Apostol. literis super provisione sua in aliquibus ecclesiis tibi subiectis, recipientes ab eis annuas pensiones seu alia beneficia, ab eorum impetratione desistunt, renunciantes beneficio literarum: [1 & infra.] F. t. mandamus quatenus eos qui post literas taliter veditas, alias (de illis mentione non habita) impetrabunt de cetero, vel haecenus impetraverint: carere decernas commodo earundem, & ecclesias non permitas earum occasione vexari: revocando in irritum, si quid earum praetextu inveneris esse factum.

[1. Demum ad sedem Apostolicam accedentes super sua provisione obtinent alias literas ab eadem, de literis antea impetratis non habita mentione, & sic gratia Apostolica benivolutate abutentes ecclesias multipliciter inquietant. Ne igitur tales de sua circumventionis astutia gloriantur.]

CAP. XXXII.

Rescriptis per literas Apostolicas, licet praebendam expectet, per alias literas hoc supprimeat, in alia ecclesia recipi non debet, hoc dicit, inherendo verbi litera.

a. Distum R.

20
d. P. de
m. R. de
fuisse
do de ter
compa
coram
fecerunt
postmo
e. passu
s litera
ibus co
tr. de lo
tr. quod
e. quod
m. exca
m. tanq
et, vobis
tr. lum
ponen
um fru
as nobis
am co
hoc po
trum e
e. an de
is. Nos
a debe
confes
ei pet
i falli
hoc et
allis fa

atrum,
oni fa

nientis
se (qui
onenti
(pro
id amo
de te it
nis fut
itrichi
ignat
litera
irribut

m. ex
dem
e. lio

enti ju
ne lites
te prop
om.

atrum
nibus
omode

clausu
sac. &
de lo
s. al
f. al
liten.

¶ Greg. IX. Mediolanensi Archiepiscopo.

In nostra proposuisti presentia, quod nonnulli clerici a sed. Apostol. plures literas (non tamen alias de aliis mentionem facientes) impetrant fraudulenter, quod in pluribus ecclesiis admittantur: sicque aliquando in aliis recepti, licet nondum in eis ecclesiasticum beneficium sint adfecti, alias ecclesias super receptione sua nihilominus impetunt & molestant a: & infra.

Mandamus quatenus eos clericos ecclesiis in quibus recepti sunt, faciens esse contentos, non permittas alias ab eis occasione literarum huiusmodi molestari. Nisi de receptione forte sua expressam fecerint mentionem.

CAP. XXXIII.

Non valet rescriptum, quod procurator revocatus & de hoc certificatus, extra iudicium impetravit: sed, tamen si in iudicio: dummodo revocatio ad notitiam adversarii vel iudicis non pervenit. hoc dicit, secundam leituram magis communem.

¶ Idem Episcopo Sivanestensi, & Abbati Carulico b.

Ex parte decani & capituli Laudunensis fuit propositum, quod cum ipsi auctoritate Apostol. indulgentiam in nobilem vitum l. excommunicationis sententiam protulissent: procuratoribus partium propter hoc ad sedem Apostol. accedentibus, & lite super diversis articulis contestata, nos causam vobis commisimus terminandam, hoc adfecto, ut non obstantes literæ præter adfensum partium impetratae. Dicitur autem nobilis civitas, proposuit, quod per illas literas procedendum non erat, ex eo quod V. qui easdem literas impetraverat, falsus existerat procurator, cum ipse ante impetrationem literarum ipsarum, propter suspicionem, quam contra eundem conceperat, mandatum sibi traditum revocasset. Eis igitur proponentibus ex adverso, quod ad nos vel ad ipsos huiusmodi revocatio non pervenit, vos quod deberetis per literas ipsas procedere, per quandam interlocutoriam protulistis: & infra. Petente itaque procuratore ipsorum, ut in ipiceretis prædictam indulgentiam, procurator ipse nobilis ex adverso respondit, quod non erat per jam dictas literas procedendum, exhibens alias quasdam posterius impetratas, inter alia continentis, ut si de partium voluntate procederet, causam terminaretis eandem: alioquin ipsam sufficienter instructam remitteretis ad sedis. Apostol. examen, cum indulgentia memorata. Quas literas ipsi ex eo non valere dicebant, quia per eundem V. & post revocationem mandati fuerant impetratae. Quia verò iuxta generalis statuta concilii, Apostol. literæ, quas sine speciali mandato Domini quis impetrat, valere non debent, nisi sit de illis personis a quibus non est exigendum de iure mandatum: mandamus quatenus si revocatio mandati ad procuratorem pervenit (cum minus valere debeant literæ quæ impetrantur ab illo, a quo mandatum Dominus revocavit) in negotio e juxta priorum continentiam literarum, non obstantibus posterioribus, procedatis.

CAP. XXXIV.

Rescriptum impetrationis contra hominem alicuius diocesis, non extendatur ad hominem eiusdem nominis alterius diocesis.

¶ Idem Decano & magistro G. canonico Leodicensi.

Significante V. nos noveris accepisse, quod cum R. contra V. Rhemensis diocesis super quibusdam panis & aliis ad iudices literas impetrasset, idem V. excipiendo proposuit, quod cum idem non de Rhemensi, sed de Leodicensi diocesi existeret, per huiusmodi literas (cum de diocesi Leodicensi, non facerent d. aliquam mentionem) convenire de iure, non poterat, nec

a Vide l. 1. sed & sequis. D. de Carb. ed. & D. de lib. cau. l. ordinata. b in multis antiquis ita, & Abbati Compedien. c In uno antiquo, in negotio isto. d faceret.

debebat. Et quia exceptionem huiusmodi admittere denegarunt, nostram audientiam appellavit a. Ideoque mandamus quatenus si est ita, revocato in irritum, & cetera.

CAP. XXXV.

Per rescriptum impetrationis contra homines diocesis, non possunt conveniri homines civitatis.

Idem priori sancti Laudunensis, & Succentori Rothomagensi.

Rodolphus clericus rector ecclesie sancti Christophori de civitate Sagiensi, sua nobis insinuatione monstravit, quod cum magister R. eum per quasdam literas contra Episcopum Sagiensem, & quosdam alios Sagiensis diocesis, super rebus aliis impetratas a nobis coram iudicibus super eadem ecclesia per generalem clausulam (quidam alii) convenisset: idem rector proposuit excipiendo, quod cum esset de civitate Sagiensi, & sub eadem clausula nullus de civitate ipsa intelligitur inclusus, convenire non poterat per eandem. Et quia dicti iudices exceptionem huiusmodi recusarunt admittere, nostram audientiam appellavit. Ideoque mandamus quatenus est ita, revocatis in irritum, & c.

CAP. XXXVI.

Si conventus per clausulam, mortuus re integra, successore conveniri non potest.

Idem Abbati sancti Isaacii.

Significavit nobis comitissa Namutenis, quod cum mortuo comite fratre suo, ipsa in eius successore comitatu, G. & B. per quasdam literas Apostolicas contra Tullem, Episcopum, & quosdam alios clericos & laicos, impetratas, eam coram iudicibus (ad quos obtenta fuerant) super eorum summa pecunia, quam eidem fratri suo se mutua se dicebant, per illam generalem clausulam, quidam alii (quia in prædicto comitatu successerat) convenerunt, excipiente itaque procuratore suo, quod cum adhuc frater eiusdem mulieris viveret, quando eadem literæ impetratae fuerunt, nec per ipsas dum vivere, fuerat ad iudicium evocatus, eorum auctoritate non poterat conveniri. Et quia iudices exceptionem non admitterant ipsius, nostram audientiam appellavit, & infra. Ideoque mandamus, quatenus si est ita, revocato in irritum.

CAP. XXXVII.

Non valet litera executoria, in quibus impetrans falsi dicit monitorias præcessisse.

Idem Abbati sancti Victorii.

Ex insinuatione Episcopi Ambianensis accepimus, quod I. clericus super eius provisione ad ipsum præceptoris, & postmodum ad vos. b executorias contra eum literas impetravit: & infra. Quocirca mandamus, quatenus si nullæ monitoriarum super hoc præcesserint, executoriis supersedeatis eisdem, dummodo eadem executorie de monitoriis fecerint mentionem: alioquin in executionis negotio iuxta directum ad vos pro ipso mandatum, ratione prævia procedatis.

CAP. XXXVIII.

Cessantibus clausulis in dubio Papa non censetur gravare eundem collatorem super provisione duorum: ideo secundus impetrans repetitur, si primus expellet, si vero sit jam gratiam consecutus: hoc dicit, secundum intellectum glossæ.

Idem Norvicensi Episcopo.

Mandatum Apostolicum ad te directum, ut Magistrum S. faceres in canonicum recipi, & in fratrem

a Vide & l. a procedente. & ibi Bart. C. de dila. b ad dum loquitur ad Abbatem & Episcopum. Ne putes erratum esse, & pluralis locutio duorum memora consistere potest. c q. 3. §. ubi numerus. verum rectius loquitur Abbat S. Victorii, & collegio, alias non subaudiretur in plurali. c. quam gravi. 7. de vitiis falsi. Novice;

Novien. ecclesiaz, si pro alio ibidem non scripsimus, qui hujusmodi gratiam prosequatur, alio jam beneficium per nostras literas obtinere, prosequi non teneris. Cum super receptione duorum gravandi ecclesiam antedictam non fuit intentio mandatoris.

CAP. XXXIX.

Ecclesia in qua Papa primus dedit monitórias, & secundus exco-
municas, per primum, non per secundum intelligitur gravata.

Idem.

Literis Apostolicis ad vos directis, ut G. clericum re-
ciperetis in canonicum & in fratrem, nisi pro alio
fuisset per nos ecclesia vestra gravata, mandatum nostrum
vos exequi volumus & mandamus. Non obstante, quod
T. Subdiaconum per nostras literas executorias recepistis,
quia bonae memoriae H. p. n. nostro monitórias impetra-
vit. Cum factum pra. nostris potius, quam nostrum fue-
rimus profecti. a.

CAP. XL.

Dilectissimi, cui scribitur, ut in dicecesi sua, ubi pro alio scriptum
non est, provideat & faciat provideri, non potest id exequi circa
beneficium spectans ad collationem alterius, jam pro alio gravati.

Idem.

Abbatem, qui mandatum Apostolicum jam recepit, ut
S. clerico in aliqua ecclesiarum sui monasterii provide-
ret, & per literas generales ad dicecesanum Episcopum
obtentas, ut in dicecesi sua [ubi pro alio scriptum non est]
faceret provideri, cogi juris ratio non permittit, nec
super conferendis ecclesiis, aut beneficiis aggravari, etiam
si facultatem habeat dicecesanus per easdem literas pro-
videndi.

CAP. XLI.

Per rescriptum dicitur excommunicatori, ut absolvat excom-
municatum, si contra concilium eum excommunicavit, datu execu-
toribus, qui eo non parente exequantur; non excommunicatori, sed
executoribus cognitio demandatur.

Idem.

Excommunicatio, qui contra statuta concilii b. ge-
neralis afferit se ligatum, literis ad excommunicato-
rem obtentis, ut [si est ista] sine difficultate absolvat eun-
dem, & aliis c. deputatis iudicibus, qui [eo non parente]
mandatum Apostolicum exequantur. Non excommu-
nicatori [qui de facto suo in hoc certus esse debet, li-
cet in hoc deferatur eidem] sed illis cognitio manda-
tur.

CAP. XLII.

Si impetrans rescriptum ad beneficium, dixit se non beneficia-
tum, cum tamen haberet beneficium, licet exiguum, non valet re-
sriptum.

Idem.

Si proponente aliquo nondum se beneficium ecclesia-
sticum assecutum, super provisione ipsius [licet minus
competens obtinens] rescriptum Apostolicum de hoc
mentionem non faciens, impetretur. Illud veluti frau-
denter obtentum dicitur non valere.

CAP. XLIII.

Annotate rescripte Apostolicae in casibus hic enumeratis privan-
ter commode rescripti, & eodem modo in sumptibus & damnis
adversari.

Idem Episcopo Parisiensi.

Quia nonnulli diversis modis literis Apostolicis
abutantur, statuimus, ut quicumque obtentas sub
nomine suo literas alius ejusdem nominis tradunt, qui
quos voluit fatigant indebitè per easdem, & qui eas
tali modo recipiunt: quique illos contra quos nihil ha-
bent questionis, faciunt in iudicium evocari: aut lite-
ras ipsas ad futuras trahunt controversias, quae non

a. executi. b. Later. sub Innoc. III. c. 47. c. & alius fi-
di iudicibus deputati.

dum fuerant tempore impetrationis exorta: seu quen-
quam super uno negotio, vel etiam malitiosè super plu-
ribus personalibus actionibus, quae sub uno iudice possen-
tractari commodius, per varias literas coram diversis ju-
dicibus trahunt, ut laboribus fatigatus & sumptibus, vel
compellatur componere, vel cedere iuri suo: aut reus a-
ctorem eodem tempore ad diversa loca, vel indetermina-
te ad villam, quae commune cum pluribus ejusdem pro-
vinciae villis habet vocabulum, citari procurat, ut dum
non comparuerit excommunicetur quasi contumax, &
sic eum à sua intentione repellat: eorundem literarum
commodo careat a; & adversariis in moderatis expensis
ac damnis, quae propter hoc eos pertulisse confiterit, con-
demnentur.

DE CONSVETVDINE.

CAP. I.

Consuetudo inferens gravamen ecclesis, debet iudicis officio tolli.
hoc dicit secundum intellectum magis singularem.

Gregorius in Registro. b

Consuetudines, quae ecclesiis gravamen inducere
dignoscuntur, nostra nos decet consideratione re-
mittere.

CAP. II.

Ex consuetudine potest introduci alius sine solemnitas, per quam
sine apprehensione reali transferatur possessio rei absentis. h. d. & est
casus singulari, secundum Abbatem. Scul.

Innocentius III. Archiepiscopo & cap. Lugdu-
nensi.

Ex literis: [1 & infra.] Si verò aliquis possessiones
aliquas claustris, vel aliis religiosis locis, in bona
[valitudine] vel ultima [voluntate] pro suorum vult
remedio peccatorum conferre: hanc conferendi formam
esse proponis, quòd in huiusmodi donationibus modicum
terræ consuevit in manu accipere, vel in extremitate d
pallii manu pra. latae ecclesiae sustinetur, aut super altare
ponendum sub testimonio videndum & audientium [sub
dicta forma,] quae scotatio vulgariter appellatur: [2 &
infra.] Discre. vestre mandamus: quatenus donationes
eorum, quae sub obtentu consuetudinis claustris, ecclesiis
vel quibuslibet locis religiosis pie conferuntur, etiam sunt
collata, faciatis irrevocabiler observari, cum huiusmo-
di signum, quòd scotatio dicitur, non tam facta donatio-
nis, quam tradita possessionis sit evidens argumentum.

[1. Quia tu nobis, frater Archiepiscopo, destinasti intelleximus
manifestè, quòd regnum Daciae, quantum ad ea quae ad jus fori con-
tingunt, consuetudinibus suis, & institutionibus Regis suorum om-
nino regatur: Unde nullum usum testamentorum illius provin-
cia hominibus contingit habere, qui alibi in ultimis de eedentium vo-
luntatibus secundum legalem observantiam custoditur.]

[2. Verum quia huiusmodi donatio malitiosè à quibusdam ca-
villatoribus sicut asserta impeditur, à nobis humiliter postulasti: ne
lucra religiosa & ecclesiae quibus multa possessiones sub scotatione hu-
iusmodi sunt collata, ab aliquibus possint vel debeant temerè per-
turbari, paternae devotus sollicitudine providere. Nolentes igitur
ut tales constitutiones, quae diuturnitas temporis, ut assertis, observa-
vit, & usus consuetudine approbatae hactenus retinuit: temeritate
qualibet infirmetur.]

a. adde generaliter de altibus que inferunt rescriptum. l. 1.
c. si contra ius vel util. pub. b. lib. 1. epist. 84. ad Felicem Epi-
scopum Messanensem, & cap. 1. eod. tit. in 1. compil. c. Cap. 1.
eod. tit. in 3. compil. d. in quibusdam recentioribus ita, scilicet
male, meo iudicio, vel in extremitate pallii manu pra. latis ec-
clesiae, &c.

CAP. III.

Non valet consuetudo, ut in causis ecclesiasticis dictum populi pro sententia teneatur.

Idem Episcopo Pictaviensi. a

Ad nostram audientiam b noveris pervenisse, quod in tua diocesi etiam in causis ecclesiasticis consuetudo minus rationabilis habeatur, quod cum aliqua causa tractatur ibidem, & allegationibus & querelis utriusque partis auditis a presentibus literatis & illiteratis, sapientibus & insipientibus, quid juris sit queritur, & quod illi dixerint, vel aliquis eorum (presentium consilio requisito) pro sententia teneatur. Nos igitur attendentes, quod consuetudo, qua canonicis obviat institutis, nullius debet esse momenti, cum sententia non suo iudice lata nullam obtineat firmitatem: ut in causis ecclesiasticis subjectorum tuorum postquam tibi de meritis eorum confiderit, sententiam proferre valeas, sicut ordo postulat rationis, auctoritate tibi presentium (praemissa consuetudine non obstante) concedimus facultatem. d

CAP. IV.

Consuetudo non potest operari, ut clericus non Episcopus possit exercere ea, quae sunt reservata ordini episcopali: & est castus nota. Abbas.

Idem L. vicario nostro e. apud Constantinopolim constituto.

Quanto f de benignitate [1 & 7.] Pervenit sane ad audientiam nostram, quod quidam simplices sacerdotes apud Constantinopolim ea sacramenta praesumunt fidelibus exhibere, quae ab Apostolorum tempore fuerunt solis pontificibus reservata, ut est sacramentum confirmationis, quod christinando renatas soli debent Episcopi per manus impositionem conferre, ad excusandas exculationes in peccatis: solum consuetudinem praetendentes, [2 & 7.] Di. t. mandamus, quatenus omnibus Presbyteris districte prohibeas, ne talia de cetero sua temeritate praesumant: quae licet non sint a fidelibus contemnenda, tutius tamen est ea sine periculo ex necessitate (quae legem non g. habet) omittere, quam ut ab his quibus ea conferre non licet, ex temeritate (quae lege damnatur) non sine gravi periculo inaniter conferantur: cum umbra quadam ostendatur in opere, veritas autem non subeat in effectum.

[1 Sed. Ap. locum obtines celsorem, tanto tibi est sollicitus procurandum, ut se talem eidem exhibeas in negotiis peragendis, non declinans ad dextram vel ad sinistram, quod non minus re quam nomine tuos Apostolicas gerere comprobent.]

[2 Cum disturnitas temporis peccata non minuat, sed auget, quae tanto graviora existunt, quanto infelicem animam diutius detinent alligatam. Volentes igitur hac & alia, quae oculis divina maiestati offendunt, de agro dominico extirpari.]

CAP. V.

Non valet consuetudo per quam interdicti sententia violatur.

Idem decano & cap. Cenomaniensi. b

Um inter i vos ex una parte, & canonicos sancti Petri decuria ex altera, super eo, quod dicti canonici generale interdictum ab Episcopo vestro, vel a vobis in civitate Cenomaniensi positum non servabant, questio k vertebatur, [1 & 7.] Procurator vero ipsorum proposuit, quod ipsa ecclesia sancti Petri a prima fundatione libera exiit & exempta: & de consuetudine anedicta in generali etiam interdicto licitum erat eis, pulsatis campanis alta voce interdictis & excom-

a al. Parisiensi. al. Pataviensi. b Ca. 1. eod. tit. in 3. compil. c Tex. est in l. 2. in glo. magna, & ibi Cy. C. qua sit len. consuet. & in l. nemo alieno. in glo. temporalis. ff. de reg. iuris. d Liberam facultatem. e Idem Lucio vicario, &c. f Cap. 3. eod. tit. in 3. compil. g Ius. ff. de consuet. & in l. non solum. s. fin. ff. de ex. tut. h al. Idem N. Decano, &c. i Cap. 4. eod. tit. in 3. col. k Vertebatur.

municatis exclusis divina officia celebrare. Nos igitur cognito, quod ex tali consuetudine, si qua foret, diffunderetur nervus ecclesiasticae disciplinae, ipsam de consensu fratrum nostrorum duximus irritandam.

[1 Ut utraq. pars eandem causam sine debito terminaret, suum nuncium ad se. ap. destinavit. partibus ergo in nostra presentia constituta, per procuratores idoneos eis audientiam praestantem liberam & benignam. Et quidem ecclesia vestra proposuit procurator, quod cum Cenomaniensi ecclesia suo loco & tempore praesentibus seculari potestati interdictum vellet supponere civitatem ecclesiae beati Petri de curia, tanquam suo capiti membrum non coarctari, campanis pulsatis, apertis januis divina officia celebrare alii essentibus non obstitit. Cum autem ven. F. n. Hostien. Episc. tunc in partibus illa legationis officio fungeretur, idem canonicus ad eum presentiam accedentes suam ei super hoc querimoniam exponere curaverunt, quae partibus convocatis, & rationibus utriusque partis diligenter auditis & cogitis: cum pari ecclesiae sancti Petri per privilegia sedis Apostolica non posset ostendere se munitam, uni ei firmiter constaret, quod ex superiora potius ad hoc, quam ex causa rationabilis duceretur, sententia luer deserviret, quod cum in civitate Cenomaniensi positum esse interdictum, illud eadem ecclesia non servaret, vinculo quoque excommunicationis ac poena ordinis ac beneficii eos supponens, qui suo discreto sententia resistendum. Postmodum vero cum propter quosdam excessus seculari potestati tunc Cenomaniensi civitas supponeretur ecclesiastico interdictum: & ipsi canonici sancti Petri denunciatum fuisse, ut a divinum celebrantibus cessarent, & observarent sicut alta ipsius civitatis ecclesiae interdictum, ipsi maiorem temeritatem sua auidacia adiungentes, cum majori solemnitate suum sunt officium exercuti, venire contra legiti sententiam non verentes.]

CAP. VI.

In attributionis officii nova dignitate, servatur consuetudo vicinarum civitatum, quae si diversa fuerit, servatur magis rationalis, & alii non praesumant.

Idem Episcopo Helensi.

Um olim a Londonensibus Episcopus nostris auribus intinuasisset, quod in sua ecclesia propulerat statum praetentorem, nos eius precibus inclinati, ei licentiam concessimus praetentorem huiusmodi ordinandi, dummodo in conferendis sibi redditibus nulli inferretur praedictum, statuentes ut praetentor taliter institutus, in sessionibus processionibus, & aliis illam haberet in Londonensi ecclesia dignitatem, quam habent alii praetentores in aliis ecclesiis Anglicanis: [1 & 7.] Quocirca mandamus quatenus, si secundum diversas consuetudines locorum, diversas habere noveris praetentores in Anglicanis ecclesiis dignitates, iam dictum praetentorem illam habere iusticias in Londonen. ecclesia dignitatem, eaq. manere contentum, quam (rationabilibus & ad probatis consuetudinibus ecclesiae sibi) sine praedictio alieno poterit obtinere.

[1 Postmodum autem nostris fuit auribus intimatum, quod ipse etiam Episcopus de sil. G. in eadem ecclesia instituisse praetentorem, quod tamen a nobis fuerat de prelibata dignitate statutum, biennio iam elapso ex eo non curavit. Quapropter tibi dedimus in mandatis, ut illud, sublato cujuslibet contradicenti & appelli obstaculo, exequi non postponeres. contradicentes per cens. ecclesiasticam compescendo. Noviter vero dil. fil. decanus & quidam alii personatus habentes in ecclesia memorata suam nobis transferebant querelam: quod cum per ecclesiam Anglicanam consuetudines eorum, cum sint variae & repugnantes, convenire simul in unum, si qui noviter est institutus in ecclesia London. praetentor, non contentus quod habere potest sine praedictio aliorum, occasione literarum nostrarum, quosdam ipsius decani & aliorum personarum eadem dignitate ecclesiae sibi nititur in praedictum eorum agere.]

CAP. VII.

Non potest induci ex consuetudine, ut quis possit dimittere

a Cap. 1. eod. tit. in 3. comp.

dignita-

apud quem sine superioris licentia, vel ut possit electus administrare, nisi habita confirmatione à superiore.

Idem conventus Corbiciensis monasterii. a. Vm venerabilis b. frater noster Episcopus Hoffien. & L. sanctæ crucis Presbyter cardin. in partibus Alemannia legationis officio fungerent, inventum Abbatem de monasterio Herimionen. quod ad Rom. eccles. noscitur pertinere nullo mediante, ad monasterium Corbici. quod est etiam Rom. eccles. speciale, temeritate propria migrasse: licentia illud deserendi, vel confirmatione nobis, vel ab ipsi, qui vices nostras in illis partibus tunc gerebant, nec habitam, nec petita: & 7. Postmodum autem nuntius ejus ad defensionem ipsius generalis illius terz consuetudinem allegavit.

Cum igitur hæc non tam consuetudo, quam corruptela merito sit censenda, quæ profecto sacris est canonibus inimica, ipsam mandamus de cætero non servari. c.

CAP. VIII.

De consuetudine potest induci, quod una ecclesia de gremio alterius tenetur sibi prelatum eligere. Es consuetudo est optima legum interpreti.

Idem decano [Salisburiensi. A.] Archidiacon. & magistro P. Penetelcano. [Papiensi. d.]

Vm dilectus e. filius Guil. Andren. ecclesie monachus, qui pro clerico ejusdem ecclesie se gerens, & G. procurator monasterii Karofen. super jure eligendi Abbatem in Andren. monasterio, & ejusdem electione in nostra presentia ad invicem litigarent, idem Guil. electionem suam à fratribus Andren. ecclesie concorditer celebratam, auctoritate Apostolica petiit confirmari, adferens tam de jure communi, quam de privilegio speciali eis ab Alex. Papa concessio. & à nobis postmodum confirmato, liberam eligendi auctoritatem ad eosdem fratres tantummodo pertinere. [1 & 7.] Dicitur verò procurator proposuit ex adverso, quod cum olim ad petitionem patronorum ecclesie à f. Morien. Episcopo fuerit constitutum, quod si prelati locus divino munere ad eod palliare, ut prior, aut Abbas constitueretur ibidem, electio ejus penes fratres ejusdem loci, & capitulum Karofen. penderet, & obtentu hujusmodi statuti sic fuerit longè retrò actis temporibus observatum, ut monasterio Andren. vacante, Andren. fratres in Karofen. capitulo aliquem de gremio monasterii Karofen. sibi eligerent in Abbatem: electio prædicti G. tam contra statuti tenorem, quam etiam contra consuetudinem approbatam (quæ optima est legum interpretis) minus canonice attentata, merito cassari debebat: [2 & 7.] Quia nobis constituit electionem ipsam à suspensio, & de suspensio etiam celebratam, eam justitia cassavimus exigente: Ceterum cum prædictum statutum ita sane posse intelligi, quod per illud nec juri communi, nec privilegio derogetur: ut videlicet ad suspectos fratres electio spectet Abbatibus, & ad Karofen. capitulum confirmatio: mandamus quatenus si ex parte Karofen. conventui talis fuerit consuetudo probata, quæ juri communi præjudicet, in hac parte vos secundum illam decernatis electionem Andren. Abbatibus de cætero faciendam, alioquin Andren. monachis jus eligendi Abbatem adjudicare curetis: ut sic de cætero liberam habeant facultatem de gremio ecclesie suæ vel etiam aliunde per electionem canonicam eligendi personam

a. alia: Idem conventus & Corbiciensis monasterio. b. Ca. 6. est. tit. in 3. coropul. c. Vide lrem non novam. C. de jud. & ibi Per. de del. Cy. Barto. & Bald. & l. 2. C. qua sit long. consuetudo. d. al. Salisburiensi. e. Cap. 7. eod. tit. in 3. coropul. f. Mo. 1100.

idoneam in Abbatem presentandam Karofen. capitulo, ut ab eo (si fuerit canonica) confirmetur.

[1 Nam de jure communi omnis congregatio monachorum eligere sibi debet Abbatem: & in ejusdem Alex. privilegio continetur, ut obente monasterii Andren. Abbate nullus ibi qualibet surreptionis astutia seu violentia proponatur, nisi quem fratres vel eorum pars consensu saniorum secundum Deum & beati Benedicti regulam duxerint eligendum, à nobis quoque prædictis fratribus assignatum esse concessum, ut licitum sit eisdem cum ecclesiam suam Abbate vacare contigerit, personam idoneam de gremio ejusdem ecclesie, vel alium per regularem electionem sibi præficere in pastorem Karofen. monasterii presentandam, ut ab ipso confirmationem accipiat, & reverentiam quam ei debet impendat.]

[2 Et mandari fratribus Andren. ut juxta quod est habitum obtinuerunt, procederent ad electionem Abbatibus: & infra. Hæc igitur & alia quæ coram nobis utrimque fuere proposita perspicaciter intellexit.

CAP. IX.

Capitulum sine Episcopo statuta, seu consuetudines novas facere, vel antiquas immutare non potest.

Honorius III. a Papiensi capitulo.

Vm consuetudinis ususque longavi non sit levis auctoritas, & plerumque discordiam pariat novitates. Auctoritate vobis presentium inhibemus, ne absque Episcopi vestri consensu immutetis ecclesie vestre constitutiones & consuetudines approbatas, vel novas etiam inducat. Si quas forte fecistis, irritas decernentes.

CAP. X.

Non valet consuetudo, per quam quis inducitur ad peccandum, vel bona propria dissipandum.

Idem majori & Burgen. de Rupella.

EX parte vestra fuit propositum, quod cum in patria vestra servata sint hæcenus dux consuetudines abusive, una quod si indigena vel extraneus prodigalitate vitio vel incuria, seu quocunque casu alio dissipaverit vel amiserit bona sua, bona uxoris suæ, tam mobilia, quam immobilia pro sua voluntate libito alienat. [1 & 7.] Et quod si vir ducat uxorem, quæ sine conjugii violata committat adulterium, nihilominus ipsa medietatem omnium bonorum, quæ fuerit vir adeptus, impudenter exigit, & improbe apprehendit: quæ potius privanda esset omnibus viri bonis: [2 & 7.] Tenore presentium declaramus, vos non teneri ad hujusmodi consuetudines observandas.

[1 Quare sit interdum, ut viro defuncto mulier remaneat indotata, & superstitis filii extreme subjaceant incommodi pauperum. Alia quoque consuetudo est non impariter reprobanda.]

[2 Quare super his vobis per ap. se. procederi humiliter postulamus. Nos igitur saluti & utilitati vestra consulerem cupientes.]

CAP. XI.

Consuetudo non derogat juri naturali, seu divino, cujus transgressio peccatum inducit: nec posterius, nisi sit rationalis & præscripta.

Gregorius IX.

Vm tantò sint graviora peccata, quanto diutius infelicem animam detinent alligatam, nemo sane mentis intelligit naturali juri (cujus transgressio periculum salutis inducit) quacunque consuetudine (quæ dicenda est verius in hac parte corruptela) posse aliquatenus derogari. Licet etiam longævæ consuetudinis non sit vilis auctoritas, non tamen est usque adeo valitura, ut vel juri positivo debeat præjudicium generare, nisi fuerit rationalis, & legitime sit præscripta.

a Papiensi leg. b arbitrio, vide text. in l. Labes ait. 3. ff. de pat. & Bart. in extra. ad reprimendum. c Vide B. Thom. xv. 2. q. 97. art. 2. & De Statum lib. 1. de just. & jur. q. 7. art. 2.

DE POSTVLATIONE
Prælatorum.TITVLVS V.
CAP. I.

Impossibilis est qui violat interdictum, hoc d. quoad titulum: habet enim multa alia dicta, qua non faciunt ad m.

Innocentius III. decano & cap. Senonens.

AD hæc in B. Petro: [1 & infra.] Cumque de facili non possitis in unum locum & propositum conuenire, sed ad nos fuisset ab aliquibus appellatum: tandem convenientes in unum, Altissiodorens. Episcopum in Archiepiscopum postulastis. Postulationem vestram per magistrum R. præcentorem vestrum, & per Abbatem S. Petri exponentes, & petentes, ut faciendæ translationi pium præberemus assensum. Verum, quoniam antequam idem magister ad sedem Apostolicam accessisset, nobis quasi pro certo constabat, quod idem Episcopus interdicti sententiam non seruasset, quod etiam idem magister non negavit in fratrum nostrorum præsentia requisitus à nobis, in ipsius Episcopi excusationem allegans, quod sententiam latam seruare nullatenus tenebatur, quæ ad eius notitiam, nec per literas nostras, nec per Card. tunc apo. se. leg. qui eandem sententiam promulgarat, nec per deputati ad hoc executoris mandatum vel literas pervenisset: [2 & infra.] Quod nec sufficit, imò nec proficit ad excusationem prædicti Episcopi, cum Cardinalis idem sententiam interdicti præsentibus multis solenniter ac publicè promulgavit: & eadem interdicti sententia in regno Francorum jam multis publicè ceperit observari: nec sit necessarium, cum constitutio solenniter editur, aut publicè promulgatur, ipsius notitiam à singulorum auribus per speciale mandatum vel literas inculcare: sed id solum sufficit, ut ad eius observantiam teneatur, qui noverit eam solenniter editam, aut publicè promulgatam: cum & contra quosdam, qui Sardin. concilium non seruabant, tanquam illud non habuerint, aut perceperint, canonica tradat auctoritas, quod eis non facile facultas credendi tribuitur: cum idem penes illos in suis regionibus actum fuerit & exceptum. Nec valet, quod in Altissiodorens. diocesi dictus Rex terram propriam dicitur non habere, cum nos terram totam Regis ipsius subijci mandauerimus interdicto, & Cardi. nostrum interpretatus mandatum, in terram illam sententiam promulgaverit, quæ Regi tunc temporis adharebat: [3 & infra.] Sed inde liquido constat, sæpe dictum Episcopum sufficienter excusari non posse, quod suam metropolitanam ecclesiam generalis interdicti sententiam & recepisse noverat, & seruare. [4 & infra.] Nos igitur, qui secundum Apostolum prompti sumus inobedientiam omnem ulcisci, ejusdem Episcopi Altissiodorens. inobedientiam attendentes, ne nil obedientia prodesse videretur humilibus, si contemptus contumacibus non obesset: cum juxta canonicas sanctiones quædam sint culpe, in quibus culpa est relaxare vindictam, postulationem hujusmodi non propter postulantem ecclesiam, sed propter postulatam personam repulimus, ut indignam. Licet autem ex eo, quod hominem, qui vestro non conveniebat proposito, postulastis, cum vos interdicti sententiam seruaretis, & ipse eam contemneret observare, permissa vobis facile abusi fueritis potestate; ac ideo vos ea non immerito private possidemus: de solita tamen benignitate concedimus, ut

a Cap. 1. eod. tit. in 3. compil. b Ad intelligentiam vide B. Thom. 1. 2. q. 90. art. 4. Solum l. 1. de just. & iure q. 1. art. 4. Alphonsum Castrum l. 1. de potestate legi penalis, Can. 1. & Fernandum Vasq. l. 1. controver. illustr. c. 4. c In manu. de solita tamen benignitate sedis Apof. concedimus, &c.

vobis, per postulationem idoneam, vel electionem canonicam de persona congrua consulatis.

[1 Sane cum ecclesia Senonens. semper fuit ecclesia Romana devota, non immerito ipsius ecclesie passioni compatimur, & doleribus condolemus, cum ea sit viduata pastore: qui est nobilius esse genere, nobilitate tamen sui, sicut credimus, sanctitate. & infra. Dolens in super quod doleri nimis, quem de tanti patris obitu conceperat ecclesie Senonens. dolor alius supervenit, cum ea vix surgens ab officio suaveri tam sanctis, vix degnè celebratis exequiis, tantiparis, Rex ipse iniuste commotus possessiones ipsius tam ad mensam Archiepiscopi, quam canonicorum pertinentes, non ut debuit vel ut decuit, sed ut voluit & valuit occupavit, & personas etiam, quæ de mandato nostro suspendenderat organa sua, compulsi scilicet.]

[2 Et quod in Altissiodorensi diocesi Rex ipse terram propriam non haberet, & quod eadem Altissiodorensi diocesi ex alia causa fuerat interdicta, & infra.]

[3 Quod si Episcopus ejus ex alia causa fuerat interdictus, interdicti sententiam & tenebatur servare, & poterat facilius observare.]

[4 Idem, unus eorum existerat, qui deliberantes super eadem sententiam de communi consilio decreverunt, sed erraverunt, ut eandem sententiam non servarent, cum si verbum Apostoli Petri ad Clemente dicentes diligenter attendissent, commotionem super hoc non debuerunt expectare, sed obsequiare prædictis, & humiliter obedire.]

CAP. II.

Qui postulationem cassatam vitio persona innovat, est rigida & postulandi potestate privatus.

Idem Hostiensis Episcopo Apof. sed. leg.

Gratum a gerimus [1 & infra.] Accepimus autem ex literis tuis, quod canonicis Senonens. quorum postulatio nostra fuit auctoritate cassata, licet cassationis literas suppressissent in fraudem, ut canonicè ad electionem procederent, mandavisti: [2 & infra.]

Cumque plures eorum postulationem cassatam à nobis innovare denuò niterentur, quidam verò Episcopum Cameracensem in Archiepiscopum postulare, tu intelligens eos, qui cassationem nostram quodammodo revocare volebant, eligendi privilegium amisisse: quia concessa sibi ex Apostolicæ sedis benignitate abenterunt temerè potestate: ac ideo ad alios, licet pauciores numero, quantum tamen ad hoc pertinet, consilio saniores, eligendi vel postulandi devolutam esse licentiam, prædictum Cameracensem ad eorum instantiam in pastorem auctoritate fretus Apostolica providisti. Nos igitur à sollicitudine Cameracensis ecclesie ipsum reddidimus absolutum, quod à te de mandato nostro factum est, auctoritate Apostolica confirmantes.

[1 Et acceptum, & fraternitatem tuam plurimum commendamus, quod ad promotionem ven. f. n. S. quondam Cameracensis Episcopi, nunc autem Archiepiscopi Senonensis, prudenter & officiosè attendisti.]

[2 Adiciunt etiam, quod nisi forsitan in talem personam concorditer vota sua transferrent, pro qua merito tuum deberent obtinere consensum: de promotione ipsius ecclesie postmodum sacre quod crederes expedire.]

CAP. III.

Postulatio, per quam privata vel minor utilitas communi vel majori præferatur, vel qua sit à minori, quam à tertia parte collegii admitti non debet.

Idem clericis Ravennens. ecclesie.

Bonæ memoriæ d. Guil. Archiepiscopo vestro viam à univ. carnis ingresso, quidam vestrum sanctæ Prædixis Presbyterum cardina. quidam verò Imolen. Episcopum postulaverunt: [1 & infra.] Nos igitur au-

a Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. b Electio ad quas & qui pertinet. c al. Idem clericis Ravenn. d Cap. 3. eod. tit. in 3. compil. dicit, quæ

dius, quæ de factò, & de jure fuerant allegata, plenius etiam pro utralibet partium curavimus allegare: consideravimus a verò, quòd ejusdem cardina. præsentia utilior sit non solum Romanæ, sed etiam ecclesiæ generali, tam apud Apostolicam sedem, quam apud ecclesiam Ravennatensem: unde non immeritò præferentes speciali utilitati communem, & minori-majorem, prædictum cardinalem postulationi vestrà non duximus concedendum. Attendentes autem ex altera parte, quòd prædictus Episcopus Censivensis, à minori, quam tertia parte fuerit postulatus: & quòd Apostolica sedes postulationes hujusmodi non consueverit in tanta divisione, ac contradictione recipere: cum etiam quando aliquis ab aliis unanimitèr postulatur, ad admittendam postulationem eorum, non tam ex iustitia, quam gratia moveatur, postulationem ipsius non duximus admittendam.

Mandantes quatenus cum his, qui vossem in electione habere solentur, per electionem, postulationem, seu nominationem canonicam in personam idoneam convenire curetis.

[1 Quorū partes postulationes suas per nuncios suos nobis presentantes, proponebant ab his qui Cardinalem postulaverant memoratum, quod plures quam due partes vestram convenerant, in eandem. Venim par altera proponebat, quòd digniores persone postulaverant Episcopum Imolensensem, & quòd in postulatione ipsius & serna canonicis & tenor compromissionis fuerat observatus: cum tanquam suffraganeus Raven. Ecclesiæ postulatus & ipsius gremio exisset. Fuit autem compromissum ut de corpore Ravennaten. ecclesiæ personam eligerent idoneam, & competentem: quòd par altera fructuosa asserbat, cum licet talis scinditio fuerit adjecta, poterat tamen de hom. ecclesiæ allegio, propter ipsius privilegium præfata postulari persona, cum membra capiti a membris corporis censerent non debere aliena.]

CAP. IV.

Archiepiscopus in Archiepiscopium postulatur. Et ex quo postulatus presentatur est Papa, non possunt postulantibus ab ea recedere, sed debet superius iudicium expectari, h. d. quoad titulum.

Idem præposito & capitulo Strigonen. b

Onax memorix Guil. Archiepiscopo vestro viam univèrsæ carnis ingressò, cum in Colocen. Archiepiscopium postulandum à nobis contulisset unanimitèr vota vestra, suffraganei Strigonen. ecclesiæ, Quinqueecclesiæ. Episcopus d videlicet, & quidam alii postulationi vestrà se opponere curaverunt, adserentes, quòd eis contemptis, qui jus habebant eligendi vobiscum, postulatio eadem fuerat adtentata: licet vestri nuncii proponerent ex adverso, quòd super præficiendo vobis Pontifice & de gratia multotiens suffraganeorum fuerat requisitus adensus, sed ipsi vobis consilium denegaverunt. Nunciis igitur in nostra presentia constitutis, & proponibus adversariis quædam alia contra postulationis vestrà processum, quia nobis de propositis non constabat, ita duximus providendum, ut si suffraganeis persistentibus in contradictione sua, vos postulationi vestrà velletis insistere, per procuratores idoneos ad sedem Apostolicam veniretis. Si autem illi à contradictione sua cessarent, & vos instaretis propositò vestro, ad presentiam nostram mitteretis personas idoneas, quæ super his, quæ opportuna forent, nos redderent certiores. Quòd si contradicentibus Episcopis memoratis vos contingeret de jure vestro dissidere, aliam personam idoneam provideretis vobis canonicè in pastorem.

Cæterum quidam vestrum, à postulatione vestrà, quam nobis presentaveratis, communiter temerè rece-

a al. Considerantes igitur. b al. canonico. al. can. Strigon. c Ca. 4. cod. tit. 23. compil. d Vox, Episcopus, deest in multis antiquis. e al. postore. f al. & vos.

dentem, aliis persistentibus in eadem, prædictum Quinqueecclesiæ. Episcopum in Archiepiscopium postulaverunt: [1 & 7.] Nos igitur postulationem ipsam, quam invenimus in multa discordia non solum suffraganeorum, verum etiam canonicorum Strigonen. ecclesiæ, ac contra formam mandati nostri temerè celebratam, non duximus admittendam, sed vobis dedimus in mandatis, ut ad providendum vobis pastorem idoneum per electionem canonicam vel postulationem concordem (requisito suffraganeorum adensu, si esset de antiqua & approbata consuetudine requirendus) procedere curaretis, alioquin nos ipsi provideremus ecclesiæ viduata. Verum antequam ad vos litera nostra pervenissent, innitentes mandato priori, suffraganeos præter Quinqueecclesiæ. ad concordiam revocatis. [2 & 7.] Post hæc (mandato b nostro recepto) hi, qui in Colocen. convenerant, ab ejus postulatione recedere noluerunt, sed innovaverunt eandem, reversis ad eos quibusdam canonicis, qui in partem alteram declinarant. [3 & 7.] Cæteri vero, qui Quinqueecclesiæ. Episcopum postularant, convenientes in unum, cæteros canonicos ad capitulum convocarunt, ad postulationem concordem, vel electionem canonicam, juxta mandatum Apostolicum procedere cupientes: sed illis nolentibus convenire, intelligentes penes se tantum remansisse facultatem liberam eligendi, quia reliqui jus suum profèqui negligebant, prædictum Quinqueecclesiæ. denuò postularunt. [4 & 7.] Nec obstabat d eorum discordia, qui alium postularunt, cum prius in postulatione Archiepiscopi prædicti convenissetis pariter universi: & consensum vestrum adnotatum literis, & subscriptionibus propriis roboratum petiissetis à nobis per communes nuntios confirmari, nosque vestram recepisse postulationem dijudicandam, si suffraganei forsitan in contradictione persistenter, vel (si consentirent aut etiam cederent) adprobandam. Si enim postquam postulatio supracriptionibus postulantium roboratur, & presentatur Romano Pontifici adprobanda, possent ab ea recedere postulantibus, nobis frequenter illuderetur, & iudicium nostrum ex eorum pendere arbitrio videretur: [5 & 7.] Intelleximus [itaque] quòd etsi esset neutra postulatio adprobanda, juxta tenorem tamen e posterioris rescripti, ad nos de cætero Strigonen. ecclesiæ provisio pertineret. Quia verò non plenam de personis illius regni notitiam habebamus, ideoque non poteramus salva conscientia eidem ecclesiæ in alia f persona, quæ de regno Hungariæ originem duceret, congruè providere, nec vellemus ei præficere alienum, quamvis honestius videretur, si g suffraganeus ad metropolim suam accederet, quam Archiepiscopus ad metropolim transferretur, partem tamen eligimus potioerem. Et eundem Archiepiscopum, in quem omnes, quorum consensus in electione vel postulatione pastoris requiritur, licet diversis temporibus convenerant, à vinculo, quò tenebatur Colocen. Ecclesiæ absolventes, ad metropolim Strigon. transferimus, & ei licentiam tribuimus transeundi: pallium b ei ad nomen & usum ejusdem Ecclesiæ transmissuri.

[1 Quorum votis nullus suffraganeorum assensu, excepta duntaxat Episcopo Viennensi. Et licet charissimus in Christo filius noster A. Hungaria Rex illustris, tunc Dux & Rex regni Hungarici, L. nepotij sui Regi nomine, cujus tutelam & regni

a al. Litera nostra secunda per. b Aliàs, mandato secundo nostro. c al. quibusdam canonicorum ex his, qui, &c. al. quibus canonicorum, qui, &c. d nocebat, in manuscrip. e Deest tamen in antiquis. f In nonnullis exemplaribus inscribitur hie dicitur, Nisi: quæ nec in antiquis nec in veteri compil. habetur. g ut. h De pallio Synodo octava canon. 27. & Ivo part. 1. cap. 325.

curam ipsi frater ejus commiserat, gubernator precum suarum primitias ad nos pro predicti Colocenſis poſtulatione tranſmiſerat: poſtmodum tamen pro Quinq̄uececleſienſi Ep̄iſcopo ad Strigonen. metropolim tranſferenda nobis per literas ſuas humiliter ſupplicavit.]

[2 Ita quod Vuarm. Vuetherin. & Velan. Ep̄iſcopi pro tranſlatione Colocenſis Archiepiſcopi ſalvo jure ſuo impoſitum, cui propter afflictionem & neceſſitatem Strigon. eccleſia ſuperſedeant, ad preſens ut humiliter rogaverunt, predicto Nitrienſi ſcribente, quod ſi non placeret vobis electionem factam de Quinq̄uececleſien. Ep̄iſcopo admittere, poſtulationem alterius ſine præjudicio juri ſuppliciter exorabant.]

[3 Cum prædicti Regi & ſuffraganeorum literis dil. ſil. A. magiſtrum ſcholarum, M. Theſaurarium, & A. Archidiaconum, & F. & N. canonicos Strigon. eccleſia ad ſed. Ap. deſtinarunt, ſuper poſtulatione ſua diſpenſationi gratiam petiverunt.]

[4 Cum ergo utriuſq; partis nunciis ad ſed. Apoſt. perveniffent, hi qui pro Quinq̄uececleſien. Ep̄iſcopo venerant, propenebant partem ſuam juxta mandatum Apoſtolicum proceſſiſſe, nec obſtare diſcordiam vel contraditionem eorum, qui juxta formam mandati noſtri procedere contententes, illo recepto, nec eligerant quemquam canonicè, nec concorditer poſtularant. Unde concorri debeat eorum poſtulatione reputari, cum ceteri, tanquam juſtissimi Apoſtolicæ contemptores, eligendi ac poſtulandi ſe jure prævaſſent, cum nec poſtulare nec eligere voluerint. Imo nec etiam ad capitulum venire. Ad hæc autem poterat reſponderi, quod illi qui colloceſ. Archiepiſcopum poſtularant, formam ſecuti fuerant per noſtras literas datam, quoniam inſiſtentes priori poſtulationi, juxta tenorem priorum literarum noſtrarum partem concordem fecerant, qua prius diſcordi fuerat, dum ſuffraganeus ad concordiam revocavit.]

[5 Paterat quoq; ad id quod pari mandatum Apoſtolicum non ſervarant, utpote qua nec poſtulationem concordem, nec electionem canonicam celebrarant, cum in majores contraditione quam prius non ſolum canonicorum, ſed ſuffraganeorum etiam, ipſo Rege ad verſa parti favente, prædictum Quinq̄uececleſien. Ep̄iſcopum poſtuliſſet. Auditis igitur hi & alii que fuerunt hinc inde propoſita, & habito ſuper hiis cum fratribus noſtris diligenti tractatu.]

CAP. V.

Postulatio, contra quam agitur de contempto, potest sine prejudicio alicujus rejici: potest tamen de speciali gratia admitti, hoc dicit.

Idem capitulo Strigonenſi.

Postulationem a, quam celebrasti: & 7. Licet ergo per postulationem hujusmodi, nullum jus sit alicui acquisitum, ideoque sine præjudicio alicujus postulationem potuiſſemus repellere memoratam: ut tamen vobis de ſpeciali gratia conſulamus, ita duximus providendum, quod per procuratores idoneos, ad omnia ſufficienter inſtructos, noſtro vos conſpectui præſentetis, quatenus utraque parte præſente, quod juſtum fuerit decernamus.

CAP. VI.

Episcopum non est eligendum ad aliam dignitatem, sed postulantem.

Honorius III. cap. Culariano. b

Et si unanimiter vota vestra concurrerint ad Sutrien. Episcopum in ecclesia vestra Archiepiscopum eligendum, cum suæ alligatus ecclesie liberum e non habeat sine nostra permissione volatum, electionem de ipſo factam tanquam contra canones a minus licite attentatam, de fratrum noſtrorum conſilio duximus irritandam, cum eligi nullo jure poterit, ſed potius poſtulari.

[Volentes tamen quantum cum Deo possumus vestri des.

a Ca. 5. eod. tit. in 1. compil. b al. Carianenſi. in aliis Innoc. III. c. In antiq. librum non habeat ad aliam sine, & c. d. Conſervare canonem eſt peccatum in c. 2. & c. aliud. De major. & c. d.

deris concurrere, benigno favore dil. ſil. Subdiacono & capellano R. noſtri apoſt. ſed. legatis duximus injungendum, ut & vota veſtra circa ipſum exquirant, & perſona merita vice noſtra examinent diligenter, eundem ad vos cum literis rei veritatem continentibus, deſtinando, ut ſi idoneus reperitus fuerit, diſponente Domino & ipſi in eccleſia, & in ipſa eccleſia veſtra utiliter provideatur.

DE ELECTIONE, ET ELECTI POTESTATE. TITVLVS VI.

CAP. I.

Ecclesia collegiata non debet provideri de prelato per collationem seu provisionem, sed per electionem canonicam ſendam per ipſum collegium, hoc dicit Abbas.

Lucius Papa. a

Nvillus b in ecclesia, ubi duo vel tres fratres fuerint in congregatione, nisi eorum electione canonica Presbyter eligatur: [1 & 7.] Si vero aliter quis ecclesiam adeptus fuerit, eo, quod per cupiditatem illam acquisierit, atque contra canonicam regulam diſciplinam egerit, expellatur.

[1 Et eisdem convocatis etiam parochianis, atque unum consentientibus.]

CAP. II.

Electus ad clamorem populi, non debet per superiorem confirmari. Ex concilio Sardiceni. c

Osius d Episcopus dixit: Si quis ita temerarius extiterit, ut talis excusationem afferens alleveret, quod literas populi accepit, cum sit manifestum potuisse plures eorum, qui synceram fidem non habent, & premio & mercede corrupti, ut clamarent in ecclesia, & ipſum petere viderentur: omnino fraudes has damnandas esse arbitror ita, ut necliam in fine communionis (nisi de hoc poeniterit) talis accipiat. Si vero omnibus placet, ſtatuite. Synodus reſpondit. Placet.

CAP. III.

Electio canonica confirmanda est, debet tamen superior ante confirmationem inquirere de conversatione & vita electi, ubi sunt conversatus.

Gregorius tertius. e

Postquam: & infra. Confirmationem s. preteritum desideria, si nihil est quod electum impediatur, impleantur. Cujus vita vel actus, quia melius possunt ubi est conversatus cognosci, inquirantur ibidem.

CAP. IV.

Electio in Archiepiscopum sedes Apostolica pallium non dedit, nisi prius prester fidelitatem & obedientiam juramentum.

Papialis Panormitana g Archiepiscopo.

Significasti Reges h & regni majores admiratione spermos, quod pallium tibi ab apocriſtariis i noſtris tali conditione oblatum fuerit, si sacramentum, quod a nobis ſcriptum detulerant, exhiberes: [1 & 7.] Mirentur in hac cauſa Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui cum ovium ſuarum curam Petro committeret, conditionem poſuit dicens: & Si diligis me, pascere oves meas. Si conſcientiarum factor, & cognitor ſectatorum, conditione hac uſus eſt, nec ſemel tantum, ſed & ſecundo, & uſque ad contriſtationem: qua nos ſollicitudine oportet tantam eccleſie prælationem imponere fratribus, quorum conſcientias non videmus: Adjunt

a Codices hic variant. nam quidam Pius, alii Alexander. b Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. c Conc. Sardic. Can. 2. Burd. l. 1. Decret. c. 19. lvo p. 5. c. 73. d Ca. 2. eod. tit. in 1. compil. e al. Gregor. IX. & male. Gregorius lib. 8. epist. 18. Register. f Cap. 11. eod. tit. in 1. compil. g Papa Toletanus, al. Palamarch. al. Potentienſi arch. h Cap. 21. eod. tit. in 1. compil. Ioan. 21. i Apocriſtarius dicitur reſponſivus, dicitur & reſpondet. Juſtin. Nov. 35. k Matth. 5.

omne iusjurandum à Domino esse prohibitur, nec ab Apostolis post Dominum, nec in conciliis inveniri posse statuum. Quid est ergo, quod Dominus subsequenter ait: Quod amplius est, à malo est? hoc enim amplius ut exigamus, malum nos illo permittere compellit. Nomen malum est ab ecclesiis unitate, & à sedis Apostolicæ obedientia resillire, & contra canonum statuta prorumpere? quod multi etiam post sacramentum, praesertim praesumpserunt: [& 7.] Hoc nimirum malum necessitate compellimur iuramentum pro fide, & pro obedientia, pro unitate requirere. Ajunt in conciliis statuum non inveniri, quasi Romanæ ecclesiæ legem concilia illa præfixerint, cum omnia concilia per à Romani pontificis auctoritatem, & facta sint, & robur acceperint, & in eorum statuis Romani pontificis patenter excipiatur auctoritas [3 & infra.] Cum igitur à sede Apostolica vestra insignia dignitatis exigitis, quæ à beati Petri tantum corpore assumuntur: justum est ut vos quoque sedis Apost. subjectionis debitis signa solvatis, quæ vos cum beato Petro tantum membra de membro habere, & catholici capitis unitatem servare declarant.

[1 In palis conceditur plenitudo pontificali officii, quia iuxta sedis Apostolicæ & totius Europæ consuetudinem, ante acceptum palium Metropolitanis minime licet, aut consecrare Episcopos, aut synodum celebrare.]

[2 Nomen prædecessor tuus præter Rom. pontif. conscientiam damnavit Episcopum? quibus hoc canonibus, quibus hoc concilio legitime esse permittitur? Quod super Episcoporum translationibus legitur de iure, quæ apud vos non auctoritate Apostolica, sed manu regis præsumitur, propter hoc mala & alia devotenda huiusmodi iuramentum exigitur. Cur autem Dominus iuramentum prohibuit, Apostolus Iacobus manifestat adiciens, ut non sub iudicium recidatis, ne quisquam, sicut beatus Augustinus exposuit, consuetudine iurandi ad perjurii consuetudinem dilabatur. Quapropter iuratio non utitur, nisi necessitate, cum videt pigros homines esse ad credendum quod eis vult esse credere, nisi iuratione firmetur.]

[3 Et si possunt Apostolicam sed. contemnere, possunt apud nos calcantem elevare, & datum à Deo privilegium evertere vel auferre non possunt, quod Petro dictum est: Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claves regni celorum: quibus tandem conciliorum decretis dandi pallium modus prescriptus est, & professioni vel obedientiæ ordo sanctus.]

CAP. V.

Si schismaticus ad unionem ecclesiæ reversus, eligitur in Episcopum, electio non tenet, sed ex diffinitione potest confirmari.

Alexander III. Per. Presbytero Carden. Apostolica sedis e legato.

Quia diligentia tua requisivit, an electionem electi, qui abjurato schismate f. ad unitatem ecclesiæ rediit, debeas confirmare: Duximus respondendum, quod si à schismatico nulli ordine susceptus, & ejus electio secundum formam canonum fuerit celebrata, eum (dummodo alia non impediunt) dispensative permittimus confirmari. Mandantes, ut eum facias à catholicis Episcopis summaganeis Aquilegens. ecclesiæ in Episcopum ordinari. Salva debita iustitia, & reverentia ejusdem ecclesiæ, cum ad catholicam redierit unitatem.

CAP. VI.

Electus in Romanum Pontificem à duobus partibus cardi-

a Matth. j. Hic fuit error Valdensium, Eymericus in Directo-
m. part. 2. q. 1. & 7. b Concor. sex. in athen. ut iud. sine quoq.
suff. & consensu. in gl. illicito. c Vide B. Thomam 2. 2. q.
69. art. 1. & Sen. lib. 3. de iust. & iur. q. 1. ar. 2. ubi licitum esse iurare
verum ostendit. d antiqua Roma. ecclesiæ. e In conc. Lat. iii.
de elect. & electi pot. c. 2. f Adde schismaticum de iure civil. de-
bere suspendi. rex. est. & ibi Bald. c. 1. responsio de pace iur. fir. col. 10.
& rescripsi ad ecclesiam abjuri, Turrecrem. de ecl. l. 4. p. 1. c. 11.

nalium, nulla exceptione obstanti est Papa. Electus autem à minore numero gerens se pro Papa, incidit unam cum sibi adherentibus in penas hic contentas.

Idem ex concilio Lateranensi.

Let a de vitanda discordia in electione Romani pontificis manifesta satis à pr. no. constituta manaverint: quia tamen sæpe post illa per improbræ ambitionis audaciam gravem passa est ecclesiæ scissuram, nos etiam ad malum hoc evitandum de consilio fratrum nostrorum, & facti approbatione concilii, aliquid decrevimus adjungendum. Statuimus ergo, ut si forte (inimico homine superseminante zizaniam) inter cardinales de substituendo summo pontifice non poterit esse plena concordia, & duabus partibus concordantibus, pars tertia concordare noluerit, aut sibi alium præsumpserit nominare: ille absque ulla exceptione ab universalis ecclesiæ Romanus pontifex habeatur, qui à duabus partibus electus fuerit & receptus. Si quis autem de tertia partis nominatione consensus (quia de ratione esse non potest) sibi nomen Episcopi usurpaverit, tam ipse, quam hi qui eum receperint, excommunicationi subiaceant, & totius sacri ordinis privatione mulcentur, ita ut viatici etiam eis (nisi tantum in ultimis) communio denegetur: & si non respuerint, cum Dathan & Abyron (quos terra vivos absorbit) accipiant portionem. Præterea si à paucioribus quam à duabus partibus aliquis electus fuerit ad apostolatus officium, nisi major concordia intercesserit, nullatenus assumatur, & prædictæ pœnæ subiaceat, si humiliter noluerit abstinere. Ex hoc tamen nullum canonis constitutionibus & aliis ecclesiis præiudicium generetur, in quibus majoris & sanioris partis debet sententia prævalere: quia quod in eis in dubium e venerit, superioris poterit iudicio definiti. In Romana verò ecclesiæ speciale aliquid constituitur: quia non poterit ad superiorem recursum haberi.

CAP. VII.

Electio ad episcopatum fieri debet de digno scientia, moribus, & aetate, & quod habeat tricesimum annum completum, & sit de legitimo matrimonio natus. h. d. usq. ad 4. Cum vero.

Idem ex concilio Lateranensi. d

Cum in eunctis sacris ordinibus & ecclesiasticis ministeriis sint ætatis maturitas, gravitas morum, & literarum scientia inquirenda; multo fortius in Episcopo hæc oportet inquiri: qui ad curam aliorum positus, in seipso debet offendere, qualiter alios in domo Dei f. oporteat conversari. Ea propter, ne quod de quibusdam pro necessitate temporis factum est, trahatur à posteris in exemplum: Præsentis decreto statuimus, ut nullus in Episcopum eligatur, nisi qui jam tricesimum annum ætatis exegerit, & de legitimo matrimonio sit natus, qui etiam vita & scientia commendabilis demonstratur.

Beneficia electi in Episcopum vacans post confirmationem, adaptionem possessionis, & consecrationem securam, vel postquam præfixum tempus ad patendum consecrationem lapsum fuerit, h. d. usq. ad 4. inferiora. Abbas Siculus.

Cum verò electus fuerit, & confirmationem electionis acceperit, & ecclesiasticorum bonorum administrationem habuerit: decursu tempore de consecrandis Episcopis à canonibus definitis, is ad quem spectant beneficia, quæ habebat, de illis disponendi liberam habeat facultatem.

In dignitatibus & officiis citra episcopatum, ac curas be-

a Quod celebratum est Roma, ann. Dom. 1178. sub Alex. Pp. III. assistentibus 274. Episc. mensi Martio. Aliud postea celebratum est Lateranense an. Dom. 1215. sub Imoc. III. mensi Novembri pontifica. ejus an. 18. assistentibus 412. Episcopis, primatibus Archiepisc. 72. reperitur tit. de elect. summi Pont. cap. 1. b Cap. 15. eod. tit. in 1. compil. c Intervenerit. d Cap. 3. concilio Later. e Cap. 16. eod. tit. in 1. compil. f Domini. g Alias egerit, vide Burch. l. 2. Decret. c. 9.

beneficium, debet assumendus viginti annorum adtingisse, & aliam esse idoneum scientia & moribus: & si non est in ordine requisitus, debet se facere promovendi in proximis temporibus: alias monitus non parens, privatur beneficio, non obstantis appellacione: nisi ex causa legitima excusetur. h. d. usq. ad s. Clerici. Abb. Siculus.

Inferiora etiam ministeria, ut puta decanatum, Archidiaconatum, & alia quae curam animarum habent annexam, nullus omnino suscipiat, sed nec parochialis ecclesiae regimen, nisi qui jam viginti annorum aetatis adtingerit, & scientia & moribus commendandus existat. Cum autem adsumptus fuerit, si Archidiaconus, in Diaconum, & Decanus, & reliqui admoniti non fuerint, praefixo à canonibus tempore in Presbyteros ordinati, & ab isto removeantur officio, & aliis conferatur, qui & velit & possint illud convenienter implere. Nec profit eis appellacionis refugium, si forte in constitutionis istius transgressionem per appellacionem voluerint se tueri. Hoc sane non solum de promovendis, sed etiam de his, qui jam promoti sunt, si canones non obstant, praecipimus observari.

Eligentes indignum contra formam huius c. privati sunt pro prima vice potestate eligendi: & idem in collatore: & defectum capituli supplet Episcopus, & converso: & si capitulum negligit, sit devaluatio ad metropolitanum. h. d. usq. ad finem.

Clerici sane si contra formam istam quemquam elegerint, & eligendi tunc potestate privatos, & ab ecclesiasticis beneficiis triennio noverint se suspensos. Dignum est enim ut quos Dei timor à malo non revocat, ecclesiasticae saltem coequeat severitas disciplinae. Episcopus autem si contra haec fecerit, aut consenserit fieri; in conferendis praedictis officiis & beneficiis potestatem amittat, & per capitulum, aut per metropolitanum (si capitulum concordare nequiverit) ordinetur. e

CAP. VIII.

Compromittentes super electione, tenentur recipere electum à compromissario, si est idoneus.

Idem Ravennatis Archiepiscopo.

CAUSAM, quae inter moniales sanctae Margaretae, [1 & 7.] Si sorores de monasterio electionem contulerint, promittentes quod illam, quam eis provideret, recipere, ipsam quam providerit facias ab eis (si tamen existat idonea) in suam recipi abbatissam.

[1 Super discordia & dissensione electionis, quam fecerunt, dignoscitur agitari, experientia tua jam pridem commotissimus terminandam. Unde quoniam causa ipsa in tantum protrahitur, & nondum sicut accepimus, processit, & periculosum & damnosum est monasterio, eoque causa ipsa in tantum protrahitur. Et. p. s. fm. q. infra dies xl. vel duos menses, aut plus secundum tenorem litterarum nstrarum litterarum in eadem causa procedas, ita videlicet, quod.]

CAP. IX.

Electus ante confirmationem beneficia conferre, vel aliter administrare non potest.

Idem Vugorensi Episcopo. i

NOS si quomodo Lincolnen. electus concedendi honores, vel praebendas, aut alias disponendi de rebus ecclesiae (cum sua non sit electio confirmata) non

a Vide concil. Carth. ca. 16. & Burch. lib. 2. Dec. c. 10. 11. & 12. b Vide l. 1. §. quatuor. cum ibi not. ff. de appel. & gloss. in c. non saltem. de appel. lib. 6. c Concor. text. in l. privilegia. C. de sacrosan. ecd. cap. 1. de constitut. d Concor. text. in l. capitulum. §. famulos. ff. de pan. l. bona fides. ff. de panu. e Ordinantur in concilio, unde sumitur. f Post concil. Lateran. sub Alexand. 3. par. 40. c. 1. & c. 17. eod. tit. in 1. compil. g al. ita, quam Episcopus est. h Nam dantes alicui potestatem videntur intellexisse de idoneo, sicut l. si procurator. ff. de cond. ind. i al. Exomen. k Post concil. Lateran. sub Alex. 3. par. 40. can. 2. & c. 18. eod. tit. in 1. compil.

habeat facultatem: [1 & 7.] Mandamus igitur quatenus ei auctoritate nostra praecipias, ut concessionem, si quam fecit de praedictis studeat revocare.

[1 Inde est quod F. t. per a. f. pra. ut praedicto electo ex parte vestra non differas archidiaconum inibi, ne Archidiaconatum de Noventem, vel praebendam quam V. V. episcopus loci Archidiaconatus, alicui conferre praesumat, & si eundem Archidiaconatum vel praebendam cuiquam, quod non arbitramur, concesserit.]

CAP. X.

Electio facta post appellacionem, & prima non cassata, & contra privilegia ecclesiae, cassanda est.

Idem.

CONSIDERAVIMUS, quod electio Ioannis Frontini, post appellacionem, & ad nos interpositam, & contra tenorem privilegiorum ecclesiae vestrae fuerit celebrata. Perpendimus etiam quod electio B. post illam qualemcumque electionem non e. cassatam, nec non & post appell. (per quam ad sum. statum omnia debent reduci) facta fuit: [1 & 7.] Quapropter utriusque electionem omnino cassamus, & vobis in aliam personam idoneam, & honestam conveniendi liberam tribuimus facultatem, quod utrique praedictorum fama sua non minus integre conferetur, & quod in aliis ecclesiis possit (si Deus gratiam dederit) promoveri. Vobis autem liceat praeterea istam ecclesiae vestrae ordinationem in eorum alterum convenire.

[1 Et illata violentia, quamquam Rex penitus infestetur, voluntariam aliquam in hoc de assensu vel conscientia sua nunquam perpetraram fuisse.]

CAP. XI.

Metropolitanus confirmatus, licet nondum receperit pallium, potest suum suffraganeum consecrari facere.

Idem.

SUFFRAGANEIS alicuius metropolitani, ad mandatum ipsius, post confirmationem electionis suae, etiam si pallium non receperit, licitum est electum, quia ad eius jurisdictionem pertinet, consecrare.

CAP. XII.

Is, cuius electio fuit cassata, non vitio persona, sed electio modo, iterum eligi potest: secus si vitio persona.

Clemens tertius. c

SUPER eo vero, si quod querere voluisti, si alicuius electione cassata, idem ad alterius ecclesiae regimen electus fuerit, an eius electio debeat confirmari: hoc tuam volumus discretionem tenere, quod si prior electio non vitio personae, sed modo electionis cassata, promotionem ejus fieri in eadem etiam ecclesia (nisi forte simulationis pravitatis, & aliquid intercessisse constituit) non debeat impedire.

CAP. XIII.

Non professus, potest postulari in Abbatem, si ex aliqua bona causa fiat talis postulatio. h. d. secundum litteras, quae est magis singularis.

Calixtinus tertius.

CUM monasterium h. de Pellicea in tuo situm Episcopatu, ad eam dissolutionem devenit (sicut tuarum litterarum insinuatione patefecit) quod fratres ejusdem domus observantiam religionis & ordinis abiecerunt: [1 & 7.] In quendam qui cum fratribus suis in extremo est laudabiliter consecratus, boni testimonii virum unanimiter consenserunt, eum in Abbatem totis desideris postulantem. Tu vero postulationum eorum praeiudicium adensum, & postulasti eandem ordi-

a Cap. 23. eod. tit. in 1. compil. b Haec duo verba, ad nos, desunt in antiquis. c al. nondum. d Ca. 1. eod. tit. in 2. compil. e Alias, Alexand. III. f Ca. 3. eod. tit. in 2. compil. g Glossa in l. un. in verbo, contra hanc. ff. ad leg. Jul. de amb. gloss. & Bar. in l. Barbarius. de off. prat. h Cap. 3. eod. tit. in 2. compil.

nationem

nationem a sede Apostolica confirmari. Nos autem a ipsam, sicut facta est canonice confirmamus.

[1 Et bonis qui dilapidatis arg. conscriptis ad eligendum sibi Abbatem de ipsius ecclesie gremio non poterunt habentem convenire, ad tua tamen administrationis & exhortationis instantiam in unum convenientes.]

CAP. XIV.

Electio debet esse in libertate eligentium; nec valet contraria consuetudo.

Idem.

Quia terra b, qua funiculus hereditatis Domini censetur. Sicut ex quarundam literarum tenore accepimus, quidam in electionibus pravæ consuetudinis morbus irrepit: ut cum alicuius prelati electio debet celebrari, conventus ad quem pertinere dinoscitur, duas personas nomine latenter aurius Patriarchæ vel Principis exprimentas, ut sic alterius eligendæ, vel totius electionis penitus irritandæ idem Patriarcha vel Princeps plenariam habeat facultatem. Quia igitur hoc redudat in gravamen ecclesiasticæ libertatis, præscriptam consuetudinis pravitatem sancimus penitus abolendam d. Statuentes, ut forma electionis canonice in omnibus conventualibus ecclesiis observetur. Videlicet ut cum debet ecclesie consuli, pastoris regimine destitutæ, electores in unum locum (in quo fuerit electio celebranda) conveniant; & invocata Spiritus Sancti gratia personam nominent. Quod si in persona fuerit, vel in electionis modo peccatum, tamdiu in electione diligentiam inquisitionis apponant, donec vacanti ecclesie de persona idonea valeant providere. Quo factò non prohibemus quin Regis, seu Patriarchæ, qui pro tempore fuerit, requiratur assensus: sed propter hoc ipsam electionem nolamus impediri.

CAP. XV.

Per confirmationem electionis non transferitur potestas exercendæ, qua sunt ordinari. Illa enim transferuntur per consecrationem. Abbas.

Idem f.

Transmissam g: [1 & infra.] Quævisisti quid faciendum sit tibi super eo, quod clericus tuæ diocesis, cum pro suis excessibus suspensionis, vel interdicti, vel excommunicationis sententia percelluntur, parvipendentes eam, dimittunt ecclesias, & transferunt se ad meritum laicorum: nonnulli quoque ipsorum (habitu clericali postposito) vestes induunt laicales, & sicut laici mercatores se turpibus quæstibus implicantes, consilium sibi laicorum manus h associant: & correctionem ecclesiasticam per contemptum eludunt, dicentes quòd potestatem non habeas eos (nisi tibi specialiter Apostol. sed. indulserit) corrigendi: [2 & infra.] Respondemus igitur, quòd ex quo electionis tuæ confirmationem accepisti, de talibus & consimilibus (præter ea, quæ majoris inquisitionis discussionem exigunt, & ministerium consecrationis desiderant) quod iustum est, & ecclesiasticæ convenit utilitati, statuendi habeas libertatem facultatem.

[1 Duidum sicut insinuare curasti, ad nostram pervenisse audientiam questionem, tua tunc dilectio replicavit quid sit tibi faciendum super eo.]

[2 Nos autem volentes in hoc tibi certum dare responsum, tua devotioni respondemus, quòd si quando tales repereris, si communitas moluerit à tam turpibus actibus revocari, & de contemptu satisfacentes plenarie ad clericale schema redire:

a In multis antiquis, nos autem ipsam canonice confirmamus. b Cap. 6. eod. titul. in 2. compil. c In antiquis, in gravem perniciem. d Conc. auth. cassâ & irrita. C. de sac. eccles. e al. congrua. f In coll. 2. Clemens III. Helvensi Episcopo, sed in ora. b. adnotatur varia lectio, Celestin. III. g Cap. 7. eod. tit. in 2. compil. h Simile est text. ff. de orig. jur. l. 2. in prin. & l. 1. ff. de re per quem fac. etc.

tuorum auctori, nostra suspensus excommunicatus, app. sub. sacras, eorum actibus ab omnibus evitari, donec etiam reatum suum congrua satisfactione emendant, præsertim si qui eorum in sacri ordinibus sunt constituti, hoc etiam sine speciali mandato exequi possent, cum.]

CAP. XVI.

Qui electioni de se facta renunciat, appellari non potest ad impedendam electionem alterius. Et electio, qua est a suspensis celebrata, non tenet.

Innocentius III. de Colla Sancti Petri, & Musinens. Abbasibus a.

Quia b inter R. seniore, & R. juniore super Abbatia Scaphusen. quæstio verteretur, [1 & infra.] Roman. Celest. præ. noster prædictum R. seniore, sententiam cum instantia postulante, ad componendum coegit invitum: & sic Abbatia renuncians, de manu ejus custodiam & prioratum recepit, ab eo dum viveret, possidendos. Cui ordinationi licet consentiret invitus, domum tamen reversus (adversariis compositionem ipsam nolentibus observare) non potuit, quæ concessa sunt obtinere: [2 & infra.] Nos attendentes, quòd ex consensu compositionis receptæ jus (si quod sibi competierat) R. senior amisisset, ac per hoc ne monachi ad electionem procederent, de jure minime appellare potuisset, cum nisi quorum interest, audiri non soleant appellantes: ap. illam dicimus legitimam non fuisse: unde per eam electio non potuit impediri. Sanè quamvis præpositus & capitulum Constantien. de interdicto quod Cardin. posuerat, in suis literis inseruerint: quia tamen per id, quod R. juniore diocesanus Episcopus munus benedictionis impendit, ei videtur quòd præmissis obviare: unde vel scriptura factò, vel factum scripturæ præjudicat, nec probatum fuit (licet objectum) quòd ab interdictis electio fuerit celebrata: ipsam non potuimus irritare, [3 & infra.] Ideoque causam ipsam vobis duximus committendam, ut si constiterit, quòd electio fuerit facta à suspensis, ea omnino cassata ipsi monasterio (post satisfactionem condignam, suspensionis & interdicti sententia relaxata) de persona idonea consulatur.

[1 Eius in presentia nostra constituti dil. si. N. G. et. SS. Cosma & Damiani, & G. S. Maria in Acquiro Diacones Cardinales concessimus auditores: in quorum presentia sui propositum, quòd cum controversia ipsa fuerit auditoribus diversis commissa, deinde ambe partes ad sedem Apostolicam accesserint, quibus a bona memoria Ce. Pp. præ. n. nos ipsi qui in minori etiam officio constituti, & dil. noster Ioan. et. S. Stephani Presbyter Cardinalis, dati sumus auditores: & cum utrinque coram nobis esset divisus allegatum, & eidem prædecessori nostro per nos esset processus negotii declaratus, ipse.]

[2 Quin potius in eum, quod deterrus est, manus iniecerunt postea monachi violentas, sed aditus ab illi hominibus & monachorum manus evadens, ad appellationis subsidium convolvavit. Interim verò dil. si. n. p. S. Marie in via lata Diac. Card. Apostol. sed. legatus, ad partes illas accedens, pro jam dictis & multis aliis excessibus, & suspensis monachos, & monasterium interdixit. Ipse vero contempta sententia Cardinali, divina promptus quam antea celebravit, & in hac suspensione prædictus adversarius ejus de medio est sublatus. Quo comperto ad ecclesiam venit: & cum vellet prædicta compositioni parere, parte altera hoc nolente ne ad electionem procederent Abbas, quousque inter eos quæstio finiretur, obstaculum objecti appellationis: sed monachi per omnia contumaces & post app. ab eodem R. seniore ad nos interpositam R. juniore pariter eligente, ipsum benedicendum Diac. Episcopo presentiarum: qui post app. interpositam benedixit eum, & in ecclesia introduxit, & infra. Cum autem qua prædicta sunt & alia qua dam prædictus Card. nobis & fratribus nostris prudenter & fideliter retulisset.]

a Additus & præpositus Vercellen. b Cap. 1. eod. titul. in 3. compil.

[3 Præsertim cum contra personam electi nihil fuerit inter-
satum.]

CAP. XVII.

Si electus non habet sufficientem scientiam, vel ante confirma-
tionem administrat, eius electio cassari debet.

Idem c. Penens. a.

Qualiter post obitum: [1 & infra.] Verum quoniam electus à vobis ante confirmationem administrationi Episcopatus se irreverenter immiscuit, recipiendo tam à clericis, quam laicis iuramenta, non attendens quod secundum Apostolum, nemo debet sibi honorem assumere: sed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron: præcipue quia nec donum scientiæ Pontifici conveniens fuerat assecutus. Postquam nobis præsentatis eundem, sufficienti examinatione præmissa electionem de ipso factam duximus irritandam, quicquid ex ea, & ob eam factum est, denonciantes penitus non tenere.

[1 Do. me. Penensio Episcopi ecclesie vocante, receptis prius super electione faciendâ literis nostris, Præncipium vestrum vobis electis in pastorem, vos tanquam auditores electionis ipsius cognovistis.]

CAP. XVIII.

Et vocantur ad electionem non vocandi, valet electio facta eia non expectata. h. d. secundum lectionem communem.

Idem capitulo d. Capuano.

Um inter e universas [1 metropoli & infra.] Intelleximus autem per Id. & F. canonicos vestros, & per literas, quas ad sedem Apostolicam detulerunt, quod ad decanum & alios canonicos vestros Panoemi manentes (cum ex eorum parte fuisset vobis per literas intimatum, ut sic tractaretis super electione substituendi pastorem, quod nullum deberetis in eorum absentia nominare) quendam locum vestrum cum literis destinatis, duodecim dierum terminum assignantes, intra quem post receptionem literarum vestrarum iter arripere decedunt. Quamvis ecclesiastica consuetudo non exigit, ut ad electionem pastoris canonici tam remoti vocentur, & illi præcipue, qui longè antè, quam vos, metropolitani vestri obitum præsentialiter cognoverunt, quorum aliqui post eius decessum ad Capuanam ecclesiam sunt reversi. Quia tamen mora longior est in electionibus valde suspecta, imò sæpè damnosa: f mandamus, quatenus invocata Spiritus Sancti gratia personam idoneam per electionem canonicam concorditer assumatis ad regimen Capuanæ ecclesie, consequenter ad audientiam nostram nuncios idoneos transmissuri, per quos à nobis vice regia postulatis assensum, & Apostolicæ confirmationis gratiam requiratis.

[1 Metropoles Capuanensis sit Apostolica sedi vicinior ad provisionem ipsius specialius aspiramus, talem ipsi personam præferre cupientes, qua sicut alios metropolitano loci vicinitate, sic & devotionis affectu præcellat, per quam & ipsa metropoli tam in temporalibus, quam in spiritualibus optatum suscipiat incrementum.]

CAP. XIX.

Non debet suspici, an post appellationem, sed an contra fuerit electio celebrata. Et penus vocantes quibus competit vocandi potestas, remaneat jus eligendi si vocati venire contempserint. Et ad officium confirmatoris spectat examinare electum, etiam nemine opponente. Et nisi electus deceatur, legitima auctoritate & literaturâ, habeatur pro non legitime electo.

a Pontien. b Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. c Ambitiose potestatem dignitatem seculares vel ecclesiasticam, puniuntur in 100. aureis, & est infam. lib. 1. ff. ad leg. Jul. de ambiz. & in l. 2. & ibi Bart. de inter. act. d al. Capuanen. e C. 3. eod. tit. in 3. compil. f Vide l. fin. §. fin. Ad leg. Rhod. de jac. & in l. quod te. ff. Si cert. pet.

Idem Archiepiscopo a & capitulo
Capuano.

Um nobis b olim de obitu: & infra. Cum autem ex utriusque partis assertionem constaret, interpositam fuisse ap. ne fieret electio, nisi canonica, videri e poterat quod post eam medio tempore nihil debuit innovari: unde talis electio iudicanda erat irrita & inanis: urpote post appellationem canonicè interpositam attentata. Sed contra, cum appellatum fuisset, non ut nulla electio fieret, sed ut fieret canonica: si factum electionis canonicè fuerit subsequendum, non utique contra formam appellationis, huiusmodi, sed magis secundum eam videbatur esse processum: & ideo licet post appellationem, non tamen d contra eandem fuit electio celebrata, propter quod non erat aliquatenus irritanda: [1 & infra.] Item cum post appellat. emissam Archidiaconum cum suis favoribus chorum exisset, & vos illos ut interessent electioni faciendæ vobiscum curassetis sollicitè revocare (quoniam ad electionem faciendam accedere noluerunt) alienos se fecisse videntur: propter quod electione à vobis iuxta formam mandati Apostol. concorditer celebrata, de iure non posse contradicere videbatur: [2 & infra.] His igitur & aliis allegatis quanquam contra personam illius quem electis, nihil dictum fuerit vel obiectum, quia tamen iuxta verbum Apostoli dicentis e: Nemini cito manum imponas: debemus attendere diligenter ad ea, quæ circa personam inquirenda fuerant: duximus ex officio nostro, sicut decuit, procedendum: [3 & infra.] Illius quoque literaturâ licet non eminens, tamen conveniens electus existit: & pro defectu scientiæ (sicut plenius intelleximus ab his, qui eum melius cognoverunt) ab electione non debet excludi. De legitima tamen auctoritate scire plene non potuimus veritatem: quia cum à multis eius ætatis existeret curaverimus indagare, à nemine unquam audivimus, quod annum ætatis tricesimum attingeret: [4 & infra.] Nos ecclesie pariter & personæ providere volentes, & tam rationes, quam canones observare: quia propositum vestrum providum intelleximus, & ideo propter urgentem necessitatem, & evidentem utilitatem ecclesie Capuanæ (quam in hac parte potius adprobamus) volumus ipsum fimitet perdurare: præfatum Subdiaconum nostrum vobis in procuratorem concedimus, liberam administrationem ei, tam in temporalibus, quam in spiritualibus committentes.

[1 Nam cum duas partes & amplius electioni consenserunt & consentiant, licet tamen cautio reperitur in canone, ut tunc alio de altera ecclesia eligatur, cum nullus in propria fuerit reperit idoneus: quia tamen hoc in favorem introductum est iteriorum, & cuius licet renunciare iuri quod pro se instituit introductum, ut qui duas partes oratu & amplius, cum hoc quod duas partes capituli fecerunt, totum facere videatur, in hac parte iuri, quod pro vobis facere videbatur, renunciare potuistis, & electionem de persona alterius ecclesie celebrare: præsertim cum illud decretum suum habere videretur, quando clericis contentibus & irritu per aliosque violentiam potestatis extraneus ingeritur ex adverso: propter quod sequitur in decreto, ut sit facultas clericis renitendi, si se viderint prægravari, & quos ingerit sibi viderint ex adverso, propter quod si non timeant resistere. Præterea cum sedes Apostolica rationis ecclesiarum caput existat, & Rom. Pontifex iudex sit ordinarius singulorum, quando de ipsa quis assumitur in prælatum alterius ecclesie, ei posse obijci non videtur, propter capiti privilegium quod obicit plenitudinem potestatis, quod de alia ecclesia eligatur, cum à capite non debeant membra reputari aliena.]

a Archidiacono. b Cap. 4. eod. tit. in 3. compil. c al. pro-
videri. d al. non tamen contra fuit eadem electio celeb. e 1. Tr-
moth. c. 5. f Vide l. 1. D. de novi op. num. & in l. jubemus nul-
lam. cum leg. seq. Cde sac. eccl.

[2 Pra-

[2 Praefertur enim idem Archidiaconus postea requisitus respondit, quod in praesentia nostra velle et suum prebere assensum, et ita cum secundum statuta concilii Lateranensis, app. rei, semper addebat praevalere, quod a pluribus & sanioribus fuerit ordinatum, nisi forte paucioribus & inferioribus aliquid rationabile obiectum fuerit. Et ostensum, a vobis celebrata electio, tanquam magis & sanior parte, non obstante contradictione vel appellatione paucorum, debebat & poterat rationabiliter confirmari: cum id quod electio extrinsece ostendit, rationibus praemis apparet rationabile non fuisse.]

[3 Et quia cum ista sit in persona electi praecipue inquirenda, videlicet aetas legitima, morum honestas, & literatura sufficiens, deest de honestate morum, tanquam ei qui nobiscum est aliquandolaudabiliter conversatus, possumus ipsi laudabile testimonium perhibere.]

[4 Cum autem secundum praedicta statuta concilii nullus debeat in Episcopum eligi, qui trigessimus aetatis non attingit annum, hoc sanctus venerabilis sit non diuturna, nec annorum numero computata, sed aetate hominis sunt factus eius, & aetas sanctitatis immutata, quia tamen post illa tria, quae Salomon asseruit difficilissima, quantum tamen quasi reputat impossibile. Viam videlicet in adolescentia sua cognosci, tanquam investigari non possit.]

CAP. XX.

Illegitimus potest postulari, non autem eligi: & electores nisi probaverint idem ignoranter elegisse, incidunt in poenam Lateranensium concilii.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo.

Innotuit a nobis quod Vigoriensi ecclesia destituta pastore, prior & conventus ejusdem loci magistrum M. Archidiaconum Eboracensem in Episcopum elegerunt, cujus confirmationem usque in adventum ipsius (qui absens eligebatur & inscius) distulisti: qui tandem spontanea tibi & secreta confessione monstravit, quod conscientia eius aliquantisper ex natalibus esset laesa [1 & infra.] Cujus electionem capitulum] petiit per sedem Apostolicam confirmari, praesentato nobis electionis decreto subscriptionibus eligentium roborato. Quidam autem suffraganeorum tuorum adfuerunt, eum fuisse filium cujusdam militis, & ab eo ex quadam ingenua & non conjugata susceptum. Idem quoque magister dicit, quod nunquam pater ejus habuerat uxorem, sed matris & ejus virginitatis florem praecepit quasi e furtim: [2 & infra.] Quamvis autem canon d Lateranensium concilii ab Alexandr. praede. no. editus non legitime genitos adeo persequatur, quod electionem talium innot nullam esse: nobis tamen per eum adempta non fuit dispensandi facultas, cum non fuerit prohibentis intentio, qui successoribus suis nullum potuit in hac parte praedictum generare, pari post eum (imò eadem) potestate futuris, cum non habeat imperium par in patrem: [3 & infra.] Multa enim in hoc casu dispensationem inducere videbantur: literarum scientia, morum honestas, vitae virtus, & fama personae multipliciter a quibusdam etiam ex fratribus nostris (qui eum in scholis cognoverant) f adprobatae: faciebant etiam haec ad id non modicum: concursus capituli Vigoriensis electio, petio populi, adfensus Principis, votum tuum, suffraganeorum suffragia, & humilis devotio consentientis, qui sponte ac humiliter suum maluit confiteri reatum, quam laesa conscientia thronum consendere pastorem. Habito ergo super hoc diligenti tractatu, intelligentes Vigori capitulum eundem magistrum non humiliter postulasse, sed improvide potius elegisse (cum ad obtinen-

dum dispensationis beneficium procedendum fuisset, non per electionem inhibitam, sed per postulationem permissam) electionem ipsam praedicti canonis autoritate cassatam, denunciamus irritam & inane: parentes non modicum Vigori. capitulo, quod eis nec poenam infligimus expressam in canone supra dicto, nec probare cogimus ignorantiam, quam allegant. Et quamvis post cassationem hujusmodi nobis fuerit supplicatum, ut dignemur cum eo misericorditer dispensare: supplicationem hujusmodi qua nomine capituli non fiat (cum non ad postuladam dispensationem, sed ad attendendam confirmationem ipsius fuerint nuncii destinati) ad praesens non duximus admittendam, decernentes irritum & inane quidquid super ordinatione ipsius Episcopatus ante susceptionem literarum nostrarum fuerit attentatum. Quod si Vigori. capitulum eundem magistrum propter praerogativam meritum ipsius duxerit postulandum, postulationem apud sedem Apostolicam praesentare procuret.

[1 Et quod ad tanta dignitatis apicem praeter indulgentiam sed. Apostol. nollet aliquatenus promoveri, quamvis promovemens benignum & facilem inveniret. Tu autem, sicut vir providus & discretus, intellecta conscientia ejus noluisse, protinus ad confirmationem procedere, sed nobis rei scirent intemisse per literas tuas, & per eas ipsius merita & scientiam commendasti: capitulum autem ejusdem ecclesiae, quare per te fuisse electionis confirmatio proelata, se ignorare per literas suas nobis transmissis exposuisti, & eam.]

[2 Duo facti cum ipsa infra quadriennium a natiuitate ipsius matrimonium contraxit. Nos ergo super hoc cum fratribus nostris habito diligenti tractatu, inspectis canonibus quosdam invenimus qui non legitime genitos promoveri vetant ad officium pastorale, causam forte trahentes ex lege divina, per quam spurii & manereres usque ad decimam generationem in ecclesiam Dei prohibentur intrare. Invenimus autem alios qui undecunque genitos non prohibent ad sacros ordines promoveri, dummodo sibi usque merita suffragentur, asserentes quod culpa parentum non est filii impudanda, & ad hoc probandum inducunt, quod Dominus noster Iesus Christus non tantum ex alienigenis, sed etiam ex adulterinis voluit commixtionibus nasci, qui est sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech. Hi etiam scriptura divina videntur inniti, qua dicitur, filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filii, & per quoddam videtur antiquum proverbium removeri, quod inter filios Israel dice solebat: Patres comederunt urvam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt. Quidam vero ad concordiam discordantiam revocantes, repugnantiam Canonum praedictorum sapere quodammodo videbantur, consentientes quod illegitime geniti si religiose fuerint in canonicis aut in canonicis conversati, a sacro mysterio minime revocentur: & inter illegitime genitos quidam asserunt eos solos a sacro officio prohibendos qui paternam incontinentiam imitantur: & hi quoque videntur auctoritate divina legi inniti, qua dicitur: Ego sum Deus zelotes vindicam peccata patrum in filios usque in tertiam & quartam progeniem in his qui oderunt me, quasi dicat in his qui circa me paternum odium imitantur. Verum canon concilii Lateranensis a bona me. A. Pp. p. nost. editus in synodo generali penitus vel primis concordans canonibus, non solum vetat tales in Episcopos promoveri, verum etiam eligentibus certam poenam infligit. Imò ipso facto eandem poenam eos asserit incurrisse, ut secundum hoc casum lata sententia videatur, cujus tenor est, ne videlicet, quod de quibusdam pro necessitate temporis factum est, trahatur a posteris in exemplum. Nullus in Episcopum eligatur nisi qui de legitimo matrimonio sit natus, circa finem adjuvengens. Clerici sane si contra formam istam quemquam elegerint, & eligendi potestate tunc privato, & ab ecclesiasticis beneficiis triennio noverint se suspensos. Sane praedictus canon, qui non per eum qui canones non nosset antiquos, sed illum qui plene noverat canonicas sanctiones, in concilio multorum imperitorum est editus, & in ipsius approbatione concilii roboratus,

a Cap. i. cod. tit. in 3. compil. b matris. c furtivum. d concil. Lateran. can. 3. e l. 2. & 4. ff. de arbitrii. f al. approbationis, al. approbata.

natus de non legitimo matrimonio omnem videtur inobedientiam Episcopos promovendi adiutum præcussisse, cum id etiam ad consequentiam trahi prohibeat, quod per necessitatem inuitis prioribus temporibus esse factum, licet nihil amplius quam necessitas dispensantem ad dispensationem inducat. Præterea electionem talium inuitis nullam esse, dum in penam statuit eligentium, ut tunc non verint eligenda se potestate privatos, quod nihil esset nisi tunc occurreret electio facienda: quod fieri non possit priori electione seu nominatione durante: ex quo patet electionem eiusmodi per ipsum canonem irritatam.]

[3 Sed ea tantum sunt mens ipsius, ut quia ex eo quod aliquando ex dispensatione pro necessitate ipsius temporis factum fuerat, quidam gratiam in licentiam extendentes, & inde sumentes exemplum, se licite credebant eligere tales, & indifferenter huiusmodi eligebant, talia fieri prohibeat. Vnde gravem electoribus penam infligit. Deliberavimus tamen cum fratribus nostris, utrum in tali casu & cum tali persona deberemus misericorditer dispensare, vel juri potius servare rigorem. Invenimus enim à bo. me. Urbano P. p. nostro in casu multo difficiliore, cum Cenoman. electo dispensasse, qui fuerat filius sacerdotis: & Legionem. Episcopo, qui post consecrationem suam humiliter fuerat & sponte confessus, quod fuisset ex matre non legitima procreatus, quam pater vivente uxore propria cognovisset. Sed Urbanus idem inhibuit ne id quasi pro regula in posterum ad consequentiam traheretur. Videbatur enim quod eum illegitimè natus fuisset aliquandiu dispensatum, & ex certa causa forsitan in posterum dispensandum. In hoc causa celerius debet dispensatio indulgeri, illi persona videlicet, qua minus imperfectionis, plus perfectionis habebat.]

CAP. XXI.

Non possunt electores in præjudicium electi compromittere: sed si consenserit electioni sua, vel consentire velit, non obstant Laudo in contrarium lato est confirmandus, si alius canonicum sibi non obstitat, licet non sit de gremio illius ecclesie, quamcumque ob causam a majori parte fuerit appellatum: & in hoc ultimo est iste text. nullum nova.

Idem a Gemensi Archiepiscopo, & Placentino, & Bobien. Episc.

Cum b inter canonicos Saonen. super electione Pontificis quæstio verteteretur, ad sedem Apostolicam S. Subdiacon. Saonen. & I. procurator capituli accesserunt. [1 & infra.] Proposuit autem procurator prædictus, quod singulis requisitis communi adfensu in Hastens. præpositum (excepto prædicto Subdiacono) convenerunt: quo in sua duritia permanente, aliorum consensus redactus fuit in scriptum publicum consequenter. Ceterum pro parte altera fuit propositum ex adverso, quod cum septem e essent canonici Saonenf. in capitulum se receperunt de futura electione Pontificis tractaturi: sed Archidiacon. Archipresbyt. & præposito dictum Hastens. præpositum nominantibus, fuit à præfato S. obviatum asserente ipsum morbo epileptico laborare, pro quo alia vice tanquam inhabilis fuerat recusatus: nec ad aliam ecclesiam debere fieri transitum, donec reperiretur idoneus in ecclesia Saonenf. [2 & infra.] [Post hæc Archipresbyter] pro parte altera de rato (ut dicebat) literis præmunitus, ipse verò S. pro parte sua in Mediolanens. Archiepiscopum compromittere curaverunt d, qui Magistrum G. Modicem. canonicum eis dedit in Episcopum & confirmavit: [3 & infra.] Disc. v. mandamus, quatenus, cum constet electionem de præposito memorato à majori & saniori parte capituli celebratam fuisse, publicatam etiam & subscriptam: si

a Iamensi Archiepiscopo. Plac. in antiq. Placentino & Papiensi Episcopis. b Cap. 6. in eod. tit. in 3. compil. c In aliquot vestigiis, quod cum essent canonici septem, qui se in capitulo receperunt, de futura, &c. d Similis text. est in c. contingit: & ibi Innoc. hoc tit. Specu. in tit. de arbit. h, restat, ut item de sentent. & ver. sed iniquit. clericali.

dictus præpositus eidem electioni consenserit, ut per mutuum consensum eligentium & electi quali coniugali vinculum spiritualiter sit contractum: nisi sufficienter sit ostensum, eundem morbo epileptico laborare. (super quo contra ipsum dicitur appellatum) vos non obstant appellacionis objectu, si qua ex aliis causis superius memoratis proponitur interposita. (cum castivolis reputemus) electionem confirmetis ipsius, non obstant quod post talem electionem à præfato Archiepiscopo proponitur esse factum, etiam si à partibus in eum fuerit compromissum: cum electores à tali electione sic resiliere nequiverint. Quid si electores illius non compromiserint in Archiepiscopum memoratum, etiam si dictus præpositus nondum electione de se facta consenserit, eo tamen consentire volente (dummodo à morbo sit immunis objecto) vos electionem ipsius nihilominus confirmetis.

[1 Quibus ven. F. N. Albanen. Episcopum & Dil. fil. N. h. tit. S. Marcell. Presbyterum Cardin. dedimus auditores, in quorum præsentia.]

[2 Sed præpositus Saonen. fretis appellacionibus interpositis præpositum Hastens. elegit, obiciendo ad versa partem, quod inusmodi electio propter appellacionem interpositas & alia etiam obfasculo non teneret. & infra. Sed ex civitatem idem præpositus & aliam egressus, exceptu Archipresbytero & Subdiacon. sapienter, secum capitulis sigillum ignorantibus eu detulerunt, & ad Mediolanensem Episcopum accedentes petierunt electionem, quam fecerunt confirmari, licet à solo præposito, & post confirmationem facta fuisset, sed quoniam indebitum electionis processum antea, Archiepiscopo introducta, petitiones eorum non amittens, quendam de fratribus ad investigandum electionis processum Saonen. direxerunt: sed cum testes coram eo producerentur, & postularerunt ut in mentionem ipsorum pariter procurarent: pari adversa iam dictum Archiepiscopum, altera verò sedem Apostolicam invocavit: sed cum ad mandatum nuntii pariter Mediolanum evissent apostolos petentes, ab Archiepiscopo ut ad pacem redirent, fuerunt monita diligenter, cuius arbitrio præpositus Saon. se velle stare constanter asseruit, si & hoc ipsum pari fueret adversa, quod deliberato consilio præfati Subdiacon. remisit. Post hoc reversi ad propria, & deinde ab Archiepiscopo vocati præpositus.]

CAP. XXII.

Electus à majori & saniori parte capituli, si est & erat idoneus tempore electionis, confirmabitur: si autem erit indignus inordinabilibus, scientia velata, & fuit scienter electus, electus a minori parte, si est dignus, confirmabitur.

Idem Præfatio Episcopo a, Apostolica sedis legato.

Dvidum b ad audientiam nostram quæstione perlatam, quod vacante præpositura e Colocen. Ecclesie, in quo se vora eligentium divisissent, causam iudicibus duximus committendam. [1 & infra.] Ipsi verò partes ad suam præsentiam convocarunt, receperunt testes, examinaverunt eligentium conscientias, audierunt allegationes utrinque. Et quoniam præpositus sancti Georgii eorum sententiam se adseruit nolle stare, processum ad sedem Apostolicam destinaverunt d: & infra. Cumque nuntii præpositi sanctorum Apostolorum statuto termino ad præsentiam nostram accessissent, præpositus sancti Georgii nec venit, nec pro se misit idoneum responsalem: & infra. Gestis igitur iudicium diligenter inspectis, invenimus, quod pro præposito sanctorum Apostolo-

a Hæc postrema verba desunt in 3. compil. b Cap. 7. eod. tit. in 3. compil. c Coloniensis, in omnibus manuscr. & nonnullis impressis. d Quoniam ita mandavit Pap. quod si altera partium nollet quod ipsi iudices causam terminarent, causam instruitam remitterent ad ipsam: alia non fuisset eius licitum recusare. e Hæc verba, pro se desunt in antiq.

tum auctoritas, pro p[re]posito vero sancti Georgii numerus eligentium faciebat, cum primus à quatuordecim, tum personis, tum canonicis, qui alios dignitate, aetate, & tempore a p[re]cedebant: secundus vero à viginti quatuor fuisset electus: [2 & infra.] Cum autem allegationes pro eodem p[re]posito sancti Georgii coram iudicibus ipsius p[ro]posita, nobis non fuerint p[re]sentatae, propter quod non potuimus scire per nos quid obijcerit, vel quid responderit ad obiecta, sicque causa remissa non fuit sufficienter instructa: ad definitivam sententiam non duximus procedendum, sed decisionem causa ipsius iudicibus commisimus sub hac forma, ut si vel notorium b. esset, vel per ea quae iam dicta erant, constaret quod p[re]positus S. Georgii electionis tempore pateretur, vel in ordinibus, vel in scientia, vel in aetate, defectum, qui eum iuxta .c. canonum sanctiones impediret ad huiusmodi officium promoveri: ei (non obstante ipsius absentia corporali) silentium imponentes, p[re]posito sanctorum Apostolorum p[re]posituram adjudicarent eandem: alioquin (cum in eum non solum plures, sed duz penè partes convenirent, & impedimentis cessantibus adparet quod eum bono zelo elegerint.) P[re]positi sanctorum Apostolorum electione cassata electionem confirmarent ipsius, & ei facerent tanquam p[re]posito responderi.

[1. Ut auditu qua proponerentur hinc inde, si de partium procedi voluntas, definitivam sententiam promulgaret: alioqui causam suffragio instruat ad nostram remitterent audientiam, auctoritate statuimus terminum competentem, quo per se vel per idoneos responsali ad se, ap. accederent sententiam receptura.]

[2. Obijctio autem p[re]posito S. Georgii, minor scientia, defectus aetatis, & quod in minoribus erat ordinibus constitutus. Vnde cum p[re]positura illi esset Archidiaconatus annexus, non erat ei dignitas conferenda, ratione cuius cogebatur infra p[re]fixum à canonicis statum in Diaconum promoveri. P[ro]penebatur autem pro alio, quod erat vir aetate, scientia & moribus commendatus. Vnde maioris dultis zelo propter hoc electores ipsius in eum se confestim fuerant convenisse: nec solum sui sed etiam quidam alterius electores eum prudenter esse in spiritualibus assererent, praesertim quoniam alium magis utilem circa temporalia maxime propter potentiam fuerant praesertati.]

CAP. XXIII.

Recepturae postulationem ad ecclesiam tanquam institutum vel admittentem, ante admissionem postulationis à superiore iudicem, privati sui potestate eligendi, & ad alios, licet pauciores, devolvitur iustitiae eligendi: & si omnes privati sunt, devolvitur ad Papam in ecclesiis cathedralibus. b. d. secundum principalem in electione, qui non congrui biter.

Idem canonici Maguntinensibus.

Bonze à memoriz Maguntinensi Archiepiscopo viam universae carnis ingresso, & quibusdam penitentibus Vormaciensem Episcopum, quibusdam vero Archiepiscopum vestram, tunc p[re]positum sancti Petri Maguntinensis, sibi eligentibus in pastorem. Pranelino Episcopo à sede Apostolica legato dedimus in mandatis, ut si eundem Episcopum, quoad temporalia vel spiritualia recepisse constaret ecclesiam Maguntinensem, vel ministeria temporalibus aut spiritualibus in eadem: postulationem factam de ipso nunciaret irritam: [1 & 7.] Deinde inquireret de ipsius electione archiepiscopi veritatem, & si ei de vi, quam ipse & sui metuebant; constaret, (eo non obstante, quod post appellacionem ad nos interpositam, fuerat in ipsius electione processum, cum aliis, qui adpellationi ad nos interpositae, ne sine ipso

a. Iste textus continet ad hoc allegatur, quod socius dignitate, aetate & receptura tempore faciem p[re]cedit glossa in versis, contra majores. c. lex. dist. 2. b. vide l. i. cum glossa. C. qui & ad vers. c. Canonici sanctissimi. d. Cap. a. ecc. iii. in 3. compul.

ac sociis ejus haberent in electione processum, non duxerint deferendum: uti contra ipsum hac exceptione non possent, quia frustra legis auxilium invocat, qui committit in legem a: unde nec ab eis posse obijci videbatur, quod idem esset à paucioribus secundum eorum adferentem electus, cum ipsi adpellationem ad nos legitime interpositam contemnerent, & praeter licentiam nostram recipientes Episcopum memoratum, reddiderint se indignos electionem Archiepiscopi confirmaret: [2 & infra.] Licet autem essent notoria, quae contra dictum Vormaciensem Episcopum & ejus fautores fuerant obiecta: praedictus tamen legatus ad majorem cautelam multos testes recepit ex ipsius Archiepiscopi parte productos. Vnde ipse juxta mandati nostri tenorem procedens, postulationem factam de Vormaciensi cassavit, & electionem Archiepiscopi memorati (quamvis à paucissimis celebratam) curavit auctoritate Apostolica confirmare, ipsumque ordinavit in Presbyterum: & tandem in Archiepiscopum consecravit: [3 & infra.] Contra legati vero processum hoc facere videbatur, quod non citatis Vormaciensi Episcopo, & ejus fautoribus, processisset. Porro excessus notorius examinatione non indiget b: & pro his, quae à iudice sunt acta, praesumitur, quod omnia rite fuerint celebrata: quamvis & quod citati non fuerint, non posset de facili comprobari; quia negantis factum, per rerum naturam nulla est directa probatio: cum etsi quilibet de se posset adferere, quod ad eum citatio minime pervenisset, singuli tamen vestram essent in suo testimonio singulares. Ad ipsum quoque legatum, si voluissent, securè potuissent procuratorem idoneum destinare, sicut nuncium destinarent: [4 & infra.] Nos igitur, etsi propter auctoritatem iudicariam praesumamus pro his, quae acta sunt à legato: illi tamen plus inimitum rationi, quod adversarii Archiepiscopi ex tribus causis praedictis se usque adeo reddiderunt indignos, quod contra eum non debebant audiri: unde quod de ipso factum fuerat, non poterat impediri per eos: quin etiam si electores ejusdem partis pariter deliquissent, ut se reddidissent indignos; ad nos devoluta fuisset hac vice ordinatio ecclesiae Maguntinensis: quare dictum Archiepiscopum sine juris injuria potuissimus eidem ecclesiae praeficere in pastorem. Super his d. vero, habito diligentitratu, cassationem postulationis factae de Vormaciensi Episcopo ratam habemus: electionem memorati Archiepiscopi confirmantes.

[1. De gratia nostra concedens eid. ut Vormaciens. sibi ecclesiam retineret. Nam de iure communi quia praeter auct. nostram transire praesumpsit, utraque erat spoliandus, ut ea careret quam cupivisset avare, & ea quam superbe despectu: quod si pariter contemneret, utraque ipsam ecclesiam demerueret ault. nostra privatam.]

[2. Quod si nec recepisset praedictam ecclesiam quoad spiritualia vel temporalia, nec in temporalibus vel spiritualibus ministrasse constaret Episcopum memoratum, idem legatus audiret, quae super postulatione ipsius & electione Archiepiscopi proponerentur, & hinc inde reserit utriusque partis recipere, & eorum depositionibus publicatusque ad calculum definitivae sententiae procedens, gesta omnia sub sigillo suo ad nostram praesentiam destinaret; statum partibus terminum competentem, quo Apostolice se, conspectus praesentarent, sententiam receptura.]

[3. Ipse autem ad nostram praesentiam accedens, humiliter postulavit, ut pallium sibi, videlicet in signum pontificis, officii de consueta se, ap. benevolentia conferremus. Verum quidam simplex nuncius ab adversariis ejus ad se, ap. destinatus ex eorum parte aper-

a. Concor. text. in L. auxilium. ff. de minor. & in L. fin. s. fin. ubi ubi rō postquam. C. de iur. delib. b. Vide l. si vero. s. qui pro ret. cum. c. gl. in vers. e. videntissimi. ff. qui falsi. cog. & l. ea quidem. C. de alt. c. Dilectio directa, de off. in antiquis. vide l. auctor. C. de probat. d. q. ult. auctor. & ca. quoniam. ff. de probat. d. ergo. e. vox memorati, de off. in antiquis.

tas, nobis cum sigillo pendente, literas presentavit, per quas idem canonici significabant, quod predictus legatus pecunia corruptus iniquam sententiam protulisset. Addebant etiam quod Maguntini civis pariter juraverunt, quod nunquam eum reciperent in Archiepiscopatum, & quod universi clerici pauci exceptis suo favorebant alicui. Cum autem super his, capissemus deliberare cum fratribus nostris, electioni Archiepiscopi duo videbantur obviare, videlicet quod a paucissimis, & post interpositam app. ad sed. Apostol. a se ipso dicebatur electus. Nam cum postulato Vormacens. Episcopi fuit procedenti app. ratione quassata, Archiepiscopi electio debebat etiam ex eadem causa cassari. Sed contra sicut superius est expressum, quod qui ante in appellationem deliquerat, appellationem contra eundem Archiepiscopum non poterat allegare. Poterat quoque dici, quod est post appellationem, non tamen contra formam appellationis fuisse electus Archiepiscopus sicut dicitur, cum appellata verit sub hac forma, ne canonici Maguntia residentes, sine ipsi ac sociis suis haberent, in electione processum: nec nocet quod possit ex parte altera replicari, quia nec ipsi nec socii sui deliquerant procedere sine ipso: quia ipsi app. apud nos interpositam contemnendo, reddiderant se indignos, & abusi fuerant iure suo. Vnde cum in Lateranens. concilio de his qui quasdam personas inibi habitas eligunt, sit statutum, ut eligendi tunc potestate privatos & ab ecclesiasticis beneficiis triennio noverint, se suspensos, illi pro longe majori delicto tanquam indigni ab electionis potestate cadentibus, penes auctores ac socios suos tantum jus remanserit eligendi, quare si multo pauciores in ipsum, quam in alium convenissent, intelligendum est iamen, quod omnes qui tunc eligere poterant, elegerunt eundem.]

[4 Quomodo ex ipso iuramento ad nos directu literis comprobatur, qui secum ad eundem legatum accessit, & ad propria removit, cum & ipse legatus paratus fuerit securitatem omnimodam providere. Nec obest quod idem nuntius dicitur appellasse, cum appellationi renuntiaverit, & in commissione nostra, quam pariter reportavit utraque, obstaculum fuisse appellationi remotum. Sed nec appareat etiam quod contra factum legati aliquid possit obijcere ac probare, cum non procurator sufficiens, sed simplex ad nos contra eundem Archiepiscopum fuisse nunc jus destinatus.]

CAP. XXIV.

Sufficit electio ad obtinendum, docere eligentem fuisse in quavis possessione tempore electionis, licet non probet, quod proprietatis iuris eligendi ad illum pertinet.

Idem clericis sanctae Agathae.

Verulam a, quam G. tituli sancti Vitalis Presbyter Cardin. per Oeconomum ecclesiae vestrae, cuius idem Cardin. est gubernator, contra P. Presbyterum ecclesiae sancti Salvatoris, super ecclesia ipsa proposuit, C. b Papa p. n. nobis in minori officio constitutus audiendam commisit. Petebat igitur Oeconomus praefatum P. ab ecclesia sancti Salvatoris (quam in praedictum vestrae ecclesiae, ac injuriam cardinalis praedicti occupare praesumpserat) removeri, cum ipsa ecclesia pertinet ad sanctae Agathae ecclesiam pleno jure, petens pensionem sexdecim denariorum Papiens. debitam ecclesiae sanctae Agathae, pro eadem ecclesia de thermis sibi restitui, de novo subtractam. Praedictus vero P. respondebat, quod ipse nullam injuriam irrogaverat cardinali, nec in praedictum ecclesiam vestram receperat dictam ecclesiam, cum haec ad illam nullo jure pertineat, nec aliquam sibi reddere pensionem e debeat: sed ipse per electionem populi, ad quem de antiqua consuetudine d pertinet electio, a cardinali sanctae Susanna (cui eadem ecclesia tanquam capella suo titulo, in spiritualibus est subiecta) canonicè fuerat institutus: [1 & infra.] Nos igitur

a Cap. 9. eod. tit. in 2. compil. & pro intellectu vide Matthaeum de Aff. decis. 393. b Celestine Papa praed. noster. c al. debebat. d vide l. 2. & ibi Bart. C. qua sit long. conf. & in authen. hoc jus porrectum. C. de fac. eed. gl. in l. rem non novam, C. de iud. e Distinctio, electio deest in antiquis cod.

tur rationibus utriusque partis auditis, dictum P. ab impetitione Oeconomii vestri super electione ac institutione de se facta in ecclesia sancti Salvatoris abolimus, & super his praefato Oeconomio silentium diximus imponendum, cum nobis confiteretur, quod populum in qua possessione praesentandi clericum existebat, quando ipsum Presbyterum ad illam elegit, & ecclesia eadem spectat ad titulum sanctae Susanna in spiritualibus pleno jure, salva quaestione super jure patronatus inter ecclesiam vestram, & populum saepe dicta ecclesiae sancti Salvatoris. Quia vero fuit liquido comprobatum, quod pensio sexdecim denariorum Papiens. monetæ, sicut clericis ecclesiae vestrae, pro ecclesia sancti Salvatoris de a thermis annuatim per multa tempora perfoluta, sed de novo subtracta, vos in eadem statum percipiendi huiusmodi de ecclesia sancti Salvatoris de thermis ecclesiam vestram decernimus reducendam: & ad solutionem pensionis subtractae, condemnamus Presbyterum antedictum, salva quaestione proprietatis, inter ecclesias memoratas.

[1 Cuius ad suam assertionem probandam utraque pars multoties resse produxisset, nos illos recepimus & examina omnes diligenter, quorum depositioibus publicatis disputacionem audivimus super illis: sed antequam huiusmodi controversia finem acciperet potuisset praefatus P. inde debitum carnis exolvere, deinde tamen nobis utraque pars cum instantia postulavit, ut causam ipsam decideret dignaremur.]

CAP. XXV.

Eligentes scienter indignum, privati sunt potestate eligendi in electione, qua primo occurrit faciendam.

Idem.

Cum b Vintonensis ecclesia pastore vacaret, Archidiaconus cum suis factoribus Salubriem decanum, Prior vero & complices ejus praecentorem Lincolniensem in Episcopum elegerunt: & infra. Licet igitur omnes in communi de facienda electione tractaverint, quia tamen nequiverunt esse concordēs, insequo negotio ad nos habuere recursum, & hi quidem qui praecentorem elegerant, adferebant quod illi, qui decanum elegerant, eligendi erant potestate privati, pro illa maxime causa, quod hominem non legitime natum scienter eligere praesumpserunt: unde secundum a Lateranense concilium, & eligendi hac vice perdidit potestatem, & per triennium ecclesiasticis beneficiis carere debebant. Illi vero taliter respondebant, quod licet is, quem elegerant, fuisset minus legitime natus, per gratiam tamen Apostolicae sedis legitime promeruit, & hoc adferebant se legitime probaturos. Nos igitur attendentes quod a illi post primam electionem admiserant illos, ad celebrandam secundam, & quod decretum concilii memorati decrevit huiusmodi praesumptores una vice duntaxat eligendi potestate privatos a, quoniam electio quam coram nobis celebrare volebant, non iam secunda, sed tertia concurrebat: ad eligendum illos censuimus admittendos.

CAP. XXVI.

Eligens scienter indignum in Episcopatum, est ob hoc suspensus a beneficiis ecclesiae per triennium, nec potest interim ad dignitates illius eligi, vel adsumi.

Idem Abbati Cisterciensi R. & P. monachis Fontis frigidis I.

Per inquisitionem g, quam de mandato nostro factis super statu Episcopatus & Episcopi h Tholo-

a In quibusdam antiquis, de terminis. b cap. 10. eod. in 3. compil. c Sub Innocent. III. cap. 25. d In C. Barbata. in quod iste qui elegerunt praecentorem post primam, etc. e Vide l. 2. cum nos. per Bart. ff. de excus. m. & l. 2. & l. serv. ff. de sp. lit. f al. Castrensis. & fontis frigidis Ap. S. h g. c. 11. eod. in 3. compil. h al. Tholosanensis.

CAP. XXVIII.

Nominatio vel appellatio sius, cuius non interest, electionem non impedit: sed si vocandus contemnitur, eo prosequente contemptum, cassatur electio etiam confirmata, & potest prosequi, nisi consenserit electioni: quod potest etiam ex post facto, si d. usque ad 9. super eo.

Idem I. ti. sancti Stephani in Celio monte Presbytero cardinali Apostolica sedis legato.

Quod a sicut ex literis tuis: [1 & infra.] Verum cum ex prima electione, quae facta de tribus, dicenda videtur potius nominatio, nihil juris ad quistum fuerit nominatis, licite procedi potuit ad electionem regulariter celebrandam, praesertim in ecclesia Armachana, cum iuxta b. constitutiones canonicas, si fieri potest, in cathedrali ecclesia electio debeat celebrari. Nec appellatio interposita electionem illam potuit impedire, cum in ea nihil attentatum fuerit in praedictum regiae dignitatis: quia non simplex nominatio, sed solennis electio debet Principi praesentari, ut postulationi praesentis ad sensum, etsi secus aliquando per usurpationem aliqui faciant abusive. Si autem Mirindensis Episcopus, & Abbas Mellifontis qui interesse debuerant, non contempti fuerunt, sed ad electionem vocati, (si tamen sine periculo potuerint convocari) siue nequiverint, siue noluerint ad electionem celebrandam accedere, ipsorum absentia non potuit electionem impedire: [2 & infra.] Quod si eos vocatos non fuisse constituerit, sed contemptos: infirmenda erit electio penitus taliter celebrata, nisi postea propter bonum pacis curaverint consentire.

[1 Nos igitur literarum tuarum tenore diligenter inspecto, sex in eis professimus contineri, quarum tria contra praedictam Armachensem electionem, & alia tria contra eius electionem favore videbantur. Primum, nominatio facta de tribus, quam in literis tuis aliquoties electionem appellas, contra quam si electio recte fuerit, atque confirmata, non debuerat alia aliquatenus attentari. Secundum, appellacionem interpositam, quae si legitima fuit, quatenus electionem iure penitus impedivit. Tertium, quia ad eum Episcopus & Abbas Mellifontis qui interesse debuerant ad electionem minime conveniunt. Unde si contempti fuerint vel ambo vel alter, plus eorum contemptus quam multorum contra electio praedictam electionem debuit impedire. Quartum, quod praefatus Albertus sic electus ante confirmationem obtentam administrare praesumpsit. Quintum, quia in die consecrationis sua ordinem celebravit, cum nondum pallium obtinere. Sextum, dilapidatum, quia tabulam argenteam alienare minime formidavit.]

[2 Quoniam si ad locum illum inter Hibernenses non poterant securi proficisci, nec ceteri ad alium locum inter Anglicos ita poterant convenire. Si itaque eos vocatos esse conspiceris, si vocari absque periculo potuerint, & illos noluisse vel non potuisse ad electionem celebrandam venire, electionem debet irritari.]

Ceterum cum antequam tu ad partes Hibernicas pervenisses, illa fuit electio celebrata, & electus ipse suum capere ministrare, tu facti ad id potes subtili simulatione transire, curasque nostras de metropolitanis Angliae, Franciae, Alemanniae & aliarum partium rectorum, qui concorditer sunt electi, Romana se, patitur, ecclesiarum utilitate pensata, quia si tanto tempore quousque possit electus confirmationem cum pallio a se. ap. obtinere regalia non reciperet, ecclesia qua interim administratione careret non modicum incurreret detrimentum.

Episcopus dum celebratur missae consecrationis suae, vel Archiepiscopus ante receptum pallium, ordines conferre non debet, hoc dicitur usque ad vers. quod autem.

Super eo autem quod in die consecrationis suae, antequam missarum solenniter finiretur, acolythum ordinavit, pro tali excessu eum corripas & castiges: cum solus Roman. Pontifex (qui ante hyemum angelicum

a Cap. 13. eod. tit. an 3. compil. b 23. dist. cum in iudicio de mini. & cap. in fronte de appell.

fani, perspicaciter intelleximus, quod Mascaron cancellarius juratus asseruit, se scivisse pro certo R. olim Tholosanum Episcopum, & amicos ipsius, ante suam electionem habuisse colloquium cum quibusdam canonicis nominatim expressis, eosque sollicitasse precibus, ut ipsum eligerent in Episcopum: seque vidisse pariter de eisdem, quando praedictus Episcopus recognovit in quorundam canonicorum praesentia, se canonicis illis, qui adversari fuerant suae primae electioni jurasse, credens pro certo, quod iuramentum illud illicitum fuit, & praestitum, ut idem R. eligeretur ex pacto, & quod ipse a post electionem ipsius cassatam, domum Episcopalem ejus nomine detinebat, recipiens quosdam redditus & proventus, quos de ipsius conscientia & consensu, in eisdem negotiis expendebat. Cum igitur tale sciemer in Episcopum eligendo (sicut ipse suo iuramento firmavit) ecclesiasticis beneficiis reddiderit se indignum, grave gerimus & molestum, quod Tholosano praeposito in Episcopum Convennarum electo, idem Mascaron in praepositum dicitur substitutus. Quocirca mandamus, quatenus eundem ab officio praepositurae penitus amoveas, facias virum idoneum ad officium illud assumi.

CAP. XXVII.

Si non professus eligatur ad regimen ecclesiae regularis, cassatur electio, consuetudine in contrarium non obstante.

Idem Priori sancti Frigidiani G. & b. canonicis Lucanensibus.

Cum causam, quae inter Bonum Presbyterum & Brunum canonicum sancti Petri Lucanensis vertitur, sciper eo quod dictus Presbyter Bonus a majori parte canonicorum eiusdem ecclesiae (praedicti B. & quodam alio contradicentibus) in priorem (sicut dicitur) est electus; olim vobis duximus committendam: [1 & infra.] Quamvis autem multi priores continuè a vobis post illum in ipsa ecclesia, per multa & longa tempora fuerint non professi, quia tamen praefatus Presbyter B. non est professus observantiam regularem, dubitatis e (& merito) nobis procedere inconsultis. Quia igitur non debemus attendere solummodo, quid factum sit, sed potius quid sit faciendum. Consultationi vestrae taliter respondemus, quod cum secundum legem divinam, non sit in bove arandum & asino, nec quisquam debeat vestem induere de lana linoque contextam, irritis electionem praedictam, & compellatis praefatum Presbyterum, aliosque clericos non professos, ut vel beati Augustini regulam in eadem ecclesia constitutam, profiteantur & servent, aut ipsam ecclesiam omnino dimittant.

[1 Si sicut ex literis vestris accepimus partes citare curastis, ut iuxta mandatum nostrum causam ipsam sine possessis canonicis terminare. Cuius partes essent in vestra praesentia constituta, dictus Presbyter Bonus cum instantia postulabat, ut electionem de se factam a se. ap. curati confirmare. Sed praefatus Brunus contrarium respondebat, illum non esse dignum regimine prioratus, crimen ei obijciens fornicationis: quod quia electio ipsius non erat canonice celebrata, & quia professus non erat, ipsum asserbat merito repellendum. Verum cum de fornicatione nihil esset probatum, nec aliquid contra modum electionis offensum, movet nos vehementer ipsius ecclesiae praesentium, in quo continebatur expressum, ut nullus in ea qualibet fornicationis agatur praepositor in priorem, nisi quem fratres communi assensu vestrae pari consilio saniorum secundum Dei timorem & B. Augustini regulam providerint eligendum.]

a Sanctus Mascaron. b al. G. & G. al. B. & S. Canonic. al. Idem A. Priori S. Frigidiani G. & L. c Cap. 12. eod. tit. in 3. compil. d Concord. text. in l. ex facto. 9. rerum. cum no. ff. de her. insti. & in l. 5. quod dicitur. ff. de aqua quod d. & affi. e dubitasti. Decret. 22.

consecratur, & postmodum ipse missarum solemniam incipit & præficit consecratus) in die consecrationis suæ valeat ordines celebrare. Cæteri vero, qui inter epistolam & Evangelium consecrantur, quia consecrati concelebrant principaliter celebranti, nedividatur mysterium unitatis a, non debent tunc ordines celebrare. Præterea cum non licet Archiepiscopo sine pallio convocare concilium, conficere chrismata, dedicare basilicas, ordinare clericos, & Episcopos consecrare: multum profecto præsumit, qui antequam impetrat pallium, clericos ordinare festinat, cum id non tanquam simplex Episcopus, sed tanquam Archiepiscopus facere videatur.

Isse vers. non summat, tum propter diversitatem lecturarum, tum quia non facit ad titulum. Abb.

Quod autem tabulam argenteam dicitur vendidisse: dummodo ecclesiam Armachanam reddat indemnem, & quantum poterit præterite, sum id de cleri & populi processerit voluntate.

CAP. XXX.

Electio per minorem partem capituli facta, non tenet: nec per subsequentem consensum ratificari potest. hoc dicit secundum communem intellectum.

Idem b. Tolet. [Episcopo &] Segensisi c. de Arden. Abb.

Avāitis d & intellectus meritis cause de duabus electionibus celebratis in Ecclesia Bajocen. unam de e. G. Archidia. & alteram de R. Subdiaconum invenimus utramque contra formam canonicam attentatam. Cum enim inquisitis voluntatibus singulorum decanus cum paucioribus in ipsum R. & cantor cum pluribus in dictum G. Archidiaconum convenissent, solo cantore postmodum quemdam alium, videlicet magistrum R. de Aldegii s. nominante: ad n. fuit audi. appellatum, ne decanus, qui primam in electione vocem habebat, ad electionem procederet sine consensu totius capituli, vel majoris & sanioris partis ipsius. Ipse vero decanus non habito consensu majoris partis capituli, sed longe minoris, subito in electionem prorupit, appellans, ne quis contra ipsam aliquid attentaret: quamvis adseveret, quod electioni factæ plures alii consenserunt, cum tamen ex post facto nequiverit convalescere, quod ab initio non valebat: quoniam electio, quæ fuerat irrita ipso jure, per subsequentem consensum (maximè appellatione pendente) non poterat esse rata. Eis ergo ad propria recedentibus g. cantor & alii, qui remanebant in capitulo, post illam electionem nondum cassatam & appell. ad nos interpositam, à nominatione dicti Archidiaconum recedentes de novo præfatum Subdiaconum eligere præsumperunt. Nos igitur electionem utramque duximus irritandam.

CAP. XXXI.

Testas data compromissariis ad eligendum prælatum, si non integra revocari non potest: & desinit res esse integra, postquam compromissariis ceperunt habere tractatum.

Idem h. Grandisylvæ, & Bellepartice Abbatibus.

In causis: [1 & infra.] Cum in capitulo Tholosanensi ecclesie ad tractandum de electione Episcopi convenissent, duos elegerunt, ut de eodem capitulo eligere electores k, qui præfatio juramento de substi-

a Veritatis, ut est in uno manuscr. Vaticana. b al. Dolon. al. Dolnen. c Saugneo. al. sanguineo. al. Sagocio. al. Sanyneo. d Cap. 14. eod. tit. in 3. compil. e Innocent. aucta fuisse in registro, unam de R. Archidiaconum & alteram de magistro R. Subdiaconum. f Aldegii. al. Aldegii. g In Co. Barbatia, recedentibus scilicet ad domum propriam. h Idem Episcopo Convennarum & Grandisylvæ, &c. alii, Episcopo & Grandisylvæ, &c. al. Cadurcensi. i Cap. 15. eod. tit. in 3. compil. k Isse text. reputatur sing. per Pann. hoc in suo effectu.

tuendi Pontificis electione tractarent, & singulis de capitulo statutum est concessum, ut ille, quem illi concorditer, vel tres ex illis, eligerent, ab eis (si persona esset idonea) pro Episcopo sine contradictione a aliqua haberetur: [2 & infra.] Postmodum vero cum a predictis duobus v. electores electi fuissent, & ad tractandum de electione fecissent in partem, & non possent omnes unam pariter concordare personam, tres ex eis conveniunt in Episcopum Convennarum, & deinde electionem, quam de postulando Episcopo fecerunt, capitulo publicarunt: ac reliqui duo subsequenter tertia die cum paucis de capitulo, reliqui absentibus, elegerunt Archidiaconum Agenensem: [3 & infra.] Nuncii vero predicti Archidiaconi contrario responderunt, quod cum predicti v. electores eorum de electione tractantes, inter se dissiderent, ita quod contentiose vocerentur, à fratribus, qui remanserunt in capitulo, audire fuissent: capitulum ipsos, propter hujusmodi contentiones, suspectos habentes, ad eos duos de canonicis destinavit, per quos inhibuerunt eis, ex parte nostra, ne ulterius in facto procederent: & ita potestatem eligendi, quam eis commiserant, revocarunt, mandantes eis, ut redirent ad capitulum, & pariter cum aliis fratribus de electione tractarent: & hujusmodi revocatione duo ex ipsis electoribus adhibentes consensum, reliqui tribus non contradicentibus ad ipsum capitulum sunt reversi: sed alii tres, usque ad fores capituli subsecuti, ab eis postmodum discesserunt. Capitulum vero, cum tota die illa, ipsorum præsentiam expectasset, subsequenti die, campanam pulsant fecerunt, sicut moris est ad capitulum congregandum: & predictis tribus, cum paucis complicibus suis, sese contumaciter absentantibus, prior cum majori & saniori parte capituli, elegerunt Episcopum Archidiaconum supradictum: [4 & infra.]

Quia vero postulatio de Episcopo Convennarum, quæ præcesserat, facta erat per eos, in quos totum capitulum eligendi transfulerat potestatem, propter quod unanimiter de consensu totius capituli intelligitur esse facta, quam (cum res non esset integra, quia in tractatu jam processerant electores) capitulum minime potuit revocare: electionem ipsius Archidiaconi decernimus irritandam. Quocirca mandamus, quatenus si personam ipsius e. Episcopi utilem & necessariam inveneritis ad regimen ecclesie Tholosanæ, & idoneam, tam scientia literarum, quam suæ conversationis exemplo ad hæreticorum perfidiam de Tholosana dicecesi extirpandam d, quæ ibi per negligentiam præfatum miserabiliter & damnabiliter, hactenus pullulavit: transfundi ad ecclesiam Tholosanam, propter urgentem necessitatem, & eorumdem e. utilitatem, ei licentiam tribuat.

[1 Quæ ap. se. & infra. Nimirum cum in ecclesia Tholosana vacante pastore duo per dissononem capituli sui, videlicet ven. fr. N. Episc. Convennarum, & dil. fr. R. Archidiacon. Agen. nominati fuissent, dil. Fr. A. canonicus S. Lucie, A. Archidiaconus, & R. Camerarius ecclesie S. Stephani Tholosanæ, pro parte vero altera dil. fr. magister p. de Rama & A. socius ejus ad nostram præsentiam accesserunt, quibus ven. fr. n. Alban. Episcopus & dil. fr. in tit. S. Marcelli Presbyteron cardinalem de p. avimus auctores. Coram quibus proposuerunt nuncii predicti Episcopi, quod.]

[2 Statutum est, ut si expressè, quod si quinque electores unam personam convenire non possent, tribus ex eis concordantibus reliqui duo illorum sequi tenerentur assensum & electionem contra illam ratam habere.]

[3 Adsecerunt thysper predicti & alii nuncii Episcopi...

a Quilibet in antiqui. b l. si. C. de præd. dec. lib. 10. c Via Episcopi, dicitur in nonnullis antiqui. d Principia Episcoporum eorum in extirpandis hæreticis versari debet, nam ex hoc incumbit per armo. Alberic. trakt. de agn. assert. q. 11. circa finem, pulchre Concilium Tholosanum, c. 2. & al. evidenti.

monti, quod ad dil. F. d. n. S. Præf. Præbiterum card. ap. se. de suis ex parte illa specialiter nunciis destinatis, & quoniam Episcopus ipse postulandus erat à nobis, & legatus nullam concedendi vel transfrendi eum potestatem habebat, cum huiusmodi dispensatio sedis duntaxat ap. referretur, ne quid contra fieret, ad nostram audientiam appellavit.

[4. Exhibuerunt etiam eisdem Archidiaconi nunciis literas prædicti legati, quas nobis super hoc destinavit. Cum autem prædicti iudices præmissa nobis & fratribus nostris fideliter retulissent, nos memoratum legatum piam intentionem in hoc facto habuisse pro certo credentes, ex ipsa tamen tenore literarum suarum intelleximus eum circumventum fuisse, & per subreptionem tacite veritate perpendimus electum & extortum quicquid ab eo fuerit obtinuit, cum in ipsi literis suis non expressit formam postulati-

CAP. XXXI.

De consuetudine potestatis canonice electionis ad solum capitulum pertinere, hoc dicitur, & solum quædam allegari.

Idem Episcopo Florentino.

Cum ecclesia a Viterana debito canonicorum obsequio longo fuisset tempore destituta, Viteranus Episcopus, volens ministrorum defectum in eadem ecclesia restitueret, canonicos quosdam elegit, & instituit in eadem: quos canonici recipere nonauerunt: adferentes, quod talis electio fuerat in eorum præiudicium adtentata: [1. & 7.] Mandamus quatenus super primo articulo petitionis Episcopi, in quo postulavit te, ut canonicos ab injuria, quam ei super electione canonicorum Viteranensis ecclesie inferunt, prohiberes: ab impetitione, & ipsius dictos canonicos absolueres non postonas: quia non videtur injuriam facere, qui utitur iure suo, cum per testes longe melius sit probatum, quod canonici prædicti hoc iure uili fuerint ante, quam Episcopus memoratus. In secundo quoque articulo, quo idem petebat Episcopus, ut dicti canonici Episcopum ipsum iure electionis uni liberè paterentur: absolueres ita ut eas canonicos læpeditos, maxime si sit notorium, quod in illius generalis consuetudo seruetur, ut in cathedralibus ecclesiis solum capitulum, irrequisito Episcopo, eligendi canonicos habeat facultatem.

[2. Cum super hoc factam ad nos idem Episcopus querimoniam exhibisset, causam ipsam tibi committimus sine canonico terminandum, &c.]

CAP. XXXII.

Compromittentes tenentur recipere electum à compromissariis, si sit dignus: nisi contra formam compromissi eum adpaveat electum.

Idem Abbati sancti Victoris, c. & decano Parisiensis, & magistro R. Decoronensis canonico.

Morinensi, d.

Cum dilectus filius Archidiaconus Morinensis nobis intimasset: [1. & 7.] Ecclesia Morinensis Episcopi solatio destituta, canonici ejusdem de pastore substitutione tractantes, in tres canonicos Morinenses potestatem eligendi Episcopum unanimiter convenerunt, promittentes, ut illum recipere in pastorem, quem de gremio ipsius ecclesie ducerent eligendum, qui examinis voluntatibus singulorum, Archidiaconum ejusdem ecclesie in Episcopum elegerunt: metropolitanus quoque tam electionem, & electi personam examinans, quam etiam super ipsius etate (de cuius defectu fuerat ab aliquibus dubitatum) inquirens sollicitè veritatem, per sententiam declarando electum ipsum minime sustinere in etate defectum, electionem factam de ipso solenniter confirmavit: [2. & 7.] Verum B. qui contra electum venerat memoratum, proposuit ex adverso, quod cum prædictis tribus sub hac

forma fuerat eligendi concessa potestas, ut capitulum cum recipere teneretur, quem illi tres ab omnibus, vel majori & saniori parte de gremio ipsius ecclesie nominatum eligere in pastorem: electores ipsi terminos potestatis sibi tradite non servantes, prædictum Archidiaconum eligere præsumperunt, quem pauci de capitulo nominarunt: unde canonici Morinen. postmodum admittentes, qualiter Archid. electus fuerat memoratus, cum plures essent in eadem ecclesia digniores, coeperunt ferè omnes publicè profiteri, quod nullatenus Archidiaconum nominarunt: & reputantes se in hac parte delusos, quod super hoc factum fuerat, nostro curaverunt apostolati referare: [1. & 7.] Nos vero adtendentes, quia res perniciofa esset exemplo, si per surreptionis astutiam quis ascenderet ad apicem dignitatis: ita duximus providendum, ut præfatis à contradictoribus juramento, quod ipsi malitiosè contra præfatum electum non moveant quæstionem huiusmodi, prædicti tres electores juramenti vinculo adstringantur dicere veritatem, quot ex canonicis examinationis tempore in præfatum Archidiaconum convenerunt: Et si tres simul, aut duo saltem ex ipsis jurati dixerint majorem canonicorum partem in ipsum Archidiaconum convenisse, vos contradictoribus silentium imponatis, cum contra hoc eorum esset probatio insufficientis, eo quod singuli essent in suis testimoniis singulares: Si verò per eorum depositiones constiterit, factum Archidiaconum extitisse à paucioribus nominatum: tunc si fuerit sufficienter ostensum, quod illum de gremio ecclesie secundum formam sibi traditam debebant eligere, in quem omnes, vel major & sanior pars capituli conveniret: vos electionem ipsius Archidiaconi omnino cassetis, alioquin, quod de ipso factum esset, ratum habentes, contradictores ab ejus impetitione non cessaturus ecclesiasticam compescat; præfatum B. præbendam Morinen. ecclesie spoliante, qui se ad hanc pœnam (si forsitan in probatione deficeret) obligavit. Non obstante, quod super etatis defectum objectum est contra illum, cum idem canonicus huic objectioni non multum insisterit, & super hoc à metropolitanato fuerit iudicatum, cujus sententia in rem transit iudicatum, cum intra decennium non fuerit provocacione legitima suspensa.

[1. Qui postea regalibus receptis à Rege ad petitionem ipsius capituli à Ven. fr. n. Episcopo Atrabaten. de mandato metropolitano prædicti sui in Presbyterum ordinatus: & aliquandiu multo contradicente liberam & pacificam tam in temporalibus quam in spiritualibus administrationem obtinuit in ecclesia Morinensi. Unde procuratores ipsius à nobis humiliter petierunt, ut his qui post hæc omnia invidiam stimuli agitate, contra proprium factum temerè veniendo, ad versus electum ipsum materiam discordiæ suscitare præsumunt, silentium imponentes, & memoratam electionem tuam concorditer celebratam & confirmatam solenniter approbantes, eisdem sacerdotibus manus consecrationis electo impendat, multorum super hoc Abbatis & capitulorum civitatis & diocesis Morinens. sed etiam aliorum proborum literis nobis præsentatis, qui super præmissis omnibus testimoniis prohibentes, electum ipsum de litera, discretione ac honestate reddiderunt multipliciter apud nos commendatum. Quamvis & electorum ipsorum super hoc nobis literas retulerant, quibus erat de verbo ad verbum, sicut idem asserunt electores, literarum illarum tenor inferius, que de potestate ipsi tradita iuxta præmissam formam confecta in capitulo fuerant, & sigillo capituli sigillata.]

[2. Vel transmittere: qui coram nobis sollicitè postulavit, ut eadem electione quassata sacerdotibus ipsi, ecclesia de præbenda idonea canonice providere, cum fore omnes canonicos Morinens.

a. De reffion singularitate multiplex unde Curvetram tract. de antiqu. temp. p. 4. Adde B. Tb. 2. 2. q. 70. art. 2. b. Ad idem est in actus in l. stipulatio ipsa. s. alterius cum nota. D. de verb. obl. .

sicut asseruit, sint parati prestare iuramento firmare, quod prefatum Archidiaconum nunquam in Episcopum nominarant, & legitimum possit ostendi, quod iuxta formam premissam supradicti tribus collata fuerit eligendi auctoritas, ut videlicet de gremio ipsius ecclesie eligeret eum in quem omnes vel major & sanior pars capituli consentiret, assente eodem h. se nihilominus probaturum quod sepe dictus electus pateretur in eate defellum.]

CAP. XXXIII.

Sex septem compromissarii tres eligunt quartum, & ille consentit, & est idoneus, confirmabitur electus.

Idem episcopo Basocenfi.

Cum in iure peritus exstas, [1 & 7.] Primus & tunc consultationis articulus continebat, quod cujusdam decano ecclesie defuncto, ejusdem loci capitulum sub hac forma in 7. ex ipsis canonicis compromisit, ut illum, quem ex se & vel aliis de gremio ipsius ecclesie omnes pariter, vel major eorum pars nominaret, eundem capitulum reciperet in decanum. Unde cum unus ex illis septem a tribus ipsorum, & alius qui non erat de numero eorundem, a tribus aliis in Decanum fuerint nominati, requisisti uter eorum assumi debeat in Decanum. Super quo taliter respondemus, quod is, qui de numero septem a tribus eorum dignoscitur nominatus, iuxta compromissi tenorem debet in Decanum assumi, dummodo electioni de se facte consentiat, & aliquod canonicum non obstitat.

[1 Et copiam habeat peritorum, non possimus non mirari, quia super quibusdam juris articulis nos consulere voluisti, qui nihil aut medicum dubitationis continere noscuntur.]

CAP. XXXIV.

Electio imperatoris spectat ad principes Germanos, tres prelatos, & quatuor laicos: & electio facta per eorum majorem partem, ceteris non contemptis, tenet. Et ad Papam pertinet electum examinare, approbare, & inungere, consecrare, & coronare si est dignus: vel rejicere, si est indignus, ut quia sacrilegus, excommunicatus, tyrannus, factiosus, & hereticus, paganus, perjurus, vel ecclesie persecutor. Et electoribus nolentibus eligere, Papa supplet. Et data paritate vocem eligentium, nec accidentem majeri concordia, Papa potest gratificari cui vult, hoc dicit notanter iste textus.

Idem duci Caringie e

Venerabilem: [1 & 7.] Inter cetera vero [quidam principes] hac precipue objectione sunt usi, dicentes, quod Apostolica sedis legatus aut electoris gessit, aut cognitoris personam. Si electoris, in messem alienam miserat falcem suam, & electioni se ingerens, principum derogaverat dignitati. Si cognitoris, absente altera partium videtur perperam processisse, cum citata non fuerit, & ideo non debuit contumax f. judicari: g [2 & 7.] Unde illis principibus jus & potestatem eligendi Regem, in Imperatorem postmodum promovendum, recognoscimus, (ut debemus,) ad quos de jure ac antiqua consuetudine noscitur pertinere, praesertim cum ad eos jus & potestas hujusmodi ab Apostolica sede pervenerit, qua Romanum Imperium in personam magnifici Caroli a Graecis transfuit in Germanos. Sed & principes recognoscere debent, & utique recognoscunt, sicut iidem in nostra recognovere praesentia: quod jus & auctoritas examinandi personam electam in Regem, & promovendam ad imperium, ad nos spectat, qui eum inungimus, consecramus, & coronamus. Est enim regu-

a Ca. 18. eod. tit. in 3. compil. b al. Primus siquidem. c Vide l. plane. cum gloss. in verb. potest. ff. quod cujusc. un. d Hunc text. dicunt singul. l. b. Andr. in Reg. in toto de reg. jur. in 6. & Pam. hic. quod electus consentiendo electi. da se facta a media parte eligentium, auget numerum & electionem perficit. Aude Paul. Cassir. consil. 230. l. 2. e al. Zerangia, seu Zarangia, al. Larangia. al. Sarangia. al. Carinbia. f Cap. 19. eod. tit. in 3. compil. g Vide l. properandum. §. Sin autem. C. de jud. & l. consentaneum, per Bart. C. quomodo & quando iud.

lariter & generaliter observatum, ut ad eum examinatio persona pertineat, ad quem impositio manus spectat. Nunquid enim si principes non solum in discordia, sed etiam in concordia facilem quemcumque, vel excommunicatum in Regem, tyrannum vel fatuum hereticum eligerent, aut paganus: nos inungere, consecrare, ac coronare hominem hujusmodi deberemus? abist omnino. Objectioni ergo principum respondentes, adferimus, quod legatus noster adprobando Regem 4. & reprobando ducem, nec electoris gessit personam, utpote qui nec fecit aliquem eligi, nec elegit: nec cognitoris, cum neutrius electionem, quoad factum eligentium, confirmandam duxerit, aut etiam infirmandam. Exeruit autem denunciatoris officium, quia personam ducis ejusdem indignam, & personam Regis denunciavit idoneam, quoad imperium obtinendum, non tam propter studia eligentium, quam propter merita electorum, quamvis plures ex illis, qui eligendi Regem in Imperatorem promovendum de jure ac de consuetudine obtinent potestatem, consensisse perhibeantur in ipsum Regem, & ex eo quod fautores ducis, absentibus aliis & contemptis, ipsum eligere praesumpserunt, pateat eos perperam processisse, cum electioni plus contemptus unius, quam contradictio multorum obstitat: [3 & 7.] Nos utique non ducem, sed reliquum reputamus & nominamus Regem, iustitia exigente: [4 & 7.] Quod autem cum in electione vota principum dividuntur, post adnotationem & expectationem alteri partium favere possimus, maxime postquam a nobis unctio, consecratio & coronatio postulantur: jure patet pariter & exemplo. Numquid enim si principes admoniti & expectati vel non potuerunt, vel noluerunt, in unum propositum convenire, sedes Apostolica advocato & defensore carebit eorumque culpa ipsi reddendabit in poenam? Sciunt autem principes, quod cum Lotharius & Conradus in discordia fuissent electi, Roma Pontif. Lotharius coronavit, & imperium obtinuit coronatus, eodem Conrado tunc demum ad eius gratiam redeunte. Eos igitur duximus commonendos, ut a praefato duce, iusto quidem a nobis iudicio reprobato, recedant, & praefato Regi non abnuant e adherere: nisi tunc demum contra personam vel factum legitimum quid ab eis obiectum fuerit, & ostensum: & infra. Sunt enim notoria impedimenta ducis, scilicet excommunicatio publica, perjurium manifestum, & persecutio divulgata, quam progenitores ejus & ipse praesumpserunt in Apostolicam sedem f. & alias ecclesias exercere. Fuit quoque a praed. nost. excommunicationis vinculo innodatus, quod postmodum recognovit, dum per nuncium suum absolutionis beneficium postulavit: unde patet, quod ipse fuit excommunicatus electus: [5 & 7.] Idem etiam contra proprium iuramentum, super quo nec consilium a sede Apost. requisivit, ambitionis vitio regnum sibi usurpare praesumpsit, cum super illo iuramento prius Romana ecclesia consuli debuisset. Nec valet ad plenam excusationem ipsius, si iuramentum illud dicatur illicitum, cum nihilominus super eo nos prius consuleretur, debuisset, quam contra ipsum propria temeritate venire: praesertim illo exemplo, quod cum Gabaonites a filiis Israel per fraudem subripuerunt iuramenta, ipsi tamen cognita fraude, contra illud venire temere noluerunt. Vtrum vero dictum iuramentum sit licitum vel illicitum, & ideo servandum, an non servandum exti-

a Intelligit Ottonem Regem. b in C. Barbatia sta: ac consuetudine antiqua observant. &c. c In C. Barb. sta. Nos itaq. non Philippum ducem, sed ipsum O. reputamus, &c. d In aliquo versu legitur, praepositum. al. sta: vel non potuerunt vel collatum convenire: sed qualitercumq. legas idem manet sensus. e In quibusdam exemplar. Nisi tunc ducem, cum contra personam, &c. f al. deest vox sedem.

tenit, nemo sanæ mentis ignorat ad nostrum iudicium pertinere: [6 & 7.] Insuper si prædictus dux imperium obtineret, libertas principum in electione periret, & imperium obtinendi de cætero cæteris fiducia tolleretur. Nam si prout olim frater dicti ducis patri eorum, si dux ipse frater succederet, videretur imperium, non ex electione, sed ex successione debere: & in præiudicium principum redundaret, si non nisi de domo a ducis prædicti videretur aliquis ad imperium adsumendus [7 & 7.] Nobilitatem ergo tuam monentes per Apostolica scripta mandamus, quatenus à præfato duce recedas omnino, non obstante iuramento, si quod ex ratione regni fecisti; cum (eo quantum ad obtinendum imperium reprobato) iuramentum huiusmodi non debeat observari.

[1 Fratrem nostrum Salesburgens. Archiepiscopum, & dilectissimum Abbatem de Saleis, & nobilem virum Marchionem Orientalem, quorundam principum nuncios ad se ap. destinatos benigne recepimus, & eis benevolentiam ducimus audientiam indulgentiam. Literas quidem quas quidam per eos nobis principes destinant diligenter perlegi fecimus, & quæ in eis continebantur, notavimus verba.]

[2 Verum nos, qui secundum Apostolica servituti officium sumus singulis iustitia debitores, sicut iustitiam nostram volumus ab aliis usurari, sic ius principum volumus nobis vendicare.]

[3 Unde prædictum meruerunt amittere, qui permissa sibi electi sunt potestate. Videtur non immerito potest, quod iniuria huiusmodi non est aliis potestati iure suo. Et quoniam dux prædictus, nec ubi debuit, nec à quo debuit, coronam & unitionem accepit, memoratus vero Rex & ubi debuit, videlicet Aquigranis, & à quo debuit, scilicet Colonien. Archiepiscopum utrumque recepit.]

[4 In reprobatione vero præfati Philippi ducis Suevie, & propter manifestam impedimenta persona, non accusatione, sed condemnatione potestatis sui opus, quia non accusatione, sed damnatione indigent manifesti.]

[5 Et videtur non immerito quod ad huc sit ex eadem excommunicationis sententia mandatum, cum prædictus Episcopus cum sua auctoritate non possit absolvere, aut, vero nostra delegationis, nec potestatis plus, nec alter licet hoc ipsi, quam ei fuerat ab Apostolica sed. concilium, ex eo etiam excommunicationis sententia subiacere creditur manifeste: quod cum per se ipsum Morenaldus, [al. Marcondus,] Dei & ecclesie inimicus cum universis factoribus, tam Teutonici quam Latini excommunicationis vigilate vinculo sua iniquitate merito sit astrictus, sicut etiam illi per literas nostras directas per P. iudicem Placentinum ipsius Philippi monitioni intimas. Reminimus, quas ad ipsius Philipp. audientiam credimus pervenisse. Idem volumus, quatenus id non tantum ex relatione ipsius videtur, sed etiam per publicam famam ad notitiam ejus deveniret, talem excommunicationem non solum communicari, sed eum in malitia sui foret, & per monitiones per literas suas exerceat vel exerceat foret ipsius, ut chariss. in Christo filium nostrum F. Sicilia Regem ipsius nepotem suum, quem tam prius in hereditate paterna, ad hanc privam possessione materiam.]

[6 Quod autem Philippus de genere persecutorum existat, principum credimus dubitari, cum Henricus qui primus imperium de genere ipsius hoc accepit, bo. me. Paschalet pp. nostrum cum Episcopo & cardinal. & multi nobilib. Romanorum presumpserit capti vane. Fredericus autem pater ipsius Philippi contra se recordationis Ale. ppi. Papam p. a. longo tempore schisma forit. Henricus frater ipsius Philippi, qualiter se habuit circa interfectores sancta memoria Caradoti qui Histensem Episcopum cepit, satis nosti. Quin etiam quales Ven. En. Auximian. Episcopum atapu cadi fecerit, & p. de habet eius avelli, & tractari eum in pluribus innotescit, qualiter & quædam familiaris ecclesie natio, fecerit mutari:]

a Ducem Suevie.

Qualiter quoque prædictum Salernitanum Archiepiscopum capivimus, & quosdam viros ecclesiasticos flammis torrens fecerit, quosdam vero vivos in mari submergi, ad tuam & aliorum principum credimus audientiam pervenisse.]

[7 Cum ergo nos electi a proposito nostro nulla penitus occasione possumus, sed in eo potius firmissime persistamus, & in nobis saepe per literas tuas duxerit suggerendum, ut eidem duci nullatenus faveremus.]

CAP. XXXV.

Absentes ad electionem de provincia sunt vocandi, & confirmatur electio majori & saniori parti.

Idem.

Oram dilecto filio tituli sanctæ a Pudentianæ & presbytero cardinali: & infra. Si vero utriusque partis fuerit cassata electio, vos (fratres omnibus, qui fuerint in provincia convocatis) quæ maiori & saniori parti eorum super prædictis videritis complacere, per censuram ecclesiasticam faciatis firmiter observari.

CAP. XXXVI.

Cassatur electio partis majoris facta, contempta minori parte, etiam si est unus solus: non tamen ius eligendi devolvitur ad minorem, si ad secundum intellectum communem.

Idem Parmensi Episcopo, & eius conjugitibus.

Bona memoriae S. Clemen. Episcopo in extremis agente, cum de convalescentia desperaret ipsius, Cremon. capitulum H. canonicum suum Regii disciplinis scholasticis insistentem, ad certum terminum in vigilia Pentecostes pro futuri electione pontificis citari fecerunt: [1 & 7] Constituto autem dicto d. H. pro sua electione, & dilecto filio nostro I. pro electione Archipresbyteri coram nobis, electionem ab ipso H. post electione Archipresbyteri non cassatam, licet de viro multa literatura, honesta vita, & clara fama, non tamen sine multa temeritate præsumptam, cum de priori e. nostrum deberet expectare iudicium, antequam procederet ad secundam, duximus irritandam, in poenam interdicentes eidem contradictionis vocem si, in primo consensu capitulo permanente.

Electionem autem Archipresbyteri (quamvis laudabile testimonium perhibetur de ipso) iustitia exigente cassavimus: tum quia corpore dicti Episcopi nondum tradito sepultura, habuerunt de ipsa electione tractatum contra canonicas sanctiones: tum quia inventus est H. fuisse contemptus, licet unus solus existerit, cum plus in talibus consueverit contemptus unius obesse, quam multorum contradictio in præfati. Nec prædicta debet dici citatio valuisse, quia cum Episcopi mortem præverint, temeraria nimis extitit: & ideo non potuit g. arcere citatum.

[1 Verum secunda feria post Pentecostem dicto Episcopo vitam uni versa carnis ingressi, capitulum antequam corpus illius esset sepultura traditum, absente canonico memorato in quatuor de ipso capitulo, & tres de loco civitatis potestatem eligendi pontificem contulerunt, expresso hoc scilicet, ut minor pars illorum vii. sequeretur in electione majorem. Habito itaq. post mortem, sed ante sepulturam tamen ipsius Episcopi, de futuri pontificis electione tractatum, cum vota illorum de viderentur in partes, ut quatuor in Archipresbyterum, duobus in Archid. uno in alium consentientibus: tandem illo sepulto minoru partis arbitrio ad iudicium accedente majoris, eundem Archipresbyterum concorditer elegerunt. Cui electio archid. cum capitulo & clero civitatis nullo contradicente consensit. Verum adveniens postmodum Hug. & asserens se fuisse contemptum, ac

a Cap. 2. eod. tit. in 4. compil. b Perperam legitur Prudentiana, cum nullus unquam fuerit talis titulus. c Cap. 2. eod. tit. in 4. compil. d. In manus etc. dilecto filio H. pro sua, & dilecto filio N. pro electione, &c. e. alium de priori electione. f. Vult Pontifex Archipresbyteri electionem nunc confirmare, quasi ex novo capitulo consensu, si adhuc consentiat. g. al. tractata.

propter hoc electionem huiusmodi nullius fuisse momenti, quasi ius eligendi de vulgatum fuisset ad ipsam pro se, prout potuit Archidiaconum memoratum elegit.]

CAP. XXXVII.

Non monachus in praelatum regularem eligi non potest.

Idem.

Quia ad nostram notitiam pervenisset, quod H. qui se pro Abbate b. Lexoviensi gerebat, non fuit ante monachus quam electus: nos attendentes, quod contra regulares traditiones illud fuerat e adentatum, cum nullam spem vel promissionem habens, ut Abbas fiat, debeat monachari, electionem de ipso factam curavimus irritare.

CAP. XXXVIII.

In Abbatem eligi non potest, nisi instructus in regula monachali.

Idem magistro Ca. Presbytero cardinali sedis Apostolica legato.

Officii tui: d [1 & 7]. Sanè nobis tuis literis intimasti, quod cum monasterium quoddam positum in medio nationis perverfa, pastore careret, monachi de electione Abbatis tractantes, cum non possent sui ordinis idoneam invenire personam, in quendam virum nobilem oculos direxerunt, per quem poterant melius defensari: & patrem adierunt ipsius, humiliter postulantes, quod filium suum induceret, ut habitum susciperet monachalem, nullam patri de ipsius promotione fiduciam tribuentes: & pater adhuc induxit filium providum & discretum, qui effectus monachus, fuit in Abbatem electus, cuius electio extitit per rectorem Messanensem Apostolicæ sedis legatum, qui omnibus prædictis interfuit, confirmata. Cum autem idem sit paratus purgare se, quod nulla fuit ad hoc ambitione, inductus, postulas edoceri, utrum dictus legatus electionem confirmare, si vel dispensare potuit, vel quod factum est, stare possit, & utrum electione cassata iterum valeat eligi in Abbatem. Nos autem consultationi tuæ taliter respondemus, quod cum ex his, quæ in continenti subsecuta sunt, ostendatur, quod talis taliter non possit eligi in Abbatem, maxime pro eo, quod antequam esset discipulus, voluit esse magister: electionem illam irritam esse, decrevimus & inanem. Verum postquam fuerit in regula competenter instructus (siürgens necessitas, & evidens utilitas ipsius monasterii postulaverit) purgatione recepta poterit in Abbatem adsumi, ne monasterium opprimatur, incurtus malignorum.

[1 Prosequeris laudabilem actionem, cum super illis de quibus dubitas, per nos postulas edoceri.]

CAP. XXXIX.

Electio ab aliis canonica confirmatur, licet quidam eligentium essent minori excommunicatione ligati.

Idem.

Illam quotidianam instantiam & infra. Quia pro certo didicimus electionem canonicam extitisse, ipsam auctoritate Apostolica duximus confirmandam: suppletentes de plenitudine potestatis, si quis in ea ex eo fuisset defectus, quod quidam interfuerunt electioni ejusdem, qui ex sola participatione in simplicis excommunicationis laqueum inciderunt.

CAP. XL.

Si postulatio cum electione concurrat, & numerus postulantium est duplo major, & postulatus est idoneus, postulatio admittitur, rejecta electione.

a Cap. 3. eod. tit. in 4. compil. b. al. Lexoviensi. al. Leonensi. al. Luxovio. c. in C. Barbatiæ, istud fuerit attentatum. d. Cap. 4. eod. tit. in 4. compil. e. Hic in quibusdam vulgatis habetur dicto, statim: qua deest tum in manus. tum in. al. commendatoribus. f. al. infirmare. g. al. decernimus. h. Ca. eod. tit. in 4. compil. i. Si quis in eo ex eo fuisset, &c. In C. Barbatiæ, ita. Si quis in ea vel ex ea fuisset, &c.

Si vero indignus, & hoc major pars postulantium ignoraverit, postulatio & electio reprobatur. Si vero sciebant, & electus est idoneus, confirmatur electio: & idem si numerus postulantium non est duplo major: hoc dicit, intelligendo secundum quod continet ius commune.

Idem magistro Maximo nostro nostro.

Scriptum a est in Apocal. Ioan. quod in medio & in circuitu sedis erant quatuor animalia: & infra. Sanè ad hanc ecclesiam, scilicet Constantinopolitanam duo animalia sunt vocata, utinam plena oculis, & alas habentia fenas, videlicet b. Eradiensis Archiepiscopus, & Plebanus sancti Pauli de Venetis, sicut per procuratores tam postulatum Archiepiscopus, quam eligentium Plebanum fuit propositum coram nobis: & infra.

Verum quia de his, quæ per adfectionem partium iudicium deducta fuerant, nobis non potuit fieri plena fides, quamvis super his, quæ de numero dicta sunt postulantium, per quoddam instrumentum publicum, nec non confessiones procuratoris ad veram partem in iudicio factam, sed postea revocata, pars altera adferret suam intentionem esse fundatam, causam discretioni tuæ duximus committendam. Per Apostolicam scripta, mandantes, quatenus super his & aliis inquiras diligentissime veritatem, de meritis electi & postulati apud Venetias, ubi nati fuerunt, & diutius conversari. De studiis autem eligentium & postulantium, & omnibus generaliter, quæ causam possunt infutere apud Constantinopolim, ubi huiusmodi postulatio & electio celebrata fuerunt. Et si partes confenserint, procedas hoc modo: ut si confiterit de mutuo convenisse consensu, quod ad electionem Patriarchæ septem admitterentur præpositi, sive per se ipsos sive per alios, & duo alii ex parte universitatis pro ceteris conventualium ecclesiarum praelatis, totaque tunc repositis conventuales ecclesias habuisse praelatos, quod et septem præpositis & novem canonicis, quos quidem canonicos constat in postulatione præfati Archiepiscopi convenisse, duplo majorem facerent numerum quam sexdecim electores plebani: tu vice nostra postulationem admittas, nisi probatum fuerit postulato aliquid obviare de canonicis institutis, quod promotionem ipsius debeat impedire: ac (Plebani electione cassata) ipsam Archiepiscopum absolvas à vinculo, quo Eradiensi ecclesie tenetur: cõcedendo ipsam Constantinopolitanæ ecclesie in pastorem. Quod si ad faciendum duplo majorem numerum simul omnes prædicti minime sufficerent, sive dignus sive indignus fuerit postularus, tu (postulatione repulsa) electionem Plebani auctoritate nostra confirmes, dummodo nihil obstat eidem, quod ipsam tanto præfatu reddat indignum.

Si vero numerus postulantium inventus fuerit duplo major, quemadmodum prædictum est, & persona postulata reperta fuerit indigna, tu tam postulationem quam electionem non differas reprobare. Nisi forsitan omnes, aut major pars postulantium, presumptione damnabili postulaverint scienter indignum, ut hac vice merito debeat eligendi seu postulandi potestate privari. Et hoc quoque casu electionem confirmes, si eam de persona idonea constiterit celebratam.

CAP. XLI.

Si illi, ad quos spectat electio, negligunt eligere praelatum capitulari vel regularis ecclesie intra tres menses, proximus superior ecclesiam ordinabit: quod si intra tres menses non fecerit, canonice punietur.

Idem in Concilio generali f.

a Cap. 6. eod. tit. in 4. compil. Apocal. 4. b. Eradiensis. c. quo habet 7. eod. tit. can. nihil est. d. sufficerent. e. de l. 2. s. postulasti. ff. de postulando. f. Lateranensi sub Innocentio III. c. 23.

Constantinopolitanum, vel eius nuncii vacante sede pro electionis negotio fecerint, de bonis patriarchatus fiant totaliter, vel a reddantur: Dummodo ipsi bona decedentis Patriarchae non occupent vel usurpent.

[1 *Litu vel contentioni decia materis, futuris litigii occasio amputatur.*]

CAP. XLVI.

Electio post collationem ex intervallo celebrata, non valet. h. d. secundam opinionem magis communem.

Idem electio (Lugdunens.)

Cum post petitam instanter, & demum obtentam quondam (Lugdunensis) Archiepiscopi cessionem, vota canonicorum Lugdunensium in te tunc ipsorum propositum concorditer convenissent: Quia tandem examinato (sicut decuit) processu electionis tuae, invenimus eam post publicationem consensuum, & collationis tractatum, aliquandiu fuisse protractam, assensumque tuum prius, quam electus fueris requisitum: electionem h. eandem (ex ipsius duntaxat inordinato processu) & iustitia cassavimus exigente.

CAP. XLVII.

Monachus antequam monasterii alterius factus Abbas, in electione Abbatis prioris monasterii vocem non habet, etiam si tale jus ab Abbate & monachis prioris monasterii sibi fuit restitutum.

Idem Eboracens. prioris, & magistri Guidoni de Canopo. d.

Constitutis in praesentia nostra procuratoribus sancti Taurini (e Eboracens.) & sancti Leofredi de cruce, Abbatum [1 & infra.] Cum autem procuratores ipsorum Abbatum iussi essent exprimere, quo iure ipsi Abbates deberent electioni Abbatis Fulcan. s. monasterii interesse: responderunt, quod olim cum assumerentur in suorum & monasteriorum Abbates, fuit specialiter indultum eis ab Abbate & conventu monasterii Eufeanen. ut haberent vocem in capitulo eorundem. Nos autem rationem huiusmodi frivolam reputantes, super hoc perpetuum silentium imponimus g. Abbatibus supradictis.

[1 *Et monasterii Eufeanen. dil. fr. n. d. 11. 55. Jo. & Paulus Prebiterum Cardinalem dedimus auditorem, coram quo proposuerunt procuratores praedictorum Abbatum, quod vacante praefato monasterio, quod immediate ad Romanam ecclesiam pertinet, monachi eiusdem loci contemptis praefatis Abbatibus, qui commode poterant & debebant de iure vocari, ad electionem Abbatis temere procedentes, Eboracens. quondam Abbatem S. Vindoci ad eisdem regimen minus idoneum eligere presumpserunt, quare petebant electionem eiusmodi penitus irritari.]*

CAP. XLVIII.

Electio debet fieri verbo, & de illo in quem conferretur major pars capituli, & non respectu aliarum partium.

Idem Rothomagensi capitulo.

Ecclēsia vestra destituta pastore, & votis vestris, quum de futura praelati haberetis successione tractatum, in diversa b. divitis, quidam in Thomam, quidam in cellarium, & quidam singulares in singulares personas eiusdem ecclesiae conferentibus.

Verum cum super his in nostra & nostrorum fratrum praesentia multa fuissent hinc inde proposita, invenimus quod illi, qui sua in Thomam desideria dirigebant, licet maiorem partem facerent partium comparatione minorum i, non tamen ad maiorem partem capituli

a & b al. tuam. c vide auth. de hered. & Fal. s. in ordinatum. coll. 1. & 2. q. 1. nihil. d Eboracens. prioris & magistro G. de Canobul. al. prioris S. Barbara. e Eboracens. f al. Eufcanens. g imp. summu. h u. s. v. b. gratia, cum xxi. canonicis essent, quing. nominaverunt Thomam, quatuor concellarium, & tres alii alios tres. i gl. in l. null. & l. plane. D. quod cuiusq. an. facti l. quod major. D. ad municip.

pervenerunt. Consideramus nihilominus, quod post publicationem consensuum, & collationis tractatum ad electionem nullus habitus est processus, quamvis de portationis solennitas etiam post appellationem legitimam fuerit subsecuta, quam pro electione nec deceret, nec etiam expediret haberi. Unde quod factum est de F. praedicto, cassavimus, petitione contententium in cancellarium non admittit.

CAP. XLIX.

Non professus in Abbatem eligi non potest.

Gregorius IX.

Cum in magistrum adsumi non debeat, qui formam discipuli non adsumpsit, nec sit praeficiendus, qui subesse non novit: nos intellecto per te, quod in quibusdam regularibus domibus iure tibi dioecetano subiectis, sunt quidam in Abbates non professi ordinem regularem adsumpti: Mandamus, quatenus cum Abbatibus esse non debeant, qui per professionem monachi & regulares canonici non fuerint, ad amotionem eorum, quatenus inveneris (sublato appellationis impedimento) procedas.

CAP. I.

Electio facta a non majori parte capituli, & omnia collationum valet.

Idem Cumanen. capitulo.

Cum ecclesia pastoris solatio destituta, & congregatis die ad celebrandam electionem praefixa, qui praesentes erant de Cumanis canonicis, ac tribus Abbatibus, qui vocem in electione habere noscuntur, capellani & clerici civitatis electioni se debere interesse dicentes, sub huiusmodi protestatione admissi fuerunt, quod vox eorum, qui non deberent interesse de iure, vel de consuetudine non valeret. Tandem praemisso iuxta formam concilii b. generalis scrutinio, vii. de canonicis, unus Abbatum, vi. capellani, & novem clerici in eiusdem ecclesia Archipresbyterum conveniunt: novem canonicis, uno de Abbatibus, uno capellano, & xi. clericis in ipsius ecclesia Archidiaconum dirigentibus vota sua: & infra. Cum decem & octo fuerint canonici, tres Abbates, xx. clerici, & xiv. capellani, neutrum electionem comperimus ad maiorem partem totius capituli pervenisse: nec probatum fuerat, quod clerici admitti debuissent, nec quod capellani admissi fuerint de consuetudine, vel de iure. nam est capellani c. duobus electionibus Episcoporum interfuerint, & scrutatores dederint voluntatem, non tamen inquisita vota sua fuisset, vel ipse aliquis elegisset probatur: sed & d. si inquisita fuissent vota, vel ipsi elegissent per hoc tamen non consensu, id eis de iure competere, vel ex consuetudine iam praescripta. Vade nos electiones ipsas praesumptas etiam contra formam concilii generalis, cum collatio omnia fuerit, quae post publicationem scrutini fieri debuisset, de fratrum nostrorum consilio sententialiter duximus irritandas, electores hac vice eligendi potestate priivantes.

CAP. II.

Per compositionem factam cum praelato & capitulo, non potest ius eligendi competere laico, etiam patrono in ecclesia collegiata.

Idem Abbati Cumanen.

Sacro sancta e Romana ecclesia. & infra. Sanè f. proposuisti in nostra praesentia, quod super ordinatione prioris monasterii sancti Pancratii ad Cumanen. ecclesiam pertinentis cum comite de Varenna g. pa-

a vel. b Lateranensis sub Innocent. III. ca. 24. c in mulierum impresso deest vox, duabus, quam habent manuscr. & agnoscit glossa. d al. sed & si inquisita fuissent eorum vota. e vox, Romana, deest in pluribus manuscr. f in pluribus manuscr. In nostro sacro prop. prof. g al. Varenna. al. Varenna.

trono ipsius, quidam predecessor eius de consensu capituli sui compositionem quandam iniuriam contra...

CAP. LIII.

Si per Papam mandatum habentibus eligere, quod eligent eum consilio aliquorum alioquin consilium provident...

Idem decano & Cap. Sancti Iovanni & Sancti Stephani Bistuntini.

Quoniam in veteri lege: & infra. Porro iam dudum vobis dedimus in mandatis, ut intra quadraginta dies...

CAP. LIIII.

Si maior pars capituli scienter eligit indignum, valet electio de digno a minori parte etiam ex eodem scrutinio facta...

Idem Episcopo Silvanellensi.

Congregato Nivernensi. capitulo ad electionem futuri pastoris xii. in Decanum, & xvii. (computato...

a. unde non dubium, cum nos. C. de leg. & 25. quass. 2. imperia. b. redundare. c. al. ita. demerenda ordinatione facta...

procuratore cujusdam absentis in cantorem ipsius ecclesie conveniunt: qui cum plures in eum, & pauciores in alium...

CAP. LIV.

Habens plures dignitates vel plura beneficia curata sine dispensatione Papa, intelligitur esse h. d. quod ad ritulum.

Idem Silvanellensi Episcopo, & Iuan. de monte...

Quodam ecclesia Rothomagen. pastoris solatio destituta, contra electionem, qua in eadem ecclesia fuerat celebrata, Archidiaconus & quidam alii eiusdem ecclesie...

a. Later. conc. sub Innoc. III. c. 26. b. instituit. c. Parisiensis. d. sub Innoc. III. c. 29. cavetur nullus habeat duo beneficia cum cura annexa...

UNIVERSITÄTS- BIBLIOTHEK PADERBORN

electionis tempore retineret, nec ostenderet secum per sedem Apostolicam super hoc dispensatum, electionem illius auctoritate Apostolica cassaretis: & infra.

Partibus ergo propter hoc in vestra presentia constitutis, praestito quoque a juramento de veritate dicenda, & factis positionibus & responsionibus hinc inde, tandem eodem decano prae-textu quorundam gravaminum ad nostram audientiam appellante, vos electionem hujusmodi irritantes, eidem ecclesiae de Cenoman. Episcopo providistis: & infra. Licet autem positiones b & responsiones super pluribus articulis factae fuerint coram vobis, quia tamen contestationem litis non invenimus esse factam (cum non per positiones & responsiones ad eas factas c, sed per petitionem in jure propositam & responsionem factam contestatio litis fiat) d eundem processum de fratrum nostrorum consilio irritum duximus nunciandum. Tandem Archidiaconus electionem ex praemissa causa petiti irritati, electo respondente praedicto, quod non erat eius electio irritanda. Lite vero coram nobis legitime contestata, praestitoque de veritate dicenda a partibus juramento, idem electus etsi confiteretur se dicta beneficia electionis tempore tenuisse, tamen excusare se super hoc nihilominus e nitebatur, quia videlicet dictum Archidiaconatum non credebatur curam animarum habere. Sed cum in jure confessus fuerit, quod Archidiaconus Ambien. de consuetudine suspendit, excommunicat, & absolvit Presbyteros & priores, & parochiales ecclesias interdicat, nec non Archidiaconus f visitat, & inquit, quae viderit inquirenda, & procuraciones ratione visitationis recipit, evidenter apparet, quod curam habeat animarum adnexam: quam si etiam non haberet, negare non potest, quin personatus existat, cum idem de personatibus, quod & de beneficiis curam animarum habentibus iudicium sit habendum. Insuper indulgentiam, quam super hoc asserit se habere, invalidam reputavimus, cum in ea falsitatem suggerit, & suppresserit veritatem: qua tacita vel expressa ipsam nullatenus habuisset. Suggestit enim quod praedictas parochiales ecclesias antequam fuisset in Archidiaconum assumptus, canonicus fuerat assecutus, cum nullus potuerit plures parochiales ecclesias obtinere, nisi una penderet ex altera, vel unam intitulatam, & alteram g commendatam haberet, unde cum idem utramque illarum intitulatam haberet, ipsas nequivit canonicus habuisse. Item suggerens, quod redditus personatus sui erant tenues & exiles, suppressit, quod alios redditus in pluribus ecclesiis noscitur obtinere. Suppressit etiam, quod plures parochiales ecclesias cum pluribus aliis beneficiis in diversis ecclesiis obtineret: cum intentionis nostrae non fuerit secum in tot beneficiis (praesertim habentibus curam animarum) dispensare, nec intentionis nostrae fuerit aliquid ei de novo concedere, sed ut per indulgentiam posset habita licite retinere: & infra. Tandem cum non restaret, nisi proferenda sententia, idem tam juri (si quod ei competere videbatur) quam litae cessit h spontanea voluntate, cujus cessionem duximus admittendam.

CAP. LV.

Irrita est electio, quam collatus non praesens, vel qua facta non est a maiore parte capituli, vel qua non fuit communis.

Idem.

In Genesi legitur: & infra. Cum in concilio i caveatur, ut in collatione habita eligatur, in quem omnes,

a al. praestitoq. al. & praestito. b vide l. hares. & sequent. ff. de per. har. & l. Gallus. s. & quid si tantum. ff. de lib. & postum. c al. habitus. al. factus deest in manuscripto. d vide l. defensor. s. qui interrogatus. ff. de int. act. & l. i. C. de div. res. rescri. e al. videbatur. f vide concil. Trident. sessio. 24. de reforma. cap. 3. g aliam. h vide l. postquam lit. C. de pact. & Bar. in l. qui Roma. s. duo fratres. ff. de verborum obligatio. i Lateranensi sub Innocent. III. cap. 24.

vel major & sanior pars capituli consentit: & in Guil. major pars totius capituli non confenserit, quoniam maiorem partem habuit partium comparatione minorum. Nec plene numeri ad numerum, quis utrum G. & H. de quibus adversarii referunt quaestione, in electione vocem habuerint, tractatum non exitit, nec discussum: nec zeli ad zelum, nec meriti ad meritum collatio facta fuerit. Nec etiam electio communiter celebrata, quoniam licet in eundem Guil. singulariter singuli consensissent, non tamen debuit subsequi singularis electio, sed communis: ne vel idem repeti videretur, vel ex hoc sequeretur absurditas, ut tot essent electiones, quot essent numero eligentes. Nec ex singularibus vel particulatibus consensibus appareret universalis electio vel communis, licet quilibet singularis veritatem exprimat suae partis: quemadmodum ex singularibus propositionibus (licet veris) universalis propositio non apparet a, nisi per signum unversale forsitan exprimat. Nec praemissi duo canonici poterant sic excludi, cum primus existeret in canonicatus possessione; vel quasi b; habendo stallum in choro, locum in capitulo, legendo & cantando ut canonicus, & ad tractatus ac electiones dignitatum & personatum, quae occurrerent pro tempore faciendae, tanquam canonicus sit vocatus; quoniam hac vice fuerit cum protestatione admixtus: secundum vero esset in tali loco, de quo fuerat ad electionem vocandus: cum de toto regno Francia vocentur absentes de consuetudine ecclesiae Gallicanae. Nos his plenius intellectis de consilio fratrum nostrorum praemissam electionem utpote contra formam concilii attentatam, decernimus irritam & inanem.

CAP. LVI.

Non valet electio pontificis per laicos & canonicos facta, etiam si hoc habeat consuetudo h. d. & quorundam siles allegari.

Idem Cap. Massana.

Massana e ecclesia pastore d vacante: & infra. E dicto perpetuo prohibemus, ne per laicos cum canonicis Pontificis electio praesumatur. Quae e si forte praesumpta fuerit, nullam obtineat firmitatem. Non obstante contraria consuetudine, quae dici debet potius corruptela. f

CAP. LVII.

Non sufficit ad confirmationem electionis, quod sit facta a maiori parte capituli, nisi etiam illa pari sit sanior.

Idem Cap. Castellan.

Ecclēsiā vestrā desituta pastore convenientes in v. Enum (absente Guil. qui tunc noluit interesse) ad celebrandum electionem terminum statuis. Veniente vero termino, & Guil. dicto (cum absens existeret) non vocato, praemisso iuxta formam concilii g generalis scrutatio, 14. magistrum G. Presbyterum cardinalem h, canonicum vestrum: & 17. R. Remen canonicum elegerunt, praefato G. postmodum electioni ejusdem R. suum praesente consensum. Tandem procuracionibus utriusque partis in no. pra. constitutis, allegabatur pro electione dicti R. quod cum in 4. excederet aliam, computato Guil. praedicto, maiorem capituli partem habebat, & per hoc debebat pars sua sanior repetari, cum ubi major numerus est, zelus melior praesumatur i.

a Vide l. qui habebat. ff. de legat. 3. & l. si pluribus. & l. i. Barrol. ff. de legat. 2. b vide l. certum. Cod. de rei vendit. c aliar. Massana. d vide concil. Brocar. cap. 1. & Burchard. lib. 1. Dec. cap. 10. e quod si. f vide Lomnes iudices. cum not. Cod. de dec. lib. 10. in glossa. s. & in Authent. ut nulli iudic. 4. primo, in glossa magna collat. 9. g Concil. Lateranensi sub Innocent. III. cap. 24. h in antiquis, canonicum invenit. i vide l. ita stipulatus. & credendum est. ff. de verborum obligat.

DE TRANSLATIONE
Episcopi
TITVLVS VII
CAP. I.

Patriarcha, qui confirmatum in Archiepiscopum transfert ad sedem Episcopalem, ab Episcoporum confirmatione suspenditur. 10. ann. Andr.

Innocentius III. *Antiochensium Patriarcha.*
Cum ex illo generali privilegio, quod beato Petro & per eum ecclesie Roman. Dominus nosse indultit, canonica postmodum manaverint instituta, continentia majores ecclesie causas ad Apostol. sedem e referendas, ac per hoc translationes Episcoporum ac sedium mutationes ad summum Apostolicæ sedis Antistitem de jure pertineant, nec super his quicquam præter ejus adsensum debeat immutari d: Miramur quod L. (Apamen e) electum in (Tripolitana) ecclesiam transfusit, & novo quodam mutationis genere parvificasti majorem, & magnum quodammodo minorasti, episcopare Archiepiscopum, imò potius dearchiepiscopare præsumens. Licet enim dictus L. nondum fuisset in Archiepiscopum consecratus, confirmationis tamen munus receperat, & Archiepiscopalia (quantum ei licuit) ministrarat, sicut nobis ipsius relatione innotuit, qui Valien, Episcopum f adseruit confirmasse. Ne igitur perpetrandi similia cæteris audacia tribuatur, te ab Episcoporum confirmatione duximus suspendendum g.

CAP. II.

Electos in Episcopos & confirmatos, transferre potest solus Papa. Idem Decano & capitulo Andegavensi.

Inter corporalia b & spiritualia eam cognovimus i differentiam, quod corporalia facilius destruantur, quam construantur: spiritualia verò facilius construantur, quam destruantur. Vnde juxta canonicas sanctiones Episcopus solus honorem dare potest, solus aufere non potest. Episcopi quoque à metropolitanis suis munus consecrationis accipiunt, qui tamen non possunt, nisi per Rom. Pontific. condemnari. Cum ergo fortius sit spirituale vinculum, quam carnale, dubitari non debet, quin omnipotens Deus spirituale conjugium, quod est inter Episcopum & ecclesiam, suo tantum judicio reservaverit dissolvendum, qui dissolutionem & etiam carnalis conjugii, quod est inter virum & foemina, suo tantum judicio reservavit: præcipiens, ut quos Deus conjunxit, homo non separet. Non enim humans, sed potius divina potestate conjugium spirituale dissolvitur, cum per translationem, dispositionem, aut cessionem auctoritate Roman. Pontific. quem constat esse vicarium Jesu Christi, Episcopus ab ecclesia removetur: & ideò tria hæc quæ præmissimus, non tam constitutione canonica, quam institutione divina, soli sunt Roman. Pontific. reservata l. Sicut autem Episcopus consecratus sine licentia Rom. Pontific. suam non debet ecclesiam derelinquere, sic & electus confirmatus: cum non debeat in dubium revocari, quin post electionem & confirmationem canonicam inter personas eligentium & electi conjugium sit spirituale contractum, cui profectò Episcopa-

a In quibusdam antiquis additur, vel electi. b Capit. i. eod. tit. in 3. compil. c Anac. Papa ep. i. Melchior Canus libr. 1. de loc. Theolog. d al. attentare. e Paphensium, al. Appanensium. f al. Sivalvensium, al. Valiensium. g Vide l. i. C. ad leg. Juli. rep. & institut. de except. s. hodie. h Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. i in vulgatis, esse legitur: sed abest à manuscriptis. k Vide Dom. Sotum in 4. Sententiar. distinct. 27. quest. 1. Art. 1. cap. 19. l Vide cap. quamvis. de elect. lib. 6. & cap. ad fin. 7. de appell.

Ccc 3

Pars verò altera electionem eandem multipliciter impugnabat, proponens prænommatum R. in ætate pati defectum, nec esse sufficientis scientiæ ad ecclesiam supra dictam, cum ætatis maturæ, & eminentis scientiæ præfatus cardinalis existat: & cum electores cardinalis alios meritis & auctoritate præcellerent, habito præsertim respectu ad personam electam, meliorem zelum eos habuisse constabat. Dicebatur præterea, quod consensus dicti Guil. (quem pars ejusdem R. confitebatur fuisse contemptum, asserente parte reliqua capitulum potius contemptum ab ipso fuisse) cum non fuerit consensus præfatus in scrutinio, sed post electionem accesserit, adijcere nihil valebat: & infra. Denique statutum gene. conc. quod electionem decernit invalidam, cum contra ejusdem concilii formam in electione peccatur, non debet ad contemptum, & alia, quæ non sunt de forma, referri. Vnde quod ibi dicitur, quod aliter electio celebrata non valeat, ea respicit tantum, quæ attentantur contra formam concilii memorati: non autem alia, quæ ponuntur ibidem, sicut est istud quod præsentibus omnibus, qui debent, volunt, & possunt commodè interesse, haberi debeat in electione processus, ne cætera, quæ super hoc alibi statuta noscuntur, uno verbo videantur everti. Neque enim a credendum est, Roman. Pontific. (qui jura tuetur) quod alias excogitatum est multis vigilis & inventum b, uno verbo subvertere voluisse. Nos ergo quæ hinc inde fere proposita plenius intellectis (cum ex Lateranens. concilio in ordinationibus ecclesiarum major & sanior pars capituli exigatur, & statutum generalis concilii contineat inter cætera, ut is eligatur, in quem omnes, vel major & sanior pars consentit) electionem dicti Rom. non personæ, sed potius electionis vitio (cum major & sanior pars non consentiret in eundem) de fratrum nostrorum consilio duximus sententialiter irritandam.

CAP. LVIII.

Publicato scrutinio, non possunt electores variare, sed compelli debent ad collationem & electionem.

Idem.

Publicato scrutinio variare nequeunt electores, cum sit faciendum collatio, & electio celebranda. Ad quod per superiorem, si oportuerit, compellantur.

CAP. LIX.

Cassata electione propter simoniam etiam sine culpa electi, non dicitur Episcopus ea vice cum cassato: secus si electus liberè resignavit. b. d. standum intellectum glossæ 2. in fin.

Idem.

Salicujus electionem propter simoniam, eo ignorante ac ratum non habente commissam, contigerit reprobari, cum eo super pralatione e, ad quam taliter fuerat electus, illa vice non potest Episcopus dispensare. Quamvis circa eum, qui ignoranter recipit simplex beneficium per simoniacam pravitatem, post liberam religionem Episcopi dispensatio tolleretur d.

CAP. LX.

Electus impeditur currit tempus, si possunt impedimentum tollere.

Idem.

His quibus interdicitur ut absque superioris licentia eligere non præsumant, tempus statutum à canone currit, ex quo in mora fuerint licentiam hujusmodi postulandi e.

a al. Nec enim. b Vide, s. quorum, institut. in præm. & in auct. ut iud. sine quo, suff. c alias, postulatione. d Vide l. nihil, s. sicu filius, ff. de testific. testament. e Vide l. cum qua, s. fin. cum gloss. magna, & ibi Burt. D. de verborum obligation.

lis dignitas nihil addit: cum quis Episcopali præditus dignitate, nullius tamen ecclesiæ possit esse Episcopus: quemadmodum de illo contingit, qui oneri Pontificali renunciat, non honori. Vnde cum non sit majus vinculum Episcopi ad ecclesiā a, quam electi, maxime cum fuerit confirmatus b, imò idem penitus & non aliud, idem juris obtinet in utroque. Sicut ergo Episcoporum translatio, depositio & cessio, sic & electorum post confirmationem (spiritualis conjugii ratione) soli est Romano Pontifici reservata: licet usque ad tempora ista, quod cautum fuerat de Episcopis, expressum non fuerat de electis: propter expressam tamen similitudinem, vel identitatem potius, nemini poterat videri dubium subtiliter intuenti: cum de similibus idem iudicium sit habendum. Sed neque istud, quod in canone legitur de electo, ut si ultra sex menses per suam negligentiam retinuerit ecclesiā viduatam, nec ibi, nec alibi donum consecrationis accipiat, imò Metropolitanani sui cedat iudicio: aliter intelligentibus poterat suffragari, cum non intelligatur ecclesiā viduata, quasi sponsum non habeat, sed quia sponsus ejus nondum sit consecratus, adhuc quò ad quædam quasi virimaneat solatio destituta: sicut iuxta communem e modum loquendi dicitur ecclesiā viduata, quæ licet Episcopum habeat, inutilem tamen perhibetur habere. Nec quod de cessione subsequitur, & statutum fuit ad pœnam, trahi debet ad gratiam: ut sicut Metropolitanani iudicio electus deicitur, ita etiam ad aliam ecclesiā possit transferri, præsertim cum nec sine auctoritate Romani Pontificis fiat cessio vel dejectio memorata: qui ut hæc possent, ex illo canone, Metropolitanano indulgit. Vnde si circa translationem idem fieri voluisset, quod de cessione dixerat, de translatione poterat expressisse: & quod non est sanctorum Patrum decreto sancitum, superstitiosum non est ad inventionibus præsumendum: præsertim cum nonnunquam intelligatur prohibitum, quod non invenitur concessum. Sanè quoniam Turonensi Archiepiscopo electum Abriecen. per Metropolitanum suum confirmatum, in ecclesiā vestram præter auctoritatem sedis Apostolicæ transverse præsumpsit, & in Episcopum consecrare, quem Rothomagen. Archiepiscopus citra mandatum nostrum absolvit, & ei licentiam tribuit transeundi: prædictos Archiepiscopos à consecratione & confirmatione Pontificum, Episcopum vero ab executione Pontificali officii, Bituricen. Archiepiscopus iuxta mandati nostri tenorem suspendit. Et quamvis iidem Archiepiscopi tanquam majores plus exceperint in præmissis d, præfatus vero Episcopus minus (utpote illorum tanquam majorum errorem secutus) nos tamen intellecta eorum confessione spontanea, & supplicatione devota, veniam errori dedimus, quod non ex malignitate, sed ex simplicitate peccaverunt e. Et quoniam præfatus Episcopus, qui minus peccaverat, severius fuerat castigatus, reatum suum recognoscens humiliter & devotè, ac misericordiam postulans, & iudicium non requirens: nos intuentes, quod licet sibi munus consecrationis impensum, nec prioris ecclesiæ ipsum Pontificem fecerit, nec secundæ, cum ad primam non fuerit consecratus, & ad secundam (priori vinculo perdurante) non poruerit canonicè consecrari, adhuc conjugatim alteri alligatus: ei tam à vinculo prioris ecclesiæ, quàm à pœna suspensionis penitus absoluto, de benignitate sedis Apostolicæ duximus con-

a Alias ita: quo ad ecclesiā. b vide text. in 1. consuet. C. & l. Stichus. & l. Pamphilus. D. de man. test. c usum. vide l. librorum. §. quod tamen Cassius. De legat. 3. & l. cum de Lanoni. §. a finem. De fund. inst. leg. d vide l. in Presbytero. C. de Episc. & clericis. & ff. de pen. l. mori. §. iste fere. e vide l. 3. §. fin. ff. de li. cau. & not. in l. plagis. C. ad legem Fabiam, de pla.

cedendum, ut priori consensu hætenus perdurante, Andegaven. ecclesiā studeat gubernare.

CAP. III.

Episcopus, qui propria auctoritate de sua ecclesiā se transferat ad aliam, carebit utraque.

Idem Bambergensi a Episcopo, & Petro scholastice Maguntinen.

Quantò persona b Hildesemen. Episcopi: [1 & 7.] Ipse verò relicta Hildesemen. ecclesiā, ad Herbipolens. ecclesiā auctoritate propria se transfuit. Non attendens quod veritas in Evangelio protestatur: Quos Deus coniunxit, homo non separet: & potestatem transferendi Pontifices ita sibi retinuit Dominus & Magister, quòd soli beato Petro vicario suo, & per ipsum successores suis speciali privilegio e tribuit, & concessit: sicut testatur antiquitas, cui decreta Patrum sanxerunt reverentiam exhibendam: & evidentè adferunt sanctorum canonum sanctiones. Non enim homo, sed Deus separat, Quos Roman. Pontif. (qui non puri hominis, sed veri Dei vicem gerit in terris) ecclesiārum necessitate vel utilitate pensata, non humana, sed divina potius auctoritate dissolvit. [2 & infra.] Ne autem facti perveritas transeat præsumptoribus in exemplum d, (quod quidem, si verum est, non potest non esse notorium) sibi præcipimus ut administrationem Herbipolens. ecclesiæ penitus derelinquat: [3 & infra.] Ceterum quoniam Herbipolens. ecclesiæ canonici vota sua in ipsum proflus illicite præsumptoribus, volentes (sicut dignum est) ut in eo puniantur, in quo peccaverunt, eligendi eos hæc vice suspendimus potestate. [4 & infra.] Quia verò Hildesemen. ecclesiā, cui fuerat alligatus, unde (secundum Apostolum) solutionem querere non debet, nimis improbè dereliquit, ne ad ipsam redeat ulterius, districtius prohibemus: cum secundum traditiones e canonicas, qui ad majorem se plebem transfulerit, à cathedra repelli debeat aliena, & carere propria: ut nec illis præfideat, quos per superbiā sprexit, nec illis, quos per avaritiam concupivit f.

[1 Sincero disiebamus effectu, tantò securius sperabamus, quòd nihil adversus matrem suam Romanam ecclesiā in præjudicium sui ordinis, & ecclesiastica disciplina dispensationem attentavit. Sanè sicut certa multorum assertione conperimus, & suarum districtus nihilominus testimonio literarum, quibus ad nos directu Herbipolens. se Pontificem nominabat.]

[2 Nolentes autem tantæ præsumptionis audaciam relinquere impunitam, qui secundum Apostolum omnem inobedientiam præcepti sumus ulcisci.]

[3 Si verò, quod non credimus, hæc suspensionem nostram non curaverit humiliter observare, & inhibita sibi usurpate præsumpsit, excommunicationis vinculo ipsam decrevimus innotatum, omnibus etiam tam clericis quam laicis Herbipolens. diocesis, sub anathematis emernatione præcipimus, non obstante iuramento fidelitatis, ut omnem sibi obedientiam subtrahant, quam ipsi sibi contra sacros canones usurparunt, non attendens quòd dicit Apostolus: Nemo sibi suam honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.]

[4 Est contra sed. Apostol. interdictionem ad cuiusdam nominationem processerint, quòd ab eis factum fuerit, irritum decrevimus & inane.]

a Sic in 3. compil. Al. Idem Episcopo & Petro scholastice Maguntinensi. b Cap. 3. eod. tit. in 3. compil. Matth. 19. c aliter præbuit. d vide l. capitulum. §. penul. ff. de pen. & in l. si qui in suo. C. de inoffic. testamento. e Leo Papa l. epist. 12. cap. 1. Adde concil. Sardic. can. 1. ubi caveatur, ne quis de uno Episcopatu ad alium transferatur. f Concor. 7. quæst. 1. si quis.

CAP. IV.

Solus Papa transfert Episcopos: & indulgentia per eum super tali translatione concessa, ad litteram servanda est.

Idem Brunbur. Episcopo & scholastico Maguntinensi a.

Iacet b in tantum: [1 & infra.] Sicut legitimi matrimonii vinculum, quod est inter virum & uxorem, homo dissolvere nequit, Domino dicente in Evangelio: Quos Deus conjunxit, homo non separet: sic & spirituale fœdus conjugii, quod est inter Episcopum & ecclesiam, quod in electione initiatum, rarum in confirmatione, & in consecratione intelligitur consummatum, sine illius auctoritate solvitur non potest, qui successor est Petri, & vicarius Iesu Christi. Hoc autem C. quondam Hildesen. Episcopus non attendens, ad Herbipolens. ecclesiam propria temeritate transtulit: [2 & infra.] Nec illa c prax. no. indulgentia presumptionem excusat ipsius, sed ambitionem accusat: cum in ea se expressum, quod si ad majorem vocaretur forsitan dignitatem, eam sibi liceret assumere, dum tamen nihil ei de status canonici obviaret. Unde licet forsitan aliquibus videatur, ut indulgentia occasione ipsius ad dignitatem possit transire majorem, ad parem tamen ipsi transire non licuit: cum in majori dignitate propter majorem utilitatem facilius soleat dispensari. Præterea cum postulatio sicut & electio examinari soleat diligenter, & tenor illius indulgentiæ non solum videatur postulationis examinationem, sed personæ etiam relevare, subungens, dummodo nihil de canonicis obviat instituti: antequam per eum postulatio examinata fuisset, cui fuerat facienda, nulla ratione debuerat transire.

[1 Quadam verò sibi Apostol. sed. reservat, quodammodo specialiter & singulariter, ut præter specialem auctoritatem ipsius nec por agi valeant, nec attentari debeant cum assensu. In huiusmodi specialiter translationes Episcoporum adeo non tam constituta canonica, quam directæ ejus tantum potestati commisit, ut.]
[2 Et administrationi ejus se ingerens Herbipolensem se fecit Archiepiscopum nominari, & infra.]

DE AVCTORITATE, ET
usu pallii.

TITVLVS VIII.

CAP. I.

Intra quamlibet ecclesiam provinciam suam Archiepiscopus pallio uti potest: sed extra, non potest.

Clemens III.

Quoniam super aliqua re: & infra. Quæsiisti quomodo intelligatur, quod in forma traditionis pallii continetur, videlicet, tradimus tibi pallium e, ut eo intra f ecclesiam tuam utaris. Quod ita intelligitur, videlicet intra quamlibet ecclesiam provinciam tibi commissa. Si vero te sacris indutum vestibus ecclesiam processionaliter, vel alio modo exire contigerit, tunc tuo pallio g minime uti debes.

a Idem Bamberg. Episcop. & magistro præposito scholæ Maguntin. b Capit. 4. eod. titul. in 3. compil. c In Cod. Barbaria ita: Nec illa prædecessor nostri indulgentia, quam impetrasse refert, presumptionem, &c. d Capit. 1. eod. titul. 2. compil. e ponitur in hoc tit. pro quadam Archiepiscoporum ornamento, crucebus nigris intexto, velut stola sacerdotali, quod super alia ornamenta deferretur, innumeros velut corona pectus circumdant, & ante dependens. Vide Pannorm. in c. antiqua. de privileg. Innocent. III. lib. 1. Myster. mis. c. 63. ubi copiose de ejus materia, forma & mystica significatione. f al. infra. g l. personale. ff. fil. maritum.

CAP. II.

Archiepiscopus alteri Archiepiscopo pallium suum accommodare non potest.

Celestinus III.

Adhæc a, quia quæsitum est a nobis ex parte tua, utrum liceat tibi pallium tuum Metropolitanano alii commodare. [1 & infra.] Inquisit. t. t. respondemus, quod non videtur esse conveniens, ut pallium tuum alicui commodes: cum pallium in personam non transeat, sed quisque cum eo debeat (sicut tua novit discretio) sepeliri b.

[1 Si contigerit eum sine pallio suo ad ecclesiam tibi commissam vel in aliqua præcipua solemnitate venire, & in eadem ecclesia missarum solennia celebrare, licet enim non recolamus nos expressum cannem invenisse, super hoc tamen.]

CAP. III.

Per pallium confertur plenitudo Pontificalis officii, & nomen Archiepiscopale.

Innocentius III. C. Cardinali c Presbytero Apost. sed. legato.

Nisi specialis dilectio d illa: & infra. Sanè si postulatio Trojani e Episcopi ad Panormitanam ecclesiam fuisset per nos etiam approbata, non tamen deberet se Archiepiscopum appellare prius, quam a nobis pallium suscepisset, in quo Pontificalis officii plenitudo f, cum Archiepiscopalis nominis appellatione confertur. Tu ergo quod factum est, sic studeas palliare, ut id in confusionem tuam, & sed. Ap. opprobrium non redundet.

Quoniam si oporteat, ut nos, vel tu, ex hoc negotio confundamur, eligemus potius te confundi, quam laedamus sed. Apost. dignitatem.

CAP. IV.

Romanus Pontifex semper & ubique utitur pallio, alii in ecclesia suis & certis diebus tantum.

Idem.

Ad honorem g Dei: & infra. Sanè solus Romanus Pontifex in missarum solenniis b pallio semper utitur, & ubique: quoniam assumptus est in plenitudinem ecclesiasticæ potestatis, quæ per pallium significatur i. Alii autem eo nec semper, nec ubique, sed in ecclesia sua in qua jurisdictionem ecclesiasticam acceperunt, certis debent uti diebus. Quoniam vocati sunt in partem sollicitudinis k, non in plenitudinem potestatis.

CAP. V.

Archiepiscopus extra suam provinciam pallio uti non potest, etiam si hoc habeat consuetudo.

Idem Compostellam Archiepiscopo.

Ex tuarum l tenore litterarum accepimus, quod cum fuerit in concessione pallii tibi dictum, ut ipso intra ecclesiam tuam uteris: & tibi pro ecclesia tuæ negotiis frequenter extra tuam provinciam commoranti, verendum sit absque pallio ministrare (cum consuetudo sit in Hispania generalis, quod Archiepiscopi extra suas provincias, pallio indifferenter utantur) ut extra tuam provinciam uti pallio valeas, indulgeri tibi a sede Apostolica postulasti.

Licet autem talis consuetudo dicenda sit potius corruptela m, nos tamen de speciali gratia indulgemus tibi, ut si necessitate aliqua præpedi, ad ecclesiam tibi subiectâ,

a Cap. 2. eodem titul. in 2. compil. al. hoc. b al. nullo modo. c Innocentius III. Cod. titul. 5. Laurentii in Lucina Presbytero Cardinali, &c. ut habet 3. compil. d Capit. 1. eodem titul. in 3. compil. e alius. Trojanens. alit. Trojans. f Adde concil. Lateranens. sub Innocent. III. cap. 5. g Cap. 2. eodem titul. in 3. compil. h al. solennibus. i Figuratur. k al. & non in pl. &c. l Capit. 3. eodem titul. in 3. compil. m vide l. omnes iudices. C. de decur. lib. 10. & auso. ut nulli judi. § 2. in gloss. magna. collat. 9.

accedere forte nequiveris pro consecrandis suffraganeis tuis, vel clericis ordinandis, & ad ecclesiam alienam propter hoc te contigerit declinare: dummodo is ad quem ecclesia pertinet, id permittat, utendi pallio in jam dictis casibus liberam habeas facultatem.

CAP. VI.

In qualibet ecclesia sua provincia, permisso diebus, Archiepiscopus missam celebrans, nisi potest pallio.

Idem.

Cum sis. [1 & infra.] Ubique a fueris in missarum celebrationibus constitutus, diebus solennibus usum pallii, per quod plenitudo Pontificii b designatur, poteris liberius exercere.

[1 In partibus remotissimis gratum gerimus & acceptum, quod in actibus tuis quotiescunque dubitationis scrupulus emerit, &c. Novum igitur, quod ubi expositis necessitas, & plura in una ecclesia altaria & plures Episcopos simul poteris consecrare, &c.]

CAP. VII.

Sine pallio & sandaliis, potest Archiepiscopus celebrare. Honorius III. Archiepiscopo Tri.

Quia nos: & infra. Inquisitioni t. r. respon. quod tantum, quam in aliena dioecesi, potes sine pallio & sandaliis celebrare: qui utique in tua dioecesi non debes semper celebrare cum pallio, sed diebus illis duntaxat, qui in ecclesia tua privilegii sunt expressi. Sicq; soluta est quarta questio, qua questivisti, an tibi sit licitum pro eis defunctis cum pallio celebrare.

DE RENVNCIATIONE.

TITVLVS IX.

CAP. I.

Non datur licentia eedendi Episcopo, qui propter senectutem vult cedere, si necessarius vel utilis sit ecclesia sua.

Alexander III. Londonensi Episcopo c.

Literas d tuas: [1 & infra.] Si tuam e aut senectutem, aut insufficientiam forte considerans, te tanquam f emeritum postulas relaxari: scito nos credere, quod tutius sit hoc tempore, si commissa tibi ecclesia sub umbra tui nominis gubernetur, quam si alteri novæ incognitæque personæ gubernandæ in tanto discrimine committatur: maxime quia in te vigor devotionis & fidei (etiam corpore senescente) non deficit, sed vergente deorsum conditione corporea, fervor spiritus in sublimiora conscendit: [2 & infra.] Moneamus te igitur, ut super hoc diebus istis nulla te facias importunitate molestum, quia indecens omnino probatur prius solvere militiæ cingulum, quam cedit victori adversitas præliorum.

[1 Nuper accepimus, devotissime plenas & dolore non vacuas, qua quidem & tuam nobis insinuarunt affectuosissimam charitatem, & tui Archiepiscopatus officii, quod videlicet gessisse & adhuc te gerere gaudemus, contrariam exigebant ecclesia utilitatibus cessionem. Nosti enim, sicut vir prudens & providus, quod tanta est clerici malitia, & contra ecclesiam Dei tam gravu tamque durissima persecutionis instantia, ut nequaquam ei cedat ad commodum, si tuam sedem talem contigerit subire defectum. Quod.]

[2 Ne igitur huius doloris aculeus vividam circa te nostri peccatoris vulneret charitatem, rogandum te potius duximus & monendam.]

a Cap. 1. eod. tit. in 4. compil. b al. Pontificali officii. al. Pontificii. c al. London. Archiepiscop. al. Lugdunensi Archiepiscop. al. Bacon. Episcop. d Cap. 2. eod. tit. in 1. compil. e al. autem. f sic in omnibus manuscriptis. g vox, immeritura, perperam inserta fuit.

CAP. II.

Qui abjurat beneficium, licite potest illud (si demum eligatur) obtinere.

Idem Abba. Dolen. a & priori de Ar-tigia.

Cum inter P. Gaufridi & quosdam b alios canonicos sancti L. super spirituali e beneficio, scilicet stallio in choro, & loco in capitulo, questio fuisset diutius agitata: [1 & infra.] Ideoque vobis mandamus, quatenus si præfatum P. inveneritis de consensu d majoris partis capituli fuisse de prædicto beneficio auctoritate Apostolica investitum, eum faciatis beneficium ipsum pacifice possidere, non enim videtur nobis impedimentum adferre juramentum, quod de eodem non petendo ulterius proponitur præstitisse, si consensu majoris & sanioris partis canonicorum ecclesie intercessit.

[1 Quia tamen altera pars sufficienter instructa non fuerat, negotium non potuit terminari.]

CAP. III.

Qui renunciavit beneficio suo, illud repetere non potest.

Idem Episcopo e Verulano.

Ex transmissa f relatione Abbatis sancti N. de Ceparano nostris est auribus intimatum, quod P. Raubeus clericus, dum infirmitate g laboraret h apud monasterium sancti Salvatoris, sibi petit habitum monasticum indulgeri: qui recuperata postmodum sanitate, ad monasterium illud gratia complendi vorum accessit: & ibidem moram aliquantulam faciens, ea que prædictæ ecclesie sancti N. contulerat, sibi fecit retinui. Nunc autem mutato animo laborat, ut restitatur in ecclesia supradicta.

Verum quoniam jam dicta ecclesia ab eo soluta dignoscitur, ex quo ea, que sibi contulerat, ad petitionem suam resignavit eodem: mandamus, quatenus (si res ita se habet) prædictum Abbatem & socios ejus ad receptionem P. nulla ratione compellas invitos: nec [a populo i Ceparano] compelli permittas: hortari tamen eos poteris, ut illum non tanquam unum de ecclesia, sed quasi de novo recipiant in socium & in fratrem.

CAP. IV.

Beneficiatus sine licentia prælati sui, beneficium renuciare non potest.

Idem Episcopo Tornacensi.

Admonet: & infra. Universis personis tui Episcopatus sub distractione prohibeas, ne ecclesias tuæ dioecesis ad ordinationem tuam pertinentes, absque assensu tuo intrare audeant, aut detinere, aut te dimittere inconsulto. Quod si quis contra prohibitionem tuam venire præsumpserit, in eum canonicam exerceas ultionem.

CAP. V.

Contra petentem beneficium admittitur spontanea abjuratio exceptio, etiam causa renuciationis non adjecta: contra quam aliter replicare poterit, quod non sponte renunciavit: & qui melius probaverit, obtinebit.

Clemens III.

Super hoc quod sciscitaris k, utrum ecclesiastica beneficia ii potestibus objecta spontaneæ abjuratio- nis exceptio sine causa cognitione sit admittenda, & an

a Dulmen. al. ita, Abbati & priori de Arigi. al. de Arigia. b Cap. 3. eod. tit. in 1. compil. c al. speciale. d In C. Barbat. majoris & sanioris parvi, &c. e al. Verulensi. al. Verulan. f Cap. eod. tit. in 1. compil. g al. dum olim nimia infirm. lat. &c. h iuxta illud: Dum sero languorem, sero religiois amorem. Experi languoris, non sum memior huius amorem. i Vox, populo, deest in omnibus manuscr. sed erat expositio marginalis, qua irrepit in textum. In antiquis ita habebatur. Ceparano, id est, a populo Ceparano. k Cap. 3. eod. tit. in 2. compil. legitur ita: super hoc quod sciscitaris a vobis.

actiois

actoris, quod sponte non renuntiavit, an rei de spontanea renuntiatione debeant probationes admitti. Sic tunc experientia respondemus, quod nulla ratio hoc verisimile reddit, ut quipiam beneficium multis forte expensis & laboribus adquisitum, quo sustentari debet, facile sine magna causa, sua sponte resignet: ideoque supervacuum esse non credimus, causam resignationis diligenter inquiri, quam si forte probabilem, id est, non vi, nec metu, nec oppressione, nec interventu pecuniae, nec promissione b extortam iudex invenerit, maxime si non intervenerit iuramentum, quod vix fieri de voluntate propria creditur, quod ferè semper à malo est (nisi replicatio canonica fuerit opposita) admittere non possinat. Porro licet negantis factum, per reum naturam nulla sit probatio, ejustamen qui spontaneam renuntiationem negat (cum implicite & quodammodo replicando inficitur super adhesionem suam, habito ad dignitatem & opinionem respectu) probationes credimus admittendas.

CAP. VI.

Qui sponte renuntiavit electioni de se facta, super ipsa ulterius agere non debet.

Idem.

IN praesentia nostra: d & infra. Licet igitur iudex non semper ad unam speciem probationis adplicet mentem suam, sed ex confessionibus, depositionibus, allegationibus, & aliis, quae in ejus praesentia proponuntur, suometimam sui motum, & tanta sit judicialis auctoritas, ut semper pro ipso praesumi debeat, donec contra ipsum aliquid legitime comprobetur: quare si tu coram Dalmen. Episcopo & ejus conjudicibus nihil penitus probavisses, standum tamen sententiae fuerat, nisi adversarius eam ostenderet irritandam. Quia tamen praeter ista constituit de ipsius renuntiatione spontanea per quosdam Episcoporum literas & confessionem ipsius, nos e et super eadem Abbatia silentium duximus imponendum.

CAP. VII.

Qui renuntiavit literis beneficiabus, non ideo institutioni jam facta renuntiare videtur.

Celestinus III.

SANDE dilecto f filio nostro I. Presbytero cardinali. tunc Apostol. sed. legato, nos meminimus injunxisse, ut H. Subdiaconum canonicum in Pictavien. ecclesia instituere procuraret: qui mandatis nostris obtemperans, eidem instituit in canonicum Subdiacon. memoratum. [1 & infra.] Postmodum idem H. quorundam vestrum ductus consilio, literas suas vobis reddens, vestrae misericordiae se subiecit: [2 & infra.] Quia verò g unde misericordiam debuit impetrare, inde cogitur dispendium sustinere: mandamus quatenus (hoc non obstante) ipsum in fratrem & canonicum admittatis.

[1] *Verum nos nec nobis nec ipsi cardinali reverentiam exhibentes, quod literis suis de jam dicto H. idem Card. injunxit vobis adimplere, maxime curavimus, nec etiam susceptionem ipsius in aliquo obstruere. Sed.*

[2] *Qui cum crederet apud vos misericordiam impetrasse, vobis satisfaciens in hac parte, inde damnum cogitur sustinere, unde gratiam & praemium meruit reportare. Nolentes igitur quod de sepelitis H. tam à praedecessor. nostris, quam à nobis inchoatum est, aliquatenus relinquere imperfectum, mandamus, &c.*

a Vid. l. si mulier. D. rer. am. & l. sed est quis. s. nec distinguimus. D. de usufr. b facti quod habetur in l. i. & 2. D. de caution. c Vid. l. post rem. cum glossa. D. de trans. & l. 1. D. qua sent. in app. r. f. d cap. 4. eod. tit. in 2. compil. e al. nos de consilio fratrum nostrorum super, &c. f c. 1. tit. de major. & obed. in 2. comp. g In C. Bar. quia verò indicens est, ut unde m. debet res imp. inde cogetur, &c.

CAP. VIII.

Renuntiatio beneficii facta in manibus laici non tenet, renuntians tamen est beneficio spoliandus.

Innocentius III. Nidrosien. Archiepiscopo a.

QUOD in dubiis. & infra. b Hi praeter ea, qui beneficium ecclesiasticum sibi collatum sponte in manum laicam resignantes, illud denuò à laico susceperunt, eodem sunt beneficio spoliandi, licet resignatio talium facta laico nullam obtrineat firmitatem.

CAP. IX.

Papa concedit licentiam cedendi Episcopo, qui sine mortis periculo in ecclesia morari non potest.

Idem Eboracen. Archiepiscopo.

AD supplicationem d Ragusien. Archiepiscopi, cum a cura, qua tenebatur ecclesiae Ragusien. duximus absolvendum, eo quod ibi non poterat securè morari: & si accessum haberet ad illam, mortis sibi periculum imminere e. & infra. Ne verò idem in vituperium ministerii nostri, defectum in rebus temporalibus patiat: mandamus quatenus beneficium, quod de liberalitate regia, ac concessione tua in Episcopatu Carleoli, & ecclesia de Malebron f est illi collatum, ad sustentationem conserves ipsius. Cui concessimus, ut in ipso Episcopatu, absque usi pallii officium Episcopale valeat exercere, tibi tanquam Metropolitano reverentiam & obedientiam impensurus.

CAP. X.

Posit sex causas, ex quibus Episcopi possunt petere, & Papa consuevit concedere cedendi licentiam, quo sex causa huius versibus comprehenduntur.

Debilis, ignarus, male confusus, irregularis,

Quem mala plebs odit, dans scandala, cedere possit.

Idem Episcopo Claritano g.

Nisi cum b pridem: [1 & infra.] Si enim in huiusmodi cessione frugem tibi melioris vitae promittis, scire debes non esse sanctificato in utero sanctiorem, & ideo non oportet te praedicationis iam susceptae deserere ministerium, cum ille, cujus fieri bajulus recubabat, tandem praedicandum s receperit verbum Dei. Quod si forsitan humilitatis causa de culmine quæris & pontificali descendere, eo ipso humilitatis videris erigere l male verticem, quod te nimis in resignandi proposito exhibes pertinacem: quia tunc in te veram humilitatem custodias, cum & per eam locum sublimem fugies, & per obedientiam non dimittes. Intueri te itaq; volumus, quod hæc sunt illa, per quæ cedendi Episcopus licentiam potest postulare, conscientia criminis, debilitas corporis, defectus scientiae, malitia plebis, grave scandalum, irregularitasq; personæ: sed in his omnibus est observanda cautela. Propter conscientiam [enim] criminis cedere potest licentia postulari, & forsitan non cuiuslibet, sed duntaxat illius propter quod ipsius officii executio post peractam poenitentiam impeditur: cum si omnes, quos arguit conscientia cuiuslibet culpæ, cederent, pauci vel nulli in illo ministerio remanerent: [& infra.] Alia verò causa est, debilitas corporis m, quæ [vel] ex infirmitate, vel ex senectute n procedit: nec tamen omnis, sed illa solummodo, per quam impotens redditur ad exequendum officium pastorale, nam si pro

a al. Nidrosien. b cap. 1. eod. tit. in 3. compil. c Vide l. quaro. s. si venditor. ff. de adil. edict. & l. Herennus. ff. de evict. d cap. 2. eod. tit. in 3. compil. B. Tho. 2. 2. q. 185. art. 5. e Vide l. si putator. ff. ad l. Aquil. & l. si us certo. s. commodatum. ff. commod. f Malebrus. g al. Trataran. al. Arlatensi. al. Claritan. h cap. 4. eod. tit. in 3. compil. Vide B. Tho. 2. 2. q. 185. art. 4. Hier. 2. i al. susceperit. k al. pontificali honoris. l leg. erigere, non ut in vulgatis, eligere. m corporalis. n quis dicitur senex, notatur in l. si pater. s. in arrogationibus. ff. de adopt. l. in vitis. ff. de resib. 1. Corinthia.

qualibet corporali debilitate, suscepta servitutis officium possit deferri, frustra fateretur se Apostolus in suis infirmitatibus gloriari: cum interdum non plus horetur senilis debilitas aliquem cedere, quam moralis avaritia (quæ in senibus esse solet) ipsum in suo suadet officio permanere, pro talibus enim de se dicit Apostolus: Cum infirmor, tunc fortior sum, quia non nunquam corporis infirmitas, fortitudinem cordis augmentat. Pro defectu quoque scientiæ plerumque potest quis petere cessionem: quia cum ipsa circa spiritualium administrationem sit potissimum necessaria, & circa curam temporalium a opportuna, præsul qui commissam sibi debet ecclesiam regere in utrisque, salubriter ei renunciat, si scientiam (in qua ipsam regat) ignorat. Tu enim (inquit Dominus) scientiam repulisti, & ego te repellam ne sacerdotio fungaris mihi, quamquam etsi desideranda sit eminens scientia in pastore, in eo tamen sit competens toleranda: quia secundum Apostolum: Scientia inflat *b*, charitas autem ædificat: & ideo imperfectum scientiæ, potest supplere perfectio charitatis. Propter malitiam (autem) plebis cogitur interdum prælatus ab ipsius regimine declinare, quando plebs adeo dura cervicis existit, ut proficere nequeat apud ipsam, sed propter ejus duritiam, quod magis fatagit, eò magis iusto iudicio desicere permittatur: dicente Domino per Prophetam *e*: Linguam tuam adhærere faciam palato tuo: quia Dominus exasperans est. Et Apostoli *d* leguntur dixisse Judæis: Ecce convertimur ad gentes, quia verbo Dei vos indignes fecistis. Non tamen pro qualibet culpa pastor *e* debet gregem deserere, ne mercenario comparetur, qui videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit: sed de superioris licentia, tunc demum potest non tam timide fugere, quam provide declinare, cum oves convertuntur in lupos: & qui debuerant humiliter obedire, jam irrevocabiliter contradicunt, cum etsi tales sint graviter proxime puniendi, sunt tamen pro tempore utiliter tolerandi: quia sanguinem elicit, qui nimis emungit. Pro gravi quoque scandalo evitando (cum aliter sedari non potest) licet Episcopo petere cessionem: ne plus temporalem honorem, quam æternam videatur adfectare salutem, memor illius quod dicit Apostolus *f*: Si elca scandalizaverit fratrem meum, non manducabo carnem in æternum. Sed inter scandalum & scandalum est subtiliter distinguendum: sic Dominus *g* ipse distinguit, cui cum dixissent Apostoli: Scis quia Pharisæi audito hoc verbo scandalizantur? Respondit: Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum. Alibi *h* verò dixit: Qui scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris. Personæ verò irregularitas (ut si forte sit digamus, vel vidua maritus) est causa, propter quam petere potest licentiam aliquis resignandi, attestante Apostolo, qui dicit: Oportet *i* Episcopum esse unius uxoris virum. Non tamen propter quamlibet irregularitatem personæ debet ei, qui regulariter ministravit, cedendi licentia indulgeri, utpote si de legitimo matrimonio non sit natus: quia licet irregularitatem hujusmodi non potuerit subijcere, si tamen & culpa latet & causa, cum eo, qui laudabiliter suum implevit officium (injuncta sibi poenitentia competenti) potest non minus utiliter, quam misericorditer dispensari. Ego *k* sum, inquit, Deus zelotes, vindicans peccata patrum in filios, utique in tertiam & quartam generationem, in his qui oderunt me, id est, in illis

a Vide auth. de jud. *l. 1. cap. 9. & l. si quis. 6. prohibentur. ff. de edendo. Ofes 4. 1. Cor. 7. *b* Vide l. sed lulianus. 6. quod dicit. ff. ad Sc. Maced. & l. ex pluribus. de reg. jur. *c* Exech. 3. *d* Ad. 13. *e* 1. Cor. 8. *f* 1. Cor. 8. *g* Matth. 18. *h* 1. Tim. 3. *k* Exod. 20.*

qui contra me paternum odium imitantur. Vnde patet quòd *a* illis, qui paterna vitia non sequuntur, proprie possunt in talibus suffragari virtutes: illo discretionis adhibito moderamine, ut inter nothos & *b* maneres, naturales & spurios distinguatur. [*3* & *infra*.] Verum si propter alias causas cessionem adfectes, non est in hoc tibi postulanti favendum: cum hujusmodi postulatio videatur non esse discreta, quoniam (ut id tanquam notissimum omittamus, quòd ociofitas & voluptas arma sunt hostis antiqui ad miseris animas captivandas) propter laboris angustias, aut perfectionis incursum non debes deserere sponsam tuam, cui defigendo *c* manum apud extraneum te fide media colasti, sciens quòd, Beati *d* sunt illi, qui perfectionem patiuntur propter iustitiam: quoniam cum probati fuerint, accipient coronam vitæ, quam reponit Deus diligentibus se. Sed dices: Spiritus *e* ubi vult spirat, & nescis unde veniat, aut quò vadat, & ideo non est, qui possit vias illius Spiritus perferuari: qui *f* verò Spiritu Dei aguntur, non sunt sub lege: quoniam ubi Spiritus Dei, ibi libertas: quare si cedendi tibi licentia data ab homine non fuerit, nihilominus tamen cedes: quia dare est tibi libertas cedendi à Deo. Certè *d* dicitur, Iste sapiens, nam quomodo Spiritu Dei agitur, qui contra Spiritum Dei agit? si enim vera sunt, quæ præmissas (imò quia indubitanter sunt vera) proculdubio contra Spiritum Dei agit, qui aliquid contra veritatem atreant, quoniam ipse est Spiritus veritatis. Porro si dices, quòd forsitan alia est causa latens, propter quam cedendi voluntas tibi calitus inspiratur: & nos sic quidem respondemus: Tu quomodo scis quòd talis inspiratio sit celestis? nonne recolis quid ille gloriosus Pontifex dixit, cum cœpisset viribus corporis repente destitui: Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non reculo laborem; siat voluntas tua: illius exemplum secutus, qui dixit: Cupio *g* dissolvi, & esse cum Christo, manere autem in carne necessarium est propter vos: [*4* & *infra*.] Quippe si quantumque virtutum flores resurgas, & in te non habeas charitatem, nihil re comprobatis habere, nulla *h* siquidem major poterit esse charitas, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Cum autem propter hanc te deceat animam tuam pro subditis tuis ponere, nulla occasione (dummodo proficere illis possis, & si non omnibus, tamen multis) ab eorum regimine te convenit excusare *i*, quoniam si laboris causam prætextas, exemplum te Apostoli sublevari, quia suadet tibi laborem hujusmodi non refugere, dum se adferit pro communi salute plus cæteris laborasse: quia licet non semper sequatur labore effectus, nihilominus tamen, ipse labor est meritorium apud Deum: juxta quod legitur *k*: Reddet Deus mercedem laborum sanctorum suorum: [*5* & *infra*.] Nec putes quòd ideo *l* Martha malam partem elegerit, quæ circa plurima fatagebat, quia Maria optimam partem elegit, quæ non auferretur ab ea: quoniam licet illa sit magis secunda, ista tamen est magis fructifera: & licet illa sit magis suavis, hæc tamen magis utilis: cum in secunditate sobolis lippitudo *m* Lix, Rachelis pulchritudinis sit prælaça: quamvis simul in unum & contemplativus esse valeas, & activus, legislatoris exemplo *n*, qui nunc ascendebat in montem, ut ibi gloriam Domini cum majori cerneret libertate: nunc verò descendebat in ca-

a B. Thom. 2. 2. q. 108. Artic. 4. & Alfons. Cast. lib. 2. de just. har. pun. cap. 10. *b* sic vocat eum qui ex sortis natu est, equum veteris interpretis. Vide Cardinalem Palestrum in lib. de motu & spum. c. al. in uno vaticana ita: desurgendo manum tuam, &c. *c* dicitur d. Matth. 3. e. Ioann. 3. f. 2. Corin. 3. g. Philp. 1. h. 1. Cor. 13. i. al. quod. f. k. Sap. 10. l. Luc. 10. m. Genes. 29. n. Exod. 24.

fit, ut cum utilitate majori necessitatibus populi provideret a quapropter facilius indulgetur ut ascendat monachus ad presulatum, quam praeludat monachatum descendat. [6 & infra.] Monemus itaque ut laborem pastoralis regiminis non recuset, ne fortassis ad pedes suos cum Maria sperneret te accipere qui sibi a apud te divertenti sprevisse cum Martha sollicita ministrare: [7 & infra.] Quia vero in postulando cedere licentiam nimis distans instituit, ecce tibi te duximus relinquendum, ut distinctis causis, propter quas cedere oporteat, si propter aliquam causam utilem & honestam in huiusmodi proposito perseveres, de licentia nostra cedas: alioquin cedere licentiam auctoritate Apostolica tibi scias esse penitus interdictam: quoniam si pennas habes, quibus fatagas in solitudine avolare, ita tamen stricta sunt nexibus preceptorum, ut liberum non habeas absque nostra permissione volatum.

[1 In officio pastoralis ad divinum officium accessisti, preparasse te ad tentationes animi crediderimus, aut praviidisse prudentem, nequaquam in humana fragilitate consistentes, varios angustiarum languores, quos te sciebas in ipso officio perpeperimus, posse nos aliquo magno Dei adiutorio sustinere: formidaverimus utique, ne parvulus tuus postmodum ad peram allidere neglexisset, eosque tantum in te miserere invalescere, ut ipsorum, si gererentur tibi suscipere ministerium cessionem, instantia vix iam valeas repugnare. Veram quoniam (sicut credimus) cum te scires esse contra spirituales nequitias pugnaturus, armaturam Dei, qua posse stare contra insidias tentationis, ab Apostolo monitus, induisti, & inexpertus non igitur agis sollicitudinis pastoralis angustias, quas forsitan expertus abhorres: nescimus cur tam instanter susceptum vestis regiminis ministerium delinquare, quod ad suscipiendum utiliter, non deberes nequequam irritare.]

[2 In malis enim offendimus omnes, & si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est, quia misericordia illum excusat, qui miserabiliter se accusat.]

[3 Cum autem plerumque vitia seu virtutes mentis minus providit mentiantur, subtiliter advertere te oportet, utrum resignandi propositum, quod tam serventer gestare videris in pectore, dignum sit Deo odio vel amore. Si enim propter causam aliquam premissurum cedere postulares, tam super causa quam super eius assensu pariter doleremus: sed ne sub improvide pietatis amictu ad resignandum desolabilis impetrate impellat, considerare te volumus & alius esse causas, propter quas male quis perit, & peius appetit huiusmodi officium resignare. Si enim ex pusillanimitate, forsitan ut laborem deponat, vel persecutionem effugiat, aut ex vanitate (quod alibi) ut plenius vacet oculis, seu liberius indulgeat voluptatibus, curam vult aliquis deserere pastorem, ab ea non meretur absistere, quamvis propter huiusmodi vanitatem, nunquam quod mortaliter peccat, ea reddat se indignum, sed fatigare debet ut vanitate deposita, satisfaciatur de peccato. Aliam vero cedere causam omnino credimus detestandam. Si quis autem a Pontifici vult discedere dignitate, ut gloriam caperet humanam, tantum quam qui eligit in domo Dei abiectus esse magis, quam habitare in tabernaculo peccatorum, vel ut non amittat humanarum favorum quem per hypocrisim adquisivit, siue quod eius simulatio revelari non vult, siue quod fervor ipsius ex qualibet causa tepescit, nec vult videri quod malus fuerit vel fiat, & ideo sub religionis praetextu suum vult contingere pravitatem, ut quasi deserens Martham, amplectatur Mariam, & Lya sustinens lipitudinem, Rachelis contempnit pulchritudinem. Quod autem si propterea velit cedere, quod tempore prosperitatu aridente fortuna visus est laudabiliter ministrare, quoniam omnia sibi prospere succedebant: sed adversitate tempore imminente vetetur ne si quolibet casu sinistra con-

tingant, ipsius negligentia imputentur: plano si propter hoc petis cedere, nauis se poterit improvido comparare, qui cum mari sub tranquillitate tacente non cum multo labore navis exercuerit gubernaculum, ipsum tempestate surgente deserit, & devenire patitur in profundum. Illam quoque cedendi causam penitus detestamur, si forte cedere velit Episcopus ut vel alter sibi succedat vel obtentu precii vel affectu carnali, vel ut cum peior sibi successerit, ipse velut optimus extollatur. Illud autem quasi nefas respuimus & damnamus, quod propter occupationes mundanas & sollicitudines seculares non valeat sine crimine Pontificale officium exercere, cum multis sanctis ecclesia veneretur, qui spiritualia simul & temporalia ministrarant. Veruntamen lava debet esse sub capite & dextra in amplexu: sed illud te advertere volumus diligenter, ne forte per hoc veli tua dispositioni propositum effici vel ex illis, de quibus dicitur per Prophetam: Filiis Effren. i. ar. et. m. sa. con. f. in die belli, cum potius pro domo domus Israel murum debes te opponere ascendentibus ex adverso, quia iuxta sententiam veritatis non qui cooperit, sed qui perseveraverit, salvus erit. Cavens attentem ne maculam in gloria tua ponas, non solum apud homines, sed etiam apud Deum: quoniam sub hoc pallio te non poteris occultare, nedum apud Deum, qui renes rimatur & corda, sed nec etiam apud homines qui ex verisimilibus talia suscipiunt. Illud quoque prudenter attendas, quia iuxta sententiam sapientis, Spiritus Sanctus disciplina effugiet sciam, & auferet se a cogitationibus, quae sine intellectu consistunt. Si vero promovenda ecclesia libertate difficultati omni incurere pertimescit, non ideo desistere debes: presulatus honorem, considerans diligenter ne forte teneris iusto iudicio ab illo qui malorum est interpretator, ut probeat utrum satisfacere veli in eo in quo forsitan deliquisti. Qui vero contentum aut negligit satisfacere pro delicto, thesaurizat sibi iram in die ira, cum revelabit Dominus abscondita tenebrarum. Ecce quidem admoventur tibi speculum ut te ipsum contempleris in ipso, & tuam conscientiam perforatus, agnoscas ex qua causa cedere licentiam postules importune. Nos enim (novit altissimus) ignoramus quare in tali proposito perseveres, quoniam nec etiam infirmitas corporis, nec longanimitas temporis, nec defectus scientia, nec malitia plebis, nec irregularitas persona te reddat inaptum, nec conscientiam servi criminis te fatorem habere.]

[4 Quia igitur diversas tibi causas super hac causa distinximus, & propter quam causam cedere desideres, ignoramus te ipsum tibi duximus committendum, ut de propria mentis tribunali te iudicari, videas si sic postu resignandi desiderio satisfacere, ut gregis tibi commissi curam sine culpa valeas declinare. Si enim cedere proficere appetis tibi soli, profectus tuo sine dubio tantum subtrahis, quantum quod impendere poteris alii, non impendis, quia tunc maiora anima tua lucra conquiretes, cum sine tua salute salutem plurimorum procurares, potius enim est meriti scum Deo quam plurimos lucrifacere, quam salutem propriam quare sine illis, quorum salus ad eius curam nescitur pertinere.]

[5 Sed esto quod multum habentis laborasti & bonum certamen certaveris, cum eodem Apostolo posu dicere, tamen ut corona iustitiae tibi derelicta reponatur, cursum te decet perfecti operis consummare. Quantumlibet enim in angustiarum laboribus qui comitantur officium pastorale, nosse tibi laboriosas enumeras, & tanquam satyragus cervus umbram quietis affectas: quantumlibet inter me squalores & angustias patria dilectione traharis, & velut emeritus mercenarius operis tui fidem anxius praestoleris, expedit tamen tibi virtutem in infirmitate perficere, ac pugnam tuam perseverantia coronare: scies quod cum apud extraneum defixeris manum tuam, cum animas tibi suscepti gregis in tuam animam suscepisti, non sic tibi debes portum quietis appetere, ut navigante haedemus tecum filios sine remigio adiutorio patiaris in hoc mari magno & spatio cum timore naufragii fluctuare.]

[6 Fraternalitatem tuam & exhortamus attentius per a. f. m. q. illam vocem Davidicam imprecationis abhorrens, tibi q.

a. Vid. l. in emptione. cum gloss. in verbo, refert. D. de ad. ed. & gloss. in l. i. iustissimi. eod. tit. b. si tibi aqua.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

formidans eam per effectum operis adaptari, qua dies operis impii paucos fieri, ut & Episcopatum ejus accipiat alter, imprecatur.

[7 Illud quoque te debet fortius ministrandi proposito stabilire, quod hactenus in ecclesia tibi commissa laudabiliter ministrasti: siquidem (quod absit) alius te cedente minus utilis sumeretur ad ipsam, profecto non parum ab ipsa quiete quam appetis, turbaberis, cum ubi bene ministerium tuum exercueris, non absque dolore cerneris inuisit ministerii defectum, fieretq; ut tantum in contemplationis arte tibi doperis cognoscere, quantum ecclesia cui praesides, non sine tua confusione per te subtractum esse videres.]

CAP. XI.

Episcopus qui propter crimen renuntiavit Episcopatu, & ad religionem transfuit, ad Episcopatum readsumi non potest. Secus si renuntiavit propter persecutionem, infirmitatem, defectum scientia, simoniam ipso ignorante commissam, aut aliam similem causam.

Idem a Episcopo Faventin. in Archiepiscopatum Raven. electo.

Post translationem b tuam ad ecclesiam Ravennaten. cum praepositi & canonici Faventin. in locum concanonicum liberam eligendi auctoritatem unanimiter contulissent c, ipse d. I. sancti Fridiani Lucanen. canonicum olim Episcopum e Sarta. in Faventin. Episcopum postulandum elegit. Porro a sancti Fridiani priore super hoc requisito & obtento consensu f, praepositi & alii postulationem eandem adprobata nobis humiliter petierunt. Verum postulationi hujusmodi videbatur concilii Constantinopolitani capitulum obviare, in quo statutum est, ut quicumque de Pontificali dignitate ad monachorum vitam & poenitentiae locum descenderit, nequaquam ulterius ad Pontificatum resurgat. Vnde contra dictum concilium (cum sic unum ex quatuor principalibus, quae sicut quatuor Evangelia ecclesia catholica veneratur) nullatenus videbatur eorum g postulatio admittenda: ceterum speciales quidam casus inveniuntur, in quibus (praedicto concilio non obstante) is, qui vitam monachalem elegit, rursus licite potest ad Episcopatum adsumi, si enim quisquam persecutionis rabie saeviente, vel praepediente invaliditate corporis, cum proficere nequeat in regimine pastoralis, de superioris auctoritate ad monasticam vitam descendat, persecutionis vel aegritudinis impedimento cessante, ad Episcopalem poterit resurgere dignitatem. Item si quis propter literaturae defectum, (ne tanquam caecus caeco ducatur h praebat) locum regiminis auctoritate Apostolica deferendo, ad officium se contulerit monachale, ac per exercitium lectionis, scientiae reperit margaritam, proculdubio poterit denuo vocatus a Domino cathedram reascendere pastorem. Rursus, si quis cupiditate parentum (eo tamen penitus ignorante) fuerit Episcopatum adeptus, & hoc comperto Episcopatum de licentia superioris dimittens, observantiam elegerit regularem, etsi ad Episcopatum eundem redire postmodum nequeat, juxta canonicas sanctiones ad alium tamen poterit licite readsumi. Quanquam autem in his & consimilibus casibus is, qui Episcopatu dimisso monasticam vitam elegit, resurgere valeat ad officium pastorale, nihil tamen in his contra a pra-

scriptam intelligitur concilium attentari, quod in eo loquitur casu, cum propter aliquod crimen episcopatum quis deserens, ad vitam monasticam poenitentiae causa descendit. Vnde quidam in eo casu loqui dixerunt capitulum supra dictum, cum quis pro crimine, de quo convictus fuerat vel confessus, ab episcopali dignitate depositus in monasterio extitit ad poenitentiam agendam inclusus: vel cum aliquis propter grave crimen, pro quo episcopatum retinens poenitentiam digne agere non valebat, cedendi obtenta licentia vitam monachalem elegit. Aliis adherentibus sic intelligendum esse capitulum adductum, ut per se resurgere nequeat, id est, repetere quasi debitum, quod tali modo dimisit: quanquam eligi possit, praesertim, si locum tantum, & non ordinem resignavit. Cum ergo nobis constare nequiverit, ob quam causam praedictus I. episcopatu olim cesserit, mandamus, quatenus si tibi confiteri, quod propter aliquam ex praemissis causis, seu consimilibus, idem I. episcopatu cesserit memorato, tu auctoritate nostra (dummodo necessitas, vel utilitas id exposcat) licentiam ei tribuas ascendendi ad regimen ecclesiae Faventinensis, maxime si veritate subnitiur, quod dictus I. loco tantummodo cesserit memorato, & non ordini, vel etiam dignitati b, tunc enim esset vehementissime praesumendum, quod non propter crimen aliquod ab ipso commissum, sed causa poenitentiae ad vitam migraverit regularem: praesertim cum Apostolica sedes post cessionem multo minus, quam antea permisisset eidem tali crimine irretito, in pontificali ordine ministrare: alioquin (cum durum nimis extiterit, contra tam solenne consilium hujusmodi postulationem admittere) praepositi & canonici memoratis injungas, ut aliam personam sibi idoneam eligant in pastorem.

CAP. XII.

Qui petitis cedendi licentiam, ex quo illam obtinuit, cedere compellitur.

Idem in concilio generali. c

Quidam d. cedendi licentiam cum instantia postulant, ea obtenta, cedere praeremittunt. Sed cum in postulatione hujusmodi, aut ecclesiarum commoda, quibus praesunt, aut salus e videantur propria attendisse (quorum neutrum suasionibus aliorum quereantur quae sua sunt, seu etiam levitate f qualibet nolumus impedire) eos ad cedendum decernimus compellendos.

CAP. XIII.

Non renunciat juri suo, qui gratia adversaria se submittit.

Honorius III. majoris ecclesiae decano & magistro R. Cantuarii sancti g Dionysii Leodensis.

Veniens ad sedem Apostolicam I. Subdiaconus propositus, quod cum bone memoris I. Papa p. n. Abbati de Emenco h, & majoris ecclesiae ac sancti Pauli caeteris Treverens. suis dederit literas in mandatis, ut si nihil canonicum obviaret, praebendam in ecclesia sancti Florentini i in Confluentia, quam Jacobus decanus ipse ecclesiae resignavit, sublato appellationis obstaculo assignarent [i & infra.] Cumque iudices Apostolicum vellent adimplere mandatum, quidam de

a al. Idem H. Episcopo in Archiepiscopo. &c. b cap. s. eod. tit. in 3. compil. c Vid. l. item. §. 1. D. quod cuiusvisque. un. & in auth. de quator. §. 1. collat. 7. d id est, loachim. e aliter Sarnatenf. f l. ob. 41. C. de al. & obligat. g alii. eadem post. h Vide text. in l. 2. cum gloss. in verb. venit. & ibi Bart. D. de decrion.

a Intellectus concilii C. P. jubentis ne quis ex Episcopo monachus factus est, ulterius Episc. fiat. b Vid. l. jubemus. cum gloss. in verb. promissa. C. de sac. eccle. c Lateran. c. 21. d cas. eod. tit. in 4. compil. e al. ut ad salutem. f Vid. l. sed. est. §. 1. D. ad l. Aquil. & l. 1. §. sciendum. D. de ad. ed. g al. Canonici. h Vinilo Trecent. i al. Florenti. al. Florentens. oppo-

opporuerunt canonici ecclesie memorata, dicentes Subdiaconum antedictum renuciasse iuri, quod sibi ex ipsis literis competebat. Disto igitur Subdiacono hoc negante, iam dicti canonici ad hoc probandum testes aliquos produxerunt: per quos, cum videretur probatum ipsum se gratis capituli commississe, duo iudices predictorum sententialiter decreverunt, eundem non posse uti literis supradictis, pro eo, quod idem adversarii se gratis commisit, per quod visus est renuciasse iuri sibi ex ipsis literis a competenti. A qua sententia idem appellans, in b vigiliam Epiphaniae terminum suae appellationis praefixit. Ad quem c cum venisset, P. de Colle medio, appellatum nostrum super hoc sibi concessimus auditorem. Sed cum ejus adversarius non accesserit, per duos mentes & amplius expectatus, nec ullus compareret pro sufficienti responsalis, tandem quidam literas habens ad contradicendum & impetrandum coram eodem comparuit: qui cum ad tractandum causam minus sufficiens crederetur, idem auditor sententiam predictorum iudicum sententialiter (sustituta exigente) cassavit. Nos igitur ratam & firmam habemus capellani sententiam memoratam.

[1 Eodem 1. literas ipsas predicto Decano & aliis ostendente, eadem Decano de resignatione forte panitens occultavit literas supradictas, deinde eodem 1. praefatis literis restituit eas nominatus quibus ut exequeretur mandatum apo. praesentavit.]

CAP. XIV.

Supralam ab obedientia subdito absolvitur, non propter hoc praedicta renuciata.

Idem Archiepiscopo Treverensi.

Idem coram d nobis. f. t. litera, continebant, quod Abbas sancti e Petri Tulenti tibi humiliter est confessus, quod cum adeo gravi aegritudine laboraret, quod de vita desperaretur ipsius, ad cuiusdam amulii sui consilium, de quo ipse (cum non rediret eum amulum) confidebat, monachos tuos ab obedientia, in qua sibi tenebantur, absolvit, vocato diocesano Episcopo, ut abbatiam in eius manibus resignaret: quod f. tamen usus consilio saniori non fecit: & eidem Abbati postmodum restituit sanitati universi & singuli de conventu obedientiam & reverentiam requisiti ab eo, in capitulo promiserunt: [1 & infra.] Nos autem ex tali facto eundem Abbatem suo resignasse regimini non videmus.

[1 Idem tamen super eo quod sic se fecerat dubitant, a te ut superbiti sabbati sui consules postulavit: propter quod, eum habito predicto consilio diverso diversis sententis, tu nostrum consilium, eundem Abbatem ex hoc resignaverit, requisisti.]

CAP. XV.

Abbatem exemptum sine licentia Papa renuciare non potest.

[Gregorius IX. Agathensi & Viicensi Episcopo. h.]

Dilecti filii conventus monasterii sancti G. s. immedie ad Ro. pertinentis ecclesiam, intimaverunt, quod Abbas eorum sentiens se insufficientem oneri regiminis Abbatia, cessit in manibus eorumdem: ipsi k quoque G. monachum sancti Victoris elegerunt canonicum in Abbatem. [1 & infra.] Cum igitur dictus Abbas cedere sine licentia nostra nequiverit, nos tam e-

a Vid. 1. si qui in conscribendo. com. ibi. not. C. de part. b Dilecti filii, deest in antiquis. c al. ad quam. d Hoc caput subreptitum sequitur, in antiquis. e al. Apraculi. f qui. g Vide Legem in dem. ius. voc. & l. si panituerit. de divor. h Faldo Gregorio IX. tribuitur, sic autem restituenda est inscriptio ex antiquis. ibi. Idem Agathensi & Niceni, Episc. & Archidiacon. Agathensi. i Vultem ad servat. v. k In multis antiquis, ipsiq. G. S. Victoria sibi elegerunt.

lectionem, quam cessionem praedictas decedentes irritas & inanes, mandamus, quatenus Abbatem ipsum loco suo restitui faciat: quo integre restituto, vice nostra recipiatis cessionem ipsius.

[1 Supplices ut eorum parcentes laboribus & expensis, cessionem ipsorum faciamus in illi partibus confirmari.]

DE SUPPLENDA NEGLIGENTIA PRAELATORVM
TITVLVS X.
CAP. I.

Si diocesanus requisitus benedicere nolit Cisterciensem Abbatem, ipse monachos suos benedicere poterit.

Alexander III. Cisterciensibus.

Statuimus praeterea a, ut si Episcopus tertio cum humilitate ac devotione (sicut convenit) requisitus, substitutos Abbates vestros benedicere forte renuerit: eisdem Abbatibus liceat proprios monachos benedicere, & alia, quae ad officium huiusmodi pertinent, exercere, donec ipsi Episcopi suam duriciam recogitent b, & Abbates benedicere non reculent.

CAP. II.

Regulares in suos usus convertere non possunt ecclesias, in quibus jus obtinent patronatus: & si intra tempus Lateranensis concilii, quando vacant, non praesentent rectores ad eas, superior ordinabit easdem.

Clemens III. e

Sicut nobis d. tua fraternitas intimavit, monachi quidam & canonici regulares ecclesias, quae ad praesentationem eorum pertinent: in tuo episcopatu habentes, propriis usibus deputate nituntur: nec volunt ad eas cum vacaverint, vocare personas: quin potius occasione cessionis quorundam Episcoporum, vicarios in eis pro sua instituunt: & destitutum voluntate, admissos ita pensionibus onerantes, quod nec ecclesiis competenter possunt in paupertate nimia deservire s, nec Episcopo in episcopaliibus responderi, neque hospitalitatem (sicut convenit) transennibus impetiri. Nolentes autem, ut status ecclesiae debitus & antiquus, per insolentiam f. aliquis subvertatur: mandamus, quatenus (nisi a jurisdictione tua exempit sint ecclesiae supradictae) praedictos excessus studeas rationabiliter emendare. Et nisi praedictae persona intra tempus g. Lateranensis concilii constitutum, ad vacantes ecclesias tibi personas idoneas praesentaverint, extunc tibi liceat (adpellatione remota) in eisdem ordinare rectores, qui eis praesse noverint de prodesse, ita tamen quod ex hoc nullum patronis praedictum in posterum generetur.

CAP. III.

Supplet superior inferiori negligentiam in beneficiis conferendis, si tempus Lateranensis concilii lapsum sit: & collatio per inferiorem postea facta, non valet.

Innocentius III.

Idem magister b. H. & R. procurator R. de sancto Cadimundo, super Archidiaconatu Richemundis diutius litigaverint. Idem coram nobis: [1 & infra.] Ne igitur jus nostrum negligere videamur, qui alios in sua iustitia conservemus: mandamus, quatenus

a Cap. 1. eod. tit. in 2. compil. b Vide 1. Abborem. 5. 1. D. de iis qui not. inf. & Laborus. 5. 1. D. de leg. 1. c al. Catefina. d Ca. 2. eod. tit. in 2. compil. e Gloss. in 1. societatem. Pro soc. & Bald. an. Laccipia. C. de usur. f In silentiam. g Conc. Lat. sub Alex. III. cap. 8. Vide inf. de concess. praeb. c. 1. h cap. 3. eod. tit. in 2. compil. i Cadimundo.

si vobis contulerit Archidiaconatum Richemundie vacasse per annum (tempore semestri, quo vel ad Archiepiscopum, vel ad capitulum donatio pertinebat, non a vacatione, sed a notitia computato) cum pro eo, quod Eboracen. Archiepiscopus alium superiorem non habet, ex tunc fuerit ad nos donatio devoluta, utriusque super eo silentium imponatur.

[1 Tamen postmodum nostrum est avibus intumatum, quod neutri fuerat concessus intra tempus in Lateranen. concilio definitum.]

CAP. IV.

Si u, ad quem spectat beneficium collato, lapsi tempore Lateranensis concilii conferat, non valet collatio, nisi de misericordia toleretur.

Idem magistro P. de Castro novo, & R. monacho Fontis frigidis Apostolice sedis legato.

Iteras a vestra discretionis accepimus, quod cum in quibusdam ecclesiis legationi vestre subiectis quaedam beneficia & dignitates tanto tempore vacavissent, quod tam prelati, quam capitula secundum tenorem Lateranensis concilii essent iure instituendi privati: postquam adventus vester innotuit, in beneficiis illis personas minus idoneas instituire presumpserunt: [1 & infra.] Disc. v. mandamus, quatenus si beneficia & dignitates noveritis personis idoneis assignatas, & eas e de patientia permittatis ab ipsis pacifice possideri: alioquin personas amovescentes prorsus ab ipsis, eas de personis idoneis auctoritate nostra sustulisti, non differatis quantocumque ordinare.

[1 Unde eorum receptis consilium a iurisperitis, ut tales institutiones ab his quorum non intererat, & qui propria culpa iure instituenda se privaverant factas, aut. ap. cassaretis, in hoc nostrum prius decrevisse consilium habere. Nos igitur.]

CAP. V.

Idem ad quem primo loco spectabat collatio beneficium, lapsi tempore Lateranensis concilii, conferre non poterit.

Idem Episcopo Cameracensi

Dilecto filio P. sancti Marcellini presbytero card. S. & R. procuratoribus dilectorum filiorum P. & G. apud sedem Apostolicam constitutis, auditore concessio. [1 & infra.] Quia nobis constitit a Salamantino decano & eius sequacibus, post elapsum sex mensium spacium, intra quod Episcopus & capitulum (prout communiter spectabat ad eos) procedere ad electionem cantoris neglexerant, electionem supradicti P. minus canonicè celebratam, eandem decernimus irritam & inanem: & appellationem a decano & suis fautoribus interpositam, factum Archiepiscopi (ad quem iam erat eligenda auctoritas devoluta) nequivisse aliquatenus impedire. [2 & infra.] Mandamus, quatenus nisi dicto G. aliquid canonicum obviet, electionem de ipso factam, sublato g. appellationis obstaculo, confirmetis.

[1 Idem S. proposuit coram eo, quod cum in Salamantina ecclesia, in qua cantoris electio ad Episcopum & ad capitulum communiter pertinet, cantoria vacante Salamantinum capitulum, quia sepius Episcopum monuisset, ut ad celebrandam cantoris electionem, cum eo conveniret, eodem Episcopo in semestri tempore facere id negligente, capitulum cupiens iure suo in ecclesia memorata capitulo sicut ignor. est. dist. si. P. e. i. i. s. l. loci canonici in cantorem elegit, ne quod in ipsa electione praedictum fieret appellando, quam supra. S. aut. ap. petiti confirmari, ac electionem quam ven. f. n. Compofolanus Archiepisc. post app. huiusmodi de G. clerico multo excommunicatus eretto, ac tunc temporis vinculo excommunicationis astricto, minus canonicè celebratam cassari fecit. Dicitur vero R. proposuit ex adverso quod emerfo vi. mensium spacio, ita quod ad Episcopum & capitulum,

a e. 2. eod. tit. in 4. compil. b sub Alex. 3. c. 28. c. al. e. s. i. e. m. d. al. quanto citius. e. al. Zamoren. f. in multis antiquis Marcelli. g. submoto.

cantoris electio pertinebat, decanus & quidam alii canonici Salamant. Episcopo Archid. & nonnulli alii canonici qui praesens aderant, in exvitate incensulsi, non consueta hora, nec in capitulo iuxta morem, sed in ecclesia prius quibusdam Laicis ad vocati stabit & inordinate nimis eligere presumpserunt: & cum iam dicti Archiepiscopi qui eos propter hoc convocaverat, & adire praesentiam nolissent, ipse intelligens auctoritatem eligendi, iuxta Lateran. concil. statutum ad se devolutam, supradictum G. in cantorem elegit, & eundem seci de cantoria corporaliter investiri. Postmodum autem Decanus & sui complices nobis mentione de his non habita suggerendo, quod Episcopus nolisset qui monitus sapius infra sex menses eligere noluerat, qui in ecclesia detrimentum eo, qui in cantorem ab eodem Decano, cum maiore parte capituli institutus fuerat, spoliato, alium instituerat in cantorem ad Decanum Archid. & Archiepiscopo. Abuleni. nostras literas impetravit, quarum auct. cum supra. G. e. s. i. e. m. in huiusmodi litteras procederet contra eum, cum in eisdem de sua electione facta per Archiepiscopum nulla mentio haberetur, & tum propter hoc, tum quia prima citatione ad loca remota, peremptorie citatus extiterat, innotuit quia iudices quosdam ex electoribus, d. p. consergenturam hinc contingebant ad sed. ap. appellaverunt, sed iudices nihilominus ad Salamantin. ecclesiam accedentes supra. p. in cantoria possessione eorum res servande, contra iustitiam induxerunt. Cum igitur supra. la. & alii coram eodem cardinali procuratore Episcopi aliquando litigassent, & ipso nobis fideliter retulissent quae proposita fuerant coram ipso.

[2 Quia vero contra personam ipsius G. quaedam obijta fuerant de quibus non potuit fieri plena fides.]

DE TEMPORIBVS ORDINATIONVM, ET QVALITATE A ORDINATIONORVM.

TITVLVS XI.

CAP. I.

Diebus Dominicis, vel Sabbatho Pentecostes, sacri ordinis obsequio, quam Papa consensit non debent.

Alexander III. [Baton.] Episcopo. b

Subdiaconos e autem nulli nisi Romano Pontifici liceat diebus dominicis ordinare. Quamvis consecrandi Deo dicatas virgines, & minores ordines hiis diebus habeant licentiam celebrandi. Sabbatho quidem Pentecostes non liceat alicui sacros ordines celebrare, cum in sequenti septimana (recepta Spiritus Sancti gratia) celebrentur.

CAP. II.

Non valet consuetudo, quod extra statuta tempora sacri ordinis conferantur.

Idem Episcopo Herefordensi. d

Sane super eo, quod moris esse dixisti in ecclesiis quibusdam Scotia, verum & Vallis in dedicationibus ecclesiarum vel altarium extra ieiunia quatuor temporum clericos ad sacros ordines promovere: Significamus, quod consuetudo illa (supote institutioni ecclesiasticae inimica) est penitus improbanda: & nisi multitudo & antiqua consuetudo terra esset, taliter ordinati non deberent permitti in susceptis ordinibus minis.

a al. & ordine praestendendum. b al. Londonsi. al. Bonon. al. Arrib. c e. 1. eod. tit. in 1. compil. d. off. conc. Later. sub Alex. 3. p. 26. ca. 23. d. al. Herefordensi. e in vet. legum. Gallic. verum Vualia provincia nomen in Britania. xid. ca. 1. De opp. in 3. coll.

Itare:

fratres nam apud nos sic ordinati deponerentur, & ordinantes privarentur auctoritate ordinandi.

CAP. III.

Minor ordines conferri possunt diebus festis. Saeri vero conferri debent in quatuor temporibus, vel Sabbato sancto, vel Sabbato de passione.

Idem eadem.

De eo autem, quod quaesivisti, an liceat extra jejunia quatuor temporum aliquos in officios, b, lectores, exorcistas, vel acolythos, aut etiam subdiaconos promovere: Taliter respond. quod licitum est Episcopis, dominicis & aliis festis diebus, unum aut duos ad minores ordines promovere. Sed ad Subdiaconatum, nisi in quatuor temporibus, aut Sabbato sancto, vel Sabbato ante dominicam de passione, nulli Episcoporum, praeterquam Romano Pontifici, licet aliquos ordinare.

CAP. IV.

Quisvis occultus maveri potest, ne promoveatur ad ordines: sed prohiberi non debet.

Idem e.

Extenore tuarum literarum d. accepimus, quod N. clericus adeo deliquit, quod si peccatum eius esset publicum, degradaretur & ab ordine quem suscepit, & amplius non posset ad superiores ordines promoveri. Verum quoniam peccatum ipsum fore occultum dixisti, mandamus quatenus poenitentiam ei condignam imponas, & si iudeas, ut parte poenitentiae peracta, ordine suscepto utatur: quo contentus existens, ad superiores amplius non ascendat. Veruntamen quia peccatum occultum f. est, si promoveri voluerit, cum non debes aliqua ratione prohibere.

CAP. V.

Religiosus contra prohibitionem praelati sui ordinari non debet.

Lucius III. Archiepisc. g. Thuronensi.

Ad aures h. nostras pervenit, quod religiosi quidam ad superiores desiderant ordines promoveri, sed praelati eorum desideris contradicunt. Tunc igitur quaestioni taliter respond. quod honestus & tutus est subiectis debita praepositis obedientiam impendendo in inferiori ministerio deservire, quam cum praepositorum scandalo, gradum adpetere dignitatem: nec est in hac parte subiectorum desiderium conservandum: quoniam esse potest, quod praelati eorum commissa secreta noverint, ex quibus constat eis, quod salva conscientia nequeant sublimari: quia non in sublimitate graduum, sed in amplitudine & charitatis, requiritur regnum Dei.

CAP. VI.

Metropolitani ab omnibus suffraganeis consecratur. Suffraganeus vero a tribus, Metropolitano jubente.

Idem h.

Si Archiepiscopus i. obierit, & alter fuerit ordinandus, omnes Episcopi ejusdem provinciae ad sedem Metropolitani conveniant, ut ab omnibus ordine

a. P. l. c. 1. Later. sub Alex. 3. part. 26. ca. 25. & ca. 3. eod. tit. in 1. comp. b. Vide Magystr. sent. lib. 4. dist. 24. Adde con. Trid. sess. 23. de rescr. c. 2. c. VV. Albanen. Episcop. in prima sess. d. Post conc. Lateran. sub Alex. 3. in p. 30. c. 3. & ca. 5. eod. tit. in 1. comp. c. Alvarita: a. jam suscepto ordine degradaverunt. f. Adde quare dicitur peccatum occultum & manifestum in l. cum fratrem. per Bald. C. de his quibus ut ind. g. al. Thomey. Arcov. h. Post concil. Lateran. sub Alex. 3. p. 26. c. 22. & a. ed. tit. in 1. comp. i. plenitudine. k. Burchard. l. 1. tit. 1. de Amore, ut l. 1. tit. 2. c. 3. Panno. Al. Aniceto, ut l. 1. tit. 1. Decr. l. Vide Anaclet. Pap. ep. 2. & Grat. dist. 84. c. 4. & dist. 85. c. 1. & canon. Apstel. c. 9. in 1. comp. tit. de elec.

tur. Reliqui vero comprovinciales Episcopi (si necesse fuerit) ceteris consentientibus, a tribus iussu Archiepiscopi poterunt ordinari: sed melius est, si ipse cum omnibus eum, qui dignus est, elegerit, & cuncti pariter pontificem consecraverint.

CAP. VII.

Dicit idem quod in precedenti.

Ex concil. Arelaten. a.

Nec Episcopi sine Metropolitanis permisso, nec Metropolitanus sine tribus [vel duobus] Episcopis comprovincialibus praesumat Episcopum ordinare, ita ut alii Episcopi comprovinciales admoneantur episcopis, ut se suo responso significent consentisse. Quod si inter partes aliqua dubitatio fuerit, majori numero Metropolitanus in electione consentiat.

CAP. VIII.

Ordinatus extra tempora, suspendatur, donec dispensetur cum eo: & ordinari puniatur.

Vibanus III. Archiepiscopo Pisano.

Uim quidam: & infra Episcopum, qui die, quo non debuit, ordines celebravit, canonica disciplina corrigere, & ordinatos a susceptis ordinibus tandiu reddere, debes expertes, donec apud nos restitutionis gratiam consequantur.

CAP. IX.

Graci a Latinis ordinari non debent: nec e contra, si in ritu ordinandi sunt diversi.

Caelestinus III. Hydronensi b. Archiepiscopo.

Uim secundum e regulas ecclesiasticas [1 & infra.] Quia [vero] (sicut dicitur) in partibus Calabriae Latini a Gracis, & Graci a Latinis secundum alterutrum institutionis observantiam ordinantur, nolimus de cetero commixtiones & consuetudines rituum in ordinibus observari.

[1 Et sanctorum instituta pontificum sacri sunt ordines in certis temporibus conferendi, quodam Graci Episcopi ritus sui & consuetudinibus observantiam in Latinis clericis exercentes, eos ad sacros ordines passim provehant, qui non sunt praeterquam in iv. temporibus conferendi. Sane si cui praesentium labori. lo. relatione cognovimus, cum ipse a quodam domino cui ipse servierat, & ut in capella sua divina officia celebraret, eundem Graco Episcopo fore praesentatus, idem Episcopus Cathamen eum in sacerdotem promovit, quem postmodum dicitur Episcopus ab executione officii taliter suscepti ordines creditas suspendendum: qua usq. consuetudo consuetudini ecclesiastica immixta & detestabilis est & penitus improbanda, & nisi multitudo, & antiqua consuetudo esset in causa, sic ordinari non deberent permitti in susceptis ordinibus ministrare: nam apud nos sic ordinari deponerentur, & ordinantes auctoritate ordinandi de censura canonum privarentur. Verum quia nos plenam de Gracorum observantia notitiam habere non possumus, neque est nobis certum utrum consuetudo se se habeat.]

CAP. X.

Si monachus unius ordinis, in secundo ordine, ad quem transfuit, recipit sacerdotium, ad primum ordinem rediens, in eo liberè ministrabit.

Innocentius III. Abbati & conventui Caritac. d.

Ex parte e vestra, nostro fuit Apo. referatum, quod quidam monachus vester, se ad nigros monachos transferens, & habitum eorum assumens, ad sacerdotii ordinem in ipso habitu est promotus. Unde quia dubitatis, utrum in assumpto taliter ordine, ministrare

a. Conc. Arelat. 2. c. 5. Burch. lib. 1. ca. 27. lvo p. 4. c. 138. & c. 4. tit. de elect. in 1. comp. & concord. conc. Nisenum cap. 4. distinet. 64. can. 7. & a. apud Grat. b. al. Hydronem. c. ca. 1. eod. tit. in 1. comp. d. al. Rari loci. e. ca. 2. eod. tit. in 3. comp.

debeat: Mandamus, quatenus (nisi canonicum aliud ob-
viet) ipsam monachum, officium sacerdotis liberè exe-
qui permittatis.

CAP. XI.

Si Græcus Episcopo Latino subiectus ordinatur sine Latini li-
centia à Græco, interdicitur sibi executio: Si verò de licentia, tunc
toleratur.

Idem C. Presbytero. a. cardinali, apostol. sed. legato.

Quod. b. translationem pontificis: [1 & infra.] Con-
sultationi tuæ taliter respondemus, quòd cum cleri-
cus Græcus, Episcopo Latino subiectus à Græco pontifice
ordinatur: nisi de mandato vel licentia sui Episcopi fiat,
interdicenda est ei ordinis executio sic suscepti, tanquam
ab alieno pontifice sine mandato vel licentia sui Episco-
pi ordinato. Si verò de mandato vel licentia sui præsu-
lis, à Græco pontifice, secundum morem Græcorum fuerit
ordinatus, licet culpandus sit Episcopus Latinus, qui cler-
icos suos à Græco facit antistite ordinari, quamdiu tam-
en talis mos ab ecclesia toleratur, impediri non debet
ab executione ordinum taliter susceptorum.

[1 Super eo, verò quòd nos consulerè voluisti, quòd multi Gra-
corum clerici consentientes, in diocesis Latinorum ab Episcopo Gra-
co non in quatuor temporibus, interdum omnes ordines simul, non-
nunquam partem recipiunt, qui postmodum prohibentur à Latinis
Episcopis celebrare.]

CAP. XII.

Ordinatus à Papa, sine licentia Papæ, ad superiores ordines, non
promovetur.

Idem Mutmensi Episcopo. c.

Cum. d. in distribuendis: & infra. Meminimus à
nobis fuisse simpliciter & postulatam, & clementer
indultum, ut quia præfatus A. ecclesie Romanæ Subdia-
conus erat, mandarem ipsi per Bononiensem Epi-
scopum promoveri.

CAP. XIII.

Duo sacri ordines non possunt conferri eidem uno die, vel duobus
continuato jejuniis.

Idem eidem & magistro f. H. Subdiacono
nostro.

Litteras vestras & recepimus super inordinata ordina-
tione Immolentis electi, quem Bonon. Episcopus præ-
cedenti Sabbatho, in Diaconum, & sequenti die domini-
co (continuato jejuniis) in Presbyterum ordinavit. In
quo, quantum uterque deliquit, evidenter intelligit, qui
prudenter attendit. Si enim utrumque ordinem eodem
die conferre illi non licuit, pari non licuit ratione unum
ordinem uno die, & alium. b. altero, (jejuniis continua-
to) conferri: cum propter continuationem jejunii. fi-
sione canonica sive manè diei dominicæ trahatur ad Sab-
bathum, sive vespera Sabbathi ad diem dominicam refe-
ratur, profectò manè cum vespera, seu vespera cum manè
ad eundem diem pertinere dicitur. h. nam si quantum
ad hunc necessitatis articulum pertinet, manè ad unum
diem, & vespera referatur ad alium, cur esset continuatio
jejunii necessaria, cum & Sabbatho ante coenam, & do-
minica ante prandium intelligantur esse jejuni.

Præfatum itaque Bonon. Episcopum (ut puniatur in
quo deliquit) à collatione ordinum, Diaconi scilicet &
Presbyterii, alterum, verò ab executione officii sacer-

a Idem C. titulo S. Laurentii Presbytero, &c. ut est in 3. com-
pil. & in e. 3. sup. de usu & aucto. pall. b. C. 3. eod. tit. in 3. compil.
c. & Magistro Vberro. ut est in 3. compil. d. C. 4. eod. tit. in 3.
compil. e. humiliter. f. Hyberto canon. Modicensi, al. H.
Theologo nostro, Modicæ canonico. g. C. 3. eod. tit. in 3. compil.
h. Alias ista & alium in alio. i. Vide Gloss. l. 1. in verbo, je-
paratis. De usu. acc. & Infit. de leg. 3. si in eadem. in glo.
k. Vide l. Titius & ibi Bar. de lib. & post. & in l. hac verba. De
verb. sig.

dotalis tandiu volumus manere suspensos, donec de illis
aliter disponamus.

CAP. XIV.

Ordinatus priorem tredecim annorum in Diaconum, suspendatur
à collatione ordinum: & ordinatus ab ipsius executione usque ad æ-
tatem legitimam.

Honorius III. Episcopo & Archidiacono.

Legon.

Vel non est compos a sui Episcopo Conventren, vel
nimis videretur à se scientiam repulisse, qui M. priorem
latorem præsentium adhuc, b. xiii. annorum contra sa-
crorum canonum instituta inordinatè in Diaconum di-
citur ordinasse, in ludibrium ordinis clericalis. [1 & f.]
Dignitati vestre mandamus, quatenus si rem invenimus
ita esse, prædictum Episcopum à collatione ordinum sus-
pendentes, ipsum ut eidem M. quem ab executione offi-
cii & Diaconi usque ad ætatem legitimam in injuriam
suspendimus ordinantis, provideat in ecclesiastico benefi-
cio competenti, per censuram ecclesiasticam compen-
satis.

[1 Quod utiq; si nobis plenè constaret, quantumvis sumus
promores ad veniam quam ad debitam ultionem, qualiter hoc esti-
garemus in ipso, quòd ex parte culpa notoria redderetur, & recita-
ta ejus ignominia efficeret alios in similibus cautiore. Nihil
autem hoc relinquere indidissimum.]

CAP. XV.

Episcopus conferens eidem una die plures sacros ordines, etiam
de mandato Metropolitani hoc fecerit, ab ordinandi potestate sus-
penditur.

Idem Leon. d. & Cal. ab.

Dilectus e filius f. G. Humilien, canonicus, nostro
dudum apostolatus referavit, quòd Humilienis ec-
clesia suo viduata pastore, canonici ipsam unanimiter
elegerunt: qui cum esset circa sacros ordines constitu-
tus, Archiepiscopus. g. Cassilens. metropolitani eorum
Episcopo Treken. mandavit, ut eum uno & eodem die
ad tres sacros ordines promoveret: quòd ille (non aucto
proprio, sed. h. ipsius Archiepiscopi mandato) perfecit.
Cum ergo nobis confiteretur supradictum Episcopum in
pluribus deliquisse, tum quia sic è mandato Archiepi-
scopi (ut ipse confessus extitit) ad hujusmodi ordinan-
nem inordinatè processit: tum quia si de mandato Archi-
episcopi constaret, cum illi hujusmodi dispensatio à ca-
none minimè sit permissa, ipsi obtemperare non de-
bet in hac parte: tum etiam quia recarum perjury factus
variavit, jurando prius, quòd Archiepiscopus id præceperat,
& postea quòd illud non mandaverat: in iudicio con-
sistendum: ipsum tandiu ab ordinandi suspendimus
potestate, donec nostram meruerit gratiam obtine-
re.

CAP. XVI.

Ordinatus ad sacros extra tempora statuta, ordinem recipit, &
post penitentiam cum eo dispensat Episcopus.

Gregorius IX. Archiepiscopo Baro-
nensi.

Consultationi tuæ taliter respond. quòd eos, qui ex-
tra tempora statuta sacros ordines receperunt, cha-
racterem non est dubium recepisse: quos pro transgressio-
ne hujusmodi (primò eis penitentia imposita competen-
ti) sustinere poteris in susceptis ordinibus ministrare.

CAP. XVII.

Ocultus criminisus, præter homicidam, post penitentiam

a Nota ex hoc textu, quòd per opera alicujus cognoscitur dispo-
sicio mentis ejusdem. b. vet. xii. c. al. Diaconus. d. al. Leo-
nens. & Salabrien. abb. al. Leon. & Salabrien. abb. Al. Leonens. &
Sal. abb. Al. de Leon. & Sabbarabbatis. e. C. 1. eod. tit. in 3.
compil. f. omnes manuscripta ferè habent. V. Imolens. al. 7.
milit. g. Calacens. h. C. Barbara: sed ips. Archid. ut ipse
confessus extitit mandato.

nam, in susceptu ministrat, & ad superiores ascendit: ante pau- tentiam monetur, ut etiam in susceptu non ministrat.

Idem.

Quæstio est de sacerdotibus, vel aliis clericis, qui per a reatum adulterii, perjurii, homicidii, vel falsi testimonii, bonam conscientiam recte perdididerunt: & infra. Respondemus, quod si proposita crimina ordine iudicario comprobata, vel aliis notoria non fuerint, non debent hi (præter b reos homicidii) post penitentiam e iam susceptis, vel suscipiendis ordinibus impediri: qui si non penituerint, monendi sunt, & sub interminatione divini iudicii obtestandi, ut in testimonium suæ damna- tionalis, in susceptis etiam ordinibus non ministrant.

DE SCRUTINIO IN ORDINE FACIENDO.

TITVLVS XII.

CAP. I.

Episcopus interrogatus in scrutinio Episcopos ordinandi, potest respondere illum dignum, si non novit illum indignum.

Ex parte e tua fuit propositum [1 & 7.] F. t. r. ref. quod cum aliquem in Diaconum vel Presbyterum promovemus, prior Diaconorum, qui nobis ad- sistat, dicat: Postulat sancta mater ecclesia hunc Diaconum vel Subdiaconum, ad onus presbyteratus vel diaconatus assumi: & nobis interrogantibus, si eum cognoverit esse dignum, idem respondet, quod quantum humana fragili- tas nosse sinit, & scit, & testificatur illum ad huiusmodi o- nus officii esse dignum. Vnde in tali responsione aliquem peccare non credimus, dummodo contra conscientiam nõ loquatur: quia non simpliciter illum adferit esse di- gnum, sed in quantum humana fragilitas nosse sinit: cum il- lum, quem indignum esse non novit, dignum debeat æsti- mare. Huiusmodi ergo responsione secure uti poterit, ni- si forte de indignitate tibi confiteri conserandis. Si au- tem illam indignum esse cognoviss, metropolitanus (pri- us quam ad huiusmodi scrutinium veniat), secreta studeas nunciare, vel intimare: quævis nos interroga- tionem huiusmodi non in consecratione Pontificis, sed in ordinatione Diaconi vel Presbyteri faciamus.

[1 Quæstio præterea per se. ap. edoceri, cum Episcopi ad con- sacrationem Episcoporum ab Archiepiscopo vel etiam ab alio evocen- tur, & ipse electum metropolitanus offerat consecrandum, dicentes, Reverende pater, postulat sancta mater ecclesia hunc electum in E- piscopum consecrari, & interrogans Archiepiscopo si sciat illum esse dignum, respondeat quod illum sciam & credunt pariter esse dignum, & te in responsione huiusmodi, ne offenderes homines, Divin existimes offendisse quandoq, præter, quandoq, contra con- scientiam respondens, cum electi conversatio minus tibi cog- nita aut penitus ignota, qualiter in huiusmodi interrogantibus sacra conscientia valeat respondere, ad quod.]

DE ORDINATIS AB EPISCOPO, QUI RENVNCIAVIT EPISCOPATV b

TITVLVS XIII.

CAP. I.

Episcopus qui renuntiavit loco tantum civitatis, conferre potest ordinem sicut prius. Si vero & dignitatem, cum ordinato per-

a al. præter. b Gloss. in verbo homicidii, in subien. de p. p. non firm. coll. io. c al. ut: post penitentiam in univ. tam. d al. in ordinibus. e r. De scrui. fac. in 3. compil. f Vi- del. Present. cum no. C. de his qui ad eccl. confug. g In omnib. manifest. de sunt hac 2. verba. h In nonnullis antiquis sta: re- sistantur Episcopatum: & in multis habetur hic rit. De reordinatis ab Episc. qui renuntiavit episcopatu, vel excommunicato.

eum ad minores, vel ignoviter ad sacros dispensat. Episcopus sume- cium inordinato vero, scienter ad sacros non dispensat.

Alexander III. Toletano Archiepiscopo.

Equilivit a à nobis tua fraternitas, utrum cle- rici, qui post renunciationem b factam à præ- decessore tuo ordines receperunt, in ipsis debeant remanere [1 & 7.] Respondemus igitur distinguendo, utrum renunciavit loco tantum, an loco simul & digni- tati. Nam in primo casu ordines (sicut antea) rogatus ab Episcopo aliquo, poterit de ratione conferre. In secun- do vero casu, distinguendum putamus, utrum sacros e contulerit, an minores. Si enim à tali ordinem usque ad Subdiac. aliquis acceperit, quia & huiusmodi or- dines à non Episcopis quandoque conferuntur, & in illis deservire poterit, & ad majores (si idoneus fuerit) pro- moveri. Sane si ab eodem sacros ordines scienter quis receperit, quia indignum se fecit, executionem officii non habebit, ubi autem non scienter d, poterit (nisi crassa & supina fuerit ignorantia) discretus pontifex dispensare.

[1 Aut ad majore: de iure canonum promovet. Nos igitur quia nobis non plenarie de veritate constat, non possumus super hoc bre viter respondere.]

CAP. II.

Brevet.

Gregorius IX.

Cum clericis, qui ab excommunicato Episcopo igno- ranter ordines receperunt, per suos poterit Episcopos dispensari.

DE ÆTATE, ET e QUALITATE, ET OR- DINE PRÆFICIENDORVM.

TITVLVS XIV.

CAP. I.

Non sumatur.

Ex concilio Pictavensi. c. decretum.

Vt Abbates, f Decani & præpositi, qui Presby- tery non sunt, Presbyteri fiant, qui Archidiaconatus tenent, Diaconi: qui vero Archipresbyteratus, Presbyteri fiant, aut amittant honorem. Quod si ali- qua iusta causa prohibente Presbyteri aut Diaconi esse non poterint, pralationes amittant.

CAP. II.

Ecclesia dispensatioe minori concessa, non per laicos, sed per cle- ricos regi debet, donec ille perveniat ad ætatem.

Alexander III. Cantuariensi Archiepiscopo.

Ex g ratione: [1 & 7.] Accepimus autem quod h Conventren. Episcopus, pueris, qui sunt intra decen- nium constituti, in archidiaconatu R. Archidiaconatus. Cistren. ecclesias plures concessit, quæ non per cler- icos, sed per laicos disponuntur. Vnde quoniam non debet hoc aliquatenus tolerari: mandamus, quatenus prædictum Episcopum super his corripas, & clericis ido- neis administrationes, & custodiam præscriptarum ec- clesiarum, donec prædicti pueri ad congruam veniant ætatem (laicis amotis) committas. Eidem Episcopo pro- hibens, ne de cætero ecclesias, nisi personis, quæ ætatem & scientiam habeant, regendas concedat. Quod si fecerit, ei debitam penam infligens, institutionem & concessionem ipsius, omnino k viribus carere decernas.

a Post conc. Lateran. sub Alex. III. part. 26. c. 18. &c. un. eod. tit. in comp. b al. resignationem in uno. c In C. Bart. sacros ordines &c. d Vid. Lindebiti. C. de cond. indebiti. l. sed & si quis, & fin. ff. si quis caution. e Al. qualitate ordinandorum & or- dine, & c. f Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. g Ca. 2. eod. tit. in 1. compil. & post conc. Lateran. sub Alex. III. part. 25. c. 1. h Ebo- racensi. i Cestrensi. k In quibusdam impressis legitur, om- nibus: sed in manuscr. omnino.

Ddd

96 de illis pendatur ad a. en, vel iterum tra su- am di- & 7] cionis antul- de offi- ciam. bene- impel- sum de offi- revet- Valium etiam et f. nostro sis ec- imiter in- tuitu- eorum in de- in aucta effecti- um in chiepi- inatio- Archi- o ca- de- on de- fapit- cepe- io con- didimus obtine- reit, & qui ex- t, chi- gressio mperen- arc. panim ar distri- al. Lan- onem & rit. in a- osal. T. d. ut ip- nam

[I tibi commissis dignitatu, & consideratione legationis, ad universas ecclesias tuae legationis actum sollicitudinis tuae extendere debes: & qua enormiter seu contra iustitiam facta fuerint, pastoralis cura corrigere & emendare, quatenus de commissis oribus coram patrefamilias plenam reddere rationem, & tibi pro labore & sollicitudine tua merces copiosa sumuletur in caelo.

CAP. III.

Regimen ecclesiae minori xiv. anni committi non debet. Idem Cantuarien. Archiepiscopo, & eius successoribus.

Indecorum est, ut hi debeant ecclesias regere, qui non noverunt gubernare se ipsos: cum ad ecclesiarum regimen tales personae sint admittenda, quae discretionem praemineant, & morum fulgeant honestate. Nolentes itaque sustinere, ut parvulis ecclesiarum regimen committatur: mandamus, quatenus nemini intra annum xiv. constituto personatum cuiuslibet ecclesiae concedere praesumatis: Scituri pro certo, quod si contraire praesumpseritis, quod inde feceritis, irritabimus, & inobedientiam vestram graviter puniemus.

CAP. IV.

Ad regimen ecclesiarum non debet institui indignus scientia, moribus, vel aetate: & qui habet duas ecclesias, alteram dimittere cogitur, nisi causam subleget.

Idem.

Amte e decet: [1 & 7.] Arctius inhibemus, ne personas, qui in ecclesiis tui episcopi ad curam animarum fuerunt ordinanda, in ipsis instituas, nec aliqua occasione vel etiam literarum nostrarum obtentu institui patiaris, qua scientia, moribus, & aetate, concilli non congruant institutis. Sed etiam habentes plures ecclesias, quae ex uno non pendeant, tibi liceat app. postposita cogere ad unam ipsarum, quam maluerint, dimittendam, nisi ita fuerint tenues in substantia, quod proprios facerdes non possint convenienter alere. d

[I In ordinandis ecclesiarum tuae diocesis curam habere, ne ullus in eis contra decreta quae in Lateran. conc. adimus, vel etiam contra antiquas sacrorum canonum sanctiones clericus ordinetur, sed tales in ipsis sagas ponere, quae commissis sibi gravis curam commode gerere possint, & exemplo boni operi ad virtutes alios invitent. Inde est quod praesentibus litteris.

CAP. V.

Is qui nondum est in sacris, si alius est idoneus, ad regimen parochialis ecclesiae dispensative potest assumi.

Idem. e

Parateia f licet ad g regimen parochialis ecclesiae non debeat aliquis, nisi subdiaconus sit ad minus, admitti. Dispensative tamen in minoribus ordinibus constituti consueverunt b assumi. Dum tamen tales sint quod infra breve tempus possunt in Presbyteros ordinari.

CAP. VI.

Propter necessitatem & utilitatem ecclesiae, compelluntur clerici ipsius recipere ordines, siu beneficii non adnexo.

Idem. i

Quarum a nobis, quid agendum sit de clericis tuae jurisdictioni commissis, qui cum beneficiis ecclesiasticis k multis abundant, te communiti nolunt ad majores l ordines promoveri, se tale m quid secreto

a Cap. 4. eod. tit. in 1. compil. & post conc. Lateranen. par. 25. c. 1. b Vi. omnes. C. de his qui ven. at. impo. & in l. si. C. de iurisd. om. jud. c. Cap. 3. eod. tit. in 1. compil. d In antiquis legitur, habere. e Exoniensi Episcopo. f Cap. 6. eod. tit. in 1. compilat. g al. presbyteratum h al. admitti. i Brigien. Episcopo. al. Bragan. k multum, in omnibus manus. l Al. sacros. m Ut verbi gratia homagium vel simoniam in ordin.

commissis dicentes, quod eos salva conscientia ordinari non sinit. Cum igitur super hoc casu videatur sacri canones discordare (cum quidam dicant eos minime compellendos, alii vero contrarium a adseverent) omnium contrarietatis vinculum praesenti pagina enodamus.

Statuentes, ut si praedicti clerici perceptione majorum ordinum propter occulta sua peccata se indignos esse faterentur, inferiores in ecclesia, quorum sit vita probabilis, praefertantur eisdem. Et nisi forte illi, qui ordinari pro iam dicta causa reculant, in aliis ecclesiis servitibus valde utiles fuerint, auferantur eis beneficia, & aliis canonice conferantur. Quod si pro sola voluntate renuerint ordinari, & suaferit utilitas ecclesiae aut necessitas, ipsos (dummodo idonei sint) ad majores ordines recipiendos, per amissionem locorum, & beneficiorum subtractionem adpellatione cessante compellas.

CAP. VII.

Eventus mortalitatis infirmi non impedit promoveri eum medicum peritum sollicitus, & traditione animae observantem.

Clemens III. R. canonice. b

Ad aures e nostras significante pervenit, quod cum d in arte physica & iudicis pluribus iuxta ipsius artis traditionem exhibuisti cum diligentia medicinam, licet pluries in contrarium successerit: & quibus putabas adhibere medelam, medicinis perceptis, mortis periculum incurerunt: verum quia ad sacros ordines desideras promoveri, super eo nos consulere voluisti. Tibi breviter respon. quod si super praemissis, conscientia tua te remoueat, ad majores ordines de nostro consilio non ascendas.

CAP. VIII.

Qui stetit per annum in suspensione, privatur beneficiis, quod prius habebat, & quod interim acquisiverit.

Celestinus III.

Cum bona e memoriae Clemens Papa pra. n. i. Bucaren. & quosdam alios Baran. clericos vocavisset, ut ad praesentiam ipsius accederent, H. archi. suo, quem graviter laeserat, reponitur: quia venire iuxta mandatum Apostolicum contempserunt, in eos fecit sententiam suspensionis promulgari: in quadriennio f permanentes, quidam ex ipsis suspensi aliud beneficium ecclesiasticum sunt adepti. Et quia utrum beneficia sic recepta possint rationabiliter retinere, nos consulere voluisti.

Respondemus, quod non licet eis illa, quae haberent beneficia, vel quae postmodum sunt adepti, aliquatenus retinere. Unde Baranen. Archiepiscopo dedimus in mandatis, ut eos pro tanta pertinacia, & contemptu Apostolice g. beneficiis quae habent, non differas spoliate.

CAP. IX.

Subdiaconus in Episcopum eligi potest.

Innocentius III. Mutinensi Episcopo.

Multis multoties an Subdiaconus in Episcopum eligi valeat haesitatur. Si quidem Vibanus Papa primus h decrevit, ut nullus in Episcopum, nisi in sacris ordinibus religiosè vivens inventus fuerit, eligatur, sacros (inquit) ordines diaconatum dicimus, & Presbyteratum: hos siquidem solos primitiva ecclesia legitur

a Al. asseverant. b al. Cantuari. R. Canonice Communi. c Cap. 2. eod. tit. in 2. compil. d In antiquis exemplar. quod in arte p. ex. pluribus iuxta ipsi. artu. traditione. e Cap. 3. eod. tit. in 2. compil. f factum narrat, quae idem si per annum Joan. Andr. g Vide l. 1. Si qui iudic. non obi. & l. 1. ff. de postu. 30. distinet. i ff. qui extra. h Exat. dist. 60. ca. nullus in Episc. vnde Pann. lib. 4. tit. de elect. sum. pontif. c. 3.

habuisti.

habuisse. Subdiaconis vero (quia etiam ipsi ministrant altariibus) opportunitate exigente concedimus in Episcopos electi, si tamen a præclaræ scientiæ, ac religionis existant, quod ipsum non sine Romani pontificis, vel Metropolitanæ licentiæ fieri permittimus. In quibus verbis innuitur, quod Verbanus ad statum primitivæ ecclesiæ se referens (in quo subdiaconatus ordo facer minime dicebatur) instituit, ut de Subdiacono (nisi utilitatis causa, & tunc etiam de permissione Metropolitanæ, vel Romani Pontificis) non possit electio celebrari. Verum cum hodie subdiaconatus inter sacros ordines computetur, sicut Verbanus Papa II. sub his verbis b. expressit. Erubescant impio, & intelligant iudicio Spiritus Sancti eos, qui in sacris ordinibus presbyteratu, diaconatu, subdiaconatu sunt positæ, si caste non vixerint, excludendos ab omni eorumdem graduum dignitate. Et iterum. e. Nemo ad sacrum ordinem permittatur accedere, nisi aut virgo, aut probatæ castitatis existat, & qui usque ad subdiaconatum unicam, & virginem habuit uxorem. Et ad similitudinem Diaconi & Presbyteri Subdiaconus debet continentiam observare: sicut & in sexta synodo d. constitutum est, ut e si quis eorum, qui ad clericum accedunt, nuptiali iure mulierem voluerit copulari, hoc ante subdiaconatum ordinem faciat. Et beatus f. Gregorius statuisse legitur, ut nullam facere subdiacono, præficiant Episcopi, nisi qui se caste victurum promiserit g. Nos volentes super hoc articulo disceptationis materiam amputare, statuimus, ut Subdiaconus in Episcopum valeat libere eligi, sicut Diaconus vel Sacerdos.

CAP. X.

*Irregulari, & in minoribus potest dispensari in Abbate in-
firmo.*

Idem in S. Crucis Presbytero Cardinali.

Tam in Domino diligentiam commendamus, quam super monasterio sancti Quirici reformando digno-feris adhibere. Mandamus, quatenus si non potes eidein monasterio de personarum melius providere, in monachum illum, quem literis tuis de honestate ac industria commendasti, per quem status eiusdem loci creditur b. reformandus (nullum profus habens respectum ad petitionem illicitam, quam quidam laici faciebant, sed ex tax duntaxat provisionis officio) instituas in Abbatem: ita videlicet, quod ad sacros ordines non ascendat, cum instante necessitate articulo possit in Abbatem assumi, etiam in minoribus ordinibus constitutus, & laici memorati non sint consanguinitate, vel affinitate conjuncti monacho memorato, ut ex ipsorum petitione debeat contra eum aliqua sinistra suspicio suboriri.

CAP. XI.

Abbas, si est Presbyter, & est beatus, potest ordinem clericalem.

Idem Rothomagen. Archiepiscopo.

Cum contingat interdum, quod laici ad monasteria convolantes, à suis Abbatibus tonsuram requirunt, an clericatus ordo in tonsura hujusmodi conferatur. Super hoc tibi t. respon. quod cum in 7. synodo sic statutum k. ut lectores per manus impositionem licentiæ sit unicuique Abbati in proprio monasterio solummodo faciendi, dummodo ipsi ab Episcopo (secun-

a Spalat. b Refertur etiam in Pam. 13. tit. de cont. cler. cap. 12. c 32. dist. cap. nem. & Pannor. ibid. ca. 102. d 32. dist. si qui eorum, e Cap. 6. & Pann. ibid. f 11. epist. 42. ad Primam Subdiaconum dicitur. g Vide 32. dist. ante tricensimam. & Hincandam, cum not. per Hart. & Strum placuisse. de origine juru. h al. informandus. i c. 1. eo. ut. in 4. comp. k dist. 67. quoniam.

dum morem præficiendorum Abbatum) manus impositione facta noletur, & confert eum existere sacerdotem: per primam tonsuram, juxta formam ecclesiæ datam, à talibus clericalis ordo confertur.

CAP. XII.

Si canonicus regularis factus monachus, juxta de causa ad canonicam reversus, ubi postea præficiatur, licite tenere poterit prælaturam.

Idem.

Intelleximus a quod cum in monasterio tuo fueris laudabiliter conversatus, ad monasterium sancti Innocentii talis ordinis accessisti: ubi cum aliquandiu in ipso ordine permansisses, demum ad cor reversus, de Metropolitanæ & aliorum consilio ad primam domum redire curasti: in qua tandem sub regularis observantiæ disciplina taliter Deo & hominibus placuisti, quod per tuorum exigentiam meritorum fratres tui præfecerunt te unanimiter in Abbatem. Ne igitur occasione moræ, quam in præscripto monasterio contraxisti (quasi conscientia tua te remordeat) in susceptæ administrationis cura repetas, attendens quod cautum est in canone, b ne quis canonicus regularis, nisi forte publice lapsus sit (quod abfit) efficiatur monachus: & si factus fuerit, ad canonicatus ordinem revertatur, ultimis in choro manendo, cucullam ad memoriam delaturus.

Discretionem vestram e mandamus, quatenus circa curam tibi commissam sollicitudinem exercere studeas indefessam, & taliter sequentiâ bona continuare prioribus, quod dignum à Deo pollis meritum expectare.

CAP. XIII.

*Ordinatus ad sacros sine titulo, ab ordinatore juxta petit benefici-
cium.*

Idem.

Accepimus d. te nostris auribus intimante, quod quidam clerici, qui ad sacros ordines sine titulo sunt promoti, te ad ecclesiam Bracaren. super beneficiis obtinendis infestant: [1 & infra.] Licet igitur in ordinationibus clericorum illam tu ac prædecessores tui diligentiam debueritis adhibere, ut minus idonei non ordinarentur à vobis, ac id eo post promotionem eorum exceptionem non poteris prætereundere contra illos, nisi forte postquam promoti fuerint, reddiderint se indignos: ex superabundanti tamen quando scribere pro talibus nos oportet, facimus in literis nostris apponi, ut si ordinatus, pro quo scribimus, idoneus habeatur, & ecclesiastico beneficio non indignus, ei ab ordinatore vel successore ipsius competens beneficium tribuatur: cum & si tecum de jure agere vellemus, te possemus merito ad provisionem eorum compellere, quos à te vel prædecessoribus tuis ordinatos fuisse constaret, eo præsertim quod ad obtinendum ecclesiasticum beneficium eos debes idoneos reputare, quos ad ordines suscepisti. Unde graviter sustinere non debes, sed nobis potius devote inclinare teneris, si filios examinari per alios facimus, quos sine examinatione non credimus ordinatos, antequam ad provisionem eorum te compellere velimus. Mandamus igitur, quatenus eis, pro quibus te contigerit recipere nostra mandata in forma communi, in majori ecclesia, vel aliis diocesis Bracaren. providere non tardes. e Exceptiones autem, si quas contra tales proposueris, præcipimus audientias.

[1 Quibus etiam de cunctis redditibus ecclesiæ tue tunc com-

a Cap. 2. eod. tit. de qualitate ord. in 4. compil. b 19. q. 3. mandamus. c In Cod. Barb. tit. de discre. tue taliter respondemus, quocirca, &c. d Cap. 3. eod. tit. de quali. ord. in 4. compilatione. e Vide l. si cui furdus. ff. de fun. instrum. & l. illi cum illo. ff. de us. sup. lega.

mode ministrare non possit, presertim cum mandemus esse in ecclesia providere, qui nec merito, nec scientia, aut etiam in parochialibus ecclesiastica beneficia promerentur, ne dum in ecclesia Bracarenfis, quorum vita & scientia nobis est penitus ignorata: de quibus si certitudinem haberemus, nec in maioribus ecclesiis eius, nec in minoribus precipere provideri, & licet idoneus in tuo capello & in alii parochialibus ecclesiis extra civitatem velis, juxta mandatum Apostolicum providere, cum omnibus in majori providere non possis: ipsi tamen provisionem in ecclesiis istem recipere inde dignantur. Iudices quoque, & monitores seu executores ad quas literas nostras deportant, exceptiones suas legitimas, quas in eorum proponi presentia, non admittunt, unde postulabas a nobis, ut tibi provideremus benignius in hac parte.

CAP. XIV.

Manus idoneus in sacerdotem promovendi vel ad regimen animarum affusus non debet.

Idem in concilio generali. a

Quoniam sit ars & artium regimen animarum, districtè precipimus, ut Episcopi promovendos [in] sacerdotes diligenter instruant & informet, vel per se ipsos, vel per alios idoneos viros super divinis officiis ecclesiasticisque sacramentis qualiter ea ritè valeant celebrare. Quoniam si de cetero rudes & ignaros ordinare presumpserint, (quod quidem facile poterit deprehendi) & ordinatores & ordinatos ultionij gravi decernimus subiacere. Sanctius & enipè est (in ordinatione maximè d. sacerdotum) paucos bonos, quam multos malos habere ministros: quia si cæcus cacum ducit, ambo in foveam dilabuntur.

CAP. XV.

Defectus scientie deicit jam promotum.

Honorius tertius, capitulo Bremen. f

Quamvis multa proposita fuerint contra Episcopum Calinensem, quia tamen confessus est coram nobis, se nunquam de Grammatica didicisse, nec etiam legisse. Donatum, & per evidentiam facti usque adeo de illiterata & insufficientia sua constat, quod contra Deum esset & canonicas sanctiones, tantum in Episcopo tolerare defectum, ipsum a pontificali officij executione, & ab administratione g. Calinen. ecclesie penitus duximus amovendum.

DE SACRA UNCTIONE

TITVLVS XV.

CAP. I.

Ecclesia Grecorum in ordinationibus & consecrationibus servare debet rationes, quas servat ecclesia Romana. Episcopus autem enim consecratur, ungitur chrismate in capite & manibus: quod si fuerit pretermissum, per tres Episcopos est supplendum: Innocentius tertius. b

Quoniam venisset ad Apostolicam sedem & [Bracaren] Episcopus, qui in consecratione sua sanctam non acceperat unctionem, quoniam apud vos non consueverunt pontifices cum consecratur ungi, nos quod illi defuerat, mandavimus in ipso suppleri, facientes caput ejus & manus per Alban. Episcopum, (adstentibus ei duobus Episcopis, secundum morem ecclesiasticum) sacro chrismate deliniri: [Et infra.] Scirete volumus duas esse species unctionis: ex-

teriore, quæ materialis est, & visibilis: & anteriore quæ spiritualis est & invisibilis. Exteriore visibiliter ungitur corpus, anteriore invisibiliter ungitur cor. De prima Iacobus Apostolus ait: Infirmus quis in vobis inducat Presbyteros ecclesie, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei salvabit infirmum. De secunda Iohannes Apostolus ait: Vos unctionem, quam accepistis ab eo, maneat in vobis: & non necesse habetis, ut aliquis doceat vos, sed sicut unctio vos docet, de a omnibus. Unctio visibilis & exterior, signum est interioris & invisibilis unctionis. Unctio vero invisibilis, & interior, non solum est signum, sed etiam sacramentum: quia si dignè sumitur, vel agit, vel auget abique dubio quod designat. Ad exhibendum autem anteriorem & visibilem unctionem, benedicitur oleum, quod dicitur catechumenorum vel infirmorum: & conficitur chrisma, quod ex oleo fit & balsamo, mystica ratione. Per oleum enim nitor conscientie designatur: iuxta quod legitur: Prudentes & virgines acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Per balsamum, odor bona fame exprimitur: propter quod dicitur: Sicut balsamum aromatizans, odorem dedit. Hoc ergo chrismate ungi debet Episcopus non tam in corpore, quam in corde: ut & interiori nitoris conscientie, quantum ad Deum, & exteriori habent odorem bona fame, quoad proximum. De nitoris conscientie dicit Apostolus d: Gloria nostra hæc est, testimonium conscientie nostræ: nam omnis e gloria filij regis ab intus. De odore fame idem Apostolus ait: f. Christi bonus odor sumus in omni loco, & alius sumus odor vite in vitam, alius odor mortis in mortem. Debet enim Episcopus bonum habere testimonium, & ab his, qui sunt intus, & ab his, qui sunt foris, ut cortina cortinam trahat: & qui audit, dicat, veni. Hoc unguentum caput & manus Episcopi consecratur. Per caput enim mens intelligitur, juxta illud: g. Unge caput tuum, & faciem tuam lava. Per manus opera h intelliguntur, juxta illud: i: Manus mea distillaverunt myrrinam. Manus igitur & unguuntur oleo pietatis, ut Episcopus operetur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. Caput autem ungitur balsamo charitatis, ut Episcopus diligat Deum ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente sua, & proximum suum sicut seipsum. Caput ungitur propter auctoritatem & dignitatem, & manus propter ministerium & officium. Caput enim ungitur, ut ostendatur illius representate personam, de quo dicitur per Prophetam: sicut unguentum in capite ejus, quod descendit in barbam. Caput enim viri Christus, caput Christi, Deus: qui de se dicit: Spiritus Domini super me, eo quod unxit me, & evangelizare pauperibus misit me. Manus Episcopi unguuntur, ut ostendatur accipere potestatem benedicens & consecrands. Unde cum eas consecrator ungit, consecrare, inquit, & sanctificare digneris Domine manus istas, per istam unctionem & per benedictionem nostram: ut quæcunque consecraverint, consecrentur: & quæcunque benedixerint, benedicantur in nomine Domini.

[1 Hoc enim catholica ecclesia tenet, non solum ex proprio divino, verum etiam Apostolorum exemplo. In Exodo quippe legitur precepisse Moysi Dominus, ut Aaron & filios eius ungeret quatenus sacerdotis fungerentur: & Anacletus Papa, origine Græcus, qui a B. Petro fuit in Presbyterum ordinatus, & postea in apostolatus officio Clemens

a Conc. Lat. ca. 27. b Cap. 4. eo. tit. in 4. compil. c Satis, al. sanus. d al. sacerdoti Math. 23. e vel cadunt, vet. f al. Bracaren. g Al. Calanensem al. Talmen. h Patriarcha Constantinopolitano. i Ca. un. eo. tit. in 3. comp. k Bracaren. l are. & rectius quam Bracaren. agit n. hic de quodam Episcopo Græco: Bracaren. episcopus in Hispania est al. Bracaren. m. Bracaren. al. Bracaren. f.

a In multis impressis adduntur hæc duo verba, ita factus sit male: nec sunt in manuscrip. b Math. 23. c Eccl. 24. d 2. Cor. 1. e Psalm. 24. f 2. ad Tim. 1. g Math. 6. h designantur. i Cant. 5. k al. ungitur al. unguuntur. l 2. Cor. 11. m Luc. 4. n al. ad evangelizandum. f. successit.

suasit, tradidit in ordinatione sua, ut dicitur esse Episcopos, mo- re Apostolorum & Moysi, quia omnia sanctificatio in Spiritu Sancto consistit, cuius inuisibilis virtus sancto chrismati est permixta. Unde.]

Tractat de unctione Regum, & de differentiis in unctione inter Reges & Pontifices. Panor.

Vnde in veteri Testamento non solum ungebatur sacerdos, sed etiam Rex & Propheta: sicut in libr. Reg. a Dominus praecepit Heliz. Vade & revertere in domum tuam per desertum in Damascum: cumque perveneris illic, unges Hazabel in Regem super Syriam: & Iehu filium Namli unges in Regem super Israel. Heliz autem filium Saphat, qui est de Abel meula, unges Prophetam pro te. Sed ubi Iesus b Nazareus (quem unxit Deus Spiritu Sancto, sicut habetur in Actib. c Apost.) unctus est oleo d pietatis praefortibus suis: qui secundum Apostolum est caput ecclesiae, quae est corpus ipsius: Principis unctio a capite ad brachium est translata, ut Princeps ex tunc non ungetur in capite, sed in brachio, sive humero, vel in armo, in quibus Principatus congrue designatur: iuxta illud, quod legitur e: Factus est Principatus super humerum eius, &c. Ad quod etiam significandum, Samuel fecit poni armum ante Saul f, cui dederat locum in capite ante eos, qui fuerant invitati. In capite vero Pontificis sacramentalis est delibutio g conservata, quia personam capitis in Pontificali officio representat. Refert autem inter Pontificis, & Principis unctioem: quia caput Pontificis chrismate consecratur, brachium vero Principis oleo delinitur: ut ostendatur quanta sit differentia inter auctoritatem Pontificis, & Principis potestatem.

Tractat de Christianorum omnium unctione.

Quia vero Christus fecit nos in sanguine suo Deo nostro regnum & sacerdotes (propter quod b Apostolus i ait: Vos estis genus electum, regale sacerdotium) idcirco in novo Testamento non solum Reges & sacerdotes ungentur, sed etiam omnes Christiani, bis ante baptismum, scilicet oleo benedictio: primum in pectore, deinde inter scapulas: & bis post baptismum, scilicet chrismate sancto: primum in vertice, demum in fronte. In pectore namque baptizandus inungitur, ut per h Sancti Spiritus donum abiciat errorem & ignorantiam, & suscipiat fidem rectam, quia i iustus ex fide vivit. Inter scapulas, ut per Spiritu Sancti gratiam excutiat negligentiam & torporem, & bonam operationem exerceat: quia fides sine operibus mortua est: ut per fidei sacramentum sit munditia cogitationum in pectore, & per operis exercitium sit fortitudo laborum. In scapulis, quatenus fides per dilectionem, secundum Apostolum n operetur. In vertice vero baptizatus inungitur, ut sit paratus omni petenti de fide reddere rationem: quia per caput intelligitur mens, iuxta quod legitur o: Oculi sapientis in capite eius, cuius superior pars est ratio, & inferior est sensualitas. Vnde bene per verticem, quae est superior pars capitis, intelligitur ratio, quae est superior pars mentis. In fronte ungitur baptizatus, ut libere confiteatur, quod credit: quia corde p creditur ad iustitiam, ore vero fit confessio ad salutem: memor eius quod Dominus ait g: Qui me confessus fuerit coram hominibus, &c. Ante baptismum ergo ungitur oleo benedictio: & post baptismum chrismate sancto, quia chrismata soli competit Christiano. Christus r enim a chrismate dicitur, vel potius a Christo dicitur chrisma: non secundum nominis formam, sed secundum fidei ra-

tionem. A Christo vero Christiani dicuntur, tanquam uncti deriverent ab uncto: ut omnes concurrant in odorem illius unguenti, cuius nomen oleum est effusum.

Tractat de unctione chrismatis post baptismum, quae dicitur confirmatio.

Per frontis chrismationem, manus impositio designatur: quae alio nomine dicitur confirmatio: quia per eam Spiritus Sanctus ad augmentum datur & robur. Vnde cum ceteras unctiones simplex sacerdos, vel Presbyter valeat exhibere, hanc non nisi summus sacerdos a, id est, Episcopus debet conferre: quia de solis Apostolis legitur (quorum vicarii sunt Episcopi) quod per manus impositionem Spiritum Sanctum dabant: quemadmodum actuum Apostolorum lectio manifestat. Cum audissent, inquit b, Apostoli qui erant Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Ioannem: qui cum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum Sanctum: nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Iesu, tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum Sanctum: cuius adventus per unctionis ministerium designatur: quia columba c in qua Spiritus Sanctus super Christum in baptismo descendit, ad vesperam in cataclysmo d revertens, ramum retulit virentis olivae, cuius utique sacramentum David e Propheta praenoscens, ex hilarandam faciem in oleo praedicavit.

Tractat de consecratione altaris. Abbas.

Ungetur praeterea, secundum ecclesiasticum morem, cum consecratur altare, cum dedicatur templum, cum benedicitur calix, non solum ex mandato legis divinae, verum etiam exemplo beati Sylvestri, qui cum consecravit altare, illud chrismate perungebat: praecipit enim f Dominus Moysi, ut faceret oleum unctionis, de quo ungeret testimonii tabernaculum, & arcam testamenti, mensamque cum vasibus. Verum unctionis sacramentum g aliud quidem efficit, & figurat, tam in novo, quam in veteri Testamento, unde non iudaizat ecclesia, cum unctionis celebrat sacramentum, sicut antiqui mentiantur, qui neque scripturas, neque Dei novae virtutem. Monemus igitur ut illum in ordinandis Presbyteris, & consecrandis Episcopis morem servet, & facias observari, quem Apostolica sedes observat: [r & infra.] b Licet Romanus Pontifex non utatur baculo pastorali: tum propter historiam, tum propter mysticam rationem: tu tamen ad similitudinem aliorum Pontificum poteris eo uti.

[r Quo disponente Domino cinctorum fidelium mater est & magistra. Mittimus tibi per cardinalem praedictum Pontificalia ornamenta, caligas & Sandalia, amictum & Albam, cingulum & fuscillatorum, oratorium & manipulum, tunicam & Dalmaticam, chirothecas & annulum, planetam & mitram. Pallium vero per dilect. f. lo. capellanum n. antea miseramus, &c.]

DE SACRAMENTIS i non iterandis.

TITVLVS XVI.

CAP. I.

In ordinato in Subdiaconum sine manuum impositione, & confirmato non chrismatis, sed oleo unctione, non fiet iteratio, sed supplebitur praetermissum.

a Episc. enim ordinarius est minister huius sacramenti. concil. Trid. sess. 7. de cons. c. 3. b Act. 8. c Matth. 3. Marc. 1. Luc. 3. d Gen. 2. e Psal. 108. f Exod. 30. g In C. Bar. aliud quidem efficit, & aliud figurat, &c. h Et licet. i In quibusdam Cod. ita: de sacramentis iterandis vel non. Vnus ita: De sacramentu iterandis vel non iterandis.

104
riorem
iter in-
r. De
vobis
ungen-
alibit
os un-
& non
tio vos
ignum
vivi-
an-
dubio
& vili-
& vili-
cate-
rima,
oleum
ignitur:
cum
nitar:
ans, o-
copus
nito-
nabet
e con-
telli-
fili-
it. f-
o-
ebet
o his,
corri-
entio
enim,
s, &
atur,
ham,
opus
ome-
tatis,
i ani-
i fei-
igni-
caput
nam,
i ca-
put l
it m
vao-
mum-
di &
onfe-
us i-
ram:
que-
omi-

ratio-
Eand
y fo-
A.
Prof-
ment

io. sed
2. d.
ib. 6.
nnae.
q. 113.

Innocentius III. a

Pastoralis b (& infra.) Præterea nos consulere voluisti, an permitti debeat ministrare, qui sine impositione manuum fuerit ad ordinem Subdiaconatus assumptus. Et si confirmationis sacramentum in eo debeat iterari, qui per errorem fuit non christinate, sed oleo delinitus. Ad quod breviter duximus respondendum, quod in talibus non est aliquid iterandum, sed cautè suppleendum, quod incautè fuerat prætermisum.

CAP. II.

Prohibet sepultos à schismaticis exhumari, vestimenta cum quibus celebrarunt, iterum benedicere: & altaria, in quibus celebrarunt, iterum consecrari.

Honorius III. Archiepisc. London. c & eius suffragan.

A nobis humiliter quaesivisti, quid fieri debeat de mortuorum corporibus, qui tempore schismatici & reprobi Vvaldemarii à schismaticis sunt à sepultis: & de indumentis sacerdotibus, cum quibus, nec non de altaribus, in quibus degradati Presbyteri celebrarunt. Nos autem inquisitioni vestra breviter respond. quod non credimus ob hoc duntaxat sepultos huiusmodi exhumandos, aut debere indumenta talia iterum benedicere, vel reconsecrari altaria supradicta.

CAP. III.

Si in ordinatione Presbyteri, vel Diaconi manus impositio fuerit prætermissa, status temporibus suppletur.

Greg. IX. Archiepisc. London. c

Presbyter & Diaconus cum ordinantur, manus impositionem tactu corporali (ritu ab Apostolis introducto) recipiunt: quod si omissum fuerit, non est aliquatenus iterandum, sed statuto tempore ad huiusmodi ordines conferendos cautè suppleendum, quod per errorem exitit prætermisum f. Suspendio g autem manuum debet fieri, cum oratio super caput effunditur ordinandi.

DE FILIIS PRESBYTERORVM

ordinandis, vel non. b

TITVLVS XVII.

CAP. I.

Illegitimus non ordinatur, nisi ut religiosus fiat: nec tunc præficiatur ad eam, ad prælaturam non habilitatur.

Ex concilio Pictaviensi.

Vt filii Presbyterorum, & ceteri ex fornicatione nati, ad sacros & ordines non promoveantur. Nisi aut monachi fiant, vel in congregatione canonica regulariter viventes l: prælationes verò nullatenus habeant. Sed neque servi: nisi à Dominis suis libertati donentur.

CAP. II.

Illegitimus filius sacerdotis, qui hoc tacito per rescriptum Apostolicum paternam ecclesiam impetravit, removetur ab illa.

Alexander III. Linc. electo.

Ad præsentiam nostram accedens R. Presbyter, tacito, quod esset filius sacerdotis, impetravit à nobis ut in ecclesia, in qua pater ejus ministravit, existeret capellanus. Ideoque mandamus, quatenus, si tibi confi-

a Helienf. Episcopo. b Require ex c. pastoralis. inf. de off. & pot. iud. del. cap. 1. eod. tit. in 3. compil. c Archiepisc. Lugdunen. &c. d In Cod. Bar. adduntur hæc 2. verba, utrum debeant exhumari. e al. Lugdon. f Vide leg. qui testamento. ff. de excu. tuto. g al. impositio. al. interpositio. h In uno manuscr. de filio Presbyt. non ordinandis, nec in paternis ecclesiis tolerandis. In alio ita: De filio Presbyterorum & alio illegitime nati ordinandis, vel non. i Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. k gradus. l servant.

terit, quod memoratus R. sit in sacerdotio genitus, & quod a pater in eadem ecclesia ministravit: non obstantibus prædictis literis nostris ipsum amoveas ab eadem.

CAP. III.

Non potest filius sacerdotis ecclesiam paternam præesse, hoc dicit, cum sequens.

Idem.

Presentium b auctoritate jubemus, ut filios sacerdotum in ecclesiis paternis ministrare, vel eas qualibet occasione obtinere nullatenus patiaris: sed ipsos ab ecclesiis, in quibus patres eorum ministrasse noscuntur, studeas penitus amovere.

CAP. IV.

Idem dicit.

Idem Vigorens. Episcopo.

Conquerente c nobis M. clerico: [1 & infra.] Frat. t. mandamus, quatenus, si publicum est, & notorium patrem R. clerici habuisse in prædicta ecclesia personatum, filium ejus ibidem ministrare, aut ejusdem ecclesie personatum habere nullatenus patiaris: & si iam institutus est ibi, eum inde non differas amovere.

[1. Anribus nostris innovat, quod cum B. Presbyter ecclesiam B. Marie de uny, tanquam persona diuina habuisset, & post mortem ejusdem M. Richard. possessor & Dominus sancti fuisse presentatus, R. filius ejus Presbyter in sacerdotio genitus institutionem ipsius clerici nisi est impedire, ad habendam ecclesiam eandem omnibus modis aspirat. Quoniam igitur eandem est canonice obviat sanctioni, ut filii sacerdotum decani patris succedere in ecclesia, nos ad enormitatem istam eradicanam silicet volentes & diligenter intendere.]

CAP. V.

Episcopus, qui scienter consultit filio sacerdoti paternam ecclesiam, exinde eum removere non potest.

Idem (London) Episcopo d.

Veniens e ad præsentiam nostram R. clericus nobis proposuit, quod cum illum ad capellam sancti L. quam ei concessisti, in Presbyterum ordinasset, ipsum ea postea spoliasti, eo quod pater ejus in præscripta ecclesia ministravit. Ideoque frat. t. mandamus, quatenus si tibi innotuerit quando eam sibi dedisti, quod pater ejus Presbyter in dicta ecclesia ministrasset, ipsam ei restituas, & in pace dimittas, a motu alio, si quem instituiti forsitan in eadem. Verum si hoc ignorans fecisti, ex quo ad ecclesiam ipsam eum in Presbyterum ordinasti, eam sibi restituas, donec in alia ecclesia sibi provideas, unde honestè valeat sustentari.

CAP. VI.

Gratiam continet, & b. d. Ex quo filius sacerdotis est ordinatus, non debet carere beneficio. Ioan. Andr.

Idem Oxoniens. Episcopo g.

Proposuit b nobis R. latores presentium, quod cum ad ecclesiam de Saleb, à Domino fundi fuerit presentatus, tu curam animarum noluisse sibi committere, pro eo quod esset filius sacerdotis. Ceterum quia indignum est, ut ipse postquam est in Subdiaconum ordinatus, omnino debeat ecclesiastici beneficii provisione carere: mandamus, quatenus aliquem honestum Presbyterum cum assensu ejusdem clerici invenire studeas, qui ecclesie serviar supradictæ, ita quod præfatus

a Concil. Trident. sess. 25. in decret. de reform. cap. 15. idem sancit. b Post Concil. Lateran. sub Alex. 3. p. 19. cap. 4. & cap. 3. eod. tit. in 1. compilat. & concil. Trident. proxime citatum. c Post Conc. Lateran. sub Alex. III. p. 19. cap. 1. & cap. 4. eod. tit. in 1. compil. conc. Tit. 9. c. 10. d Lugdunens. e Post conc. Lateran. sub Alex. III. p. 19. c. 5. & cap. 6. eod. tit. in 1. compil. f Vide leg. 2. ff. de ju. & fa. igno. & l. si res obligata. ff. de lega. 1. g Idem R. Exoniens. Episc. h Post conc. Later. sub Alex. III. p. 19. c. 6. & cap. 7. eod. tit. in 1. compil.

R. me.

R. medietatem omnium beneficiorum predicta eccle-
fia, eidem in suo ordine serviendo, pacifice debeat obtine-
re. Non enim solus Presbyter. mislarum solennia, vel alia
divina officia potest sine ministri suffragio celebrare.

CAP. VII.

Filius presbiter potest ecclesia, cui pater presbiter medietate.
Idem Archiepiscopo Cantuariensi. a

Ex transmissa conquestione G. clericis percepimus, quod
Ead Abbatis de Castris presentationem, in quodam be-
neficio ecclesie de N. b eum in presentia recipere distu-
lisset, eo quod pater ejus in prefata ecclesia ministravit,
quo defuncto media intercessit persona, cui predictum
beneficium est collatum. Ideoque mandamus, quate-
nus si est ita, pronominationum Guil. ad prefatum benefici-
um admittere non postponas, non ideò minus observato
apostolice rescripti decreto, quod successionem in ecclesia
Dei hereditariam detestatur.

CAP. VIII.

Filius presbiter potest ecclesia, in qua pater sine titulo mini-
stravit.

Idem Vigorensi. Episcopo.

Constitutus in pra. no. G. clericis, supplicis nobis in-
sinnatione monstravit, quod cum capellam de Stor-
ton. canonicè fuisset adeptus, & eam pluribus annis pa-
cificè possideret, R. miles ipsum ea sine iudicio spolia-
vit. Cumque memoratus clericus exinde apud te depo-
sisset querelam, objectum fuit ei, quod pater suus in
capella ministravit eadem: [1 & infra.] E. tua manda-
mus, quatenus si tibi e constiterit, quod idem clericus
ad capella fuerit predicta per potentiam laicalem ejectus,
& quod pater ejus praefata capella persona seu perpetu-
us vicarius non fuerit (licet in eadem nomine ejusdem C.
quandoque ministraverit) ipsam sibi cum redditibus per-
ceptis restituere non omittas.

[1 Idem prefatam capellam nondum potuit rehabere. Quia
vero ad nostrum spectat officium, insolentiam laicorum contra viros
ecclesiasticos debita severitate compescere.]

CAP. IX.

Si tu cui concessum est a Papa ut possis dispensare cum filiis sacer-
dotum, circa ecclesias paternas immediate tenendas, cum aliquo di-
spensas, ille per literas justitiae postea contra eum impetratas, remo-
vere non poterit.

Idem Eboracen. Archiepiscopo.

Ex tua nobis a parte est propositum, quod cum olim
ead tuam consultationem super filiis sacerdotum
tales a nobis literas recepisses, ut eos posses in eccle-
siis, quas partes eorum nullo mediante possederant, su-
sineret, quos probata vita & e sanæ conversationis
cognosceres, vel quos longo tempore illas tenuisse
constaret: quidam ad iudices literas impetraverunt, ut
si constaret eos esse filios sacerdotum vel clericorum,
qui in proximo ante eos ecclesias tenuerunt, supra his
imponatur eis app. cessante silentium, & ecclesias istas
ipsis assignent, quamvis in eis se ostendere nequeant
per Episcopos institutos. Super quo tibi. t. respond.
quod si per priores literas cum aliquibus clericis dispen-
sasti, dispensationem tuam posterioꝝ literarum intu-
tu nolimus irritari. Alios vero clericos laica donationis
intuitu in ecclesiis sine auctoritate Pont. sui institui, aut
institutos remanere auctoritate Apostolica prohibemus.

a Idem venerabilibus fratribus. R. Cant. Archiepiscopo, totius
Angliae promatibus. & Apell. S. Legato, & R. Vigorensi. Episcopo,
se habet i. collectio. b al. de H. vide Anton. Aug. in notis vo-
teris collectionis. c Quatenus si constiterit quod praed. clericus.
d Post concilium Lateranen. sub Alexand. 3. part. 19. cap. 10. eod.
tit. in 1. compil. al. cap. 3. ut est in Tarrac. veteri. e al. bona.
f al. tenuisse.

CAP. X.

Si manifestum est, quod filius in ecclesia immediate successit pa-
tri, sine aliqua testimonio receptione ab illa removebitur.

Idem Cantuarien. Archiepiscopo & ejus sus-
fraganeis.

Quoniam a est sacris canonibus prohibuit: [1 &
infra.] Praecipimus, quatenus si manifestum &
publicum fuerit, patres b in ecclesiis personatus gel-
fisse, filios ab eisdem (si etiam eas adepti sunt) peni-
tus excludatis: nec ad earum gubernationem ulterius
adsumantur. Nolumus enim ut causa in iudicium de-
ducatur, vel testes etiam admittantur, si hoc manife-
stum existat.

[1 Ne quis hereditario jure ecclesiastica beneficia possidere pra-
sumat, nec in qui in sacerdote sunt geniti, nisi probate vixerint, in
claustris monachorum vel canonicorum regularium ad sacros ordines
debeant promoveri: vobis.]

CAP. XI.

Filius etiam legitimus removeatur ab ecclesia, in qua immediate
successit patri vicario vel rectori.

Idem Cantuarien. Archiepiscopo.

Ad extirpandas e successiones: [1 & infra.] F. tua
mandamus, quatenus, si qui filii Presbyterorum pro-
vinciae tuae teneant ecclesias, in quibus patres eorum tan-
quam personae vel vicarii nulla persona media ministra-
runt: eos (sive geniti sint in sacerdotio, sive non) ab eis-
dem ecclesiis non differas a movere.

[1 A sancti Dei ecclesie studio totius sollicitudinis debemus
intendere, & etiam ad hoc decet nos vigilent curam exhibere, ne cir-
ca ministerium suscepti regimini videamur minus diligentes ex-
istere, si ad vitium in ecclesiis vel negotiis ecclesiasticis, & viris per-
mittimus pululare. Hinc est quod.]

CAP. XII.

Filius Episcopi legitime natus, promoveri potest ad ordines: &
in paterna ecclesia beneficiari.

Clemens III. Castell. Archiepiscopo. d.

Ad haec e ex parte tua nostris auribus est relatum: &
infra. Quod a nobis. fr. tua inquisivit, an a Pontifici-
bus generati valeant ad sacros ordines promoveri, si sci-
entia fuerint & morum honestate probabiles. Sciat fr. t.
quod si ex legitimo sunt matrimonio procreati, nec aliud
canonicum obstat, licite possunt ad sacros ordines ascen-
dere, & in eisdem ecclesiis, in quibus praesent vel praesae-
runt genitores eorum, beneficium obtinere.

CAP. XIII.

Non potest filius esse vicarius illius ecclesie, in qua pater proxi-
mus fuit rector.

Idem f.

Michael g Presbyter de sancto Germano transmis-
sa nobis conquestione monstravit, quod cum eccle-
siam sancti I. de Corona h tuae dioec. canonicè sit ade-
ptus, M. filius Antonii, qui proximo ante ipsius ecclesie
habuit personatum, ad se vicariam ipsius adserit pertine-
re: [1 & infra.] F. tua mandamus, quatenus si consti-
terit tibi ipsum i M. fuisse filium Antonii, qui ejusdem
ecclesie habuit proximo personatum, eisuper eadem vi-
caria, perpetuum silentium imponere non postponas.

[1 Quia igitur in ecclesia successiones, & in prelaratu & di-
gnitatibus ecclesiasticis statuti canonici damnantur.

CAP. XIV.

Illegitime genitus etiam de uxore, sine dispensatione ad ordines
vel beneficia promoveri non potest.

a Cap. 11. eod. tit. in 1. compil. b al. patres eorum. c Cap. 1.
eod. tit. in 2. compilat. d Alias Casan. al. Castion. Episcopo. al.
Cusfellen. al. Casiano Arch. e C3. eod. tit. in 2. comp. f Celo-
stinus 3. g Cap. 4. eod. tit. in 2. compil. h Coronan. al. Toron.
i al. N. ipsum filium fuisse, &c.

Idem.

Literas: [i & infra.] Intelleximus a: quod H. in sacerdotio genitus, de uxore legitima natus & conceptus, adfectavit à pueritia ministrare Domino in officio clericali. Verum licet à filiis paterna incontinentia modis omnibus propellenda noscatur: si tamen alias dignus inventus fuerit, permittimus ipsum ordinari in clericum, & ad ecclesiasticum beneficium (unde commode sustentari valeat) promoveri.

[1 Dilectioni vestra accepimus, nomen lateris praesentium & eius originem continentes.

CAP. XV.

Illegitimus in ecclesia paterna praebendari non debet.

Innocentius III.

Cum decorem domus Dei: & infra. Filiis canonicorum praebendas in eisdem ecclesiis confertur non finatis, quarum b sunt canonici patres eorum. Cum indecorum sit, ut in altaris officio illegitimus filius impudico patri ministrat e, in quo unigenitus Dei filius atero patri pro salute humani generis victimatur.

CAP. XVI.

Si illegitimus, maxime filius spurcius instituat in ecclesia, in qua institutus est pater, institutio non valet, & institutus à suis beneficiis suspendatur.

Idem in concilio generali d.

Abolendam e pessimam (quae in pluribus inolevit ecclesiis) corruptelam: Firmiter inhibemus, ne canonicorum filii, maxime spartii, canonici fiant in secularibus ecclesiis, in quibus instituti sunt patres eorum. Et si fuerit contra praesumptum, decernimus non valere. Qui vero tales (ut dictum est) canonicare praesumpserint, à suis beneficiis suspendantur.

CAP. XVII.

Alius, quam Papa non dispensat, ut filius in ecclesia paterna immediate succedat.

Honorius tertius g.

Dilectus filius G. propositus sanctae M. transmissa nobis petitione monstravit, quod cum Vergilius Presbyter quandam ecclesiam, curam animarum habentem, quam nullo medio habuit pater ejus, obtineat, ipsum monuit, ut resignaret eandem: sed idem adserens quod H. Remen. b Archiepiscopus tunc Apost. sed. leg. dispensavit cum eo, id efficere contradicit.

Quocirca mandamus, quatenus non obstante dispensatione aliqua, quae à sede Apostolica non manaverit, quod canonicum fuerit (appellatione postposita) statutis.

CAP. XVIII.

Illegitimus absque dispensatione Papa ad dignitatem, vel personatum, vel beneficium curatum, promoveri non potest.

Gregorius IX. Turon. Archiepiscopo i.

Nimis in tua provincia ecclesiae deformatur & honestas, ex eo, quod filii sacerdotum & alii non legitime nati, ad dignitates & personatus l, & alia beneficia curam animarum habentia, sine dispensatione sed. Apost. promoventur. Quocirca mandamus, quatenus praedictis personis à personatibus, & dignitatibus, & hujusmodi beneficiis prorsus amotis, ea personis idoneis conferri facias per illos, ad quos collationem ipsorum de jure noveris pertinere. Et ne id de cetero praesumatur, districtius inhibemus.

a Caput. s. eod. titul. in 2. compil. b alit. quorum. c Vide no. per B. in l. generaliter. 6. cum autem. C. de instit. & subst. sub cond. fac. d cap. 31. e Concordat. concilium Trident. sess. 21. de reform. & habetur, cap. 1. eod. tit. in 4. compil. f alit. sed. g Decano Moricensi, & in aliquis vetustis legitur, Innocent. III. h In multis antiquis legitur. G. Rhemens. i Alias Archidiacon. k al. dissimatur. l Vide ff. de ali. & ciba. lega. l. pe. & l. si litus. ff. de don.

DE SERVIS NON ORDINANDIS, & eorum manumissione.

TITVLVS XVIII.

CAP. I.

Servus ante plenam manumissionem ordinari non debet. Ex concilio Toletano.

Instruendi a: & infra. Fortè dicit aliquis: Clericus fieri non permittitur, nisi ante clericatum ingenuitatis dignitate potiatur. Re vera verum dicit. Et ideo quod infirmari b vel vituperari potest, praeveteri debet.

Non solum autem qui ad clericatus ordinem promovendi sunt in ecclesia manumittendi sunt: verum etiam hi quos quisque pro remedio animae suae emancipari vult, quia sic scriptum est in psalmo Francorum.

[Sunt praeterea Laici sciunt quia nullatenus alio loco manumittere possunt proprios servos, quos Dominicus castris congregare consueverunt, nisi in sacra ecclesia ordine praeveniat. Quomodo enim clerici extra ecclesiam libertatem assequi possunt, qui à lege mundana extranei sunt, & quibus interdictum, ne ad seculari iudicio procedant, quomodo à seculari iudicio à iugo servitutis absolvuntur? Sed.]

CAP. II.

Servus sine licentia Domini ordinatus deponitur, & Dominus restituitur.

Ex eodem c.

De servorum ordinatione: [i & infra.] Statutum, ut nullus Episcoporum deinceps ad sacros ordines eos promovere praesumat, nisi prius à Dominis libertatem fuerint consecuti. Et si quilibet servus fugiens Dominum suum, qualibet calliditate aut fraude ad gradus pervenerit ecclesiasticos, decretum est ut deponatur, & ejus Dominus eum recipiat.

[1 Quia passim ad gradus ecclesiasticos indiscrete promovetur, placuit omnibus cum sacri canonibus concordare.]

CAP. III.

Servus ab ecclesia manumissus ordinari potest: & quod adquisit. post suum obtinuit, erit ecclesiae manumissum: quem si accusat, vel contra eam testificatur, libertate & ordine privatur.

Ex eodem d.

De famulis ecclesiae constituere Presbyteros & Diaconos per parochias liceat, ita tamen ut antea manumissi statim recipiant libertatis. Quicquid autem talibus extiterit debitum, aut quolibet modo collatum, etsi in personas extraneas transmittere non licebit, sed omnia ad jus ecclesiae, à qua manumissi sunt, post eorum obitum debeant pertinere.

Quibus (sicut ceteris ecclesiae libertis) accusandi vel testificandi adversus ecclesiam aditus pracludatur: ad quod si aspiraverint, non solum libertatis beneficio careant, sed etiam honoris gradus, quem non dignitate natura, sed necessitate temporis promeruerunt.

CAP. IV.

Dominus in servo, quem manumittit, potest spirituales operas retinere.

Ex concilio apud Alich e.

a Al. instituendi. b alit. infirmari. c Burchard. lib. 2. decr. cap. 31. Ivo part. 6. cap. 137. Grat. dist. 14. cap. 6. Panos. lib. 1. titul. de serv. non ordin. cap. 1. & post concil. Lateran. sub Alex. 3. part. 50. cap. 16. & c. 2. eod. tit. in compil. ubi integrum caput & variam inscriptionem invenies: nam alius adscribitur concil. Maticensi, al. Toletano. d Addi potest. 4. c. 73. e al. Alvern. alit. Altheim. alit. Althen. al. Archi. sicut Burchardus eum locum appellare Altheim, ut lib. 1. cap. 162. & 227. Ivo part. 6. cap. 302. decret. ex conc. apud Altheim habetur, cap. 38. Huic rex Conradus interfuisse dicitur.

Nullus

N^ollus a [1 & infra.] Si quis de servis suis quemquam donaverit libertate, & ipsum in Presbyterum fecerit ordinari, ille autem postea in superbiam elatus, Domino suo canonicas horas psallere noluerit, accusatus apud Episcopum, qui ordinaverit eum, degradetur.

[1 Clericus ad gradum Presbyterii promovetur, nisi ordine canonico, ut scriptum in canonicis habetur. Si enim propter Dei dilectionem.]

CAP. V.

Spirui, vel servi, ordinari non debent.

Alexander III. Archiepisc. Turon.

Confuluit: & infra. Conf. n. t. respon. quod neque spirituos, neque servos ordinare debes: & si memor es, in consecratione tibi dictum fuit, vide ne quemlibet servilis conditionis ad ordines promovete praxamas.

CAP. VI.

Manuissus ab ecclesia ut fiat clericus, & ipsi ecclesia perpetuo servat in devotio, ad aliam ecclesiam se transferre non potest: secus si ipse fuerit manuissus. Vel sic: secus si fuerit manuissus ut servat. Io. Andr.

Innocentius III. Variensi Episcopo b.

EO libentius e: & infra. Adiecit aliam quaestio- nem, an illorum filii, qui ecclesie servili conditione tenentur, traditi a parentibus militiae clericali cum licentia Dominorum, ut in eadem ecclesia debeant deservire, assequentes propterea libertatem, post tempus ea relicta possint ad aliam se transferre? In quo credimus distinguendum, utrum eo tenore fuerint manuissi & obligati d ordini clericali, quod manuissenti ecclesie, an vixerint, deberent impendere famulatum in obsequiis divinatorum: & tunc transferendi se ad aliam, est eis licentia deneganda: vel manuissi exierint absolute, sicque libertatem habeant ad aliam transeundi.

CAP. VII.

Ius, quod est de servo facto Diacono, etiam de Subdiacono debet intelligi.

Idem.

M^ostram non modicum, cum e certum sit in constitutionibus antiquorum, quando f servi in gradus ecclesiasticos ordinari, debeant in servitute vel non debeant revocari: & infra. De Subdiaconali ordine, quia de eo non fit mentio in Patrum statutis expressis, videtur nobis, quod & is cum Diaconali gradu privilegio gaudet eodem. Nam licet sacer ordo non reputaretur in ecclesia primitiva, tamen a constitutione Gregorii atque Urbani secundum moderna tempora factus gradus esse minimè dubitatur.

CAP. VIII.

Natus ex patre servo & libera matre, liber est, & licite promovetur.

Gregorius IX. Archiepiscopo Neapolitano.

Dilectus filius G. Diaconus proposuit: quod I. miles ea occasione quod patrem ipsius hominem servum esse proponit (licet mater sua, cuius debet imitari g conditionem, & libera esse noscatur) ne promovatur in Presbyterum impedire praxumit. Quocirca mandamus, quatenus si tibi confiterit de praximissis, eundem militem ab huiusmodi impedimento h cessare compescas.

a Ex cap. 3. eod. tit. in 2. compil. b alia, Variensis, alia, Vicensis. c Cap. 1. eod. titul. in 2. compilato. d In omnibus manuscriptis obligati: in non solum obligati, sed i. & g. velut superabundantia erant narrata. e cautum. f alia, quomodo. g vide l. h. de impo. h. idem scribit. De res vinctis. h vox, cessari, deest.

DE OBLIGATIS AD RATIONEM ordinandis, vel non.

TITVLVS XIX.

CAP. VNICVM.

Obligatus ratiocinia, deposito onere & reddita ratione, ordinari potest: prius vero non.

Ex concilio Carthag. a

M^o Agnus Episcopus August. dixit: Quid dilectionem vestra videretur, procuratores, actores, executores seu curatores pupillorum si debeant ordinari. Gratus Episcopus dixit: Si post deposita onera & reddita ratiocinia actus vitæ ipsorum fuerint comprobati in omnibus, debent cum laude Dei (si postulati fuerint) honore munerari: si enim ante libertatem negotiorum vel officiorum fuerint ordinati, ecclesia infamatur. Vniversi dixerunt: Rectè statuit sanctitas vestra, ideoque ista est nostra sententia.

DE CORPORE VITIATIS ordinandis, vel non.

TITVLVS XX.

CAP. I.

Presbyter, qui in duello digiti partem amisit, ex dispensatione sua Episcopi potest in suo ordine ministrare.

Alexander III. b

D^e Presbytero Campaniæ, qui duellum spontè obrulit, & oblatum suscepit, & in eo partem digiti amisit: respondemus, quod cum ipse non perdidit tantum de digito, quin sine scandalo possit solemniter celebrare, satis potes post peccatum penitentiam cum eo misericorditer agere, & permittere ipsum in suo ordine ministrare, licet ejus excessus gravis admodum extitisset.

CAP. II.

Habens in oculo maculam, qua non inducit magnam deformitatem, etiam ad Episcopatum potest promoveri.

Cum de tua electione quaestio mota fuisset: [1 & 7.] Tibi, quod in oculo maculam habeas, & filius canonici fueris, est obiectum: Vnde Cantuariens. Archiepiscopo dedimus in mandatis, ut pro eo quod canonici filius diceris, in promotione tua ex multa dispensatione procedat. De macula verò e Archiepiscopo prædicto mandavimus, ut cum consilio suffraganeorum suorum quod exinde visum fuerit exequatur, in quo tibi ex maxima dispensatione curavimus providere.

[1 Qui sunt in quibusdam ecclesiis Anglicanis electi in præsentia nostra & nostrum fratrum.]

CAP. III.

Sectus in cunabulis, licite promovetur.

Clemens III. Varien. Episcopo.

EX parte Bartholomæi monachi petitorium d fuit nostro Apostolatus præsentatum, quod cum ipse in cunabulis sectus fuerit, postmodum sub regula & Abbate devotè Deo militans, in Diaconatus ordinem est promotus: [1 & infra.] Sanè cum secundum statu-

a Concilium Carthaginense, primum, cap. 8. ut refert Burchardus lib. 2. dec. cap. 36. Ivo p. 6. c. 137. Gratianus dist. 54. cap. 3. ubi salò tribuit concil. Maguntinensi. b Salernitano Archiepiscopo ex ea collectione, qua est post Lateranens. part. 26. c. 4. s. & 6. vide concilium Tridentinum, Sessio 25. de reformatione, cap. 19. Ad beatum Thomam, & ubi Cajetanum 2. 2. questio. 95. ad articulum 3. & plenissimè per Bernardum Vasquianum controversiarum illustratum cap. 12. & 49. c. alia, verè in oculo. d Cap. 1. eod. titul. in 2. compilatione.

ta Niceni concilii ad clericatus ordinem prohibeantur accedere, & sic etiam in clero fuerint, debeant cessare, qui se ipsos sani absciderint, vel adfectaverint ut ab aliis a abscindantur: non credimus ei impedimentum adferre, quò minus possit provehi, qui in cunabulis factus fuit, quia non videtur hoc eo tempore adfectasse, quo iudicium animi non habebat: præsertim cum in canonibus Apostolorum b sit manifestè sancitum, quòd eunuchus, si per insidias hominum factus, vel ita natus sit, aut etiam in persecutione sint ei amputata virilia, & dignus est, possit in Episcopum promoveri.

[1 Unde suppliciter petit facultatem sibi à sed. Apost. indulgeri, ut sit ei licitum in Presbyterum ordinari.]

CAP. IV.

Sacerdos, qui sine causa virilia sibi fecit abscindi, credens inde mereri, de dispensatione Episcopi suum officium, præter altaris ministerium, potest exercere.

Idem Ravenna. Archiepiscopo.

Significavit e nobis R. Archiepiscopus sancti Stephani, quòd B. Presbyter (credens se obsequium præstare Deo) fecit sibi virilia amputari: & infra. Quocirca mandamus, quatenus si jam dictum Presbyterum aliàs Deo d dignum inveneris, ei sacerdotale officium absq; altaris ministerio auctoritate nostra fretus & tua, prout videris expedire concedas.

CAP. V.

Sacerdos, qui ex justa causa fecit sibi virilia abscindi, potest ut prius sacerdotale officium exercere.

Innocentius III. e

Ex parte M. Presbyteri fuit f. propositum, quòd cum sibi sentiret lepræ periculum imminere, de consilio medici virilia fecit sibi abscindi, ut posset à tam gravi infirmitatis vitio liberari: [1 & infra.] Quoniam igitur canones sanctorum Patrum hunc à sacri altaris administratione non prohibent, mandamus, quatenus si est ita, & memoratus M. est aliàs idoneus, ut sui ministerii officium exequatur, liberam ei tribuas facultatem.

[1 Et ut provideremus ei super executione sui officii, à nobis humiliter postulavit.]

CAP. VI.

Mutilatus manu, si promotus fuerit in Abbatem, ab abbatis deponitur.

Idem Milten. g Episcopo.

Exposuisti b nobis, quòd prædecessor tuus H. in Abbatem promovit, nesciens quòd ipse esset manu altera mutilatus: [1 & infra.] Nos igitur fr. t. respond. quòd cum pro tam enormi defectu ad sacros non possit ordines promoveri, & in promotione sua id tacuerit fraudulenter, ab Abbatis officio est non immeritò amovendus.

[1 Quia verò ipse Abbas noscitur sinistra carere, quid super hoc agendum sit, nostra voluntate responsione edoceri.]

CAP. VII.

Carens ungula pollicis, dummodo sit fortis in pollice, licet ad sacerdotium promoveatur.

Honorius III. Episcopo Engolismen.

Thomas monachus proposuit, quòd cum in annis puerilibus esset constitutus, quadam barra ferrea super dextræ suæ pollicem fortuito cadens, unguam avulsit ab eo. Quocirca mandamus, quatenus si ad fran-

a Vide l. sed & quæstionem. h. i. cum not. ff. de liber. & postum. & l. spadonem. ff. de verborum signific. b dist. 60. cap. Eunuchus. c Idem sancit Innocent. I. epist. ad Felicem Nucernanum Episcopum, ca. i. Refert Burchardus l. 2. concord. concil. Nicen. c. 1. sed hic additur dispensatio. d Vox: Deo, in antiquis desit. e Parisiensi Episc. aliàs, Parisiensi Episc. f Cap. i. cod. tit. in 3. compilatione. g aliàs, Milten. aliàs, Meldens. h Ca. 2. eodem titul. in 3. compilatione.

gendum Eucharistiam sit in pollice ipso potens, & aliud canonicum non obstat, propter deformitatem huiusmodi non dimittas, quin cum ad ordinem promoveas sacerdotis.

DE DIGAMIS NON ordinandis.

TITVLVS XXI.

CAP. I.

Ex concilio Aurelianensi a. T bigami b, poenitentes, vel repudiarum maritali ad sacerdotium non ascendant.)

CAP. II.

Cum bigamo, qui ordinatus est ad sacro, non dispensatur: & ordinator privabitur potestate ordinandi, nisi cum eo fuerit dispensatum.

Lucius III. e Spalen. Archiep.

Super eo d quod tua fraternitas de digamis requisivit: Respondemus quòd ordinatores eorum potestate & officio ordinandi, & ordinati si ad sacros ordines fuerint promoti, eis idè sunt privandi: quia in digamis contra Apostolum dispensare non licet, ut debeant ad sacros ordines promoveri, vel in eis si promoti fuerint remanere. In ordinatore autem potest dispensatio adhiberi, ut ordinandi potestate & officio non privetur.

CAP. III.

Digamus uxore vivente, vel mortua, non ordinatur.

Cælestinus III.

De bigamis e Presbyteris, & viduarum maritis, idem sancimus omninò, ut nec viventibus uxoribus, nec defunctis, ad divinum debeant celebrationem admitti: maxime cum à doctrina sit Apostoli, & institutionibus ecclesiæ alienum.

CAP. IV.

Qui mortua uxore promotus ad sacro, cum secunda de facto contraxit & cognovit, digamia poenam incurrit, licet non sit digamus.

Innocentius III. Ratissa. Episcopo f.

Super a g nobis: & infra. Tertius & ultimus articulus videbatur habere non modicum questionis: quoniam cum in matrimonii contrahendis non iuris effectus, sed animi destinatio attendatur, unde illum comitatur infamia, qui duas simul uxores habet: quod partim ad factum convenit retorqueri: sicut in canone legitur de Presbytero, qui non legalibus nuptiis detinetur: eadem censura tales videntur inter digamos reputandi. Licet obviet ex adverso, quòd opinioni sit veritas præferenda, & quòd iuxta præmissa, qui nullam uxorem habuit, foret digamus reputandus: quod contingeret, si quis de facto contraheret cum diversis, quibus de iure non posset matrimonialiter copulari. Nos autem in hac questione l. respon. quòd cum huiusmodi clericis, qui quantum in ipsis fuit, secundas mulieres sibi matrimonialiter conjunxerunt, tanquam cum bi-

a Concil. Aurel. 3. cap. 6. Idem concil. Arclat. 3. cap. 3. quibus loci eadem est sententia, sed diversis verbis conscripta. Refert Burchardus lib. 2. cap. 33. Ivo part. 6. cap. 134. vide Gratian. dist. 11. canon. 2. & concil. Trident. Sessio 23. in decret. de reformatione. cap. 17. b Ex cap. 2. eodem titul. in 2. compilatione. Aliàs, legitur digami. c Aliàs, Spalens. aliàs, Valent. aliàs, Spalens. aliàs, Spoletens. aliàs, Spolcian. aliàs, Hispalens. d Cap. 2. cod. titul. in 2. compilatione. e ad Timotheum, cap. 3. e Cap. 2. cod. tit. in 2. compilatione. f Aliàs, Rotomagens. aliàs, Vitalmens. Episcopo. g Cap. 1. cod. tit. in 3. compilatione, vide Divinum Solum in quarto Sententiarum, distinctione 27. quæstio 3. articulo 3.

gamis a non liceat dispensari, licet in veritate digami non existant, non propter sacramenti defectum, sed propter adfectum intentionis b cum opere subsecuto.

CAP. V.

Qui contraxit cum virgine, licet prius ab alio fuerit desponsata, digamus non censetur.

Idem Metens. Episcopo.

Debitum pastoralis officii: e [1 & infra.] F. t. ita duximus respondendum, quod cum duo sint in conjugio, videlicet consensus animorum, & commixtio corporum, quorum alterum significat charitatem, quae consistit in Spiritu intrinsecum Deum & iustam animam, ad quod pertinet illud quod dicit Apostolus: Qui adheret Deo, unus Spiritus est cum eo: reliquum vero designat conformitatem, quae consistit in carne inierit Christum & ecclesiam, ad quod pertinet illud quod Evangelista testatur, verbum caro factum est, & habitavit in nobis: profecto conjugium d' illud, quod non est commixtione corporum consummatum, non pertinet ad illud conjugium designandum, quod inter Christum & ecclesiam per incarnationis mysterium est contractum, juxta quod Paulus exponens illud quod dixerat protoplastus: Hoc unum os ex ossibus meis, & caro de carne mea: & propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adheret uxori suae, & erunt duo in carne una: statim subiungit, hoc autem dico magnum sacramentum in Christo & ecclesia. Cum ergo propter sacramenti defectum inhiberetur sit, ne digamus, aut maritus viduae praesumat ad sacros ordines promoveri, quoniam nec illa est unita unicus, nec iste unus unicus: profecto ubi deficit inter huiusmodi conjuges commixtio corporum, non deest huiusmodi signaculum sacramenti. Unde is, qui mulierem ab alio viro ductam, sed minime cognitam duxit uxorem: quia nec ipse carnem suam dividit in plures: propter hoc impediri non debet, quin possit ad sacerdotium promoveri.

[1 Secundus autem tua dubitationis articulus continebat, an si qui mulierem ab alio viro traditam, sed nondum cognitam maritaliter sibi copularit, valeat ad sacerdotium promoveri. Licet autem n, qui ab alio viro relictam duxit in conjugem, sive cognita fuerit ab illo, sive incognita manserit, videatur duxisse viduam in uxorem, ut ipse cuius vir erat mortuus, quando duxit eandem: sicut & ille digamus esse videtur, qui cum duabus legitime contraxit uxoris, sive neutram, sive alteram tantum cognovit, postquam exiit duarum uxorum. Nos autem.]

CAP. VI.

Qui priores habuit concubinas, ex eo digamus non est.

Idem Lugdunens. e Archiepiscopo Apostol. sicut legato.

Quia citra f minima: g & infra. Sanè postulasti per sed. Apost. edoceri, si Presbyteri plures h concubinas habentes, bigami censeantur. Ad quod duximus respondendum, quod cum irregularitatem non incurrerit digamiae, cum eis tanquam simplici fornicatione notatis, quoad executionem sacerdotalis officii poterit dispensare.

a Hoc tanquam, non est expressum veritatis, sed similitudinarum: juxta illud. Existu tanquam ad latroem. b vide leg. si in emptione. D. de minor. l. si equo. de leg. secund. c Quae hic dicitur, recipies in cap. 4. de baptismo, & cap. 2. eodem titul. in 3. compilatione. i. Corinth. 6. Ioann. 1. d Vide Magist. Sentent. & ibi Dist. lib. 4. distinctione 27. Genes. 2. Ephes. 5. e Idem D. Archidia. Ludun. A. S. L. f Cap. unie. eod. tit. in 4. comp. g al. matrimonium. h In uno vetustissimo exemplari, ita: Plus successit vi. i. ad Timoth. 3.

CAP. VII.

Subdiaconus qui cura viduae contraxit, & eam cognovit, digamia poenam incurrit, licet digamus non sit.

Idem.

A Nobis fuit: & infra. Ille autem, qui in Subdiaconatus ordine constitutus factus tantum (quia de iure non potuit) duxit viduam in uxorem, profecto digamus non existit: sed nec vidua potest in veritate dici maritus, cum inter ipsum & illam non fuerit vinculum maritalitatis contractum: cum eo tamen contra doctrinam Apostoli tanquam cum marito viduae dispensare non licet, non propter sacramenti defectum, sed adfectum intentionis cum opere subsecuto.

DE CLERICIS PEREGRINIS.

TITULVS XXII.

CAP. I.

Ultramarini & valde remoti ordinationem suam probare debent per quinque Episcoporum sigilla.

Alexander III. a Cenoman. Episcopo.

Tua b nos duxit fraternitas consulendos, quid sit agendum de clericis, qui in remotis regionibus ordinati, literas eorum ostendunt, a quibus sibi proponunt manus impositas: & utrum Episcoporum sigilla sint, quae representant, incertum existit. Tu igitur consultationi respondemus, tutius esse ut in his statuta Patrum veterum observentur, quam novum aliquid statuatur: statutum autem est de transmarinis, ut ad minus quinque Episcoporum super ordinatione sua testimonio muniantur: quod in aliis (si similiter e sunt incogniti) credimus observandum: ita tamen ut in suspensione aliquanto tempore habeantur, in quibus plenius de actibus instruantur ipsorum: sed & de inferioribus ordinibus inquiri oportet, quia posset contingere, ut aliquibus praetermissis saltum fecissent. His autem peractis, si digni inventi fuerint, circa eos poterit dispensari.

CAP. II.

Clericus peregrinus, qui iurat se ordinatum, nisi aliter probet, in illo ordine non suscipietur, nec ad superiores promovebitur.

Innocentius III. Constantinop. Patriarcha.

In quatuor [d & infra.] Vtrum clericos ad te sine suorum ordinatorum literis venientes, & offerentes iuramentum, quod sint in quovis ecclesiasticorum ordinum constituti, debes ad superiores ordines promovere: Inquisitioni t. r. quod nisi de ipsorum ordinatione canonica, per idonea tibi constituerit argumenta, eos nec in illis suscipere, nec ad majores debes ordines promovere, praesertim antequam conversatio eorum fuerit adprobata.

CAP. III.

Peregrinus de cuius ordinatione unum constet, non permittitur celebrare in publico, sed in occulto sit.

Idem Patriarcha Hierosolymitano.

Tua fraternitatis: e [1 & infra.] Vtrum clericos, quia ad partes Hierosol. sine commendatitiis literis ve-

a In multis Alexandr. IV. sed falsa est inscriptio. nam cum hac compilatio facta est, nondum erat Alexander quartus. b Cap. unie. eodem titul. in prima compilatione. & habetur integrum post concil. Lateranens. sub Alexandro tertio, part. 26. capit. 26. c alia, ita: qui simuliter: ad. ita, si simuliter fuerit in eo incognitus. d Titulus per scriptum infra cap. liter. 4. de majoritate & obedientia. Ideo hic non adscribo, quod de similibus admonitum volo, vide Cap. 1. eod. tit. in 3. comp. e Cap. 2. eod. tit. in 3. comp.

niunt, permittere debeas celebrare divina. [2 & infra.] Respondemus, quod nisi legitime tibi constitit, sive per literas, sive per testes, de illorum ordinatione canonica, qui penitus sunt ignoti, non debes ipsos permittere in a tuis plebibus celebrare: sed si forsitan eorum aliqui secretò ex devotione celebrare voluerint, poteris sustinere.

[1 Discretio postulavit per sedem Apost. edoceri.] [2 Cum plerique eorum de quorum canonica ordinatione non constat, statim ut veniunt, presunt non experta licentia celebrare. Nos autem tuam in Domino sollicitudinem commendantes super primo articulo. f. r.]

CAP. IV.

Inferiores prelati sine diacesanorum consensu, in ecclesiis suis peregrinis non possunt instituire.

Honorius III. Regis. Episcopo.

TE nobis proponente didicimus, quod quidam prelati ecclesiarum tuarum jurisdictionis, in ecclesiis sibi commissis sine conscientia tua clericos de alienis Episcopatus c instituire non verentur. Attendentes igitur id eis nulla ratione licere, cum sit honestati contrarium d, & a sanctorum Patrum institutionibus alienum: [1 & infra.] Inquisitioni tue taliter respondemus, quod tibi licet eos exinde remove, nisi aliquos ex dispensatione in eisdem ecclesiis duxeris dimitteandos.

[1 Ad exemplar se. re. Alex. P. P. p. n. auct. Apost. tibi indulgemus, ut si qui clerici de alienis Episcopatus in ecclesiis tui jurisdictionis sine conscientia & assensu tuo sunt, vel fuerint in posterum instituti.]

DE OFFICIO ARCHIDIACONI.

TITVLVS XXIII. CAP. I.

Ponit qua spectant ad officium Archidiaconi. Ex libro Romani ordinis.

VT Archidiaconus e post Episcopum sciat se vicarium esse ejus in omnibus, & omnem curam in clero (tam in urbe positurum, quam eorum, qui per parochias habitare nofcuntur) ad se pertinere, sive de eorum conversatione, sive honore f & restauratione ecclesiarum, sive doctrina ecclesiasticorum, vel ceterarum rerum studio: & delinquentium rationem coram Deo redditurus est. Et ut de tertio in tertium annum, si Episcopus non potest, parochiam universam circumeat, & cuncta, quae emendatione indigent, ad vicem sui Episcopi corrigat & emendet.

CAP. II.

Non summat, sed ponit quadam qua spectant ad officium Archidiaconi.

Ex concilio Toletano.

OFFICIUM g verò Archidiaconi est Evangelium quando voluerit legere, vel alicui de Diaconis praecipere: & quando Episcopus missam canit, ad iussionem illius induant se levitae vestimentis sacris: qualiter cum Pontifice ad missam h procedant: [1 & 7.] Omne ecclesiasticum officium providendo, lectiones aut responsoria in matrice ecclesia dare debet, & auscultare, in tantum ut nullus Evangelium, aut Epistolam, responsoria, vel quamlibet in ecclesia lectionem legat & canter, donec auscultetur ab ipso. Acolythus i quoq; ipse

a Deest dictio, in. b alias, scientia, id est, facultate aut licentia. c alias, parvulus. d vide leg. quod vulgo. ff. de statu hom. & l. si cum dies. 5. de compromisso. ff. de arbit. e Cap. 2. eodem tit. in 1. compilatione. f alias, mere. g Cap. 3. eodem tit. in 2. compilatione. h Vi verbi gratia bini honeste & demisso vultu. i Qui ordo sit Acolythorum in ecclesia tradit Magister Sentent. libr. 4. dist. 24. §. quarto loco.

ordinet, quis eorum candelabra, quis thuribulum deferre, quisve minorum in ecclesia aliqua officia agere debeat.

[1 Omnemq; querimoniam seu causam vel iustitiam Presbytericam vel Diaconorum vel Subdiaconorum ipse debeat deliberatè ordinare. Ideo verò strenuus, providus, cautus, vicem sui Episcopi agens totius Episcopatus curam habeat, &c.]

CAP. III.

Custodia vasorum ecclesie spectat ad Archidiaconum. Gregorius III. Archidiacono Salernitano a.

EA quae contra: & infra. Scire verò te volumus, quod à te districtè quaesitum sumus, quia vel propria ecclesia, vel ea quae de diversis ecclesiis similia sunt collecta, non sub omni sollicitudine & fide servantur. Quod si quid ex eis, vel negligentia, vel cuiusquam fraude deperit, tu hoc reatu astringeris, qui per Archidiaconatus ordinem custodie ejusdem ecclesiae arctius deputaris.

CAP. IV.

Archidiaconus sine mandato Episcopi, non committit curam animarum, id est, non habet institutionem auctoritatisabilem. Alexander III. Elen. Archidiacono.

VM satis b sit absurdum: [1 & infra.] Quoniam igitur obtentu alicuius consuetudinis, non debes contra sanctorum Patrum constitutiones venire, & quod ad tuum non spectat officium vindicare. Mandamus ut nemini sine licentia & mandato Episcopi curam praesumas committere animarum.

[1 Et a sanctorum Patrum institutionibus alienum, ut Archidiaconus auct. propria debeat cuilibet ecclesiarum curam committere, agra nemis serimus, quod tu sine mandato Episcopi tuam curam animarum committis.]

CAP. V.

Archidiaconus de iure communi non potest excommunicare. And. de Barc.

Adem Vigoriensi Episcopo p. c. causa qua.

ARCHIDIACONO e non videtur de ecclesiastica institutione licere (nisi auctoritas Episcoporum accesserit) in aliquos sententiam promulgare.

CAP. VI.

Archidiaconus semel in anno (nisi necessitas exigat plus) visitat suam provinciam, id est, parochiam. Idem Episcopo Conventum. & Abbati Cestrensi.

MANDAMUS d quatenus prohibeatis Cestrensi Archidiacono, ne ad ecclesias sui Archidiaconatus visitandas, nisi semel in anno accedat. Nisi forte talis causa emerferit, propter quam ipsum oporteat praefatas ecclesias saepius visitare.

CAP. VII.

Dicit primò quod sit officium Archidiaconi: & in quo per illud relevetur Episcopus. Et secundò dicit Decanos rurales per Episcopum & Archidiaconum eligendos & amovendos, si illum vicei communiter gerant.

Innocentius III.

AD haec nos e dicimus f. & infra. Sanè consuluit nos

a Gregorius epistol. 10. libr. 1. Registri & cap. 1. eod. tit. in 1. compilatione. Alias, Salernitano Archiepisc. alter, Archidiacono, aliter, Diacono Salernitano. in alio Episc. al. Archidiacono. Salernitano. Continus. vide lib. 2. epistol. 16. registri, ex qua est apud Gratianum, dist. 74. canon. 8. & lib. 1. epistol. 19. vide dist. 74. can. 2. b Cap. 4. eod. tit. in 1. compilatione. & post concil. Lateranens. sub Alexandro III. part. 26. cap. 2. c al. Archidiaconi cap. 3. eod. tit. in prima compilatione. & habetur post concil. Lateranens. sub Alexandro III. part. 26. cap. 4. d Habetur post concil. Lateranens. sub Alexandro III. part. 2. cap. 11. vide concil. Trident. supr. cit. eod. cap. 1. e Cap. 1. eod. tit. in 4. compilatione. f in antiquo legitur ad haec nos Dominus. al. docuimus.

tur fraternitatis devotio, quid ad officium Archidiaconi debeat pertinere, & in quibus per ipsum cura episcopalis sollicitudinis debeat relevari: & nos prout posuimus respondemus. Archidiaconus (secundum statuta B. Iudor) imperat Subdiaconis & levitis: parociarum sollicitudo & eorum ordinatio ad ipsum pertinet: & audire debet a jurgia singulorum: Archipresbyteri, qui a pluribus Decani nuncupantur, ejus jurisdictioni se noverint subiacere. Secundum vero Romani ordinis constitutionem major post Episcopum, & ipsius Episcopi vicarius reperitur: omnem sollicitudinem & curam, tam in clericis, quam in ecclesiis eorum (prout melius secundum Deum potest) impendendo, cum super his sit redditurus rationem in districti examinis judicio. Item in epistola B. Clementis Papae p. n. oculus Episcopi Archidiaconus appellatur, ut loco Episcopi per Episcopatum prospiciens, quae corrigenda viderit, corrigat & emendet: nisi adeo fuerint ardua negotia, quae absque maioris sui praesentia nequeant terminari. In quadam vero nostra constitutione jam alia vice nos meminimus expressisse, quod institutio corporalis, tam super beneficiis, quam etiam dignitatibus ad ipsum debeat pertinere, examinatio etiam clericorum fuerint ad sacros ordines promovendi: & hoc idem in collationibus beneficiorum credimus observandum, ut qui beneficiis ecclesiasticis praeficiendi fuerint, a suo prius amineatur Archidiacono, & per ipsum postmodum Episcopo praesententur.

Subsequenter postea quaesivisti, utrum decani rurales, qui pro tempore statuuntur, ad mandatum tuum solum, vel Archidiaconi, vel etiam utriusque institui debeant vel destitui, si fuerint amovendi. Ad hoc breviter respondemus, quod cum ab omnibus, quod omnes tangit, approbati debeant, & commune eorum decanus officium exerceat, communiter est eligendus, vel etiam amovendus.

CAP. VIII.

Archidiaconus non dat commendatitias ad ordines, Idem.

Significasti b. & infra. Ineridias Archidiacono tuo ne sine conscientia tua & auctoritate literas tuas promovendis concedat. Et etsi etiam districte e prohibeas, ne ad ordines audeant conolari. Qui si contra prohibitionem tuam venire praesumpserint, executionem a eis ordinum susceptorum totaliter interdicis.

CAP. IX.

Archidiaconus examinat & praesentat ordinandos, & ponit praesentat in sede.

Idem Mediolanen. Archiepiscopo.

VT nostrum: e [& infra.] Nec fuit f. sufficienter probatum, quod cancellarius ex officio suo exerceat spiritualia memorata, cum ea potius de jure communi ad Archidiaconi spectent officium: representare g. videlicet ordinandos Episcopo, & illos examinare, ponere Abbatibus & Abbatissis in sede.

CAP. X.

Archidiaconi in monasteriis jurisdictionem non habent, nisi quantum tribuit eis generalis vel specialis consuetudo.

*Honorius III. Abbati Aramnen. Trecen. die-
cesis, & Archidiacono & Decano S.
Stephani Trecen.*

a Non tamen judicant Archidiaconi causas matrimonii & circumscriptionum. Trident. Sess. 24. de reformatione. c. 20. §. ad haec. nec causas commendatitias. Idem conc. Trid. c. 22. b Cap. 7. eod. tit. in §. compul. c. al. discreti. d In vestitu ita: Executionem etiam in vestitu. e Praesentat de cultu Dei judicium. & c. de reformatione. cap. 3. d Archiepiscopi. e Burd. l. 3. c. 30. lvo part. 6. cap. 20. & c. 7. eod. tit. in 1. compul. Isidor. in epist. ad Leudefredum Episcopum Cordubensem & Grat. dist. 27. can. 1.

Dilecto filio: & infra. Ad petitionem Archidiaconi Senon. conquerentis, quod Abbas & conventus monasterii sancti Petri Senonen. procuracionem a annuatim, & quadam alia, ratione sui Archidiaconatus ad ipsum spectantia, exhiberi sibi contra justitiam denegabant: Abbati sancti Crispini & collegis ejus dedimus in mandatis, ut audirent causam, & sine debito terminarent. Coram quibus petiit praedictus Archidiaconus ut b. cum monasterium intra metas sui Archidiaconatus sit situm, Abbas & monachi sibi obedirent in his, quae pertinent ad jurisdictionem, correctionem, & visitationem, ad jus (ut dicebat) archidiaconale spectantes, videlicet ut coram se conquerentibus responderent, citati etiam venirent ad ejus praesentiam: & ejus mandata e. honesta & sancta secundum Deum, de correctione excessuum, & aliis, quae Archidiaconi solent & possunt rationabiliter injungere, audiri, & (salva sua regula, & Abbatis sui debita obedientia) servari. Petiit insuper ne de cetero facerent aliquos de Senonen. & ballivia, eo praetermissa, coram officiali Senonen. Archiepiscopi conveniri, adferens illos prius debere conveniri sub ipso, quam coram officiali praedicto: specialibus ipsius Archiepiscopi & hominum, ac familiae suae causis duntaxat exceptis: [1 & infra.] Ideoque discesser. v. manda. quare, per majores ecclesiae Senonen. canonicos, qui habere debent de hujusmodi consuetudine notitiam plenioram, super his sollicitè veritatem inquiratis: & nisi vobis constiterit praefatum Archidiacon. vel praedecessores ipsius de pacifica se obstanta consuetudine jurisdictionem aliquam in ipso monasterio, vel in hujusmodi Abbatibus hactenus habuisse, praefatum monasterium ab ejus impetitione penitus absolvatis, perpetuum super hoc ipsi Archidiacon. silentium imponentes. Si vero de praemissis constiterit per eosdem, eandem jurisdictionem duntaxat adjudicantes eidem in monasterio praedicto, quam ipsum vel praedecessores suos in monasterio ipso, vel in eisdem Abbatibus habuisse constiterit: super aliis perpetuum silentium imponatis.

[1 Lite ergo super praemissa coram praefatis iudicibus legitime contestata, & audiri ab eisdem hinc inde propositis, eadem iudices de utriusque partis assensu causam ad examen Apostolicum remiserunt. Ipsi ergo Alber. & Archidiacon. in nostra praesentia constituti, nos attendentes eorum consuetudines esse super Archidiaconorum jurisdictione diversas, cum in hoc casu vestiremus consuetudinem, qua in Abbati Senonen. ordinis praefati monasterii utitur Archidiacon. Senonen. finalem nequimus habere in hujusmodi questione processum. Volentes autem ut eidem questionibus debitus imponatur, causam ipsam vobis de ipsius Abbatis & procuratoris assensu duximus committendam.]

DE OFFICIO ARCHIPRESBYTERI.

TITVLVS XXIV.

CAP. I.

Archipresbyter civitatis subest Archidiacono: & principaliter praesert Presbyteris, & Presbyteralibus officiis.

Ex concilio Toletano.

VT Archipresbyter e. sciat se subesse Archidiacono, & ejus praecipitis, sicut sui Episcopi obe-

a Est autem procuratio, necessarium sumptuum exhibitio, quae debetur praelati decessoribus suis subditis visitantibus. b Idem. c Quid in visitatione praeslare debeant praelati, et adit concil. Trident. Sess. 24. de reformatione. cap. 3. d Archiepiscopi. e Burd. l. 3. c. 30. lvo part. 6. cap. 20. & c. 7. eod. tit. in 1. compul. Isidor. in epist. ad Leudefredum Episcopum Cordubensem & Grat. dist. 27. can. 1.

dire, & quod specialiter ad eius pertinet ministerium a, super omnes Presbyteros in ordine presbyterali b positos curam agere [animatum c,] assidue in ecclesia stare, & in Episcopi sui absentia ad vicem eius missarum solennia celebret, & collectam dicat, aut cui ipse injunxerit.

CAP. II.

Ad idem.

Leo Papa.

Ministerium d Archipresbyteri in eo constituitur, ut diligentia cura provideat ministerium sacerdotum e cardinalium, qui solenne debent agere officium in communicatione corporis & sanguinis Domini nostri IESU Christi a sacrosancto die dominico incipiendo per omnes horas canonicas indeclinabiliter perseverent, ut opus Dei dignè & sanctè perficiatur ab eo, cui committitur: [1 & 7.] Provideat etiam Archipresbyter vitam sacerdotum cardinalium, præceptis sui obtemperando Episcopi, ne aliquando cedant, aut securitate torpeant: [2 & 7.] Si Episcopus defuerit [exceptis his, quæ prohibita sunt] Archipresbyter provideat cuncta, quæ in sacerdotum ministerio perfici debeant, fomes benedicere, infirmum oleo perungere, poenitentem infirmum [consulto Episcopo] reconciliare, poenitentiam cunctis aliis sacerdotibus injungere. In præcipuis festivitibus, aut ipse celebrationem missæ solenniter impleat, aut ad sui iussionem, cui committitur, peragat veneranter.

[1 Sed veniantur, quod labis sacerdotum custodiunt scientiam, & iustitiam, & legem requirunt ex ore eius q. d. d. e. e.]

[2 verem sententiam illius sapientissimi viri, ubi dicitur: Male illius homo qui negligenter agit opera Dei.]

CAP. III.

Declarat quod sit officium Archipresbyteri civitatis. Anton. de But.

Idem.

Officium f Archipresbyteri de urbe constat, quando sibi præiul defuerit vice eius officium inchoare, benedictiones presbyterales in ecclesia dare, missam quando voluerit cantare, vel cui de sacerdotibus iusserit. Quando verò Episcopus missam canit, debet præcipere sacerdotibus ut induant se vestimentis sacris, & qualiter ad missam procedant: debet enim præcipere custodi ecclesiam, ut in sacrario Eucharistia Christi, propter infirmos non desit, debet infirmis providere, & providendo præcipere sacerdotibus, ne forte sine confessione, vel confirmatione corporis & sanguinis Domini nostri IESU Christi moriantur: confessiones peccatorum g eorum, qui a foris h veniunt, recipere cum omnibus sacerdotibus, & exinde per provisionem pontificis magnam debet illis adhibere curam, ad Christianos quoque faciendos, & baptizandos infantes, & ad succurrendum, omnia a sacerdotibus per iussionem i illius fiant.

CAP. IV.

Archipresbyter ruralis Presbyterorum & laicorum plebania sua curam gerit: contra decretum tamen Episcopi nihil ordinare potest.

a Officium. b hac vox, presbyterali, deest in antiquis. c deest vox, animatum, in antiquis. d C. eod. tit. in i. compil. vide concil. Trid. infra citatum. e Sacerdotes cardinales hoc loco non ubi tantum Roma, sed aliarum etiam civitatum primos interpretantur, quibus titulis, id est, parochia committuntur. f C. eod. tit. in i. compil. conc. Trident. Sess. 5. de reform. cap. 5. salubriter addit, vel Archipresbyteri & alii curam animarum habentes, populo prædicent Dei verbum. g alias, distorum. h venerunt. i alius, provisionem.

Idem ex synodo a Ravenna habita.

VT singula b plebes Archipresbyterum habeant propter assiduum erga populum Dei curam, qui non solum imperiti vulgi sollicitudinem gerant, verum etiam Presbyterorum, qui per minores titulos habitant, vitam jugi circumspectione custodiant, & qua uniusquisque industria divinum opus exerceat c, Episcopo suo renuncient. Nec contendat d Episcopus, non egerit plebem e Archipresbytero, quasi ipse eam gubernare valcat, qui est valde idoneus sit, decet tamen ut sua onera partiam, & sicut ipse matri ecclesie f præest, ita Archipresbyteri præsent g plebibus, ut in nullo tiubet ecclesiastica sollicitudo: cuncta tamen referant ad Episcopum, ne aliquid contra eius decretum h ordinare præsumant.

DE OFFICIO PRIMICERII.

TITVLVS XXV.

CAP. I.

Ponit ea, quæ spectant ad officium primicerii. Anton. de But. Idem i in libro Romani ordinis.

VT primicerius h sciat se esse sub Archidiacono, sicut & Archipresbyter, & ad eius curam specialiter pertinere, ut præsit in docendo Diaconis, vel reliquis gradibus ecclesiasticis in ordine positus, ut ipse disciplina & custodia insistat, sicut pro animabus eorum coram Deo rationem est redditurus, & ut ipse Diaconis donet l lectiones quæ ad nocturna officia clericorum pertinent, & de singulis studium habeat ut in quacunque re capacem sensum habuerit, absque ulla vacet negligentia, aut a quo ipse iusserit instruantur. m

DE OFFICIO SACRISTÆ.

TITVLVS XXVI.

CAP. I.

Ex concilio Toletano.

VT sciat n se sacraria subiectum Archidiacono & ad eius curam pertinere custodiam sacrorum vasorum, vestimentorum ecclesiasticorum, seu totius thesauri ecclesiastici, nec non, quæ ad luminaria pertinent, sive in cera, o sive oleo.

DE OFFICIO CVSTODIS.

TITVLVS XXVII.

CAP. I.

Ponit, quæ spectant ad officium custodi. b. d. Ex libro Romani ordinis.

CVstos ecclesie p, cui ea, quæ ecclesie competunt, custodienda committuntur, oportet ut sui archid. iussioni in cunctis obediat, in canonicis horis signa tintinnabulorum pulsanda, ipso Archidiacono iubente, ab eo pulsentur, pallia vel limteamina altaris, seu cuncta utensilia ecclesie indefinenter custo-

a al. Romani habita à Ioanne Papa XII. & à Lamberto Imp. sed licet patrem Ioannem IX. sive X. scribendum. In entis synodum Ravenna celebravit. Leo enim antiquior fuit. b C. eod. tit. in i. compil. c al. & Episc. d al. contendat. e al. præstet. f deest vox, ecclesie. g præsent. h al. distorum. i al. Item. k C. eod. tit. in i. compil. l. v. p. 6. s. 20. Grat. cano. prelat. 25. dist. Pann. l. 3. c. 41. l In omnibus manus. d. nec lectiones ad nocturna officia. m al. instruantur. n C. eod. tit. in i. comp. & l. v. p. 6. s. 20. o Hac postrema verba in nonnullis distant. p Cap. i. tit. in i. compil.

diat, lampades & laternas in accendendo, seu extinguendo pervigil existat: ne a aut supra modum lucendo oleum deperat, aut minus lucendo obscurior sit ecclesia: sed omnia cum discretione b agantur: quæ noscitur omnium virtutum esse mater. Si verò is minus idoneus ad hoc peragendum extiterit, ab Archid. coercetur ut se emendet. Si autem indomitus permanserit, Archidiaconus Episcopo denunciando provideat, ut indecente ejecto, apud domum Dei constituitur minister, ut omnia in laudem Dei fiant.

CAP. II.

Ad idem.

Ex concilio Toletano.

Vicosolicitus e debet esse de omni ornamento ecclesie, & luminariis, sive incenso, nec non panem & vinum omni tempore paratum ad missam habere debet, & per singulas horas canonicas signum ex consensu Archidiaconi sonare, & omnes oblationes seu elemosinas, seu decimas (cum ejusdem tamen consensu absente Episcopo) inter fratres dividat. In his tribus ecclesie columnis (ut sancta sanxit synodus) consistere debet alma mater ecclesia: ut ad hoc opus tales ordinentur, quales meliores & sanctiores esse viderint, ut nulla negligentia in laudem Dei ecclesia videatur: hi tres, Archidiaconus, Archipresbyter, cultos, simul juncti, uno animo provideant, & perfecte, & non sit invidia, neque zelus inter illos.

DE OFFICIO VICARII

TITVLVS XXVIII.

CAP. I.

Vicarius si beneficium curatum possit adeptus, vicaria privatur.

Alexander III. Episcopo Norvic. & G. Archidiacono.

Audientiam a nostram pervenit quod Hug. V. Presbyter monachos de e Ramesia petendo vicariam ecclesie de f Burnel. a qua viginti annis retrocessit, in diversis postea ecclesiis personatum adeptus, fatigare presumpsit. Quia igitur non est canonicum g, ut qui curam animarum in diversis habet ecclesiis, vicarius in alienis existat: mandamus quatenus (si ita est) predictum Presbyterum a petitione supradictæ vicariæ desistere compellatis.

CAP. II.

Plures vicarias quis habere non potest.

Idem Elvensi Episcopo, P. C.

P. R. OVIDEAS b attentius, ne in episcopatu tuo patiaris aliquem plures vicarias habere: Quia cum vicarij teneantur personis & ecclesiis deservire, alienum est ab ordine juris, ut vicarij quis habeat præter unum.

CAP. III.

Proprius vicarius per Episcopum instituitur, per rectorem removersi, vel portione sua fraudari non potest.

Idem Vinoniensi a Episcopo.

A D HEC i si persona alicujus ecclesie, vicario, quem in eadem ecclesia instituit, de assensu & auctoritate diocessani Episcopi certam assignaverit portionem: is, qui persona illa defuncta in personatum illius substituitur, non potest eundem ab ecclesia removere, vel ad-

a In ecclesie Barbara na: ut ne contra modum lucendo oleum ecclesie deperat. In abo ista: ne ut supra modum lucendo oleum &c. b cum discretione iove, lesa agantur. c C. 2. eod. tit. in 1. comp. d C. 2. eod. tit. in 1. comp. & post conc. Later. sub Alex. III. pa. 30. e. 3. e al. Diversa. f al. Burnelia. g Conc. Trid. Sess. 5. in decr. de reform. c. 4. & Sess. 24. de reform. c. 17. h C. 2. eod. tit. in 1. comp. i C. 2. eod. tit. in 1. comp. & post conc. Lateran. sub Alex. III. p. 39. c. 2.

signatam sibi minuire portionem. Nisi aliquid committat, propter quod per judicem in vicaria sit vel beneficio condemnandus.

CAP. IV.

Vicarius non potest substituere vicarium.

Idem Norwicensi Episcopo.

C LERICOS a in presbyteratu vel in aliis inferioribus ordinibus constitutos, in vicariis ecclesiarum, quas adepti sunt, alios sibi substituere non permittas, cum id factis sit absolum & absurdum.

CAP. V.

Vicarius Papa in urbe jurisdictionem habet, non extra urbem.

Innocentius III. Abbati S. Eugen. & plebano S. Petri.

S VA nobis: & infra. Nos igitur b vicarii literas affirmantes per surreptionem obtentas e. Quoniam jurisdictionis vicarii d, quem Romanus Pont. in urbe reliquit, non extenditur extra illam, nisi ei specialiter sit concessum. Præsertim cum ipse moratur in sua provincia speciali, videlicet inter Capuanam provinciam & Pisanam. Mandamus, quatenus quicquid occasione literarum illarum actum est, in irritum revocetis.

CAP. VI.

Compelluntur vicarij ordinarii ecclesie deservire, per subtractionem proventuum & vicariarum.

Honorius e III. Vigor. Episcopo.

E X parte tua fuit propositum coram nobis [1 & 7] Mandamus, quatenus perpetuos vicarios, ut in ecclesiis, in quibus vicarias obtinent, resideant, & se in Presbyteros (ut f eorum cura exigit,) faciant promoveri, per subtractionem proventuum vel ipsarum vicariarum, compellas.

[1 Quod quidam in ecclesiis in quibus perpetuos obtinent vicarias, debitam residentiam faciunt, ac in Presbyteros promovendi continentur. Nolentes igitur ab usum hujusmodi, sicut nec debemus, aequanimiter sustinere f.]

DE OFFICIO ET POTESTATE IUDICIS DELEGATI.

TITVLVS XXIX.

CAP. I.

Delegatus Papa potestatem habet non solum in partes, sed etiam in alios, qui suam jurisdictionem impediunt.

Alexander III. Londonensi Episcopo.

Q Via quaesitum g est quid faciendum sit de potestatis, qua h cum præcipimus alicui justitiam exhiberi, minis ac terroribus conquerentes flere compellunt, & sic mandatum nostrum i eliditur: sic tibi respondemus, quod sicut agentes & consentientes pari poena (scripturæ testimonio) puniuntur & sic tam eos qui trahuntur in causam, quam principales eorum fautores (si eos manifeste cognoveris justitiam impedire) districtione ecclesiastica poteris coercere.

CAP. II.

Cum diversa litera sub eadem data & forma contraria impendantur, & presentantur a diversis ad eorum iudices, super sedetur utriusq; donec consulatur Papa.

a Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. & post concil. Lateran. p. 39. cap. 3. b C. 1. eod. tit. in 3. comp. al. incipit, Tua nobis. c vide l. fin. cum ibi not. C. si a non comp. jud. d Et de vicariarum jurisdictione, vide concil. Trident. Sess. 7. de reform. c. 16. e al. Innocent. III. f eorum. g Cap. 2. eod. tit. in 1. comp. & post concil. Lateran. p. 7. cap. 2. h qui. i elidit. Roman. cap. 1. k vide l. jubemus. 9. aconemus. cum vulga. C. de Episc. p. & clericis.

Idem Bononiensi a Episcopo.

Sanè si a b nobis super aliqua causa litera, impetrantur, & alia postea (non facta mentione priorum literarum) litera opponuntur, si iudicibus innotuerit donec Romanum pontif. consulant, & suam exinde cognoscant plenam voluntatem, executioni superedeant utrarumque. Ne pro varietate literarum causarum fines valeant impediri.

CAP. III.

Delegatus Papa impeditus, subdelegare potest causam, qua sine ipso commode terminari potest.

Idem Episcopo c. Londonen.

Si pro a debilitate, vel pro qualibet alia gravi e causa, vel necessitate tractandis causis, que tibi a sede Apost. committuntur, interesse non poteris: liberum tibi sit personis discretis & idoneis vices tuas committere. Ita tamen, quod si restanti est, consulere te debeant. Nisi forte causa ita graves sint, quod sine presentia tua non possint commode terminari.

CAP. IV.

Si causa committitur intra certum diem decidenda, nisi partes prorogent, per ipsam dei expirat iurisdictio.

Idem V. f. Carnoten. electo.

De causis g que intra certum terminum decidenda committuntur, hoc tuam volumus cognitionem tenere, quod nisi dies ab Apost. sede prefixus de communi consensu partium prorogetur, eo transacto mandatum expirat.

Ubi certa pena per ius statuta non est, delegatus imponit arbitrariam h. d.

Illis etiam qui pro causis tibi commissis ad citationem tuam venire, aut tuo super his parere iudicio neglexerint: si tale fuerit b negotium, quod certa exinde poena in canonicis exprimitur, eandem infligas, alioquin ipsos pro delicti qualitate & cause secundum tuum arbitrium punite procure.

CAP. V.

Per simplicem commissionem causa, potest delegatus citare, contumacem punire, & reliqua facere, qua spectant ad causam.

Idem Archiepiscopo i. Senonensi.

Præterea k super hoc, quod nos consulere voluisti, utrum liceat iudici delegato non ordinario cogere contumacem ut veniat, aut dampnare, si non venerit? Hoc tibi auctoritate presentium innotescat, quod postquam ei causa, licet simpliciter, delegatur, satis potest nostra auctoritate partes compellere, & etiam contumaces severitate ecclesiastica coercere: etiam si litera commissionis id non contineant, aut partes l mandatum nostrum non habeant ut accedant. Quia ex eo, quod causa tibi committitur, super omnibus, que ad causam ipsam spectare noscuntur, plenariam recipit potestatem.

CAP. VI.

Si causa pluribus etiam simpliciter est commissæ, quilibet subdelegare potest, hoc dicit, & quotiæ allegatur.

Idem in Vintoniensi Episcopo.

Quamvis n sumus. [i & infra.] Si verò duobus

a Eberacensi. b Cap. 3. eod. tit. in 1. compil. & post concil. Lateran. p. 7. c. 3. c alia, Lumen. d Ca. 2. eod. tit. in 1. comp. & post conc. Later. part. 7. cap. 3. e vox, causa, deest in antiqui. f Idem Galias, idem Vualhelmo canon. electo. g Cap. 3. eod. tit. in 1. compil. & post conc. Later. p. 7. c. 6. h sit. i Cemoniensi. k Cap. 6. eod. tit. in 1. comp. & post conc. Later. p. 7. ca. 7. l In C. Barbatæ, aut mandatum partes non habeant Apostolicum, ut accedant. m al. Vint. n Cap. 7. eod. tit. in 1. compil. & post concil. Later. p. 7. c. 8.

causa committitur, etiam si non adponatur, ut unus sine altero procedat in ea, nihilominus unus ex ipsis, sine suo coniudici, sive alii vices suas potest committere a in hac parte.

[i Multiplicitate negotiorum impliciti & gravibus diversis sollicitudinibus occupati, nos tamen cogit propter debitum communitatis. fra. & dilectio qua personam tuam diligimus, tuis sollicitudinibus respondere, ne videamur indiscussa vel nequere, qua a nobis e notanda tua voluit discreto presentare. innotescat itaq. sollicitudo tua, quod iudex a nobis delegatus causam sibi commissam potest alia delegare, aut totam audiendam & terminandam, aut ut audiat allegationes & rationes & attestaciones recipiant, & sententiam sibi ut referent, vel hanc aliquid tantummodo faciant iuxta voluntatem & beneplacitum deleganti, quamquam non possit eandem causam alia appellatione postposita delegare, & sibi sit appell. commissa.]

CAP. VII.

Delegatus Papa exequitur sententiam suam, quam exequi non potest, aut non vult, cui eam commiserat exequenda.

Idem Norwiciensi Episcopo.

Significasti b nobis: [i & infra.] Con. t. r. quod si iudex ordinarius ad mandatum iudicis delegati a nobis non vult aut non potest (aliis resistentibus) sententiam ab eo latam, suo effectu mancipare, delegatus iudex eam e auctoritate nostra tibi commissam potest executioni mandare: & si qui sibi resisterint, eos sententia ecclesiastica coercere.

[i Per literas tuas, quod interdum a iudice delegato scripta super aliqua causa fuerit sententia, cum ordinarius iudex eam ad mandatum illius noluit executioni mandare, aut alius resistens obsequium mancipare, non possit. Super hoc.]

CAP. VIII.

Si ordinarius sit eum non canonicè institutum, quem delegatus Papa mandavit in possessionem induci, non resistet violenter, sed precebus instabit, ut differat, donec Papa consulatur.

Idem.

Si quando d clerici coram iudice delegato prelatos ecclesiarum, super ecclesiis, quas tenent, in causam traxerint, & coram eodem iudice transactione e vel alio modo ecclesias obtinuerint, in quibus certum sit eos institutionem canonicam nullatenus habuisse, nec possessionem etiam corporalem: Ordinarius iudex non debet iudicis delegati mandato resistere violenter f, sed apud ipsum instare, ut differat eos in possessionem mittere, donec nobis rei veritas innotescat.

CAP. XI.

Post diffinitivam executioni mandatum expirat delegati iurisdictio.

Idem Brixienti Episcopo.

In g literis: [i & infra. Con. t. r.] quod ex quo iudex delegatus per se vel per alium, sententiam executioni mandavit vel mandari precepit, eius auctoritas & iurisdictio cessat: Quia semel est officio suo functus.

a Non potest alium sibi assignare iurisditionem non habentem, infra eod. cap. cum super. b Ca. 9. eod. tit. in 1. comp. & post concil. Lateran. p. 7. c. 11. c al. ita: eam auctoritate sibi commissam, causam auctoritate Apostolica sibi commissam: sed plura & vetustiora ita: causam auctoritate sibi commissam. d Cap. 10. eod. tit. in 1. compil. & post concil. Lateran. p. 7. c. 12. e al. per trans. actionem. f vide Linc. magistrat. ff. de injur. g Post concil. Later. sub. Alex. III. c. 14. & 16. eod. tit. in 1. compil. [i]

[1 Quas tibi nobis destinavit fraternitas, questiones quasdam infrascriptas, super quibus solutionem tibi à nobis postulasti exhiberi, quarum sequenda una est, scilicet usque ad quod tempus iudex delegatus possit se interponere, ut sicut res iudicata vel transactio. Super hoc itaque prudentia tua respondemus.]

CAP. X

Rationaliter, non per contumaciam, delegatus datus etiam ad dum, non restituet alterum: licet possessionem & dejectionem probare volentem.

Idem Abbati sancti Albini.

Consultationibus a: [1 & 7.] Quæsitum est, utrum si aliquis ecclesie vel possessione qualibet se adleverans absque iudicio & causa rationabili spoliatus, à nobis ad iudices literas obtinuerit, ut intra certum tempus restitueret tibi possessio, si consisterit iudici, eum esse taliter spoliatum, possessio debeat ei restitui, cum is, qui tenet ecclesiam vel possessionem quam ipse requirit, antequam de literis ipsis aliqua mentio fieret, studiorum, peregrinationis, vel alia huiusmodi causa se absentem intra tempus se praximum iudici possit suam præsentiam exhibere: Super quo respondemus, quod nec potest, nec debet restitutionem habere, quamvis paratus sit coram iudice delegato, restibus idoneis possessionem & dejectionem suam probare: nisi is, qui possidet, se per contumaciam absentasset.

[1 Singularum ex ministerio servituti suscepta cogimur singulis respondere, ut si quid dubietati vel questionis in mente alicuius commiserit, ab ecclesia Romana salvatim, qua inter alias disponente Domino merito obtinere precipiamus.]

CAP. XI

Delegatus Papa in causa sibi commissa, jurisdictionem habet super ordinariam, & quæcumque maiorem.

Idem e Carmotensi Episcopo.

Scilicet quia d nos: [1 & 7.] Tuæ quæstioni duximus respondendum, quod iudex à nobis delegatus, vires nostras gerit: unde in causa illa superior est & major illis, quorum causam suscepit terminandam: ideoque si Episcopus vel alia persona, quæ non sit de jurisdictione illius in causa, quam ei delegamus, rebellis aut contumax fuerit, secundum qualitatem facti poterit vel interdicti, vel suspensionis sententia, à iudice delegato compelli: ita quod iudex secundum negotii qualitatem temperate procedens, Episcopo vel ingressum ecclesie, vel sacerdotale officium interdicit, aut etiam terram illius, quæ ad jurisdictionem suam pertinet, specialiter interdicto supponat.

[1 Consilium in primis voluisti, qualiter à nobis iudex delegatus Episcopus, qui et non subest, ad aliquid faciendum vel dandum compelli debeat, cum causam qua inter Episcopum & clericum & laicum vertitur, à mandato nostro suscepit terminandam.]

CAP. XII

Supremus impetravit primam dignitatem in ecclesia vacatura, secundus impetravit certam dignitatem ipsius ecclesie cum vacaret, & illa postmodum vacat, debetur primo, & non secundo. h. d. et notabilis decisio.

Idem Eboracensi Archiepiscopo, & Episcopo Conventen.

Ex parte N. nobis f. innouit, quod cum ad te, frater Conventen. Episcopo, nostras literas impetraverit, ut ei archidiaconatum, quem in ecclesia tua primo vacare contingeret, assignares: R. adversarius g. ejus alias à te frater Eboracen. literas impetravit h, nulla de prioribus habita mentione, ut si avunculus

a C. 1. eod. tit. in 1. compil. & post Conc. Lateran. part. 7. c. 17. b al. primissum. c Cantuar. Archiep. d C. 16. eod. tit. in 1. compil. & post Conc. Lat. p. 7. c. 2. e l. generaliter. cum not. D. de p. d. i. l. s. i. suo. D. de solut. f C. 7. eod. tit. in 1. compil. & post Conc. Later. p. 7. c. 21. g Ha. duo verba, ad versarius ejus, desunt in antiquis. h vox literas in antiquis desit.

suus Archidiaconatum, quem habebat in ecclesia eadem, vellet omnino dimittere, ipsum ei faceres assignari: Quoniam igitur si memores fuissetis nos pro prædicto N. literas direxisse, pro adversario, nullatenus scripsissetis: mandamus, quatenus præfato N. Archidiaconatum ipsius ecclesie (si vacat) non obstantibus posterioribus literis assignetis.

CAP. XIII.

Ubi contraria voluntas Papa non adparet, delegatus juris formam servare debet, & rationabiles exceptiones admittere. Ioan. Andr.

Idem Eboracensi Archiepiscopo.

Ex parte a tua: [1 & 7.] Quæstioni tuæ taliter respondemus, quod si quando iudici delegato expediat formam sibi statutam servare, debet tamen rationabiles exceptiones admittere, & in causa juxta juris æquitatem procedere: Nisi exprimat in literis nostris, quod nulla debeant exceptiones admitti. Quod nec nos, nec antecessores nostros credimus unquam b expressisse.

[1 Quæsitum est à nobis, utrum cum causam aliquam sub certa forma committimus, iudices delegati formam sibi commissam debeant sequi, ita quod rationabiles exceptiones non admittant. Super quo.]

CAP. XIV.

Delegato salta dignitati non expressa nomine proprio, tra nsti ad successorem.

Idem Abbati & conventus majoris monasterii.

Quoniam e Abbas Leicestræ, qui suscepto mandato nostro partibus diem ad agendum præfixit, Abbatem Vincetræ de novo substitutum iudici præmortuo, illi mandato nostro porrecto, quia sub expressis nominibus locorum & non personarum commissio emanavit, sibi scium in causæ cognitione adjunxit. Nos sententiam illorum (sicut est iuxta) ratam & firmam habemus.

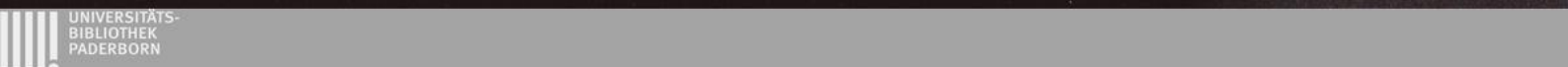
CAP. XV.

Si quæstionem de iure præsentandi Papa delegat appellatione remota, & sub ea forma, ut delegatus ad præsentationem ejus, ad quem viderit pertinere, ordinet ecclesiam, per hoc non habet instituire, sed pronunciare: & is, ad quem pertinet, instituit: & si iuri suo detrahitur, licite appellat.

Idem.

Super eo verò, quod d. subungere voluisti, si de præsentatione Presbyteri inter aliquos quæstione suborta causam contigerit delegari alicui sub hac forma, ut si consisterit jus de quo agitur, ad partem e alterutram pertinere, ad præsentationem ejusdem de persona idonea ordinet ecclesiam ap. re. an liceat delegato iudici, incio diocesis Episcopo, Archidiacono vel Archipresbytero reclamante, præsentatum sibi clericum in possessionem ecclesie mittere: & an si Archipresbyter, vel Archidiaconus, vel Episcopus, ad quem institutio pertinet, appellaverit f, eorum sit appellationibus deferendum. Hoc tuam volumus discretionem tenere, quod licet quæstionem, quæ de præsentatione vertitur, ap. re. committamus alicui terminandam: non tamen est nostræ intentionis diocesis Episcopo, vel Archipresbytero, vel Archidiacono præjudicium generare: ideoque præsentandus est illi, qui institutus g fuerit, & tenebit eorum appellatio, si videntes iuri suo detrahi duxerint appellandum, quia non est illis h, sed partibus inter quas causa commissa est, appellationis remedium est sublatum.

a C. 18. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lat. p. 42. c. 1. b vox unquam, non est in antiquis. c cap. 19. eod. tit. in 1. compil. & post Conc. Lateran. p. 46. c. 4. d c. 20. eod. tit. in 1. compil. & post Conc. Lateran. part. 47. cap. 3. e alteram. f appellaverint. g est. h al. illi, sed illis, id est, Episcopo, Archidiacono, vel Archipresbytero.

CAP. XVI.

Si causa simpliciter est delegata duobus, sententia unius non tenet.

Idem.

Causam a matrimonii, qua inter I. mulierem, & Blanchacium agitari dignoscitur, Furolien. & b Vapiceniensis Episcopis nos meminimus commisisse: quibus eam viro restitui mandantibus, vir mulierem cruciatibus & flagellis adeo affecit, quod invita & coacta inter se & virum suum confessam est parentelam, sicque factum est, quod ad iudicium unius eorum dimisit eandem: [1 & 7.] Discretionem vestram mandamus quatenus si inveneritis, quod praefatus B. dictam I. ad iudicium solummodo alterius praedictorum e a se separasset (quia cum causa duobus committitur, sententia unius non tenet) ipsum ut eandem mulierem sicut uxorem suam benigne recipiat, & maritali affectione pertractet, monitione praemissa cogatis. Si qui tamen apparuerint, qui (postquam ab eo recepta fuerit) matrimonium ipsorum velint, & legitime possint impetere, causam audiat, & sine canonico terminetis.

[1 Quae v. filios ex eo dicitur genuisse, & XIV. annis secum sine quaestione permansisse. Unde quoniam matrimonium in ecclesia Dei a Deo probatur esse magnum sacramentum, quod sine rationabili & evidenti causa non debet dissolvi, praesertim cum non ab homine, sed a Deo fuerit institutum.]

CAP. XVII.

Delegatus, qui est dominus impetrantis, recusari potest.

Idem Oxoniensis & Vitiensis Episcopi, & Abbatis Haysfor.

Causam e, qua inter F. & R. de nativitate Agathae vertitur, vobis fratres Episcopi, & London. Episcopo commissus terminandam. Verum quoniam idem F. praefatum Londonen. Episcopum habebat suspectum pro eo quod dominus est praedicti F. ipsum amovendum, & te fili Abbas loco s ipsius duximus subrogandum.

CAP. XVIII.

Subdelegato delegati Papa qui subdelegavit non in totum, non ad Papam, sed ad ipsum delegatum appellari debet.

Idem.

Um g te consulente: & infra. Si super causa, qua tibi ex nostra delegatione committitur, a personis ecclesiasticis una vel pluribus, quibus (ut parcas laboribus partium & expensis) cognitionem ipsius causae & testium examinationem (sententia tibi reservata) committas, appellatio fuerit interposita, huiusmodi appellationis intuitu causam ipsam indefinitam relinquere teneris.

CAP. XIX.

Morte deleganti non expirat iurisdictioni delegati, coram quo lit erat contestata.

Lucius III. b Cantuar.ensi Archiepiscopo, & eius suffraganeis.

Relatum est i. & infra. Nos itaque consult. vestrae resp. quod si lis fuerit ante pra. n. obitum contestata, mandatum morte mandatoris nullatenus expiravit. Si vero ante litem contestationem deceffit, non est a iudicibus, quos delegaverat, ex delegatione huiusmodi providendum.

a Cap. 21. eod. tit. in 1. compil. & post Concil. Lateran. p. 10. c. 26. b al. Torontinensi & Napiensensi, al. Torontulensi. c Vide l. falsus. 6. sed si u. de surr. gl. & doctor. in auth. de fidei iuss. 5. 1. d. assecltu. e Cap. 4. qui filii sint leg. in 1. compil. ad de cap. 3. 7. de dolo & contum. f illius. g Cap. 1. eod. tit. in 2. compil. h al. Innocent. III. i Cap. 22. eod. tit. in 1. compil. & post Concil. Later. p. 7. c. 22.

CAP. XX.

Si delegatus citavit ante mortem deleganti perpetua est eius iurisdictione. Et appellationi renunciasse, qui coram, a quo appellavit, litem prosequitur.

Verbanus III. de Vvelebio & de Olsson.

Abbatibus.

Gratum a gerimus, [1 & 7.] Sanè consultit nos devotio vestra, an ante obitum deleganti proposita citationis edicto, lite vero post mortem contestata nihilominus debeat in causa procedere delegatus. Et utrum is intelligatur adpellationi renunciasse, qui ea interposita ad producendos testes inducias postularit, & demum productionis & allegationi renuncians, adestationes petitis solenniter publicari. Nos autem inquisitioni tuae taliter respondemus, quod cum in casu priorum citatione facta negotium sit quasi coeptum, & maxime si delegatus non sit certus de obitu deleganti, potest & debet in causa procedi, tenebitque, quod iustitia fuerit praevia definitum. In secundo vero casu videtur ab appellatione recessum, si secundum ea, qua praemissa sunt, eum, qui appellaverit, constiterit processisse.

[1 Et acceptum, quod negotium vestrae discretionis commisso debitam curam impendatur, & in his qua ad dubitacionem facturi pro gravitate vestri officii consueverat sed. ap. postu. au.

CAP. XXI.

Si causa committitur tribus delegatis cum clausula, quod si non omnes, & c. prius quam adpareat de impotentia tertii, duo procedere non possunt. Et si procedant, nihil agant. hoc dicit usq. ad 5. ad iudicimus.

Celestinus III.

Prudentiam b tuam, & c. & infra. Quinlo loco supplicas informari, utrum cum tribus causa committitur, ita quod si omnes interesse nequeverint, duo eam nihilominus exequantur: si reus a duobus tantum fuerit convocatus, venire necessarium teneatur. Et si citatus a pluribus coram duobus comparuerit, tertio nec veniente per se e vel per li. eras (ut solet fieri) excusante, an duo praesentes in causa possint procedere, & eam sententia calculo terminare? In hoc casu taliter respondemus, quod cum aliquis delegatorum iudicium, per certum nuncium, vel excusatorem literatorie definitum non ostenderit se interesse non posse, vel alias de eodem canonice constare non poterit, residui procedere ad causae cognitionem non debent: quod si processerint, nihil reputantur egisse. Illa quippe fuit antiqua sedis Apostolicae provisio, ut huiusmodi causarum recognitiones e duobus, quam uni, tribus, quam duobus libentius delegaret, cum (sicut canones adtestantur) integrum sit iudicium, quod plurimorum sententia confirmatur. Mandati siquidem excedere fines probaretur, si quis circa formam recepti accepti praesumeret iudicare.

Clausula, si non omnes poterint, sub impotentia includit volentem, quo ad purificandam iurisdictionem conjudicium. Idem in duobus datu cum clausula, quod siambo. h. d. usq. ad 5. sexta.

Ad iudicimus etiam, quod ubi fuerit in commissione adpositum: ut si omnes interesse nequeverint, duo eam nihilominus exequantur: si aliquis ex ipsis cum possit, noluerit interesse, duo nihilominus in causa procedant, licet ille tertius gravissime sit arguendus pro eo, quod mandatum Apostolicum exequi subterfugiat aut contemnat. Idem quoque per omnia dicitur observandum in g causa qua committitur duo-

a Cap. 23. eod. tit. in 1. compil. & post Concil. Lateran. p. 41. c. 7. b Paris. providentiam. 7. de mutui peti. & c. 3. eod. tit. in 2. compil. Vide gloss. hie. c al. Nec retri. d facti ad hoc glossa in l. magistro. C. de med. & profess. lib. 10. e cognitiones. f in quibusdam manuscr. ita: duo vestrum nihilominus. g al. de causa. bus, 60

bus, eo adposito, ut si ambo interesse nequiverint, alter nihilominus exequatur.

Si reus coram delegato obijcit excommunicationem actori, quam non probat intra tempus debitum, auditur actor: si vero probat, delegatus absolvet actorem, si excommunicatus est propter causam si- hicommissam: si propter aliam, ad excommunicatorem suum illum remittet: qui si non vult eum absolvere, delegatus Papa eum ab- solvet, nisi sit de casibus Papa reservandis, b. d.

Sexta nobis proposita ex parte tua quaesio continebat, quod cum aliquibus iudicibus causa committitur, & quandoque contingit, quod reus actori obijcit, quod si reus non potest in iudicio, utpote vinculo excommunicationis adstrictus: si reus non velit statim eum probare ex- communicatum, sive non possit, an actor nihilominus audiri debeat, donec super eo, quod obijcitur, rei veritas fue- rit patefacta? Hanc dubitationem taliter a remove- mus, quod si ille, qui tale & quid obijcit, statim vel intra terminum competentem non probaverit legitime, quod iudicis actor permitti debet, ut sine offensiculo quolibet, audiat. Ceterum, si vel ex confessione actoris, vel alio: quolibet modo legitime confiteatur esse acto- rem vinculo excommunicationis adstrictum, a iudicibus delegatis secundum formam ecclesie valet absolvi, ita, ut si propter aliam iustam causam & evidentem ab ordina- tio iudice vel delegato excommunicatus fuerit, ad ex- communicatorem debet absolvens remitti: qui d. si malitiam adhibuerit, delegati iudices id ritu & eccle- siastico libere exequantur, dummodo non sit tale genus excommunicationis illius cuius absolutio sed. Apost. re- servetur. Explorati siquidem juris existit, ut delegatis iudicibus, quibus principale committitur, & accessorium committatur.

Abolutus a delegato super causa, pro qua fuerat excommunica- tus, coram excommunicatore parebit, si non respondebit super illa cau- sa, nisi sit alteri delegata: & si excommunicator malitiose distulerit, delegatus, qui absolvi cognoscet, h. d.

Si vero ab his fuerit praestito juramento, quod stabit mandato ecclesie, absolutus, rursus in iudicio, an co- ram eisdem delegatis, f. vel ordinario, a quo excom- municatus extitit, teneatur super eadem causa, pro qua excommunicatus fuerat, respondere, & quorum debeat iudicio vel mandato stare? In quo casu taliter respon- deamus, quod coram ipsis excommunicatoribus super illa causa pro qua fuerat excommunicatus stare debet, & eo- rum servare mandatum: nisi specialiter fuerit illud al- liis & iudicibus a sed. Apost. delegatum. Quod si ex- communicatores malitiose distulerint, tunc delegati ean- dem jurisdictionem, quam in principali & in accessorio exercebunt.

CAP. XXIII.

Si causa simpliciter delegatur tribus, uno sine subdelegatione ter- tiis procedere non possunt. Quod si fecerint, ab eis poterit appella- ri. Idem si sunt dati cum clausula, quod si non omnes, non enim valet processus duorum tertio inconsulto. hoc dicit comprehendendo utrumque intellectum.

Innocentius III. Rheginen. Archiepiscopo, & Epi- scopo Cephaludensi, h.

Ubi causa i, quae vertitur inter ven. fr. n. Montis Regalis, & Rosan. Archiepiscopos, super quibusdam decimis Panormitano & Capuano Archiepiscopis, & ti- bi fratri Rhegin. commissa fuisset a nobis sine debito terminanda, praedictus Archiepiscopus Montis Regalis (sicut accepimus) ad primam Panormitani & Capuani Archiepiscoporum citationem accessit, in quorum pra-

a al. amo veniens. b taliter tale quid obijcit. c aliquo. d scilicet excommunicator. e al. de ritu. f Qui paulo an- tra absolvetur eum. g Vix iudicibus, in omni manifest. & in uno ita: nisi specialiter illud fuerit. in alio ita: nisi specialiter fue- rit istius rogatum, &c. h al. Cephaludensi. i cap. i. eod. tit. in 3. compil.

sentia excipiendo proposuit, quod pro duabus causis eor- um non deberet stare iudicio: tum quia ipsa causa tri- bus fuerat iudicibus delegata, & idem a ab aliis duobus tantum (re scater Rheginen. inconsulto, nec vices tuas su- per hoc committente) ad iudicium fuerat evocatus, tum quia ante ipsorum citationem & notitiam literarum, pro eadem causa nuncium suum ad Apost. sedem transmise- rat, in quo decretalem b Alexandri Papae praen. sibi ad- firmabat apertius suffragari. At iidem Archiepiscopi exceptiones ipsius nolentes admittere contra eum ut re- sponderet, interlocutoriam sententiam protulerunt: propter quod ad sedem Apostolicam appellavit: [i & infra.] Fraternitati vestrae mandamus, quatenus, si vobis confiterit praedictos Archiepiscopos exceptiones praedi- ctas nullatenus admisisse: non obstante eo, quod per ip- sos factum est, decimas ipsas, quibus praedictus Montis Regalis Archiepiscopus se postquam nuncius suus pro- pter hoc ad sedem Apostolicam accesserat, adserit spolia- tum, praecipue cum easdem, tam sibi, quam ecclesiae suae a sede Apostolica adserit confirmatas, sive per laicalem po- tentiam, sive per eosdem iudices factum sit, cum fructi- bus inde perceptis restitui faciatis, e audientes postmo- dum quantum de iure poteritis quidquid fuerit quaesio- nis.

[i Nos igitur inquisitionem praedictorum & decisionem cano- nicam vestra discretioni examini committentes.]

CAP. XXIII.

Si duo sunt delegati cum clausula, quod si ambo, &c. uno recusa- to, alter solus procedere potest, nec tenet processus, si cum recusato procedat.

Idem conventui de Conchis

Ubi super d. abbata monasterii e vestri, inter vos & S. quondam Abbate vestrum, fuisset quaesio ag- gitata, demum super ea ad Legionen. f. Episcopum & Abbatem, de Becco nostrae fuerant g. literae destinatae: & infra. Quamvis solus Abbas antequam appellaretur ab eo, iuxta formam literarum nostrarum procedere potuisset, quia tamen pro eo, quod cum ipso Episcopo interlo- cutus est appellacionem prius ab eodem Episcopo inter- positam non tenuisse, de iure sine ipso, cum b. possit & nollet negotio interesse, per consequentiam i. confes- sus est, se non posse mandatum Apostolicum adimplere, nec suae intentionis extitit, ut sine coniudice suo aliquid definiret, & cum eo, qui tum iudex esse desiderat, aliquid super praedicto negotio rite disponere non valebat, volun- tate ac potestate sibi mutuo adversantibus, cum nol- luerit, quod potuerit, & quod voluerit adimplere, nequi- verit: quod a duobus factum fuerat k. effectum non po- tuit de iure obtinere.

CAP. XXIV.

Si iurisdiclio delegati expirat in termino peremptorio, quem par- tibus assignavit, post congruam horam peremptorie iudex non ex- pellatur contumacem. Si non expirat, potest expectare in diem alteram, & iterum citare, si vult.

Idem Archiepiscopo Toletano.

Consuluit l. nos tua fraternitas, utrum cum ad re- cipiendos testes, depositiones publicandas eorum, vel sententiam proferendam peremptorie citatas par- tes, & earum altera se absentat contumaciter die data, an circa ultimam partem saltem diei sit in negotio pro- cedendum, vel in diem expectandum potius subsequen- tem, & si expectaveris, utrum contumax iterum sit citandus, cum non fuerit die partibus assignata pro- cessum? Nos autem credimus distinguendum, utrum iurisdiclio duret post terminum peremptorium, an

a Ipse. b Hanc habet. 7. de appell. c. ad hac sent. c Vi- de l. quemadmodum, cum gloss. C. de agric. & consil. 11. d C. 12. eod. tit. in 3. compilat. e al. vestra de concilio. f Leximienf. g fuerunt. h dum. i Consequens. k fuit. l C. 7. eod. tit. in 3. compil.

exciperet in illo. Si daret in diem alteram, æquitate suadente, poteris expectare, nec erit pars contumax peremptorio elapso citanda, nisi gratiam fecerit ei benignitas iudicantis. Si autem expiret, nisi partes, cum id noverint, se tibi presentaverint ea hora, qua congruè possis procedere ad exequendum id, propter quod eis legitime terminum peremptorium assignasti: ex tunc exequi poteris quod intendis, ne frustra judicialis instantia evanescat. Ne verò iudicium ecclesiasticum exercentur in tenebris, quia juxta a testimonium veritatis, qui male agit, odit lucem. Licet enim secundum consuetudinem, & constitutiones legitimas more Romano dies à medietate noctis incipiat b, in medio noctis desinet subsequenti (unde quod in duabus dimidiatis noctibus agitur, perinde sanxit habendum legalis auctoritas, ac si qualibet parte lucis agatur) nos tamen eam procedendi horam congruam intelligimus, ex qua possis ante noctis tenebras perficere quod incumbit. Porro discretus iudex in assignatione peremptorii, non debet jurisdictionem suam (nisi necessitas exigat) adeo coarctare. c

CAP. XXV.

Ex nova causa removetur delegatus, etiam post litem contestatam, & alius subrogatur.

Idem Abbati de d. Bordellia, & priori sancti sepulchri.

Instituente R. e rectore sancti f. Saldati, ad audientiam nostram pervenit, quod cum causam, quæ super jure parochiali inter ipsum & T. vertebatur Vigorien. Episcopo & conjudicibus suis à nobis obtinuerit delegari, postmodum (licet fuerit in eadem quaestione processum) tractu temporis ante diffinitivæ sententiæ calculum idem Episcopus dictum R. in familiarem admisit: sine quo alii g conjudices (secundum quod in nostris literis mandabatur) in causa procedere non valebant, & alter ipsorum conjudicum b officialis est Episcopi supradicti: propter quod adversæ parti poterat suspectus haberi, unde cum tam Episcopus, quam officialis prædictus (utpote) quos idem R. in iudices postularat i, & ipse familiaris eorum postmodum tunc effectus) ab adversa parte possent merito recusari, decisionem ipsius causæ, vestra petiit discretioni committi. Quocirca mandamus, quatenus si est ita (nisi postquam familiaris ejus est effectus, litigare consenserit coram illo) in causa, secundum k priorum continentiam literarum (ratione prævia) procedatis, alioquin partes ad priorum iudicium revertantur examen.

CAP. XXVI.

Delegatus Papa sententiam suam exequi potest usq; ad integrum annum, h. d. & est casus singularis.

Idem priori sancti Fidiani, l.

Quærenti m quid per censuram n ecclesiasticam: & infra. Si verò delegatus à nobis excommunicet illum, qui rei iudicata parere contemnit: licet aliquibus videatur, quod suo sit sanctus officio, ut alterius non habeat ex delegata sibi jurisdictione processum: alii autem dicant, quod jurisdictione ejus duret donec sententiæ pareatur: ut interim absolvere possit parere volentem. Nos tamen per æquitatis sententiam incedentes presentium auctoritate statuimus, ut delegatus à nobis non solum usque ad quadrimestre tempus, quod ad solvendum debitum à lege reo conceditur, sed usque ad integrum annum jurisdictionem sibi commissam, ad exe-

quendum sententiam valeat exercere: sicut observatur in illo, qui ante litem a contestationem contumax invenitur.

CAP. XXVII.

Delegatus Papa potest principium, medium, & finem causæ conjunctim & divisim subdelegare, h. d. usq; ad s. verum.

Idem Cantuarien. Archiepiscopo.

Super b quaestionem articulis, de quibus nos consulere voluisti i. respond. quod per constitutionem nostram consultationi Alex. Papæ nullatenus derogatur, sed illa per istam exponitur, imò in ista verius, quæ in illa fuerant prætermissa suppleantur. Ipse namque respondit, quod si super causa, quæ alicui ex Apostolica delegatione committitur, à personis ecclesiasticis una vel pluribus, quibus delegatus (ut parcat laboribus partium & expensis) causæ cognitionem ipsius, & testium examinationes, sententia sibi reservata, committit, appellatio: fuerit imposita: hujusmodi appellationis intuitu causam indefinitam relinquere non tenetur. Nos autem statuimus, quod licet is, cui causa committitur remota app. non possit eam aliis sine provocationis obstaculo delegare, si tamen delegatus à nobis, vel iudex quicumque non tam cognitorem, quam executorem ad aliquem d certum articulum, quempiam deputaverit, ab eo (nisi modum excedat) non liceat appellari, dummodo de partium deputetur, vel recipiatur assensu. Quod si delegatus à nobis vel litem exordium vel causæ finem, nec dum totum negotium ei duxerit committendum, ab ipso tanquam a iudice licite provocetur: & cum litem ante iudicem debeat contestari, & causam per iudicem definire. Intentionis igitur nostræ fuit (sicut ex tenore constitutionis præmissæ potest liquide deprehendi) quod ut judicialis auctoritas liberius valeat exerceri, delegatus à nobis licite possit, & principium, & finem, & medium causæ sibi committi, non solum conjunctim, sed etiam divisim alii delegare, & non obstante quòd dicitur, quòd iudex debet cognoscere per seipsum in principio, in medio, & in fine: cum antequam ferat sententiam, universa, quæ acta sunt in iudicio, investigare debeat diligenter.

A subdelegato cum jurisdictione appellari potest, secus sine jurisdictione, nisi modum excedat: tunc enim potest recusari, nisi datus sit partium consensu. Abbas.

Verum cum totam causam committit alicui, vel principium aut finem ipsius, ab eo, tanquam a iudice potest licite provocari. Cum autem alicui medium f tantum committit, ab ipso tanquam ab auditore provocari non potest: nisi mandati fines excedat g, vel merito sit suspectus, unde ne valeat recusari, provide statimus, ut de partium detur vel recipiatur assensu.

A subdelegato non in totum, appellatur ad subdelegatum, non autem ad primum delegatum: secus si in totum, h. d. usq; ad s. quem verò.

Porro cum delegatus à nobis jurisdictionem suam in alium transferat totam, si fuerit appellandum, non ad eum, sed ad nos appellari debet. Cum autem sibi aliquid de jurisdictione reservat, si causa sit ei appellatione remota commissa, non ad nos, sed ad eum poterit de jure appellari. Unde si forsitan appellaretur ab eo, cui medium causæ b committitur, sive cognitor vel executor dicatur, vel (quod melius est) auditor, pro eo quòd mandati fides excedat, vel merito sit suspectus: nihilominus tamen delegatus à nobis juxta consuetudinem

a Joan. 3. b Vide l. more Rom. ff. de se. Bar. in leg. aut facta. s. tempus ff. de pa. & l. hæc verba. in ff. de ver. sig. c. V. de Abb. in hunc locum. d. al. Boroi. al. de Bordellia. e. c. 4. eod. tit. in 3. compil. f. al. Abbati. g. iudices. h. inducium. i. postularit. k. priorem. l. al. Episcopo Prænestino. m. C. s. eod. tit. in 3. compil. n. Vide ca. quærenti. j. de verb. sign.

a Litem contestatam. b C. d. eod. tit. in 3. comp. c. In causa appellationis multa salubriter cavet. Conc. Trid. sess. 13. de reform. c. 1. & sess. 24. de reform. c. 10. & 20. & alio locu. d. ad disputandum aliquem. e. Vide l. a iudice. C. de judi. & glan. l. s. p. audi. vi. ff. de offi. præsid. f. media. g. Vide aut. quia in provocatione. cum not. C. ubi de crim. ag. op. h. media causa committit. al. cui media committitur.

tionem praestissimam, causam poterit definire: ut parcat laboribus partium & expensis.

Audiri datus sine partium consensu, recusari potest ut suspensus, nisi tamen sine causa, Abbas.

Eum vero quem delegatus a nobis deputaverit auditorem, neutra partium poterit recusare, nisi coram eo iustitiam recusationis causam ostendat a.

Si unus ex duobus delegatis Principi cum clausula appell. re. subdelegat alteri acceptantis, non potest acceptans subdelegare, nec appell. re. procedere, quod tamen ante acceptationem poterat: Et si ab ipso fuerit appellandum, appellabitur ad Papam etiamsi fuerit subdelegatus non in totum, hoc dicit, secundum intellectum veterum.

Sivero duo sunt a Principe delegati, & unus committit vices suas alteri, ille nec potest, nec b debet appellatione remota procedere, nec causam alii delegare, c, quamvis in commissione facta duobus contineatur expressum, ut appell. re. alter possit procedere sine reliquo, si non possint ambo pariter interesse. Quia quod potest ex sola jurisdictione d sibi a Principe delegata, non potest cum jurisdictione sibi a condelegato commissa. Unde si ab eo fuerit appellatum, licet aliquibus visum fuerit, quod ad condelegatum valeat appellari, nobis tamen videtur, quod ad primum duntaxat appellandum est delegantem, propter rationem superius assignatam.

Si delegatus Papa subdelegat non in totum, pars a subdelegato non poterit appellare, ex eo, quod datus sit sine suo consensu: potest tamen recusari in ostendendo causam iustam coram delegato, & tunc delegatus desinet: a quo etiam si noluit recusationem admittere, appellatur ad Papam, hoc dicit.

Eius ergo appellatio, de qua tua fraternitas nobis scripsit, si nostrae constitutionis occasione ad nostram audientiam appellavit, pro eo quod delegatus a nobis reservata sibi definitiva sententia, audientiam causae commisit quibusdam, qui de partium e assensu nec dati sunt, nec recepti: nisi contra eos iustam recusationis causam ostenderit, vel paratus fuerit ostendere coram iudice delegato, non debuit impedire, quo minus procederent auditores. Quia etiam tanquam suspecti fuissent merito recusati, delegatus tamen a nobis nihilominus potuisset, sublati appellacionis diffugio, causam judicialiter expedire. Quod si iustam recusationis causam noluit admittere delegatus, sed coram suspectis eum f litigare cogebat, a tali gravamine licite potuit g ad nostram audientiam appellare: quodque h post appell. huiusmodi est praesumptum, iudicari debet irritum & inane.

CAP. XXVIII.

Delegatus Papa, nisi malitiose se exoneret, subdelegatum compellit ad suscipiendam subdelegationem: in coactione tamen defert sua dignitati & personae, h. d. usq. ad h. item cum totum.

Idem Episcopo Helen.

Paloralis i officii: [i & infra.] Consultationi tuae duximus l respondend. quod cum delegata a Principe jurisdictione dandi invicem sit a lege concessa (dummodo ipse exonerare seipsum malitiose non querat) potest compellere renitentem, eo quod jurisdictione illa nullius videtur momenti, si coactionem aliquam non haberet: Delegatus tamen debet sollicitudine providere, ut si personis superioribus (exigente necessitate) ne-

a Vide leg. aperitissimi. & l. cum specialu. C. de iud. b Hec duo verba, nec debet: desunt. c Vide leg. a iudice. C. de iud. d sua. e ipsius. f audire in antiquis. g poterit. h al. quod pot. al. quidquid potest. i Ex hoc cap. sumptis sunt cap. pastoralu. infra de offic. iud. ord. & cap. pastoralu. de iud. cap. 7. eod. tit. in 3. compilat. k al. taliter duximus. l Textus in l. aperitissimi. C. de iudice.

gorium duxerit delegandum, in coactionibus inferendis dignitati deferat & personae a.

[i Diligentia & sollicitudo quam gerit circa executionem mandatorum nostrorum, & zelus tua restitutionis nos invitavit, ut quamvis sumus multiplicibus occupationibus praepediti negotiorum, ea tamen ad horam subtrahimus nosmetipsos, in qua tuis intendamus consultationibus. Consultavit etenim nos tua fr. discretio, utrum si delegatus a Principe causam sibi commissam veluerit alii delegare, nolentem delegationem suscipere, ad ipsam suscipiendam valeat coartare.

Delegatus Papa sicut potest committere totam causam, ita potest citationem, & punire contumacem acceptare. h. d. Abbas.

Item cum totum negotium alii possit committere delegatus, sicut superius est expressum: citationis officium potest cuilibet (discretionem pravia) demandare, ac punire merito contemptionem.

Si Papa scienter commisit appellationem interpositam a suo delegato dato cum clausula, appellatione remota, jurisdictione primi delegati est interim suspensa, quoad executionem, hoc dicit, secundum verum intellectum.

Praeterea postulasti, si cum a sententia lata auctoritate literarum nostrarum, in quibus appellatio est inhibita, fuerit appellatum, & literae post appellationem ad iudices alios emanaverint, an ad mandatum posteriorum iudicum executio sententiae a prioribus delegata debeat retardari, ut priores iudices ipsam neque per se, neque per alios exequantur. Nos autem inquisitioni t. t. r. quod cum appellationis causam ex certa scientia iudicibus aliis committimus cognoscendam, appellationem videmur accipere, ac jurisdictionem priorum iudicum revocare b, ut interim executio sententiae suspendatur, donec appellationis merita plenius sint discussa: & infra.

Ordinarius ad mandatum delegati exequitur sententiam, etiam si sciat eam iniustam. Abbas.

Quia vero saepe contingit, quod executio sententiae ordinario demandatur: quaevisisti, an si ipsam iniustam esse cognoverit, debeat eam executioni mandare? an sit ei potius subsistendum? Attendentes itaque quod non cognitio, sed executio tantum demandatur eidem: respondemus, quod cum ordinarius teneatur obsequi delegato, etsi sciat sententiam illam iniustam, exequi nihilominus tenetur eadem, nisi apud eum efficere possit, ut ab hoc onere ipsum absolvat. & infra.

Delegatus qui impeditur die festiva procedere, partem hoc procurantem puniet: & quantum ad diem illam causam committet, appellatione remota, in odium procurantis, nisi partes negotium proregent. Abbas.

Cum autem saepe contingat, ad diem, quam iudex delegatus a nobis partibus assignavit, earum altera procurante, ut negotium proponeret, iudicem ipsum a Rege vel Archiepiscopo evocari. Nos perverforum volentes malignitatibus obviare, decernimus, ut si delegato constiterit hoc fuisse alicujus partis malitia procuratum, ipsam puniat animadversione condigna: & (ne aliquod lucrum ex huiusmodi fraude reportet) personae neutri parti suspectae, quantum ad diem illum, committat ipsum negotium audiendum, quae in ipso, appellatione remota, procedat: nisi forte partes consenserint negotium prorogari.

CAP. XXIX.

Subdelegatus a delegato Papa jurisdictionem non habente, potest coercere impudentem, hoc dicit, comprehendendo utrumque intellectum.

Idem Abbati sancti Hilarii c. & magistro G. canon. Terusino.

a Vide l. capitalium. & ibi Bart. ff. de poeni. facit quod not. in l. ff. eodem. b Vide text. in l. cum ibi notat. ad Sc. Turpill. c Hilarii plebano S. Pauli Castell. diaec. & magistro G. Can. Terusien. Terusien.

Ex literis a Patriarcha Granden. [1 & infra.] Mandamus, quatenus, nisi vobis confiterit, quod litera quae secundo loco ad Archiepiscopum Paduanum impetrata dicuntur, de prioribus literis ad primicerium Granden. & plebanum sanctae Sophiae obtentis, expressam fecerint mentionem, ut per secundas primae appareant revocatae: cum primos iudices auctoritate litterarum nostrarum jurisdictionem non sit dubium habuisse, quam potuerunt postmodum Patriarchae, quoad executionem sententiae demandare, ex qua coercionem etiam idem Patriarcha receperat: cum huiusmodi demandata jurisdictione delusoria videretur, si subdelegatus huiusmodi coercionem aliquam non haberet: interdixit sententiam ab eodem Patriarcha in Castellan. Archi. promulgatam, pro eo quod eiusdem Patriarchae executionem impediens, eius b literas, quibus mandatum praedictorum iudicum nunciabat, legi in publicum non permisit: tamdiu faciatis inviolabiliter observari, donec eidem Patriarchae de iniuriis irrogatis sufficienter fuerit satisfactum. Si vero confiterit primas literas, per secundas legitime revocatas: cum appareat primos iudices jurisdictionem nullam penitus habuisse: & ita constet per consequentiam Patriarcham ipsum non recepisse jurisdictionem vel coercionem aliquam ab eisdem, praedictam interdixit sententiam denunciatis irritam & inanem.

[1 Accepimus quod cum dil. si. Granden. primicerius & plebanus S. Sophiae de Veneris, quibus causa, qua inter clericos sancta Iustitiana & A. Presbyterum super eo, quod idem Presbyter clericum se ipsius ecclesiae assereret, agitari dignoscitur, a nobis fuerat delegata: mandassent eidem ut clericos memoratos, qui per Archiepiscopum Paduanum ad quaestionem fuerat super eodem negotio quoddam scriptum obtentum, in quo sicut asseritur, de prioribus literis mentio non fiebat, denunciati fuerunt excommunicationis vinculo subiacere, nisi praedictum Presbyterum in socium reciperent & in fratrem, idem Patriarcha denunciaret anathematis vinculo non ligatos: ipse nolens eisdem iudicibus in hac parte parere, qui nostra iungebantur auctoritate, maxime cum ven. fr. n. Castellan. Episcopus ipsi super hoc parendum non duxerit: requisitus clericus sanctae Mariae formosa mandatum praedictorum iudicum per suas literas nunciavit, quas dil. fil. n. Archidiacon. Castell. plebanus eiusdem ecclesiae legi publice coram populo non permisit. & infra. Vnde considerans idem Patriarcha Archidiaconum ipsam per tantarum injuriarum excessum, non se tantummodo, sed etiam Branden. ecclesiam, imo ipsos graviter offendisse, tam ipsam Archidiacon. quam praed. ecclesiam, suppeditavit interdixit. & infra. Cum igitur super praemissis & alii inter procuratores utriusque partis fuisset coram dil. fil. SS. Cosma & Damiani Diac. card. quem auditorem dedimus eisdem, diutius litigatum, & ipse nobis quae audierat, fideliter reculsisset: quia nobis constare non potuit, ut per literas quae ad Paduanum Archiepiscopum impetrata dicuntur, cum nobis ostensa non fuerint, revocatae fuerant aliae literae ad praedictos Primicerium & plebanum obtentae, causam ipsam vestro examini duximus committendam per a. L.]

CAP. XXX.

Invisibitio delegata re integra, morte mandantis expirat.
Idem Episc. d. Pilsavienf.
Licet e undique: [1 & 7.] Cum igitur duxeris requirendum, si causam tribus iudicibus delegamus, adponi in literis nostris illam clausulam facientes, quod si non omnes his exequendis poteritis interesse, duo vestrum nihilominus ea se exequantur: & unus postquam commiserit cuidam ex aliis vices suas, de medio sit sublatus, tertius ut suspectus merito reculetur: an collega superstes suo nomine ac defuncti possit negotium definire? Inquisitioni t.r. quod si jurisdictione a

a Cap. 3. eod. tit. in 3. compil. b al. e. ius. literas. c Vid. l. si quis ad quod. De iurisd. om. iud. d al. Parmens. e Cap. 9. eod. tit. in 3. compil. f ca.

suo sibi collega delegata eo vivente uti non ceperit, quia mandatum huiusmodi re integra morte mandantis expiravit, non habet solus officium iudicandi: si vero ante mortem illius jurisdictione uti ceperit taliter demandatas vices suas & alius poterit adimplere.

[1 Confluentium negotiorum multiplicata copia nostram animam ad curas varias impellere non desinat. fraternitas rancore tua, quam sincera complectimur charitate in Domino, sollicitudinem nostram ad tempus deponere compelli, quam in exequendo alii ex debito pastoralis officii gerebamus, atq; tuam auctoritatem Apostolica certificare responso.]

CAP. XXXI.

Non creditur quis delegatus, nisi delegationem probat.
Idem Episcopo Bajocen.

Cum in iure a petiturus: & infra. Praeterea quzivi, cum tibi ab aliquo sub hac forma mandatum auctoritate qua fungor b in iungo, ut talem denuncias excommunicationis sententiae subiacere, ac tibi super mandato Apostolico hactentati, ab aliquo non sit facta fides c, an mandatum huiusmodi exequi tenearis.

Super quo tibi huiusmodi damus responsum, quod nisi de mandato sed. Apostolice. certus extiteris, exequi non cogaris quod mandatur.

CAP. XXXII.

Ter procuratorem non habentem mandatum, de re ad rem jurisdictione prorogari non potest.

Idem Parisi & Trecon. Episc. & Abbati sanctae Genovefae.

Cum olim a Abbas & conventus & Veigiliacen. sua nobis confectione monstrassent, quod P. comes Altifiodoren. quoddam flagnum, molendinum, & domum in terra eorum construere nitentur in ipsorum f. praedictum & gravamen, Episcopo & thesaurario Nivernen. commisit causam ipsam. Per quorum literas accepimus, quod huc super petitionibus ecclesiae contestata receptis utrinque testibus, & attestationibus publicatis, cum super dictis testibus inter partes fuisset postmodum disputatum: Tandem pars comitis proposuit, quod de damnis in memoribus & rebus aliis datis super quibus testes deponere videbantur, cognoscere non debeant, cum in scripto nostro g nulla de damnis mentio haberetur: [1 & infra.] Iudices autem inter locos b sunt, quod super damnis datis a comite, ad eos cognitio pertinebat. Quo auditio, comes ad appellationis beneficium convolvit. Unde ipsum iudices evocatum, & nec per se nec per responsalem idoneum comparerent, excommunicationis vinculo constrinxerunt: & infra. Quia vero super damnis datis, aniequam his fuerit contestata, nequaquam ad dictos iudices cognitio pertinebat, cum in scripto nulla de illis mentio haberetur, nec ad ipsos pervenit jurisdictione prorogari, cum procurator ad illa solummodo intelligatur constitutus, quae in commissionis literis inveniuntur expressa i: & postquam comes publicatis attestationibus intellexit super his fuisse depositum, protinus contradixit: nos eisdem iudices pronunciamus minus iuste interlocutos fuisse, ac fapeditum comitem qui ob hoc ad appellat. beneficium convolvit, excommunicationis sententia non fuisse ligatum.

[1 Ad quod inter alia fuit ex adverso responsum, quod cum super omnibus articulis de quibus testes deposuerant, fuisset solenniter contestata, de ipsis cognosc. ac pronunciare iudices tenebantur.

a Cap. 10. eod. tit. in 3. compil. & est pari Decr. cum in iure. sup. de elect. b tris in iungo. c Vide l. quicumq. ff. de prob. & not. in l. sciendum. ff. de ver. oblig. d C. 1. eod. tit. in 3. compil. e Scribendum Vrzitacepsi, vel Vecolac. f eorum. g de damnis datis, etc. h fuerunt. i Vid. text. in l. 2. & ibi Bart. in fin. ff. si cert. per. ceterum dicto, & deest in plur. manuscr.

Ad hoc parti comitis replicavit, quod & si super damnis a procuratore suo sit fuerit contestata, ei tamen ex hoc non poterat prejudicium generari, cum ad hoc procurator datus non fuerit, sed ad illa duntaxat capitula, quae fuerant in literis commissionis expressa, super casibus videlicet: flagitio & molendino. Ad hoc parte altera respondente quid procuratoris factum comitis ulterius impugnare non poterat, quousque post publicationem testium immine duxerat recordandum.]

CAP. XXXIII.

Qui alia causa relationis iudicium delegatorum sigilla violando aperuit, non auditur postmodum contra illa.

Idem Senon. Archiepiscopo.

Cum olim magister S. & B. Archidiaconatum & preposituram adinvicem commutassent: & infra. Verum dictus B. delegatis nostris non deferens, imo verius deleganti, sigilla violavit illorum, & scripta quae nobis fuerant praesentanda, non erubuit aperire. Qui postmodum in nostra praesentia constitutus, adversario praesente in excusationem suam proposuit, quod iudices perperam processerant contra ipsum, cum acta e in scriptis minus fideliter redegerint: unde timens ne literas portaret Vriz, illorum scripta aperuit, & quod suspicatus fuerat, advenit. Sanè si quod expediret, melius notavisset, vel non recepisset scripta suspecta, vel recepta nobis fideliter praesentasset, & ostendisset causam suspicionis propositae coram nobis: praeterea cum non conquireretur de iudice, quem ei proprio modo concessimus, sed de illo potius, quem ipse duxerat eligendum: & iudices suos nobis per eum literas desinassent, de ipso pariter conquirentes: verbis ipsius fidem non duximus adhibendam: sed ut in hoc saltem puniretur, in quo peccaverat, contra acta iudicium quae temere violarat, ipsum (sicut nec debuimus) nolimus exaudire: ne videretur dolus suus ei patrocinium attulisse.

CAP. XXXIV.

Delegatus non tenetur admittere collegam sibi adiunctum per literas subreptitias, nec ipsius subdelegatum, hoc dicitur secundum rationem nullo modo, vel sic: Delegatus subdelegatum collegae impediri non tenetur admittere, si in scripto est clausula: quod si ambo, &c. hoc dicitur secundum alium intellectum.

Idem Abbati, & capellano sanctae Mariae Bononiensis.

Oram f dilecto filio M. Diacono cardinali, quem tibi & H. nuncio, & clerico sanctae Agathae adversario tuo, qui cum instrumentis eiusdem ecclesiae, sed absque literis de ratihabitione, ad Apostol. sedem accesserat, sed de rato caverat, sub si de iustitia cautione g concessimus audito rem: proponere h curavisti, quod cum quidam in parochia sanctae M. in honorem beatae Agathae ecclesiam construxisset. Alexand. Papa 7 praedec. no. causam super hoc Abbati sancti Stephani, & priori sancti Victoris commisit terminandam: qui pro ecclesia sanctae M. definitivam sententiam protulerunt: verum compellens sanctae Agathae sententiam parere contempserunt. Cumque super eadem causa coram Ferrariensi Episcopo, per annum disceptatum fuisset, pars ecclesiae sanctae Agathae horum veritate suppressa, magistrum L. Bon. canonici obtinuit eidem Episcopo in causa decisione adungi: qui cum causae interesse non posset, praedictus Episcopus, cui per sequentes literas manda-

a Cap. 1. De verion perio. in 3. compil. unde vera narratio facti parti parit. b processerunt. c al. & alia. 2. Reg. 17. d Hac clausula, motu proprio, quid operetur tradit Felin. cap. nonnulli. Derefer. & late Gabrielus in Com. conc. ti. de clausul. concil. 2. e viderat. f Cap. 1. De paroch. & al. paroch. in 3. compilat. g Infero quod clericus comparens pro altero, si non probat plene, tenetur de rato, concor. Auth. gener. C. de Episc. & cleric. h In C. Bar. confus. proponere curavisti. i deest, Papa, in antiquis.

batur, ut si ambo interesse non possent mandatis Apostolicis exequendis, ea ipse nihilominus adimpleret: sententiam praedictam confirmavit: [1 & infra.] Nuncius vero ecclesiae sanctae Agathae inter alia proposuit, quod cum dictus magister L.] vices suas alii delegasset. Episcopus admittere noluit subdelegatum, sed post appellationem ad nos interpositam solus in causa cognitione processit: [2 & infra.] Sed contra fuit responsum, quod Ferrariensi Episcopo solus procedere potuit, cum in ultima commissionis literis fuisset insertum, quod si ambo interesse non possent: praedictus Episcopus nihilominus exequi procuraret: quod non intelligitur, ut si per se, vel per alios interesse non a possent: quia id raro b, vel nunquam contingeret, sed si non posset personaliter interesse. Idem igitur cardinalis latam ab eodem Ferrariensi Episcopo sententiam confirmavit, & adversae parti super hoc perpetuum silentium duxit imponendum. Nos ergo, quod ab eo factum est, auctoritate Apostolica confirmamus.

[1 Capellano S. Agathae sub pena excommunicationis injungens, ut nullum parochianorum tuorum infra certos terminos commorantium ad officia divina, vel ecclesiastica reciperet sacramenta. Ad haec d. Hugolinus ex adverso respondit, quod olim Archiepiscopus de Pastino a praedicto Alex. p. p. n. Indulgentiam impetravit, ut in vico Castellonis, in quo superexereverat populi multitudo, ecclesiam de novo fundaret. Unde tunc Bononiensi Episcopo de mandato eiusdem p. n. & locum signavit, & primarium lapidem benedixit, & in fundamentis secundum consuetudinem collocavit: capellam in eodem loco constructam cum tota parochia, quam usque hodie habet ecclesia de Pastino, per 20. annos iuste possidet, quam se. re. Ce. pp. p. n. ei suis literis confirmavit, & nos sub nostra protectione recipimus consuetam nobis ab eodem Archiepiscopo consuetalem. Verum olim quidam canonicus regularis ab Archiepiscopo de Pastino, ut divina in eadem celebraret officia deputatus, praeter auct. Archiepiscopi & capituli de Pastino, eorum praedicto Abbate S. S. & priore S. Viti. ab illis citatus apparuit, sed coram illis iudicium non subivit. Imò ab ipso tanquam de ratione suspectus, quia praedictam voluerunt sibi parochiam vendicare, ad nostram duxit audientiam appellandum. Idem autem iudex non dubitantes mandati sine excedere, tam super novo quam veteri populo sententiam protulerunt, cum secundum tenorem literarum directarum ad eos non potuissent nisi de veteri iudicare. Postmodum vero memoratus canonicus contra voluntatem suo prohibitionem Archiepiscopi sui coram Ferrariensi Episcopo comparens, sub eo aliquantulum litigavit, sed tandem campo quod universi familiares eius ei essent adversi, praedictum E. ei fecit adungi, qui cum.]

[2 Unde contra primam sententiam allegabat, quod de commissione ad primos iudices impetrata ad Archiepiscopi notitiam non pervenit: quia iudices post appellationem legitime interpositam processerunt, & quod sine mandati fuerint in processu transgressi: contra secundam vero similiter proponebant, quod canonicus regularis qui coram Ferrariensi Episcopo litigavit, non solum non fuerat procurator datus ad eam, sed etiam contra prohibitionem Archiepiscopi sui se praesumpserat immiscere, quod Ferrariensi Episcopo solus processerat, cum non ei soli causa fuerat delegata, & collega eius, etsi causa nequiverit interesse, alii tamen commissi vices suas, & quod post app. etiam ad nos interpositam eidem Ferrariensi pro ecclesia S. N. sententiam promulgavit. Ad haec autem pars altera replicabat, quod praedicta stare non poterant, cum credi non debeat, quod a iudicibus illi parti appellavit adversi, ad quos nec scriberet, nec auderet commissionis literas emanasse. Praeterea cum in literis commissionis appellacionis fuisset obstatum partibus interclusum, appellacione interposita non fuerat deferendum. Insuper cum sicut adversarius sui in iure confessus, & si pars eius, qui ut sequeretur appellacionem, literas impetravit, non

a Possit. b Vide leg. jura. cum l. seq. c. de postul. & l. nam ad eo. ff. de legi.

fuerit tamen illa iura, pro eodem haberi debeat, ac si non fuerit prosecuta. Unde sententia iam transferat in rei iudicata auctoritatem, & si contra ius litigantem prolata fuisset. Cum autem nec litera commissio ad iudices primos obtenta presententur in iure, nec aliter legitime demonstratur formam mandati iudices excessisse, pro sententia potius est praesumendum. Quod dicitur ex adverso, quod canonicus ipse non fuerit procurator, non nocet, cum ipse procurator litem coram eodem Ferrariensi Episcopo contestando factus fuerit Dominus litis, qui generaliter ab ipsius fundatione ecclesiae procurator fuit, & sic agebat, & contraheret, ac si verè nova capella Dominus extitisset: praesertim cum in causam non tam ecclesiae nomine quam proprio traheretur, utpote qui parochianos adjudicatos ecclesiae S. N. ad divina recipiebat officia, & exhibebat eis ecclesiastica sacramenta. Praeterea, cum ad Archiepiscopum notitiam pervenisset, causam ipsam fuisse Ferrariensem, Episcopo delegatam, sed si per canonicum illum volebat subire iudicium, ad causam agendam debuerat alium destinare, quod cum non fecerit, eius est negligentia imputandum, imò malitia potius qui sic commissioem nostram visus fuerit.]

CAP. XXXV.

Locus ad quem reus securè accedere non potest, & canonicus in causa canonice delegatus, recusari poterunt.

Idem propositio sancti Domini Subdiacono nostro.

Cum R. a canonicis Lanuen. causam quae inter ipsum ex una & parte, ac P. civem Lanuen. vertitur, tibi obrinuerit delegari: & idem civis propter multas & graves inimicitias civitatis suae, in tua nequeat praesentia comparere. Mandamus, quatenus supradicto R. huiusmodi optionem relinquant, ut exceptis canonicis Lanuen. (quos cum sint ejus loci, merito habet pars adversa suspectos) in civitate, vel dioecesi Lanuen. in qua sunt multi viri & providi, iudicem eligat, coram quo questio terminetur: cui auctoritate nostra districtè praecipias, ut eandem causam iuxta rescripti à te d. obtenti tenorem appell. re. sine debito terminare procuret.

CAP. XXXVI.

Si mandatur iudici delegato, ut illum absolvat, qui dicit se injustè excommunicatum, ante probationem illum absolvere debet. Si autem dicat excommunicationem nullam, probationem nullitatis ante pronuntiationem admittet.

Idem Rothomagen. Archiepiscopo.

Cum contingat interdum, quòd laici: & infra. Insuper requisiti sumus, cum quis conqueritur in se à suo Episcopo post adpell. ad nos legitime interpositam, vel aliàs injustè excommunicationis sententiam promulgatam, & nos iudicibus damus in mandatis, ut si est ita, iuxta formam ecclesiae absolutionis beneficium illi impendant, vel eandem sententiam denuncient esse nullam, ac Episcopus paratus sit probare se in illum, antequam vocem appellationis emitteret, vel aliàs iste huiusmodi sententiam protulisset, an probationibus non admissis liceat iudicibus excommunicatum absolvere, vel denunciare si sententiam esse nullam? & ad quod. r. r. quòd cum quis conqueritur se post appell. ad nos legitime interpositam excommunicationem fuisse innodatam, semper h. utriusque partis probationes sunt admittendae, antequam ad decernendum super hoc aliquid procedatur, per quas denique apparebit, an absolutione indigeat conquerens, vel denunciandus sit potius non ligatus. In eo verò casu, cum excommunicatum quis se asserit injustè, vix vel nun-

a Capit. 2. eod. tit. in 4. compil. b Hac verba, ex una parte, desunt in antiquis. c In Codic. Barb. ita, providi, & discreti. d In omnibus antiq. ita: ad te, & initium capiti indicat omnino ita esse legendum. e Cap. 3. eod. tit. in 4. compilat. f Hic est huiusmodi in quibusd. manuscr. g Hunc text. dicit Abbas singular. esse hic ad hoc quod appellatio injusta sententia, veniat nulla. h utriuslibet.

quam est ejus (antequam absolutus fuerit) probatio admittenda, nisi tunc tantum, cum asserit, in excommunicationis sententia intolerabilem errorem fuisse patenter expressum: ad quod probandum admittitur antequam absolutionis gratiam consequatur. Verùm si proponat se simpliciter excommunicatum injustè, ac Episcopus ad probandum, quòd iuste ipsum excommunicavit, suas postulet probationes admitti, non est ante absolutionem ipsius aliquatenus audiendus, cum etiam pro certo constaret rationabiliter in illum excommunicationis sententiam promulgatam, nihilominus esset ei absolutio impendenda humiliter postulant: & ideo in hoc casu illum credimus iuxta formam ecclesiae potius absolvendum: ut sic demum probationibus utriusque partis admissis, utrum iuste vel a. injustè ligatus fuerit, decernatur.

CAP. XXXVII.

Regatus à nobis olim & fratribus nostris charissimus in Christo, noster Federicus Romanorum Imperator semper Augustus, Rex Siciliae, ut restitueret ven. fra. no. Cephaluden. Episcopo, quem spoliaverat ecclesiam & alii bonis suis, se id libere facturum vixi voca promissit, vnde per scripta nostra Venerabili fra. no. & c. quae sequuntur hic adscripta.

Si subdelegatus delegati Papae jurisdictione uti caperit, à delegato removeri non potest: & si fecerit contra mandatum, sive accesserit formam rescripti, processus est nullus.

Honorius III. Messan. & Regni Archiepiscopus b.

Venerabili fra. no. Archiepiscopo Cusentino. dedimus in mandatis, ut Cephaluden. Episcopum e. restitui faceret ad Episcopatum, & ad alia, quibus fuerat spoliatus: quo restituito plenarie, & corporalem ac pacificam possessionem adepto, si Episcopus merito esset de dilapidatione suspectus, virum providum & honestum provideret coadjutorem d. eidem e. ad iungere, sine cuius consilio nihil eorum faceret, quae ad administrationem pertinent temporalem, quoad usque veritate competita duceremus aliter providendum, interim omne alienationis genus eorum utriusque auctoritate nostra districtius interdicere. Potrò idem Archiepiscopus corporis infirmitate gravatus, commisit in huiusmodi negotio vices suas, primo Abbati Sancti Spiritus de Panormo, ac demum thesaurario Cusentino. Quorum processus nobis exhibitos, de fratrum nostrorum consilio castivimus iustitia exigente: quia videlicet Abbas contra mandati nostri tenorem f. ad inquirendum utrum de dilapidatione suspectus esset Episcopus, eo non restituito processit, & Archiepiscopus ipse (cum iam suo functus esset officio: dicto Abbati committendo in integrum vices suas) huiusmodi negotium dicto thesaurario non potuit demandare.

CAP. XXXVIII.

Si delegatus pronuntiaverit se jurisdictionem non habere, ipsam etiam de consensu partium non restituit.

Gregor. IX. S. praetere & Magistro N. can. Ambian.

Significantibus M. muliere, & L. nato ejus: nos noventis accepisse, quòd cum nobilis mulier Iuliana vidua, mentiens se pauperem & contra eos super rebus & rebus aliis ad iudices nostras literas impetrasset, eandem coram eis excipiendo proponere curaverunt, quòd

a Hac duo verba, vel injustè: desunt in vetustioribus. b In ipsius Honorii commentariis sui regis, huius capiti hoc erat initium. c l. videamus. §. in Fabiana. de iur. & l. cum prator. de verb. signifi. d Coadiutores quando dandi sint, & qualiter permittantur tradit Conc. Trid. sess. 21. de refer. c. 6. & sess. 22. de refer. cap. 7. e verbum, ad iungere, deest in antiquis. f vide l. cum nos. C. de appellat. g l. si quis ad declinandum. §. fin. autem. C. de Episc. & cleric. & l. illiciti. §. fin. de offic. pref. cum

cum dicta litera suggestio mendacio impetrata fuissent cum praedicta Jul. (quae nobilis est & dives) pauperem se dixisset in eis coram ipsis (nisi requisito prius Domino, sub cuius jurisdictione ipsi consistunt, & coram quo parari erant eidem exhibere iustitiae complementum) non debebant de iure per tales literas conveniri, unde dicti iudices interloquendo pronuntiaverunt se per eadem literas procedere non debere: & infra. Denum sicut a partibus in quosdam tanquam in arbitros taliter compromissum, quod si intra terminum in compromisso expressum causam non deciderent, partes ad eorundem iudicum redirent examen. Verum arbitris causam intra terminum negligentibus terminare, dicti iudices jurisdictionem per formam compromissi huiusmodi resumpserunt: a quibus iidem se sentientes gravari, quod super his, super quibus ab eis fuerant absoluti, litigare compellebant eisdem, ad nostram audientiam appellaverunt. Ideoque mandamus, quatenus si est ita, revocetis irritum.

CAP. XXXIX.

Arbitri electi ad causam recusationis, assignant partibus terminum ad probandum causam suspensionis, & iudex recusatus compellitur arbitros ad causam finiendam.

Idem.

Suspicionis a causa contra iudicem assignata, non impletur (qui forsitan provocatus obesset) sed arbitri potius coram quibus probatio est facienda, & ad quos omnia, quae ad hunc articulum faciunt, pertinere noscuntur, possunt ad hoc terminum assignari: Ab ipso quoque iudice (cui fuerit jurisdictione, sic & cetera sine quibus explicari non potest, intelliguntur esse commissa) iidem ut conveniant, si discordes fuerint, in unam sententiam, vel tertium concorditer advocent, cum quo duo vel alter eorum id faciat, sunt cogendi, ne huiusmodi occasione principale negotium plus debito prorogetur.

CAP. XL.

Delegatus iurisdictione ad personas non expressas in rescripto, etiam de ipsarum consensu prorogari non potest.

Idem Abbati sancti a. Genovesa.

P & G. per literas e Apostolicas conquerentibus coram te de Episcopo d. London. quod concessum ab eis mutuum promisso loco & termino non prorsolvit: pendente iudicio, l. laicus qui in quantitate quadam eisdem mercatoribus tenebatur, sed in tuam jurisdictionem (sicut adierit) voluit prorogare: ut si intra terminum constitutum praedictam non solveret quantitatem, excommunicationis & interdicti sententias in personam & terram eius promulgares. Quas huiusmodi occasione a te latas, decernimus non valere: cum & si alias jurisdictioni praesse dicaris, quia in dictum i. nullam jurisdictionem habebas, jurisdictionis prorogatio nulla noscitur extitisse, cum huiusmodi delegata jurisdictione ad alias personas nequeat prorogari.

CAP. XLI.

Major xx. anni potest a quocumque dari delegatus. Idem in majori xviii. dummodo interveniat consensus partium. Minor vero xviii. non potest dari, nisi a Principe.

Idem.

Quem vigesimum annum peregeris, dari potuisti in aetate huiusmodi delegatus. Ceterum constituto inita aetate eandem (nisi partes scienter consentirent in eum qui annum xviii. transcendisset) facta delegatio ab alio quam a Principe non tenet.

a Causa recusationum refert Hostiens. in sum. tit. de recus. s. quae sunt causae. Ioan. Andr. in c. Legimus. de app. in 6. & Panor. in c. cum speciali. infra. de appell. b Vide l. item si unus. ff. de arbit. c Vide Lanfr. in tract. de arb. s. prorogatio. d Laudanum. e Vide leg. 3. ff. de eo quod cer. & l. uni. & ibi Bar. c. de sen. quae pro eo quod interest. f Vide l. ff. de min. & l. filius fa. & l. cum prator. ff. de iudic.

CAP. XLII.

Potestas plurimum delegatorum vel arbitratorum simpliciter datum expirat per mortem unius.

Idem.

Vno delegatorum a vel arbitratorum (sicut proponis) rebus humanis exempto, eorum officium expiravit. Nisi aliud in delegatione aut compromisso fuisset expressum.

CAP. XLIII.

Delegatus Papa subdelegare potest, licet datus sit ex officio vel de partium consensu, vel cum clausula praedilectionis, videlicet, quod si non omnes, tu cum alio exequaris, & cetera, hoc dicit, usque ad 4. la autem.

Idem.

Quoniam Apostolica sedes intendit providere negotiis, & non personis, quibus eadem committuntur, si iudex tertius licet ex officio nostro, vel de adfensa partium pro communi a nobis datus eisdem, alii delegaverit vices suas (cum delegato a Principe id concedatur a iure) b delegatio valebit ipsius. Idem quoque dicendum est, cum mandatur Episcopo, ut cum altero suorum con iudicum mandatum Apostolicum exequatur, & tunc sine subdelegato ab ipso Episcopo reliqui duo procedere non valebunt.

Is cui committitur negotium, ut personaliter exequatur, potest si partes consentiant, alteri subdelegare. Fallit in casibus hic expressis, hoc dicit, usque ad 4. ceterum.

Is autem, cui injungitur ut personaliter negotium exequatur, potest (dummodo partes consentiant) hoc aliis delegare. Praterquam si inquisitionem fieri, vel ecclesiis de praetatis, vel aliis ministris provideri c mandaremus, cum in his omnibus casibus industria & fidem personae, cui talia committimus, eligere videamus.

Is cui committitur nudum ministerium exequendum, non potest vices suas alteri committere: fallit in legato sedis Apostolicae. Et est text. notabilis, & multum allegatur. Ab. Sic.

Ceterum (salva legatorum sedis Apostolicae auctoritate) nulli cui commissum fuerit praedicare crucem, excommunicare, vel absolvere aliquos, dispensare cum irregularibus, vel injungere poenitentias, licet haec de cetero aliis demandare: quia non sibi jurisdictione, sed certum ministerium potius committitur in hac parte.

DE OFFICIO LEGATI.

TITVLVS XXX.

CAP. I.

Legatus Papa etiam per simplicem quarelam adiri potest.

Alexander III. universis suffraganeis Cantuarien. ecclesia.

Quem d. non ignoretis Cant. Archiepiscopum vobis non solum e Metropolitico, sed etiam legationis iure praesse: [i & infra.] Sane licet idem Archiepiscopus metropolitico iure audire non debeat causas de Episcopatibus vestris, nisi per appellationem deferantur ad eum: legationis tamen obtentu universas s. quae per adpel. vel querimoniam perveniunt ad suam audientiam, audire potest & debet, sicut qui in provincia sua vices nostras gerere comprobatur.

[i Mirabile satis est quod quidam vestrum sicut audimus asseverare praesumit, quod idem Archiepiscopus nullam causam de Episcopatibus vestris sive metropoles sive legationis iure debeat audire.]

a Hinc textum intellige, cum facta est delegatio nominatis personis: sicut si dignitate, iuxta c. quoniam Abbas. sup. eod. b Vid. l. a. ju. & ibi Per. de bel. port. & Cyn. C. de iud. & Bart. in l. & quia. ff. de iur. iud. om. iud. c mandamus. al. mandare. d Ca. r. eod. tit. in 1. comp. e metropolitico. f In multis manuscriptis.

Ecc 5

CAP. II.

De causa specialiter delegata a Papa, legatus se introumittere non potest.

Celestinus III. magistro Columbo.

Stuisti a nobis a quare, utrum de causa, quam alicui delegamus, alius qui sit generalis in provincia legatus, ante cognitionem vel postea cognoscere valeat, vel commissionis nostre processum, quem iudici delegato transmittimus, taliter impedire. Respondemus, quod cum mandatum speciale deroget generali, legatus commissionem alii factam specialiter impedire non potest: & si secundum formam mandati nostri sententia jam fuerit promulgata, non poterit ipse legatus (nisi super hoc mandatum specialiter receperit) eam quomodolibet irritare: ipsam tamen (si rationabiliter facta fuerit) confirmare valebit, & executioni demandare.

CAP. III.

Legatus etiam de latere ex generali legatione non potest transferre Episcopos, vel unam ecclesiam cathedralem alicui subicere, & aliter concedere ius primatiae, vel duos Episcopatus unire, vel unum dividere: excommunicatus tamen propter manus iniectionem in clericos, absolvere potest. h. d. cum c. seq.

Innocentius III. b. r. sancti Laurentii in Lucina Presbytero cardinali. sed. Apost.

legato.

Nisi specialis illa dilectio e, quam ad personam tuam habuimus & habemus, iustum motum animi nostri temperaret, poena docente, cognoscere, quantum d. excesseris, qui spretis canonicis sanctionibus & consuetudine generali, motu proprio praesumpisti Trojanum Episcopum de Trojana ecclesia ad Pannormitanam de facto transferre.

CAP. IV.

Summatum fuit supra in cap. precedenti.

Idem eadem.

Quod e translationem: [1 & infra.] Licet in regno Sicilia generalis sit tibi commissa legatio, ad eam tamen sine speciali mandato nostro non debuisti manus extendere, quae in signum privilegii singularis sunt tantum summo Pontifici reservata: & si quaedam ex his, quae de speciali concessione saepe fuere legatis indulta, ut illorum videlicet absolutio, qui propter sacrilegas manus iniectiones in clericos, incidunt in canonem promulgatae sententiae, videantur ex ipso legationis officio jam licere legatis: an existimas, quia vices nostras tanquam legato tibi commissas exequendas, quod Pannorm. ecclesiam posses subicere Messan. ut illam praeficeres isti, concessio sibi privilegio primatiae? An putas ex eadem causa tibi licere, duos Episcopatus unire, vel unum dividere sine licentia speciali?

[1 Pontifici de Trojano Episcopatu ad Pannormitanam metropolim a te factam velimus ratam habere, & zelus utique non amandimus, sed restitutum nos induxit, quia.]

CAP. V.

Ex quo legatus renuit causam Pape, illius desinit esse iudex.

Idem Bonon. f. Episc. & M. capellano Subdiacono nostro.

Licet Tranen. canonici g ab initio dissensissent, tandem unanimiter confenserunt, G. fratrem Castinen. b. Abbas in Archiepiscopum eligentes, cuius electionem Portuens. Episcopus tunc legatus, examinari

a Cap. i. eod. tit. in 2. compil. b Innocent. III. d. tit. & c. e. Cap. 3. eod. tit. in 3. compil. d. s. item lex Iulia. de publ. iud. inflet. e. C. 2. eod. tit. in 3. compil. pro unione vide conc. Trident. sess. 24. de reform. c. 13. f. Barotmensi. g. C. 3. eod. tit. in 3. compil. in quibusdam Trojani legitur. h. d. Abbatem, & tunc dicit, G. fratrem Castinensem Abbatem.

praecipit: [1 & infra.] Nuntius praefati Castrensi Abbati nobis literas praesentavit, gravem contra iam dictum legatum querimoniam continentes, quod postquam electionem examinaverat, & eam ad nostra deliberationem examen transtulerat, nuntius iam directus, electionem eandem malitiose nimis examinare praesumpsit: [2 & infra.] De concilio fratrum nostrorum examinationem secundam, tanquam a non suo iudice factam, postquam negotium ad nostrum fuerat translatum examen, censuimus irritam & inane.

[1 Et examinationem redactam in scriptis fecit sigillis d. n. Archiepiscopi. n. mag. Petracchi muniti cum suo quoque sigillo ad sedem Apostolicam transmittend. literas quoque suas nobis pro fratre dicto Castri. Abbati deprecatorias destinavit, quasi eius decessu electionis omnium canonicorum subscriptionibus revalorato, necnon & literis suffraganeorum & populi, tres de canonicis Trojan. ecclesia ab universo capitulo destinati, nobis humiliter praesentari, potentes electionem canonicam de persona idonea celebratam auctoritate. Apost. confirmari. Nos autem ad maiorem cautelam a praefato canonice iuramentum recipimus, non a nobis exactum, sed ab ipso oblatum, & factum electionis, sicut est & iuris examina. virum diligenter. Interim vero.]

[2 Unde petebat per viros idoneos suscipiione carentes de ipso facto inquiri, curgo praefatus supervenisset Episcopus, & ea qua gesta sunt intellexissent ab ipso.]

CAP. VI.

Legatus de latere conferri beneficium vacans, licet illud spectet ad praesentationem alicuius clerici, h. d. & est casus notabilis.

Idem a sancti P. & sancti Leonis abbatibus & R. Archi. Tullen.

Dilectus filius b. R. Methensis canonicus intimavit, quod cum Praenestinus Episcopus Apostol. sed. legatus ecclesiam sancti Trudonis contulisset eidem: Methen. Archi. ad quem illius ecclesiae praesentatio pertinebat, asserens quod eodem in consilio conferri non potuit a legato, canonicum ipsum super eadem ecclesia molestare praesumpit. Cum igitur plus juris habeat in concessione praetulo, quam in praesentatione patronus, nec praesudicetur praetulo, si quando per Apostol. sed. legatum eo in consilio ecclesiae concedatur: mandamus, quatenus dictum Archi. ut ab eius super hoc molestatione desistat, appella. re cogatis.

CAP. VII.

Legatus in pluribus locis potest in quolibet distorum locorum jurisdictionem suam exercere: ut quaedam facta unius loci potest in alio explicare, hoc dicit, Pannormi.

Idem Illustri Regi Francorum.

Novit d. ille, qui nihil ignorat: [1 & infra.] Ex parte tua querimoniam accepimus, quod cum tibi legatus esset certa ratione suspectus, extra fines regni Francorum in terram tuam interditi sententiam promulgavit: [2 & infra.] Tux magnificentiam respondemus, quod etsi fines regni Francorum exierat, nondum tamen fuerat terminus iux legationis egressus: cum non solum in regno Francorum, sed in Vien. Lugdun. & Bifuntin. provinciis iunctam sibi a nobis legationis sollicitudinem suscepisset.

[1 Quod Regia sublimitati, & infra. Nuper autem primo dil. fil. Vren. & Walth. milites, & postmodum dil. fil. mag. Decanum Aurelianensem cum literis tuis benigni recepimus: & curaramus multipliciter honorare, sicut per ipse poterit tui servituti plenius parere. Ipsi autem in nostra & fratrum nostrorum praesentia constituti contra eundem Card.] ex parte tua querimoniam intenderunt.

[2 Qui etiam in animam suam promiserunt & obtulerunt

a Sancti Apri. & sancti Leonis Abbatibus & magistro R. Archi. Tullensi. b Caput. 4. eod. tit. in 3. compilat. c. Vide leg. s. communitatem. ff. quemadmod. ser. amitt. d. Cap. 1. eod. tit. in 3. compilat. jurati

Varro, quod tu coram legatu & delegatu nostris super hoc negotio stabi iuri, & quod post huiusmodi negotium, nec per nos, nec per alium fuerit ex parte nostra citatus ut iuri pareres, praedictam petens sententiam recepta huiusmodi cautione iuratoria relaxari. Ceterum ad ea quae contra legatum obijerant, & eius respondemus, &c.]

CAP. VIII.

Trasente legato de latere, minor legatus executionem officii sui dimittere debet.

Gregorius IX. Patriarcha Hierosolymitano.

Volentes: & infra. Fraternitati t. legationis officium in provincia tua duximus committendum, ita tamen quod si legatum ad partes illas de latere nostro contigerit destinari, executionem ipsius officii, quamdiu legatus ipse tibi fuerit, pro sed. Apostol. reverentia omnino dimittas a.

CAP. IX.

Legatus non de latere, sed ratione personae extra provinciam sibi dicitur absolvere nequit excommunicatos, pro iniectione manuum in clericos, nec etiam in provincia si tales excommunicati aliunde veniant. Legatus vero ratione dignitatis multo tales absolvit. h. d. secundum communem intellectum.

Idem.

Excommunicatis pro iniectione manuum violenta, ecclesia Romana legati, qui de ipsius latere non mittuntur extra provinciam sibi commissam, vel ibidem si huiusmodi manuum iniectiones illuc contingat aliunde accedere: & qui ecclesiarum suarum praetextu legationis sibi vindicant dignitatem, etiam subditis (quamvis in provincia sua existentes) beneficium absolutionis impartiri non possunt. Nisi de speciali gratia illis & istis amplius a sede Apostolica concedatur.

CAP. X.

Durum legari statuta etiam legatione finita, finitur tamen sui legati iurisdictione, si citatio non processit.

Idem.

Nemini dubium esse volumus, quin legatorum sedis Apostolicae statuta edita in provincia sibi commissa durent tanquam perpetua, licet eandem postmodum sint egressi. Secus autem si causas duxerint delegandas & aliquibus, cum iurisdictione istorum expiret, si ante illorum discessum horum citatio non processit.

DE OFFICIO IUDICIS ordinarii.

TITVLVS XXXI.

CAP. I.

Episcopi in suis diocesis possunt crimina inquirere, & punire, & cum opus fuerit invocare brachium seculare.

Ex synodo Ioannis Papae.

Remota a d & infra. Habeant igitur Episcopi singularum urbium in suis diocesis liberam potestatem adulteria & scelera inquirere, uicisci & iudicare, secundum quod canones censent, absque impedimento alicujus. Et cum opus fuerit publicum convocent auxilium, non ad praedjudicandum, sed potius ad ea, quae Deo sunt placita, prosequendum.

CAP. II.

Ordinarius, qui scilicet non ut iudex vel homo, sed ut Deus, subditum esse criminis reum, indeterminate poterit, sed non nominatim eum arguere vel punire.

a Vide auct. multo magis. C. de sac. eccl. fac. l. 2. C. de re iud. b tamen. c Vide l. un. C. qui pro sua iurisd. & l. 3. C. de off. prat. d Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. Trident. conc. sess. 4. de reform. cap. 6. e Vid. hampferius, cum not. de iurisd. omni. iud.

Eugenius Papa 4.

Si sacerdos sciat b pro certo aliquem esse reum alicujus criminis, vel si confessus fuerit, & emendare noluerit, nisi iudicario ordine quis probare possit, non debet eum arguere nominatim, sed indeterminate. Sicut dixit Christus: Unus vestrum traditurus est. Sed si ille, cui damnum illatum est, petierit iustitiam, potest excommunicare auctorem e dampni, licet etiam ei confessus sit, sed tamen non nominatim potest eum removere a communione, licet sciat eum esse reum: quia non d ut iudex scit, sed ut Deus: sed debet eum ad monere ne se ingerat: quia nec Christus Iudam a communione removit.

CAP. III.

Si ordinarius subditus Episcopo proferit in sibi subiectum iustam censuram ecclesiasticam, Episcopus illum servare debet, & illum sine satisfactione & conscientia proferentis relaxare non debet.

Alexander III. Florentin. Episcopo.

Ubi e ab ecclesiarum praetis ecclesiastica sententia in malefactores aliquos promulgatur, rara debet & firma consistere, & usque ad dignam satisfactionem inviolabiliter observari. Quapropter mandamus, quatenus si quando plebanus sancti P. f. in clericos vel laicos parochianos suos interditi vel excommunicationis sententiam rationabiliter tulerit, ipsam facias inviolabiliter observari, & eam sine congrua satisfactione, & absque ejusdem plebani conscientia non relaxes.

CAP. IV.

Si ordinario vacantis ecclesiae etiam patronata ex justa causa distulerit, est ibi per Episcopum & Oeconomum ponendus.

Idem Cantuarien. Archiepiscopo & eius suffraganeis.

Ubi vos plerumque g oportet ordinationem ecclesiarum differre, pro eo, quod quandoque personae vobis minus idoneae praesentantur, aut inter vos & praesentatores alia de causa radix dissensionis h. emergerit: [1 & infra.] Fraternitati vestrae mandamus, quatenus si quando in vacantibus ecclesiis, in quibus ecclesiastica persona praesentationem non habet, vel quia persona minus idonea praesentatur, vel alia de causa de jure personas non potueritis in eis insinuare: appellatione remota ponatis Oeconomus, qui debeant fructus percipere, & eos aut in ecclesiarum utilitatem expendere; aut futuris personis fideliter reservare.

[1 Providendum nobis est, ne occasione huius dissensionis & scandali interim fructus illarum ecclesiarum depereant, aut ejus parochianis in spiritualibus gravia proveniant detrimenta. Inde est, quod.]

CAP. V.

Si constet ordinario, quod absolutus a Papa suppressit veram causam, quare fuerat excommunicatus, debet illum remittere ad Papam. Si vero sibi non constat, est tamen sibi urgens sufficere contra eum, debet cogere eum se purgare.

Idem Cantuarien. Archiepiscopo.

Ex k parte tua: [1 & infra.] Quia nos consilere voluisti, utrum illorum absolutio teneat, qui (occultatis excessibus, pro quibus excommunicati fuerant) absolutionis beneficium, per sedem Apostolicam meruerunt, suae excommunicationis causam aliam praetendentes? Taliter t. quod si ita tibi constiterit,

a al. Augustin. in concil. part. 30. cap. 35. Idem Norwicensi Episcopo. b Cap. 6. eod. tit. in 1. comp. & post concil. Lateran. p. 10. cap. 35. c altrem. Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. Ioann. 13. d Thom. 3. p. 9. art. 6. Scotus in 4. sent. dist. 12. q. 1. art. 6. e C. 3. eod. tit. in 1. comp. & post concil. Later. p. 31. c. 7. f Paneratii. g Cap. 5. eod. tit. in 1. comp. & post concil. Lateran. p. 15. cap. 21. h emergit. i cessante. k Cap. 7. eod. tit. in 1. comp. & post concil. Later. p. 31. c. 4.

debes eos ecclesiastica censura compellere cum literis tuis rei veritate contententibus, ad sedem Apostolicam redire. Si vero id tibi a non confiteri, & eos suspectos habueris, quod confessi non fuerint veritatem, ipsos compellere debes exinde coram te, quod veritatem confessi fuerint, purgationem prestare.

[1 Nobis est constanti assertione propositum, quod interdum quidam pro certis causis excommunicati sed. Apostol. resistunt, & reticentes causas pro quibus sunt vinculo excommunicationis astricti, de absolutione sua literas deferunt, contentes eos ad sedem Apostolicam accessisse, & auditis confessionibus suis absolutionis beneficium meruisse. Vide.]

CAP. VI.

Si ex desidia vel malitia delegati Pape, qui perseverat in peccato, ordinarius loci potest supplere, non obstante quod causa fuerit delegato commissa, hoc dicit, & est casus notabilis & singularis.

Celestinus III.

Significavit t nobis tua fraternitas, quod quidam de parochianis tuis, cum pro illicita conlanguinatitate & adfinitatis copula excommunicatione e notantur, ad iudices remotiores ab Apostolica sede literas impetrant: per quas cum ab excommunicatione fuerint absoluti, quia dicti delegati ad locum, ubi testes producivaleant, non accedunt, nec aliquos pro eorum receptione transmittunt, in pronominata nefaria conjunctionis copula remanent: & causa debitum non sortitur effectum. [1 & infra.] Cum itaque pro malitia vel desidia iudicis delegati non debeat quis ad remanendum in copula conjunctionis iniquae suffragium invenire: tale damus t. f. responsum, quot quotiens ea, quae praediximus in tua dicececi evenire contigerit, licite potes taliter absolutos in pristina excommunicationis sententiam revocare, ipsosque tandem eadem sententia tenere ligatos, donec causa in receptione restituitur, & in aliis legitimum incipiat habere progressum.

[1 Unde postulatisti a nobis quid sit tibi in tali articulo faciendum.] Cum itaq. dolus suus alicui patrocinari non debeat, nec etiam qui per malitiam vel desidiam iudicis delegati debeat, &c.

CAP. VII.

Ordinarius supplet negligentiam Abbatis non revocanti monachos vagabundum.

Innocentius III. Austriaco Archiepisc. d.

Quantum devotio religiosorum: [1 & infra.] Audientiam nostram noveritis pervenisse, quod monachi canonici & alii regulares tuae provinciae cum deberent potius in claustris iuxta regularia constituta divinis obsequiis vigilare, de obedientiis & redditibus, quorum curam gesserunt, pecunia congregata, claustrum abhorrentes, per curias Principum & potentum discurrere non verentur: [2 & infra.] Mandamus, quatenus quoscumque tales inveneris, nisi ad communionem tuam respicerint, ut proprium in manibus praetorum suorum sine difficultate resignent; convertendum in utilitatem domus secundum Abbatis consilium, & regularem vitam observent: si praetati eorum post suam communionem id exequi negligenter omiserint, per suspensionem officii & beneficii, appellatione remota compellas.

[1 Virorum studiosius mandatis divinis inhaere & creatori suo placere per omnia opera sancta conversationis intendit, tanto

a Sensus est: si suspecti sunt quod non dixerint Pape veritatem, compellendi sunt ad purgandam eam suspensionem, ut inde colligatur eos verum dixisse. b Cap. 2. eodem tit. in secund. compilatione. c Vide Trident. concil. sess. 24. in decret. de reformat. per multa capita. d al. Auxitano. e Cap. 1. eod. tit. in 3. compilat. Vide consil. Viennens. in Clem. de stat. monach. c. ne in agro. b. quia vero, ubi etiam haec prohibentur. facit lex, Deo mibu. c. de Episc. & cler.

humani generis inimicus ad seductionem sua fraudis malignitate laborat, & variis modis eis praestat materiam excedendi, & animarum inextricabili laqueo nutius irretire.]

[2 Ex inveniuntur sui illorum sibi favorem & gratiam adquirunt, ac de ipsorum familiaritate in conventu suo confisi graves dissensiones commovent & ceterorum humilitatem in Spiritu arrogantia contententes, mandatis praetorum suorum inobedientes & contumaces existunt & contra illorum prohibitionem secularium negotiorum sollicitudinibus se ingerunt. Cuius igitur propter hoc ordo religionis non modicum enervetur s. t. per a. f.]

CAP. VIII.

Ab uno Episcopo excommunicatus, ab alio esse rotandus. Et Archiepiscopus per querelam aditus, non absolvet, nisi primo remittat.

Idem Rothomagen. Archiepiscopo & eius suffraganeis.

Ad reprimendam a malitiam perverforum praecerta sunt in canonibus constituta: quas sicut latas a vobis interdum in subditos vultis inviolabiliter observari, ita latas ab aliis debetis inviolabiliter observare. Ideoque mandamus, quatenus sententias, quas Lexonen. Episcopus duxerit in subditos suos canonicè promulgandas: & vos ipsi fervetis, & a vestris subditis faciatis inviolabiliter observari. Tu vero frater Archiepiscopo (cum excommunicationis sententia per adpellationis non suspendatur obiectum) si quis excommunicatus ab ipso de injusta tibi fuerit excommunicatione conquectus: ad ipsum (ei quasi Coepiscopo deferens) absolvendum secundum ecclesiae formam remittas: qui si noluerit ipsum absolovere, tu (recepta cautione juratoria) absolutionis munus ei poteris exhibere: ita tamen, quod nisi legitime tibi confiterit eum contra iustitiam excommunicatum fuisse, ex debito tibi iuramenti praecipias, ut super eo, de quo fuerit excommunicatione notatus b, eidem Episcopo satisfaciat competenter. Quod si facere contempserit, eum in excommunicationis sententiam, appellatione remota, reducere non omittas.

CAP. IX.

De causis subditorum Archiepiscoporum & Episcoporum suorum Patriarcha non cognoscit: nisi per appellationem legitimam, aut vigore consuetudinis seu privilegii.

Idem Turonensi c Archiepiscopo.

Devo d simul: [1 & infra.] Consul. t. t. r. quod cum sit in canonibus definitum Primates vel Patriarchas nihil juris praeter ceteros habere, nisi quantum sacri canones concedunt, vel e praesca illis consuetudo contulit ab antiquo f: ita ut secundum Nicenas & regulas sua privilegia serventur ecclesiis, praeterquam si Apostol. sed. aliquam ecclesiam vel rectorem ipsius quolibet speciali privilegio decreverit honorare: quamdiam clerici tui coram te voluerint stare iuri, compelli non debent iudicium Patriarchae subire, nisi causa per appel. ad eius audientiam perferatur: aut ei aliquid super hoc a sede Apostolica sit indultum.

[1 Consultationem scilicet & querimoniam, unica tua f. petio continebat per quam a ven. fr. Hierosolymitano Patriarcha quereretur clericos tuos iniuste gravari, qui eos spreto iudicio tuo curam quo parate sunt de se querimoniam deponentibus iustitiam exhibere, licet ad eum per Apostol. sed. causa minime deferatur, curam se respondere compellit, & utrum ad id possint de iure compelli per nostras postulas literas edoceri. Volentes igitur super gravaminibus tibi providere praedicti.]

CAP. X.

Archiepiscopus impeditus potest consecrationem sui suffraganeis

a Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. b al. notatus, nam innotatum in nullo manscr. reperitur. c al. Tyrensi. d Cap. 3. eod. tit. in 3. compil. e & praesca. f Vide l. de quibus ff. de leg. & c. quae sit lon. consil. g Haec habet in d. con. can. 6. & 7.

Præstat in impositione panis, cavere debet a quasi pecunia, & ab omni alio gravamine, h. d. usq. ad finem.

Provideant itaque diligenter ecclesiarum prælati, ut hoc salutare statutum ad quantum a pecunia vel gravamine aliud non convertant, sed istud studiosè ac fideliter exequantur, si canonicam velint effugere ultionem: quoniam super his sed. Apost. auctore Domino, adtentissime vigilabit.

CAP. XIV.

Cum in civitate vel diocesi sunt populi diversarum linguarum, Episcopus debet providere ut per viros idoneos, qui secundum varietatem linguarum officia sui celebrent, & sacramenta ministrent. Et si viri non essent, constituat sibi vicarium Pontificem illius lingue, non tamen propter hoc eadem diocesis debet habere duos Episcopos.

Idem in eodem. b

Quoniam e in plerisque partibus intra eandem civitatem atque diocesim permixti sunt populi diversarum linguarum, habentes sub una fide varios ritus & mores: districte præcipimus, ut Pontifices huiusmodi civitatum, sive diocesum provideant viros idoneos, qui secundum diversitates rituum & linguarum, divina illis officia celebrent, & ecclesiastica sacramenta ministrent, instruendo eos verbo pariter & exemplo. Prohibemus autem omnino ne una eademque civitas sive diocesis diversos Pontifices habeat, tanquam unum corpus diversa capita quasi monstrum. Sed si propter prædictas causas urgentes necessitas postulaverit, Pontifex loci catholicum præfulem nationibus illis conformem, provida deliberatione constituat sibi vicarium in prædictis, qui ei per omnia sit obediens & subiectus. f Unde si quis aliter se ingererit, excommunicationis se noverit mucrone percussurum: & si nec sic restiterit, ab omni ministerio ecclesiastico deponendum, adhibito (si necesse fuerat) brachio seculari ad tantam g. insolentiam repellendam.

CAP. XV.

Episcopi, qui per se non possunt, tenentur adsumere idoneos qui suppleant suo loco, quo ad prædicationes, visitationes & confessionum auditions: & ut possint Episcopi reperire tales, præcipit in ecclesiis cathedralibus & collegiatis tale institui.

Idem in eodem.

Inter cætera, quæ ad salutem spectant populi Christiani, pabulum verbi Dei permaximè sibi noscitur esse necessarium, quia sicut corpus materiali, sic anima spiritali cibo nutritur, eo quod non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Unde & cum sæpè contingat quod Episcopi propter suas occupationes multiplices, vel invaletudines corporales, aut hostiles incurfus, seu occasiones alias (ne dicamus defectum scientiæ, quod in eis reprobandum est omnino, nec de cætero tolerandum) per se ipsos non sufficiunt ministrare verbum Dei populo, maxime per amplas dioceses & diffusas: generali constitutione sanximus, ut Episcopi viros idoneos ad sanctæ prædicationis officium salubriter exequendum adsumant, potentes in opere & sermone, qui plebes sibi commissas vice ipsorum (cum per se iidem nequiverint) solite visitantes, eas verbo ædificent & exemplo: quibus ipsi cum indigerint, congruè necessaria l. subministrent:

a Infr. de pan. cap. licet. b Cap. 9. & 2. eod. tit. in 4. compil. c Lud. Gem. in Reg. Cane. de Idiom. ubi plura tradit de linguarum similitudine & diversitate. d Alias, diversa habens capita, &c. c Prescriptas. f al. Verum. g Insolentiam. h Car. 10. & c. 3. eod. tit. in 4. compil. i Matt. 4. Luc. 4. Deut. 8. k Conc. Trid. sess. 1. c. 2. sub Rubr. de reform. c. 4. concord. conc. Carthag. 4. c. 20. & concil. Rhem. c. 14. l Salarii non habere debent per D. D. in l. Jurisper.

ne pro necessariorum defectu compellantur a desistere ab incepto. Unde præcipimus, tam in cathedralibus quam in aliis conventualibus ecclesiis viros idoneos ordinari, quos Episcopi possint coadjutores & cooperatores habere, non solum in prædicationis officio, verum etiam in audiendis confessionibus & penitentis injungendis, ac cæteris, quæ ad salutem pertinent animarum. Si quis autem hoc adimplere neglexerit, districte subiacet ultioni.

CAP. XVI.

Episcopus in ecclesiis diocesi sue debet esse contentus juribus Episcopalibus: & qua sint iura episcopalia declarat.

Honorius III. Episcopo Astinensi.

Conquerente œconomio monasterii sancti Benedicti montis Subasi nobis innouit, quod tu juribus episcopalibus non contentus, quæ in ecclesiis seu capellis ejusdem monasterii debes habere, a quibusdam earum procuracionem exigis, quas ad dandam procuracionem minimè sufficere proponebat, petens ut specificares, quæ tibi ratione juris episcopalis competere in eisdem, quorum b quibusdam specificatis, his fuit legitime contenta. Nos autem inspectis probationibus, & quæ ab utraque parte fuere propofita intellectis decrevimus, ut in ecclesiis seu capellis tuæ diocesis, ad monasterium ipsum spectantibus, habeas canonicam obedientiam, subiectionem & reverentiam, institutionem & destitutionem, correctionem & reformationem, ac censuras ecclesiasticas, juris dictionem quoque caularum omnium ad forum ecclesiasticum de jure spectantium, penitentias & sacramentorum omnium, quæ ab Episcopo sunt recipienda collationem, synodum, & synodatici seu c. cathedralis nomine duos solidos, quartam decimationum & mortuorum, visitationem quoque annuam: ita quod cum ad eas visitandas accesseris, non d. amplius procuracionis nomine requiras ab eis, nisi quantum. (penfatis facultatibus earundem) moderatè poterunt exhibere, ne plus cæteris capellis ejusdem diocesis in procuracionibus onerentur: & infra. Tu autem his juribus in præfatis ecclesiis contentus existens, non amplius ab eis exigas præter moderatum auxilium, quod juxta formam Lateran. concilii, si manifesta & rationabilis causa extiterit, cum caritate postulandum, sicut ab aliis ecclesiis ejusdem diocesis pro necessitate temporis sustinemus.

CAP. XVII.

Episcopus rusticans monasterium, non introducat seculares, sed duos aut tres canonicos suos, cum aliquibus religiosis.

Idem Abbati & conventui sancti [Remigii.] c

Venerabilis [1 & 7.] Attendentes igitur, quod inde censuit ut Remen. Archiepiscopo, in monasterio vestro visitationis officium exercere, seculares f. intersint, per quos possit in claustrum dissolutionis materia provenire. Firmiter inhibemus, ut nullos de cætero seculares in capitulum (nisi duos vel tres de canonicis ecclesie sue in decenti habitu, alias g. quos expedire viderit religiosis adjunctis) secum visitationis tempore introducat. b

[1 Illius supremi post Christum postoris editum, post forma factus gregu ex anno dignoscitur non dominandi libri]

a De excus. tit. & in elem. cum ab omni. De vita & honestate cler. b In uno manuscr. quorum quibusdam autem juribus specificatis hinc inde sunt super præmissis in leg. cont. In alio ita: in suis legit. cont. c Synodatici & cathedralis nomine quid intelligatur explicat Grat. 10. q. 3. per totum. Adde archid. c. 1. de præb. h. d. nec. e. Fotini. f Intersint persona. g al. vita & lux, at. ita, vel alii. h Tales introducendi debent illorum uti consilio l. quod tamen. & ibi Bart. 6. si arbiter. De arb. dicitur.

...dno, sed amore recte regendi debet cum salubriter vifitare, sic ex-
cessu delinquentium quantum potest corrigendo, ne revelet: sic
inreparis ne confundat. Quia cum iuxta sapientis editum se-
creti fit arguendus amicus, amicitia legem violare videtur, secon-
do palam arguit increpando.]

CAP. XVIII

Lex diocesana, & lex jurisdictionis, sunt diversae: unde res ju-
dicata in una, non obstat agent in alia.

Idem Episcopo Bojacen. a & Archidiacono
Rothomagen. b

Dilectus filius Abbas monasterii c Rothomagen. no-
bis exposuit, quod tertia pars emendarum, quas ho-
mines quinque parocciarum profuis excessibus solvere
compelluntur, ad suam spectant monasterium ab anti-
quo: [1 & 7.] Cumque se. me. l. Papa prae. n. vobis dede-
rit in mandatis, ut auditis hinc inde propositis, causam re-
mitteretis ad eum sufficienter instructam: dictus Episcopus
processum vestrum diutius impedivit occasione cuius-
dam sententiae, quae super quibusdam ecclesiis, quoad
legem diocesanam promulgata extitit pro eodem. Un-
de praefatus Abbas nobis humiliter supplicavit, ut cum
citatio, causarum examinatio, & decisio d, ac emendae ad
legem jurisdictionis pertinere noscantur non fineremus
sententiae memoratae preteritum negotii processum ulterius
impediri. Cum igitur praedicta de lege jurisdictionis
causant, mandamus quatenus huiusmodi sententia non
obstante, procedatis in negotio iuxta traditam vobis for-
mam.

[1. Et quae inter ipsos homines orta ecclesiastica questione cita-
tio ad eundem, sed examinatio & decisio questionum ad ven. f. n. Ve-
nerem. Episcopum, & ipsam Abbatem pertinent, in communi.]

CAP. XIX.

Per rescriptum, quae Papa mandat ordinario, ut corrigat clericos
sue diocesis, non datur ei jurisdictionis super exemptos.

Gregorius IX. Episcopo Suan.

Grave gerimus e, quod cum in ecclesiam sanctae
Mariae de Orbicello, & quasdam alias f existentes
in tua diocesi ad monasterium sancti Anastasii de urbe
spectantes nullam jurisdictionem habeas ordinariam, aut
etiam delegatam g, occasione literarum nostrarum, quas
super correctione clericorum tibi transmisimus, in eas in-
terdicti, ac in clericos earundem suspensionis sententias pro-
mulgasti: quamquam Abbas ejusdem monasterii eos
corrigere sit paratus: & infra. Mandamus quatenus si
est ita, prudenter corrigens per te ipsum, quae minus pro-
vide attentasti, praedictas sententias sine difficultate re-
laxas.

CAP. XX.

Oedimarius cui competit absolute ab excommunicatione, potest
etiam absolute in eum demandare.

Idem.

His, quibus h ex officio in certis casibus competit il-
los absolvere, qui pro violenta manuum injectione
incidunt in canonem sententiae promulgatae, licet aliis hu-
jusmodi absolutionem committere, cum viderint expe-
dire.]

DE OFFICIO IUDICIS.

TITVLVS XXXII.

CAP. I.

Ad officium iudicis etiam delegati, spectat providere advoca-
tum parit, quae non potest habere, & potest dare domesticum.

a al. Brevesi. b Abbati de Sagunt. c al. Voveren.
d. deusis carum. e In pluribus antiquis: quod cum in S.
Mariae de Orbicello & quasdam alias ecclesias existentes in tua, & c.
f. ecclesiae. g. Quia hodie postquam Episcopi circa visitandos &
corrigendos monachos, statuit Trident. concil. sess. 21. de reform. cap. 8.
h. Com. Trident. sess. 24. de casibus reserv. & sess. 24. de reform.
cap. 6.

Honorius tertius Archiepiscopo sancti Leonardi, &
Abbati Salernitano. a

EX literis vestris accepimus, quod cum causam, quae
inter Abbatem & conventum Fossae Nova ex
parte una, & Abbatem & conventum monasterii b
Canen. ex altera, super quibusdam possessionibus mo-
nasterii sancti Petri de c Almpharia vertebatur: [1 & 7.]
Quia pars praedicti monasterii proposuit, quod habere
non poterat advocatum vestrum, super hoc d imploran-
do officium, tu frater Archiepiscopo eidem de magistro R.
clerico tuo ad exhibendum in causa ipsa patrocinium
providisti. Verum frater S. Can. monachus proposuit in
praedictum ejusdem monasterii factum esse, eo quod
dictus R. clericus domesticus tuus erat: & infra. Man-
damus quatenus hoc non obstante in negotio ipso (ra-
tione e pravia) procedatis.

[1. Quae Bo. me. fr. Sylvester monachus Fossae Nova cum idem
S. Petri monasterium visitasset eisdem Abbati & conventus Cano-
nens vendidit in eisdem monasterii S. Petri praedictum & grava-
men, vobis duximus committendum.]

CAP. II.

Cum imploratur officium nobile, sit litis contestatio secus in mer-
cenario.

Gregorius nonus.

Iudicis officium ubicunque pro actione f proponitur,
veluti cum restitutio in integrum principaliter postula-
tur, litis contestationem exposcit: alias ante & post ingres-
sum g causa potest ad hoc finelitis contestatione haberi
recurrus.

DE MAIORITATE ET OBEDIEN-
TIA.

TITVLVS XXXIII.

CAP. I.

Primus ordinatus, ceteris paribus, prior & major habendus est.

Gregorius Augustino Anglorum
Episcopo. h

Um i certum: [1 & 7.] Sit honoris ista distin-
ctio, ut ipse prior & major habeatur, qui prius
fuerit ordinatus communitatis k consilio, & con-
cordi actione. l

[1. Sit pro omnipotenti Deo laborantibus ineffabilia aeterni re-
gni praemia reservari, nobis tamen eum necesse est honorum beneficia
tribuere, ut in spiritali operis studio ex remuneratione valeant mul-
tiplicius insudare, & c. extitit prelixa & impressa inter opera Gre-
gorii h.]

CAP. II.

Veniens contra decretum vel constitutionem Episcopi, debet ex-
communicari.

Idem.

Siquis venerit m contra decretam Episcopi, ab eccle-
sia abiciatur. In lib. Reg. legitur: Qui non obedie-
rit principi, morte moriatur. Et in concilio Agathen.
[n. quod] anathematizetur.

a In duobus vetustissimis codicibus ita: Archiep. Salernitano
& Abbati S. Leonardi: in ceteris, Archiepiscop. S. Leonardi Ab-
bati Salern. b Canonensis Salernitanae dioc. al. Cavenfis. aliter
Savvenfis. c Almpharia, al. Almpharia. d Quia
importet hac clausula Bart. in l. Titia amico. De au. & arg. leg.
e Parenthesi inclusa, desunt in vultu manuscr. f Id est, vel
actio desicit. g Id est, sub post litem contestatam, vel postquam
est in causis conclusum. h lib. 12. epist. 15. i Cap. 1. ord. tit.
m 1. comp. & post. concil. Trid. sub Alex. 3. p. 44. c. 1. k al. cum
unitatis. l Vide Honoris. ff. de decur. m Cap. 3. & 4. cod.
tit. in 7. compil. Emich. l. 1. cap. 23. l. 100 p. 16. cap. 24. l. Reg. 13. Deur. 17.
n m.

CAP. III.

Clericus administratione carens, non tenetur ad iuramentum obedientie, vel ad faciendum scripturam super ea.

Leo Papa. a

Ligeatur b in literis tuis, quod frater Atticus e chartulam de obedientia sponcione conscripserat, in qua signum predebat injuria. Non enim necessarium fuerat, ut d obligaretur scripto, qui obedientiam suam, ipso jam voluntarii aduentus officio comprobabat.

CAP. IV.

Ab omnibus de diacesi obediendum est Episcopo. Clemens Papa III. e

Omnis f principis terra, & ceteros homines Episcopis obedire, beatus Petrus precipiebat.

CAP. V.

Non obediens canonici instituti, incurrerit inobedientia notam, id est, infamiam.

Innocentius III. capitulo Herbipolen.

Illud Dominus in g beato Petro [1 & 7.] Cum spiritualia sint temporalibus digniora, h & obedientia melior sit quam victima, & auctore magis, quam aditem arietem offerre: non debuerat Hildelemensis Episcopus pro temporali commodo inobedientia notam incurere, & Apostolicis iussionibus contraire.

[1. Vene. fr. n. quondam Hildelem. Episcopus, Imperialis aula cancellarius, non attendens quia multa sunt que prater specialem auctoritatem sed. Apost. de iure non possent nec deberent imponi ab aliquibus attentari, ut pote cessiones & translationes Episcoporum, & alia que nota sunt vobis, licentia nostra non solum non obtenta, non petita, sed nec etiam postulata, ecclesia Hildelem relicta, Herbipolensem ecclesiam occupavit. Munitiones autem & oppida Herbipolensis ecclesia in utilitatem ipsius se asseruit tenuisse, ne si ad alias manus forsitan devenisset, non essent qui postmodum liberarent. Sed.]

CAP. VI.

Imperium non preest sacerdotio, sed subest, & ei obedire tenetur. Vel sic: Episcopus non debet subesse principibus, sed preesse. h. d. & est multum allegabile.

Idem illustrissimo Constantinopolitano Imperatori.

Sollicita benignitatis affectu: [1 & 7.] Mirata est Imperialis sublimitas, quod te nisi fuimus in nostris literis increpare. Huic autem tuz admirationi non causam, sed occasionem prabuit, quod legisti beatum Petrum Apostolorum principem sic scripisse: Subditi estote omni humane creature propter Deum, sive Regi tanquam precellenti, sive ducibus, tanquam ab eo milis, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum: [2 & infra.] Verum si personam loquentis, & eorum ad quos loquebatur, ac vim locutionis diligentius attendisses, scribentis non expressisses taliter intellectum. Scribebat enim Apostolus subditis suis, & eos ad humilitatis meritum provocabat. nam si per hoc quod dixit k, Subditi estote: sacerdotibus voluit imponere jugum subiectionis, & eis pralationis auctoritatem l asserre, quibus eos subiectos esse monebat, sequeretur ex hoc etiam, quod servus quilibet in sacerdotes imperium accepisset, cum dicatur, Omni humane creature. Quod autem sequitur, Regi tanquam precellenti, non negamus quin m precellat impera-

a Epist. 22. Anast. Episcop. Thessalonicensi. b Cap. 2. eod. tit. in 1. comp. c Articus. d quod. e In veltistoribus ita: Clemens Papa. f Burch. l. 1. c. 124. lvo p. 5. ca. 224. & c. 5. eod. tit. in 1. compilat. i In alius, omni principis. &c. g Cap. 1. eod. tit. in 3. compil. h Facit lex, innovatione. & ibid. Barb. C. de sac. eccl. i Ca. 2. eod. tit. in 3. compil. k dicit. l In quibusdam impressis, auferre, & male ut ex se se constat. m precedat.

tor in temporalibus a illos duntaxat, qui ab eo b suscipiunt temporalia: sed Pontifex in spiritualibus antecellit: quae tanto sunt temporalibus digniora, quanto anima praefertur c corpori: licet non simpliciter dictum fuerit, subditi estote: sed additum fuit, d propter Deum: nec pure sit subscriptum, Regi precellenti: sed interpositum, forsitan non sine causa, tanquam. Quod autem sequitur, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, intelligendum non est, quod Rex vel Imperator super bonos & malos gladii accepit potestatem, sed in eos solummodo, qui utentes gladio ejus sunt jurisdictioni commissi: [3 & 7.] Potuisses autem prerogativam sacerdotii ex eo potius intelligere, quod dictum est, non a quolibet, sed a Deo: non Regi, sed sacerdoti: non e de regia stirpe, sed de sacerdotali prosapia descendenti, de sacerdotibus videlicet, qui erant in Anathot: f Ecce constitui te super gentes & regna, ut evellas & dissipes, aedifices & plantes: [4 & 7.] Praterea nosse debueras, quod fecit Deus duo magna g luminaria in firmamento caeli: luminare majus, ut praeseret diei: & luminare minus, ut praeseret nocti: utrumque magnum, sed alterum majus. Ad firmamentum igitur caeli, hoc est universalis ecclesiae, fecit Deus duo magna luminaria, id est, duas instituit dignitates, quae sunt pontificalis auctoritas, & regalis potestas. Sed illa, quae praest diebus, id est, spiritualibus, major est: quae vero carnalibus, minor: ut quanta est inter solem & lunam, tanta inter Pontifices & Reges differentia cognoscatur. Haec autem si praeponderaret Imperatoria celsitudo, non faceret, aut permitteret Constantinopolitanum Patriarcham, magnum quidem & honorabile membrum ecclesiae, iuxta scabellum pedum suorum in sinistra parte sedere: cum alii Reges, Principes, Archiepiscopi & Episcopi suis (sicut debent) reverenter assurgant, & eis iuxta se venerabilem sedem assignent: [5 & 7.] Nos autem eum non increpando scripserimus, potuissimus tamen rationabiliter increpare: [6 & 7.] Nobis autem in B. Petro sunt oves Christi commissa, dicente Domino: Pasce oves meas: non h distinguens inter has oves & alias: ut alienum a suo demontaret ovili, qui Petrum & successores ipsius magistros non recognosceret & pastores: ut illud tanquam notissimum omittamus, quod Dominus dixit ad Petrum, & in Petro dixit ad successores ipsius: Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum & in caelis, &c. nihil excipiens, qui dixit: Quodcunque: [7 & 7.] Vtrum autem k Imperatoriam excellentiam ad bonum & utile per literas nostras duxerimus invitandam, utrum tibi iuxta suggerimus & honesta, tua [sollicitudo] discernas: cum non nisi ad utilitatem ecclesiae & terra Hierosolymitanae subsidium, nos te meminerimus invitasse.

[1. Recepius literas, quas per dil. fil. n. Archid. Duracium, vobis providum & discretum, & fidelem, Imperiali vobis excellentia destinavit: per quas intelleximus, quod litteras quas per dil. fil. capellandum I. tunc Apost. sed. legatum tibi transmissimus, Imperatoris presentate fuerant & perleis.]

[2. Volens enim, de quo nos rationabiliter admiramus, Imperatoria celsitudo per hoc & alia qua induxit, imperium sacerdotio dignitate ac potestate praefere, ex auct. premissa voluit triplex trahere argumentum. Primum ex eo quod legitur, Subditi estote. Secundum ex eo quod sequitur, Regi tanquam pre-

a illis. b recipiunt. c I sancimus. C. de Episcop. & cler. d Verbum, fuit, deest in antiquis. e al. nec. f Hist. 2. g Genes. 1. Psal. 135. h In extrav. canonam sanctam. tit. de majoritate & obed. Ioan. 21. i Vide l. 1. ff. de al. judic. & Legum prohibet. cum similib. ff. de postul. Matth. 16. k In C. Bar. Verum autem imperatoriam excellentiam ad bonum & utile per nostras litteras duximus invitandam. Utrum igitur tibi iuxta suggerimus, &c.

cellentis.

cedenti. Tertium ex eo quod est subsequenter ad iunctum, ad vindictam malefactorum, laudem vero honorum: per primum subesse sacerdotum: per secundum Imperium praeminere: per tertium Imperatorem tam in sacerdotem quam in laicos iurisdictionem, imò etiam gladii potestatem accepisse praesentem. Cum enim & boni quidam sine sacerdotibus, & quidam eorum malefactores existant, ut qui secundum Apostolum gladium portant ad vindictam malefactorum, laudem vero honorum. Imò malefacientes Presbyteros & eorum excessus praesumptos potest ultro gladio vindicare, cum inter Presbyteros & alios Apostolus non distinguat.]

[3] Juxta quod veritas ait: omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt: non enim debet nec potest quisquam alterum servum iudicare, cum servus secundum Apostolum, domino suo stet aut cadat. At id etiam induxisti quod licet Moyses & Aaron sacerdotum dignitate secundum carnem fratres existerint: Moyses tamen princeps populi, Aaron sacerdoti potestate praerat, & Iesu sacerdos eius imperium in sacerdotem accepit. David quoque Rex Abiatar Pontifici praeminerebat. Caterum licet Moyses dux populi fuerit, fuit & sacerdos, qui Aaron in sacerdotem unxit, & cui Propheta sacerdotium recognoscens, Moyses (inquit) & Aaron in sacerdotibus eius. Quod verò de Iesu Benjamin eum commendans, praetorem eius scripsisti, magis secundum spiritum, quam secundum litteram debet intelligi, quia secundum Apostolum littera occidit, spiritus autem vivificat: pro eo quod ipse veri Iesu figuram exprimit, qui populum suum in terram promissionis induxit. David etiam quamvis regni diademam obtineret, Abiatar sacerdoti non tam ex dignitate regis, quam auctoritate Prophetica imperabat. Verum quicquid olim fuerit in veteri testamento, nunc aliud est in novo, ex quo Christus factus est sacerdos in aeternum, secundum ordinem Melchisedech, qui se non ut Rex, sed ut sacerdos in ara crucis hostiam obtulit Deo Patri, per quem genus redemit humanum, circa illum praecipue qui successores est Petri, Apostoli & Vicarius Iesu Christi.

[4] Virtutes. Dicitur etiam in divina lege, diu non detrahes, & principem populi tui non maledices, quos sacerdotes regibus anteponebat: Ihesus & alios principes appellavit.

[5] Nam & piissimus Constantinus quantum honoris exhibuit sacerdotibus, tua fides crediturus, discretio non ignorat.]

[6] Cum B. Paulus Apostolus Episcopum instituens ad Timotheum scripsisse legatur: Prædica verbum, in ista oportune, importune, argue, obsecra, increpa: & in omni patientia & doctrina. Non enim ei iustum debet esse legatum, sed pater debet ad omnes: ne secundum Propheticum verbum simus canes latrare non valentes. Vide correctio nostra tibi non debet esse molesta, sed magis accepta, quia Pater filium quem diligit, corrigit, & Deus quos amat, arguit, & castigat. Debitum igitur pastoralis officii exequimur cum obsecramus, arguimus, quando increpamus, & non solum altos, sed Imperatores & reges oportune, & importune: & ad ea studemus adducere quae divina sunt placita maiestati.]

[7] Solvitur super terram. e. f. & c. nihil excipiens qui dixit quodammodo. Verum his duntaxat insisteri volumus, ne vel contendere videamur, vel in huiusmodi gloriarum, cum si gloriarum expedit, non in honore, sed in onere, non in magnitudine, sed in sollicitudine sit potius gloriantium, cum & Apostolus in infirmitatibus gloriatur. Noverimus esse scriptum: Omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. & iterum: Quanto maior es, humiliata tem omnibus, & alibi. Deus superbus resistit, humilibus autem dat gratiam. Propter quod exaltationem nostram in humilitate primus, & humilitatem exaltationem maximam reputavius. Unde nos etiam servos non solum Dei, sed etiam servorum Dei nos esse scribitur, & fateatur, & tam sapientibus, quam insipientibus secundum Apostolum debitores sumus.]

CAP. VII.

Ordinatus per Papam, non per hoc existimus à iurisdictione sui Episcopi.

Idem Episcopo Floren.

Per tuas a nobis literas: [1 & 7.] Postulasti per sedis Apostolica oraculum edoceri, utrum quis per ordinem subdiaconatus à Romano Pontifice susceptum, à debita tibi reverentia subtrahatur. Ad quod breviter respondemus, quòd etsi decens sit, ut illis quantum convenit à te inter alios tibi subditos deferatur, quos benignitas Apostolica collatione ipsius ordinis honoravit, per eam tamen ab obedientia, quam alias tibi debent, minime absolventur.

[1] Intimasti, quòd cum aliqui ecclesie Rom. Subdiaconum praetores in tua diocesi assequuntur, pro quibus tibi debent obedientiam exhibere, si quando exigente iustitia te contigerit exercere, in primis ecclesiasticam disciplinam, illi subdiaconatus privilegium allegantes, ad ea se afferant non teneri ad executionem sententiae: ac si per huiusmodi subdiaconatus officium ab obedientia qua tibi tenentur, ratione obtinet beneficii sint exempti. Super quo.]

CAP. VIII.

Quando de obedientia vel subiectione agitur, nihil attentari debet in praedictum rei, vel possessori non citati.

Idem Constantinopolitano Patriarcha.

Inter b quatuor: [1 & 7.] Petitionem e contra ecclesias, quas tibi subijci postulabas, quae prius quam Constantinopolis civitas caperetur, Constantinopolitano Patriarchae minime respondebant: duplici ratione non duximus admittendam. Iuris namque ratio postulat, ut in eorum praedictum, quibus eadem ecclesiae sunt subiectae nihil ordinem de ipsis, cum nec citati sint, nec convicti, nec per contumaciam se absentent: & infra. Super obedientia verò, quam ut tibi impendi faceremus ab Archiepiscopo, & Episcopis regni Cypri similiter postulasti, ferè idem duximus respondendum, cum & ipsi ante tuam promotionem fuerint d exempti, quando videlicet Constantinopolis ecclesia erat inobediens & rebellis: & in eorum absentia & circa statum eorum non debuimus s aliquid immutare. Iustitiam tamen non negabimus tibi, cum eam duxeris postulandam.

[1] Animalia quae in medio sedis & circuitu eius describuntur ab Ezechiele, facies Aquila super ipsorum quatuor memoratur, quia inter quatuor patriarchales ecclesias, Antiochenam, Alexandrinam, Hierosolymitanam, Constantinopolitanam, quae per animalia supradicta significantur, quas Apostolus sedes in medio habens, quas filias amplectitur spirituales, cui eadem quasi in circuitu famula obsequentes, ipsa Constantinopol. post Apostol. sedem excellentia praeminet dignitatis, ad cuius exaltationem tanto libentius aspiramus, quanto ipsam honorabilissimum membrum sacrosanctae Rom. ecclesiae arctius amplexantes ipsius auxilio temporibus istis eandem amplius noscimus indigere, ac tuas qui Domino disponente praesse dignoscis, petitiones libentius promovere disponimus, quibus non repugnat honestas, nec alius praedictum generatur: cum à nobis iniuriarum alio non debeat exoriri, à quibus iura tanquam à fonte ad ceteros derivantur: & infra. tibi duximus respondendum, concedendo, ut hi qui ecclesias suas seu beneficia possident, obedientiam tibi exhibeant, nisi forte aliqua illarum ecclesiarum ante captionem regia civitatis à iurisdictione Patriarchae legitime fuisset exempta. Subsequentem verò.]

CAP. IX.

Abbatibus & sacerdotibus, qui sunt dioecesanis Episcopis, ad eius synodum venire, & sibi obedire compelli possunt per censuram ecclesiasticam

Idem.

Quod super g his: & infra. Abbates & sacerdotes

a Cap. 3. eod. tit. in 3. compil. b Huc refer. e. inter quatuor. supra de cler. pere. & 7. de cler. non resid. & c. 4. eod. tit. in 3. compil. c. In omnibus manuscr. Petitionem qua ecclesiam tibi subijci, & c. d. existerint. e. al. contra. f. debuimus. g. Cap. 1. od. tit. in 4. compil.

diocesana tibi lege subditos *a*, qui ad tuam synodum venire contemnunt, (dummodo *b* in ipsa synodo non ducas aliquid statuendum, quod canonicis obviet institutis) per cen. eccles. ad synodum e ipsam venire compellas: & debitam tibi obedientiam & reverentiam exhibere.

CAP. X.

Canonici regulares inobedientes Priori suo, per ipsum excommunicari possunt: & si fuerint incorrigibiles, de fratrum consortio expelli debent.

Idem sancti Stephani & sancti Proculi abbat. Bononiensi.

Cum in *d* ecclesiis sancti Victoris & S. Ioannis de Monte: & infra. Nos igitur ad reformationem earundem ecclesiarum diligentem sollicitudinem intendentes, universis canonicis dedimus in mandatis, ut priori suo in his, quae ad eum *e* pertinent, obedirent. Cumque omnes (quatuor dumtaxat exceptis) se obedire velle concorditer respondissent, praedicti quatuor se contra priorem in superbiam erigentes, licet de obedientia suo priori praestanda praestitissent juramentum corporaliter: tamen exhibitum juramenti immemores, suo priori per omnia resisterunt: & cum pro contumacia sua nequivissent ad debitam obedientiam revocari, dictus prior in eos excommunicationis sententiam promulgavit. Cum igitur praefati canonici ad Apostolicam sedem accessissent, per scripturas authenticas *g* ex multorum testimonio praetoratorum effecti de ipsorum contumacia certiores, recepto secundum formam ecclesiae ab eisdem corporaliter juramento, ipsis fecimus absolutionis beneficium impendi: praecipientes eis sub debito juramenti, ut ad suum claustrum, de quo exierant redeuntes, Priori suo secundum Deum devote ac humiliter obedirent. Ideoque mandamus, quatenus praefatos canonicos, ut ad prioris sui obedientiam revertantur, per cen. eccles. compellatis: & ne de sua possint contumacia vel malitia *h* gloriari, cogatis eos (si videritis expedire) ut juramentum, quod de parendo mandatis Prioris pro absolutionis beneficio impetrando superbe negaverant, humiliter praestare procurent, alioquin eos de fratrum consortio penitus excludatis.

CAP. XI.

Presbyteri clerici capellarum subditarum titulo cardinalatus, debent cardinali obedientiam, & reliqua de quibus hic. Et vacante titulo, succedit capitulum illius ecclesiae, nisi pro bono pacis aliquid sit exemplum.

Honorius III. G. Presbytero cardinali, & capitulo sancti Laurentii in Damaso. *i*

His, quae pro ecclesia S. Laurentii in Damaso ex parte una, & capellis sibi subjectis ex altera, super scrutinio aliisque articulis *k* fuere proposita, diligenter auditis, sententiando decrevimus, ut eandem capellarum Presbyteri & clerici, cardinali, qui nunc est in ipsa ecclesia, & qui fuerint *l* per tempora, manualement obedientiam, & reverentiam, & honorificentiam omnem exhibeant, & ad ecclesiam ipsam pro scrutinio, baptismo & capitulo celebrandis, conveniant temporibus

a al. subditos. *b* Concil. Trident. sess. 7. 4. de reform. cap. 2. *c* illam. *d* Cap. 2. ord. iii. in 4. compil. *e* al. ad Deum. & pro utraq. litera facit quod notatur supra de temp. ordin. c. ad aures. in gloss. 2. *f* al. cumq. *g* in sigillo authenticum praetoratorum sigillatas. quod dicitur not. 7. de fid. mstr. cap. 1. & c. cum dilectus. *h* Hac 2. verba desunt in antiquis, vel malitia. *i* In pluribus manuscr. habetur, Damasco, tam in titulo quam in textu, sed magis: cum sit titulus notus & valde antiquus Roma. *k* diligenter auditu, additur. *l* Et qui pro tempore fuerint.

constuetis, correctionem ipsius cardinalis recipientes humiliter, & excommunicationis, interdicti, vel suspensionis sententias, quas tulerit in eos & ecclesias eorundem, inviolabiliter observantes. Quando autem ecclesia ipsa cardinali *a* vacabit, capellani & clerici memorati, eidem ecclesiae reverenter exhibeant omnia supradicta: excepto, quod de correctione, & excommunicatione, & suspensione ipsorum pro bono pacis nostra providentia reservamus.

CAP. XII.

Licet abbatissa subditas excommunicare non possit, ipsi tamen sibi obedire tenentur.

Idem Abbati S. Michaelis Abradensis diocesis.

Dilecta filia in Christo abbatissa de Bubrigen. *b* transmissa nobis petitione monstravit, quod cum ipsa plerunque canonicas suas, & clericos suae jurisdictioni subiectos, propter inobedientias & culpas eorum officio beneficioque suspendat, iidem confisi ex eo, quod eadem abbatissa excommunicare eos non potest, suspensionem huiusmodi non observant, propter quod ipsorum excessus remanent incorrecti. Quocirca mandamus, quatenus dictas canonicas & clericos, ut abbatissae praestare obedientiam & reverentiam debitam impendentes, eius salubria monita & mandata observent, ecclesiastica censura compellas. *c*

CAP. XIII.

Si Metropolitanus a suffraganeo juramentum exigat ultra formam statutam a canone, in eo, quod est ultra, suffraganeus non tenetur.

Gregorius IX. Patriarcha Grandensi.

Dilecti filii Archiepiscopi & capitulum Castellanae. cum ad nos querimoniam detulerunt, quod cum a Castellana Episcopo exigeret juramentum praeter formam canonicam, quam ceteri suffraganei metropolitanis suis consueverat praestare, iidem conspicientes ex hoc ecclesiae suae praedictae generari ad sedem Apostolicam appellari: & infra. Cum igitur non deceat alii te fecisse, quod ab alio fieri tibi nolles: mandamus, quatenus contentus forma canonica, quam nos a Coepiscopis nostris nobis immediate subiectis recipimus, a nil amplius a Castellana Episcopo obtentu alicujus consuetudinis exigas praetextu praestiti *e* juramenti: sciens nos eundem Episcopum ab huiusmodi juramento, quo ad alios articulos absolvisti, vel denunciasti potius, non teneri.

CAP. XIV.

Vacante episcopatu, Capitulum confirmat & infirmat electiones.

Idem priori fratrum predicarum, & Archidiacono Rhegini.

Cum olim causa: & infra. Quocirca mandamus, quatenus licet conventus monasterii sancti Salvatoris Messanen. sint ipso *f* iure hac vice eligendi potestate privati: de gratia tamen eligendi seu postulandi detis ipsis auctoritate nostra liberam facultatem. Mandantes eisdem, ut cum ecclesia Messan. vacet ad praesens, electionem suam confirmandam, prout de iure fuerit, vel etiam infirmandam, praesentetur capitulo Messanen.

CAP. XV.

Qui major est ordine, licet in ecclesia posterius receptus, in loco & portione praefertur. h. d. secundum veram lect.

a vacaverit. *b* al. Lumburgensis al. Neburg. al. Quodeburg. *c* Vide l. a. d. v. P. ff. de re. jud. *d* Vide l. 1. c. de sum. tri. & fid. cath. & l. 1. de emen. libe. *e* praeterito. *f* Ipso iure hac vice eligendi seu postulandi privati. *Idem*

Idem Archiepiscopo sancta Maria majoris de urbe.

Statuimus, a ut Presbyteri primum locum, Diaconi secundum, subdiaconitertium, & sic de reliquis obtineant ordinatum, etiam si posterius admittantur. Et qui major est ordine, etiam si postea sit receptus, & in portione percipienda potiorum esse volumus, ac minores facere servitia consuevit.

CAP. XVI.

Si reclusa sit in aliquo archidiaconatu erigatur in cathedralem, & jurisdictione archidiaconatus eximitur.

Idem Archiepiscopo Colocensi. b

Ubi inferior e superiore solvere nequeat vel ligare, d sed superior inferiorem liget regulariter & absolvat, & satis absonum videatur, ut filius potestatem habeat in parentem: miramur, quod cum tu monasterium de Cheur. constitutum in Firmiensi archidiaconatu tuae dioecesis ecclesiam exeresis cathedralem, archidiaconatus Firmiensis in tantam prorupit temeritatis audaciam, ut in Episcopum ibi consecratum & ecclesiam suam jurisdictionem exercere praesumat: & infra. Mandamus, quatenus praefato Archidiacono, a cujus jurisdictione dictum Episcopum denunciavimus exemptum, id districte studeas inhibere. Provisio ut si ex hoc Archidiaconi Firmien. jura laeduntur, in dioecesi tua (ubi expedire videris) absque alieni juris praedictio recompensationem illi facias congruentem.

CAP. XVII.

Compositum super jure primatiae unius solus, cujus interest, potest impedire.

Idem Lemovic. Archidiacon. & priori sancta Radogundi Praeviensis.

Humilis doctrina magistri: & infra. Mandamus, quatenus praetorum Burdegalen. provinciae in ea praesentium, & cathedralium capitulorum ejusdem, necnon & Bururicem, capituli, super provisione, quam inter Bituricem & Burdegalen. Archiepiscopos in causa primatiae dudimus faciendam, requiratis assensum, quo habito, providentiam e nostram solemniter publicetis. Si qui vero consensum praestare noluerint, vos supersedentes publicationi praedictae, districte praecipias eisdem, ut personam, si praetati fuerint, vel si alii, per procuratores idoneos, nostrum se conspectui representent, prosecuturi eorum nobis jus, si quod habere contendunt, & satisfacturi parti alteri, si succubuerint, in expensis.

DE TREUGA ET PACE.

TITVLVS XXXIV.

CAP. I.

Statut tempora Treugarum, & penae violentium. Alexander III. in concilio Lateranensi. f

Treugas g, a quarta feria post occasum Solis, usque ad secundam feriam [in ortu] Solis, ab adventu Domini, usque ad octavas Epiphaniae, & a septuagesima usque ad octavas Paschae, ab omnibus inviolabiliter observari praecipimus. Si quis autem treugam frangere praesumpserit, post tertiam admonitionem, si non satisfecerit, suus Episcopus sententiam excommunicationis dicet, [in eum] & scriptam vicinis Episcopis adnunciet, quorum nullus excommunicatum in communione recipiat, imo [scriptam sententiam]

a Ad hujus e declarationem factum fuit e. ult. sup. de constit. b al. Colonensi. c potestatem. d Vide l. decurio. C. de decu. l. vii. no. in l. bonorum. ff. manda. e provisionem. f Cap. 21. At quod exeat apud me manuscriptum nunquam habentis impressum. g Cap. 1. eod. tit. in 1. compilat. & in Panorm. lib. 8. cap. 147.

quique confirmet. Si quis autem hoc violare praesumpserit, ordinis sui periculo subiaceat. Et quoniam funiculus a triplex difficile rumpitur, praecipimus ut Episcopi ad solum Deum, & [ad] salutem populis habentes respectum, omni trepidatione seposita, ad pacem firmiter tenendam, mutuum sibi consilium & auxilium praestent, neque hoc alienus amore vel odio praetermittant: Quod si quis in hoc opere trepidus inventus fuerit, damnum propriae dignitatis incurrat.

CAP. II.

Persona hic enumerata, plena securitate gaudent tempore guerra.

Idem in eodem concilio. b

Innovamus e, ut Presbyteri, monachi, conversi, peregrini, mercatores, rustici, cunctes vel redeuntes, vel in agricultura existentes, & animalia, quibus arant, & semina portant ad agrum, congrua securitate laetentur. d

DE PACTIS.

TITVLVS XXXV.

CAP. I.

Pacta quantumcumque, iuda servanda sunt. Ex concilio e Africano.

Nugonus f Episcopus dixit: [i. & infra.] Aut initio pacta, g suam [obtineant] firmitatem, aut conventus (si se non cohibuerit) ecclesiasticam sentiat disciplinam. Dixerunt universi h: pax i servetur,] pacta custodiantur.

[i. Gravem injuriam patior, & credo dolere sanctitatem vestram injuriam meam, & computare communem injuriam. Oportet ut Episcopi, cum se praesentaret, pactum meum habuit, & divisum est, quod ad se illicita imperatorum animos contra disciplinam, contra Evangelicam traditionem, contra pacem placitam. Nam si sibi contingere posse arbitrareretur, nunquam profecto in fratrem aliquem deliquisset. Unde]

CAP. II.

Conventio invalida, per consensum superioris validatur.

Gregorius. k

Quotiens l in conventionibus noster expectatur assensus, ne in dubium veniant, qua geruntur, ratiabilitate eas debet pro securitate partium solidare.

CAP. III.

Judex debet studiose agere, ut promissa adimpleantur.

Idem Ianuario Episcopo Caralitano. m

Valiter n in Sardinia: [i. & j.] Studiose agendum est, ut ea, quae promittuntur, opere compleantur.

[i. Minores vel pauperes ab eis qui illis majores sunt, opprimantur, reverendissimi fratru nostri Carthaginen. Episc. atq. eminentiss. filii n. Innocentii praef. epistola testantur, a quibus ut quae nobis scripta sunt noverit, ipsarum vobis epistolarum exemplaria providemus transmittenda. Et ideo quia ea quae vobis petenda sunt, offeruntur.]

CAP. IV.

Non valet pactum, per quod beneficium ecclesiasticum debet pecunia resignari.

Alexander Exonen. & Viagornen. Episcopi.

Ubi pridem o s. p. clericus procurator Prioris & monachorum de Acra, & P. clericus, pro causa, quae inter eos & praedictum P. ac fratrem ejus, cujus vicem

a Psalm. 137. Eccl. c. 4. b Cap. 22. c Cap. 2. eod. tit. in 1. compil. Panorm. lib. 8. c. 147. d Posterior pars hujus can. extat sub tit. de censibus. c. innovamus. e Carthaginis Africae primo, c. 12. f Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. g al. sui. h al. firmiter. i pax hic pro pace ponitur videtur. k lib. 8. epist. 60. Registrata. l Cap. 2. eod. tit. in 1. compil. m lib. 8. epist. 38. n Cap. 2. eod. tit. in 1. compil. o Simon. p Post. concil. Lateran. p. 21. c. 2. tit. de pact. licitis & illicitis in rebus ecclesiasticis. & c. c. 4. eod. tit. in 1. compil.

se gerere dicebat super ecclesia, & capella de L. vertebatur: ad nostram presentiam accessissent, inter se (non tamen nobis mediantibus) convenerunt, quod eidem P. pro expensis, quas fecerat, tres marchæ argenti solverentur, & eidem P. liti cederet, & à monachorum infestatione cessaret. Cumque compositionem à istam auctoritate Aposto. peterent confirmari, nos eam non duximus admittendam, pro eo quod videbatur, pravam illicitæ pactionis speciem continere: [1 & infra.] Ille igitur nostris motis adquirens, & eidem b. liti pro se ac fratre suo renuncians, authentica instrumenta, quæ super hoc habebat, in nostris manibus resignavit: quæ nos Priori & monachis destinantes, mandavimus, ut eidem P. & fratri ejus in aliquo fluderent beneficio providere, de quo majus lucrum valeant Apostolica intercessione percipere, quàm eis deberet ex illa pactione illicita provenire. Caterum quia Prior & fratres adquiretere noluerunt, mandamus, quatenus moneatis eosdem, ut præfato P. & fratri ejus competens beneficium conferant & adsignent: alioquin si vobis constiterit, dictos clericos à prænomina ecclesia & capella absque ordine judiciario violenter ejectos, ipsas eisdem restitui e faciatis: non obstantibus literis nostræ confirmationis, quas prædicti Prior & monachi à nobis impetrasse noscuntur.

[1 Monuitur autem prædictum P. ut ipse tam pro se quàm pro suo fratre monachos in pace dimitteret, & eidem liti omnino abrenunciaret.]

CAP. V.

Non valet pactum de succedendo post mortem pralati in ipsius ecclesia.

Idem Archiepiscopo Eboracensi.

Accepimus d. quod quædam sunt ecclesiæ clericis tali tenore concessæ, quod post eorum obitum alii nominatim succedant. Verum quoniam hoc iniquum est & factis canonibus inimicum, & ideo non debet aliquatenus tolerari: mandamus, quatenus hujusmodi successiones tam e detestabiles & iniquas appellatione cessante prohibeas, & omnino frivolas & inanes f esse discernas.

CAP. VI.

Quæ per pactum augenda pensio consecutus est ecclesiam, debet ea privari, & alias canonice puniri.

Idem Cantuariensi Archiepiscopo & ejus suffraganeis.

Cum clerici vestra jurisdictionis g (sicut accepimus) decedentibus ecclesiarum personis, pacificanter ex ipsius ecclesiis majores solitoolvere pensiones, ut facilius possint easdem ecclesias adipisci. Nos h. ad tam detestabile vitium extirpandum, fraternitati vestre mandamus, quatenus ne id adtentate & præsumant, districtius prohibentes (si contra prohibitionem vestram venire præsumperint) appellatione cessante eos taliter adeptis ecclesiis spoliatis: alias pro tantæ præsumptionis excessu, severitate ecclesiastica punientes eosdem.

CAP. VII.

Si ecclesia rem suam locando, vel in feudum concedendo, adponit pactum in præjudicium juri parociale alterius ecclesie non tenet: & quicquid hac occasione perceperit, reddere cogitur illi ecclesie.

Innocentius III. in concilio generali. i

Perique (sicut accepimus) regulares k clerici & seculares interdum cum vel domos locant, vel feuda

a Ipsam. b ibidem. c Facit l. 2. ff. de vi & vi arm. d Post concil. Lateranen. p. 28. c. 28. c. 4. & 5. eod. tit. in 1. compilat. e Idem concil. Trident. sess. 25. de rescript. c. 7. f varas. al. vacuus. g Post concil. Later. par. 28. c. 8. & 6. eod. tit. in 1. compilat. h al. additur. intendentes. i Const. 36. al. 67. k Cap. 1. eod. tit. in 1. compilat.

concedunt, in præjudicium parociale ecclesiarum pactum adiciunt, ut conductores & feudatarii decimas eis solvant: & apud eosdem eligant sepulturam. Cum autem id de avaritia radice procedat, pactum hujusmodi penitus reprobamus, statuentes ut quicquid fuerit occasione hujusmodi pacti perceptum, ecclesiæ parociale reddatur.

CAP. VIII.

Non valet pactio in spiritualibus, vel qua pactum inducit, vel turpis, seu de re turpis, vel impossibilis de jure, vel de facto.

Gregorius IX.

Pactiones factæ a vobis (ut audivimus) pro quibusdam spiritualibus obtinendis, cum in hujusmodi omni pactio, omnisque conventio debeat omnino cessare, nullius penitus sunt momenti. Quod etiam de aliis est dicendum, quæ observata vergunt in animæ detrimentum. Nam etiam juxta legitimas sanctiones, pactum turpe, vel rei turpis, aut impossibile de jure, vel de facto, nullam obligationem inducit.

DE TRANSACTIONIBVS.
TITVLVS XXXVI.

CAP. I.

Instrumenta, & alia jura partium, contraria transactione tolluntur.

Gregorius III. b. A. subdiac. & Domi.

Abb.

Sicut grave: [& infra.] Post salubrem e decisionem de controversia vestra factam, decrevimus, ut omnia instrumenta, vel quicquid aliud est, quod partibus quoquo modo, aut ex temporis præscriptione, seu aliter opem de lege, aut quocunque privilegio ferre poterat, sit vacuum, & omni virtute cassatum: & sola pactorum inter vos nunc habitorum pagina validum perpetuumque robur obtineat. Cui si quid forte incuria vel imperitia minus firmitatis insertum est, vires plenissimæ notionis ex hac nostra auctoritate suscipiat.

CAP. II.

Tenet compositio super decimis facta cum assensu superiorum.

Alexander tertius.

Statuimus, d. ut super decimis inter vos & aliquam personam ecclesiasticam de assensu Episcopi vel Archiepiscopi sui compositio facta fuerit, rata & inconcussa persistat.

CAP. III.

Si capitulum consensit transactioni, quam fecit pralatus nomine ecclesie, ulterius dissentire non potest.

Idem Dulmenf. Episcopo. e

Contingit f interdum, quod licet Abbas vel prior alicujus conventualis ecclesie, cum ecclesiastica vel seculari persona super his, de quibus inter eos controversia vertitur, coram delegato vel ordinario iudice transigat, capitulum tamen eandem transactionem nititur revocare. Unde quia nos consulere voluisti, tibi respondemus, quod si Abbas vel prior à capitulo suo de ratihabitione literas habuerit, transactionem, quam fecit (si fuerit aliquot annis servata) capitulum, ac si non consenserit in eam, non poterit revocare.

CAP. IV.

Super ecclesiastico beneficio transigi non potest, etiam cum juramenti interpositione.

a Vide Navarrum in manuali. conf. c. 23. tit. de simon. & det. 9. de just. & jure. q. 5. b Anthonio. sic. in vet. c. Cap. 1. eod. tit. in 1. compilat. d Post concil. Later. 28. c. 3. & Cap. 2. eod. tit. in 1. compilat. e Dulmosin. al. Dulmen. f Post concil. Later. p. 24. c. 5. & c. 3. eod. tit. in 1. compilat.

Idem

Idem Abbati de Strata. & priori sancti Eusebii.

Constitutus a in nostra presentia G. clericum sua nobis adseritione monstravit: quod cum inter ipsum, & A. clericum super capella de Stratis controversia emerisset, tandem per transactionem sopita fuit: & licet hincinde fide praestita firmata fuisset, eam tamen praefatus A. servare recusat. Quia igitur huiusmodi transactiones speciem continent simoniarum: mandamus, quatenus revocata transactione in irritum, causam audiamus, &c.

CAP. V.

Per transactionem factam sine auctoritate Episcopi potest praelari, sed non ecclesia constituitur censuali.

Idem Carnotensi Episcopo.

De cetero b noveris, quod cum aliquis ad extraordinarium iudicem literis impetratis cum adversario suo componit, postmodum in ecclesia, de qua agitur, ius aliquod habiturus: Si compositio non est iustitiam, non est. à loci Episcopo reprobanda. Sed census absque Episcopali auctoritate, cui praestit ecclesia sub hoc praetextu solutus vitam ejus, qui solverit, non excidit e.

CAP. VI.

Si beneficium, quod per transactionem habetur, impetratur ut vacans ab eo, qui fuit transactionis mediator, non valet impetratio. h. d. quo ad actum.

Idem Eboracensi Archiepiscopo, & d Vigorensi Episcopo.

Ex literis vestris e accepimus, quod cum olim inter R. & A. clericos super ecclesia de f Vult. coram te frater Episcopo, qui iudex fueras delegatus auctoritate G. qui tunc eidem A. patrocinabatur in causa, & rebus inscriptus fuerat, transactio facta fuisset, postmodum idem G. se mentiens clericum, cum nondum esset in clericum tonsuratus: super eadem ecclesia tacito de transactione literas nostras impetravit. Cum autem idem G. non inficiaretur se transactioni interfuisse, & nondum fuisse tonsuratum, cum literas istas obtinuit, ei super praedicta ecclesia silentium duximus imponendum.

CAP. VII.

Super ecclesiastico beneficio non potest transigi, sed amicitabiliter componi. h. d. & quotidie allegatur.

Idem.

Super eo q quod quaesivisti, utrum de ecclesiastico beneficio in litigium deducto, possit fieri transactio. Tale damus responsum, quod transigi super res sacras b & litigiosa non potest, etenim res sacras, ut possideantur aliquo dato, vel retento seu promisso, speciem credimus habere simoniarum. Alias si gratis & amicitabiliter inter se litigantes se componant, laicis canonibus nequaquam dicimus obviare.

CAP. VIII.

Transactio facta de rebus ecclesiae per praelatum, sine superioris consensu, non obligat successorem.

Idem Abbati de Strapho. i & priori de Phabi.]

Veniens ad k Apostolicam sedem clementiam magister G. de l Favil. sua nobis infinnuatione monstravit, quod monachi majoris monasterii, terras in parochia sanctae M. de Marchia m excolunt, & ab eadem eccle-

a Test concil. Lateran. 22. p. 16. & cap. 4. eod. tit. in 1. compil. b Post concil. Later. p. 22. c. 10. & c. 3. eod. tit. in 1. compil. c In quibusdam manuscriptis. excidat. d al. Vigorensi. al. Vigorensi. e Cap. 6. eod. tit. in 1. compil. f al. de mimistris. g Cap. 1. eod. tit. in 2. compil. h Alias super re religiosa & sacra. i Statuta & priori de Pabb. k C. 3. eod. tit. in 2. compil. l Favilla. m Flavia. n Marchen.

sia coloni eorum omnia ecclesiastica tam necessaria, quam voluntaria suscipiunt sacramenta, & tamen eidem ecclesiae decimas solvere contradicunt: [1 & infra.] Arbitrantur autem se posse tueri cujusdam transactionis praetextu inter praefatos monachos, & quendam sacerdotem memorati Guil. praedecessorem facta, ut de duabus carrucatis a terrae, quas in dominio suo monachi tenent, tertiam tantum decimarum partem exsolvant: [2 & infra.] Mandamus, quatenus nisi praefati monachi transactionem praescriptam, auctoritate Apostolica confirmatam esse docuerint, cum aliis inter personas facta potius, quam inter ecclesias videatur, ne facta inter alios facta aliis obesse patiamur: ipsos & agricolas decimationes ex quibuslibet rebus provenientes ex integro, & illarum quas illicitè detinuerant iustum aestimationem restituere eidem ecclesiae compellatis.

[1 Sed de frugibus tertiam partem solvunt, & duas partes sibi retinere praesumunt, de reliquis autem minutis decimis utpote nutrimentum animalium suorum & de fructibus hortorum nil penitus praestare non erubescant.]

[2 Quos ut inde occasionem sumentes malignandi pradia ex agriculturalum defectu ad eos devoluta, monachi in suum magu astute quam providè dominium convertunt, quatuor vel fortè plures carrucatis duabus aggregant, non tamen decimas praestantes de illis, quoniam prius de duabus praestissent, cum secundum compositionis tenorem integras de illis decimationes solvere tenerentur. Quoniam igitur nos convenit de ecclesia providere, ne sua cuiuslibet videantur iura perire. f. v. p. a. f.]

CAP. IX.

Sicut super iure praesentandi, ita super adnexo non potest transigi ut recedatur à iure, interveniente aliqua temporalitate.

Lucius III. b Ormensi Episcopo.

Præterea c, quando inter laicos & viros religiosos de praesentatione alicujus ecclesiae quaestio suborta transigitur, ita quod praesentationem laicus obtineat, religiosi verò novam vel majorem percipiant in ecclesia, in qua prius nullam vel minorem habere consueverant portionem, an huiusmodi transactio teneat, quaesivisti. Cum igitur ipsa pactio simoniaca merito videatur: Respondemus, quod de iure non tenet, nec ex ea religiosi ullum debent commodum obtinere.

CAP. X.

Super spiritali subiectione non licet transigi.

Celestinus III.

Præterea d quarto loco quaestio talis accessit, quod quardam cella eximi voluit à subiectione, qua matri domui tenebatur: [& infra.] Fratres illius cellae, se constitentes in iure illi domui quondam fuisse subiectos, referebant quaestionem olim de hac subiectione fuisse motam, & transactione sopitam, eatenus ut quendam annuum e censum ecclesiae matri reddendo essent à subiectione principalis domus exempti: [1 & infra.] Prior consequenter pro majori ecclesia proponebat, quod de spiritali subiectione transigere non liceret. Respondemus igitur quod ex praedicta fratrum confessione, contra eos sententia procedere debeat, praesertim cum illa transactio (licet nobis de illo, quod cella determinate reddere tenebatur, constare nequeverit) iniquitatem simoniacam continuasse putetur.

[1 Ceterum ex adverso prior majoris domus duo pariter allegabat, unum sc. quod ex quo confessi fuerant se dudum illi domui fuisse subiectos, & non ante transactionem illam esse exemptos constabat, eos fuisse rebelles eo ipso quod ante transactionem illam & exceptionem se commendabant vel contendeant ab ejustem ju-

a al. Carrucatis. b Moricensi. al. Oriensi. al. Orin. c Cap. 4. eod. tit. in 2. compil. d Cap. 3. eod. tit. in 3. comp. [cumq. causa debito Marte percurreret.] e annuatim.

fff 3

visitatione esse substractos, nec transactio subsequens eos poterat a tanto crimine inobedientia relaxare.]

CAP. VI.

Iudex potest & debet se interponere pro transactione inter partes faciendam, praterquam in casibus, in quibus iura hoc non admittunt, ut super matrimonio. hoc dicit.

Honorius tertius I. tituli sancta Praxedis Presb. cardin.

EX parte tua: [1 & infra.] Poteris etiam a componendum interponere a partes tuas, & interdum aliquid severitati detrahere, prout (statu Imperii & excedentium multitudine, provida deliberatione pensatis) videris expedire: exceptis nimirum casibus, qui compositionis, seu dispensationis b remedium non admittunt, utpote conjugii sacramentum, quod cum non solum apud Latinos & Gracos, sed etiam apud fideles & infideles existat c, a severitate canonica circa illud recedere non licebit. In his vero, super quibus non invenitur expressum procedas (aquitate servata) semper in humaniorem partem declinando, secundum quod personas & causas, loca & tempora postulare videris.

[1 Fuit propositum coram nobis quod nonnulli Graci sicut sacros ordines a non suis Episcopi receperunt, quidam etiam excommunicati celebrant in ecclesiis interdictis, & Gracu ritibus pertinaciter inhaerentes, in nullo volunt Latino obedire prelati. Praterea quidam Graci & Latini Episcopi consecrationes faciunt in alienis Episcopatus, & decimas percipiunt in eisdem in Episcoporum eorundem locorum prajudicium & gravamen, licet Episcopi Gracorum nec percipere decimas, nec consecrationes hujusmodi consueverint celebrare. Ad hac laici Graci uxores suas secundum motum propria voluntatis dimittere, alias superducere non verentur, ac operari dominicu ac festivu diebus quemadmodum in profestu. Porro quidam barones & milites tam Latini quam Graci Abbatis & ecclesiarum alias cum hominibus & bonis aliis eorundem contra justitiam detinentes, decimas non exsolvunt, & alios solvere recusantes, in suo errore defendunt: est pro hu & alius excessibus seratur in eisdem sententia excommunicationis, eam in antmarion suarum periculum & aliorum scandalum vitpendunt. Vnde a nobis postulas edoceri quid tibi agendum sit, & qualiter Metropolitanus puniendus sit, qui quibusdam eundi cum mercibus in Alexandria contra statutum concilii generalis licentiam tribuere de factu non expavit. Nos igitur c. r. i. ref. ut cum iura canonica & civilia edita sunt sere in omnibus hu articulis prorsus procedas in his secundum canonicas & legitimas sanctiones.

DE POSTVLANDO.

TITVLVS XXXVII.

CAP. I.

Clericus, in sacris vel minoribus beneficiatus, in seculari foro postulare non debet, nisi pro se, vel sua ecclesia, vel miserabilibus personis.

Ex concilio Lateranensi d.

Clerici e in subdiaconatu, & supra, & in ordinibus quoque minoribus, si stipendiis ecclesiasticis sustententur f, coram seculari iudice advocati in negotiis secularibus fieri non presument: Nisi propriam causam, vel ecclesie suae fuerint persecuti, aut pro miserabilibus forte personis, quae proprias causas admistrare non possunt. Sed nec procuratores villarum, aut jurisdictiones etiam seculares sub aliquibus Principibus & secularibus viris, ut iustitiarum eorum fiant, quicquam clericorum exercere presumat.

a L. 2. §. post. De novi op. nunc. & 90. dist. per tot. b Perpetuam in impressu dispositionem. c Vid. Tur. Crem. 28. q. 1. in summa. d Cap. 12. sub Alexandro III. e Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. f Infero ergo, quod media cogit & postulare poterit. l. 1. & ibi Bart. c. de patr. qui sol. dist.

CAP. II.

Canonici regulares postulare non possunt sicut monachi, nisi pro utilitate ecclesie, vel sui monasterii, & praescepto Abbatis. Innocentius III. Compostella Archiepiscopo.

EX parte tua nobis fuit propositum, quod quidam canonici regulares non solum in ecclesiasticis, verum etiam in forensibus causis presument ad vocati officium exercere. Cumque obicitur eis a, quod non debent esse forensis, vel ecclesiastici negotii susceptores vel executores, nisi forte id monasterii exposcat utilitas, Abbatibus nihilominus impetrante, ad suam proponunt insolentiam b excusandam, quod capitulum illud, per quod praedicta prohiberi videntur, de monachis, non de canonicis regularibus loquitur manifeste. Vnde consultationi tuae taliter respondemus, quod idem iudicium de canonicis regularibus, quod & de monachis, quantum ad supra dicta, e redimus observandum, licet de monachis in canone specialiter sit expressum.

Se summas.

CAP. III.

Gregorius IX.

Cum sacerdotis sit officium c nulli nocere, omnibus autem velle prodesse: non nisi pro seipso, vel ecclesia sua, vel (si necessitas imminet) pro personis conjunctis, aut miserabilibus sibi licitum est postulare: & infra. Clericus autem qui contra ecclesiam, a qui beneficium obtinuit, pro extraneis advocatus vel procurator esse praesumit d, tanquam ingratus poterit (maxime si clericus sit ejusdem ecclesie) beneficio hujusmodi spoliari.

DE PROCVRATORI- bus.

TITVLVS XXXVIII.

CAP. I.

Non auditur quis tanquam aliter procurator, nisi habeat mandatum legitimum factum.

Gregorius Maximus Sabonensi Episcopo.

Lia e quidem [& infra.] Scripsisse te quibusdam f, competimus, quod praedictos viros g tunc ad causam non miseris, & ideo, quae cum ipsis facta sunt subsistere non debere: sed & Thomas sibi hoc a te dictum perhibuit: ex quo nec praesentium portitoribus iudicavimus esse credendum h, ne de ipsis similiter diceretur. Quia ergo hoc caventes nos esse praemonuit, instructam personam cum mandato legaliter factu, & Presbyterorum, seu Diaconorum testimonioque subscriptionibus roborato, gestis quae ex more iudicio transmittit: ut quicquid cum ea actum fuerit iure subsistat.

CAP. II.

Non valet sententia, etiam expensarum condemnatoria, lata contra absentem ex probabilis causa legitime per nuncium excusatum, h. d. quantum ad verum intellectum.

Alexander III.

Verelam f A. clerici accepimus: [1 & infra.] Mandamus, quatenus si constiterit vobis, quod Vigor

a Concil. Trident. sess. 22. de reform. cap. 1. b Eadem vox sup. de suppl. negl. prat. cap. 2. & fortassis leg. insipientiam, ut ibi notari: vel dic. insipientiam, id est, insciam. c Haec vox, officium, in multis deest, & super verbo, sit, haec habetur expressio, id est, interst. nec habetur in cap. deniq. l. 4. g. s. unde sumitur. d praesumpserit. e Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. f al. quibus nostris. g alias nunc. h Vid. l. non solum. §. qui absentem. & ibi Bart. ff. eod. i Cap. 1. eod. tit. in 2. compil. Episcopo.

Episcopus, prefatum A. in restitutione expensarum, pro nulla alia rationabili causa condemnaverit, nisi pro eo tantum, quod termino constituto ad eius presentiam non accessit, infirmitate detentus a, cum non possit quis cogi, nisi velit in gravibus causis procuratorem constituere, & ipse ad probandum infirmitatem suam, Presbyterum & Diaconum destinaverit, eum absolvere ab eadem sententia minime differatis.

[1 Quid extra ven. f. n. Vigor. Episcopus causam qua vertitur inter ipsum & Sabini. Episcopum super ecclesia de Buber. de mandato nostro suscepisset sine debito terminandam: tamen quia idem termino constituto suam ei exhibere presentiam non potuit, pro quod erat infirmitate gravatus, sicut per quendam Presbyterum & Diaconum, quos ad presentiam ipsius Episcopi miserat, petens erat probare: eundem A. in restitutione expensarum, quas R. Laxon. Archidiaconus, pro ipsa causa ad diem ipsum tunc veniendo eodem condemnavit.

CAP. III.

Sententia lata cum procuratore revocato, & de hoc certificato, non producat domino. b. d. secundum communem intellectum.

Clemens III.

EX insinuatione b. Archidiaconi Sagin. accepimus, quod cum inter ipsum & magistrum G. super quadam prebenda Lexo. ecclesie controversia mota fuisset: [1 & infra.] Licet ab eodem Archidiacono procuratori duo clericis presentibus expresse fuisset inhibendum, ne causa cognitionem susciperet: ipse nihilominus in causa procedens, sententiam contrariam repogavit. Ceterum, quia alter de predictis clericis dicitur obdixisse, mandamus, quatenus si per Archidiaconum & superstitis clerici juramentum constiterit de premissis c, sententia contra eum lata nequaquam obstante, predicta prebenda possessionem, cum fructibus inde perceptis (si eius restitutioni aliud canonicum non obstat) auctoritate nostra restitui faciat eidem. Restitutione vero facta, si Archidiaconus ipse suam canonicam institutionem probare poterit, ipsam ratam permanere appellata postposita decernatis.

[1 Eadem magistro propter hoc ad sedem Apostoli, accedenti C. de Com. procuratorem ipsius Arch. se gerens ad illam causam constitutum cum quibusdam literis de ratificatione, prout decebat, se proposuit. Cum autem aliquantulum in causa cognitione processum fuisset.]

CAP. IV.

Rescriptum super consecratis iudicis impetratum a procuratore revocato, & de hoc certificato non valet, nec processus, vel sententia lata per ipsum, si revocatio per venit ad adversarium. b. d. secundum glossam.

Innocentius III. Babilon. & Catalan. d. Episcopus.

IN nostra presentia Tullen. e Episcopus est conque- ritus, quod cum ad causam, qua inter ipsum f. & Decanum Tullenf. super dilapidatione, excommunicatione, & perjurio, ac quibusdam aliis criminibus & vertebatur, T. & G. Presbyteros procuratores instituens, ipsos ad sedem Apostoli am duxerit destinandos, cum de ipsorum fide postmodum ritubasset, mandatum quod eis dederat, intra modicum temporis spatium revocavit: sed ipsi licet mandati literas revocatorias recepissent, nihilominus in negotio processerunt, & pro procuratoribus se gerentes, cum adversario ingressi iudicium, cum eo ad Parisiens. Archidiaconum & collegas suos in eiusdem prajudicium nostras literas impetrant: [1 & infra.] Cumq; predictus Episcopus ad pro-

a Vid. l. quasitum. arg. a contrario sensu, ff. de re jud. b C. 3. eod. tit. in 2. compil. c Vid. l. in bona fidei. C. eod. & l. admo. vendi. ff. eod. d al. Catalan. e C. 1. eod. tit. in 3. compilat. f Episcopus legitur in impressis, & male: antiqui omnes habent, ipsam. g Voc. criminibus, deest in omnibus antiquis.

bandum, quod falsi procuratores fuerant, ab ipsis iudicibus inducias postulasset, ipsi exceptionem oppositam inutiliter & supervacua reputantes, ad probationem ipsius dilationem concedere noluerunt: propter quod ad appellationis beneficium convolvavit. Sed iidem nihilominus lite non contestata, & juris ordine pretermisso, testes contra eum recipere presumpserunt, ipsum a Tullenen. ecclesia per sententiam removendo.

Nos vero, licet vix fidem adhibere poterimus, quod dicti iudices, utpote viri literati, providi & honesti, taliter processissent, maxime cum in sua relatione, quam ad nostram presentiam transmisere, de huiusmodi exceptione nullam fecerunt mentionem: quia tamen Episcopus per viros religiosos, providos & honestos, de quibus non est verisimile, quod sua salutis oblit, ac juramenti religione contempta, falsum testimonium tulerint: nobis fecit super his, qua sunt propoita, plenam fidem, attendentes etiam, quod falsi procuratoris exceptio non solum ante sententiam, verum etiam postea potest objici a: utpote qua probata iudicium nullum, & nullius momenti controversia reputatur, processum supradictorum iudicum sententialiter duximus irritandum.

[1 Quoniam citatio, licet eidem Episcopo minime fuerit presentata, cum tamen ad eius notitiam devenisset quod existem erat causa commissa, qua inter ipsum & dictum Decanum & Archidiaconum vertebatur ad eorum presentiam venire preperavit.]

CAP. V.

Si agitur de adulterio coram iudice seculari ad poenam legalem, non intervenit procurator: secus si coram ecclesiastico ad separationem.

Idem Brixien. Episcopo.

TVX fra. b & infra. c Consult: tux taliter respondemus, quod si vir adculat uxorem de crimine adulterii coram iudice seculari ad poenam legitimam infligendam, quia tunc inscriptionis vinculum debet adripere, seque ad poenam talionis adstringere: non per procuratorem, sed per ipsum presentem oportet presentialiter adculare. Si vero vir adculare velit uxorem de adulterio coram ecclesiastico iudice, ut ab eius cohabitatione discedat, quia tunc est forsitan oporteat eum inscribere, ut designet in scriptis nomen, locum & tempus, & omnia qua comprehenduntur in lege civili d: ad talionem tamen non debet se aliquatenus obligare: ne forte cum in probatione defecerit, intentionis suae consequatur effectum: sustineri potest, si necessitas id postulaverit, ut per procuratorem adculer, quoniam huiusmodi accusatio, etsi de crimine fiat, non est tamen criminalis, sed quasi mixta inter civilem & criminalem, quanquam presentia principalium personarum securius procedatur.

CAP. VI.

Qui de mandato domini causam procuravit, ab eo repetit expensas propter hoc factas.

Idem.

CVm pro e causa qua inter G. & F. Gabilonen. f. ecclesie Archidiaconus vertebatur: [1 & infra.] Dif. v. mandamus, quatenus expensas Archidiacono restitui faciat, si legitime probare poterit se de mandato capituli suscepisse predicta negotia promovenda, & propter hoc ad sedem Apostoli accessisse.

[1 Procuratores utriusque partis ad n. presentiam accessissent, Archid. f. procurator proposuit quod a bo. me. Pp. p. n. confirmatio- nis literas impetravit, sub quibusdam constitutionib. ecclesie de communi assensu capituli constitutus, ex quarum inobservantia ecclesia

a Vid. l. licet. C. de iudic. b C. 2. eod. tit. in 3. comp. c C. rna. infr. de sponsal. est pars huius c. d Vid. l. libellorum. ff. de accu. & leg. prator ed. xii. & ibi Barr. ff. uti poss. e C. 1. eod. tit. in 4. comp. f al. Gabilon. al. Gabiloni.

debito servitio fraudaretur, petebat itaque procurator pro Archidiacono memorato causam committi, & confirmari constitutiones predictas, & ea restitui qua ad utilitatem ipsius ecclesie coactus fuerat expendisse. & infra.]

CAP. VII.

Universitas etiam scholarium potest ad agendum & defendendum procuratorem constituere.

Idem scholaribus Parisien.

Quia in causis, quae contra vos, & pro vobis moventur, vestra universitas ad agendum & respondendum commodè interesse non potest, postulatis à nobis, ut procuratorem instituere super hoc vobis de nostra permissione liceret. Licet igitur de jure communi a hoc facere valeatis, instituendi tamen procuratorem super his auctoritate praesentium vobis concedimus facultatem.

CAP. VIII.

Si citatus ad totam causam constituit procuratorem, quem postea revocat, potest nihilominus contra eum procedi, in quantum status causae pariter sine alia citatione, h. d. quo ad intellectum.

Honorius III. b. Episcopo Egitanensi c.

Avditis & intellectis, quae super delegatorum nostrorum processibus fuere proposita, processus ipsos, & quaecunque secuta sunt ex eis vel ob eos, noveris nos irrita judicasse, non obstantibus literis, quas de revocatione d. mandati procuratori suo Colubrienf. Episcopus destinavit: cum antequam ad illum litera hujusmodi perveniret, fuisset super eisdem processibus hinc inde conclusum. Ceterum memoratum Colubrienf. Episcopum, qui procuraverat totum negotium ad examen sedis Apostol. advocari, & postmodum mandatum factum procuratori non sine nostro contemptu, & tuo dispendio revocavit, condemnandum tibi duximus in expensis, quas fecisti à tempore, quo ad procuratorem ipsius revocatoria litera pervenerunt, & facies etiam usque quo per se idem Episcopus, vel per procuratorem idoneum se nostro conspectui praesentabit, in principali negotio legitime processurus.

CAP. IX.

Procurator Episcopi causas Episcopatus agit & defendit, licet non fuerit datus sub nomine syndici vel auctoris.

Idem M. & R. canonicis Mutinen.

Petitio vestra nobis exhibita continebat, cum Mutinen. Episcopus in Livoniam profecturus, vos vicarios & procuratores suos constituit generales, vobis volentibus agere contra detentores bonorum Episcopi Mutinen. vel contra illum agentibus respondere: frequentè opponitur, quòd facere non potestis, pro eo, quòd in instrumento vicariae, sive procurationis hujusmodi non exprimitur, quòd Episcopus ipse constituit vos syndicos vel auctores: [1 & infra.] Nos igitur ex tenore ipsius instrumenti liquidò cognoscetes, quòd intentio fuit ipsius Episcopi dare vobis agendi & respondendi pro ipso liberam potestatem, exceptionem hujusmodi penitus reprobamus.

[1 Unde humiliter postulatis, ut cum per exceptiones hujusmodi frequentè impediatur utilitas Episcopi supradicti, super hoc providere salubriter designemur.]

CAP. X.

Providere debet iudex, maxime in causa matrimoniali, quòd constitutus procuratorem gaudeat plena libertate.

Gregorius IX. nobili viro Vbaldo h. civi Pisano.

Accedens ad Apostol. sed. & infra. Mandamus, quatenus D. nobilem mulierem, quae sub tua potestate

a Vide Hora. Luc. trañ. de privil. schol. privil. co. b In aliquot, Innoc. III. c al. Egitanensi. d recusatione. e quousq. f preponitur, in aliquot antiq. g In multis antiq. est dictio, Episc. h Vmbaldo.

teneretur, plenè restituis libertati, faciens ipsam ad actum de Massa Lucanae diocesis securè perducere, ut existens ibidem libera, procuratorem libere ordinare valeat, qui suam coram nobis iustitiam prosequatur. Tu ergo super sponfalibus, quae inter natam tuam & filium ejusdem nobilis contracta proponuntur, procuratorem idoneum ad praesentiam nostram mittas, qui ad agendum & respondendum plenam habeat potestatem.

CAP. XI.

Si procuratori generali denegantur inducia ad consulendum Dominum, ex causa probabili absentem, poterit procurator appellare.

Idem Cantuarien. Archiepiscopo.

Dilectus filius magister L. rector ecclesie de Anna transmissa nobis petitione monstravit, quòd cum R. Presbyter contra ipsum causa studii Bononiae commorantem super eadem ecclesia ad iudices nostras literas impetrasset, eam auctoritate à iudicibus ipsis eodem rectore citato, procurator ipsius generalis ad omnia ejus tractanda negotia, pro eo, quòd competentem terminum, intra quem rectorem ipsum consulere, utrum deberet consentire vel cedere quaestioni, sibi concedere denegavit, pro eodem nostram audientiam appellavit.

Quocirca mandamus, quatenus si est ita revocato in irritum, &c.

CAP. XII.

Si reus recedit à iudicio, dimisso procuratore solummodo ad agendum, contumax est, & condemnatur in expensis.

Idem Episcopo Lexontin.

Constitutis in pra. n. H. priore Sagien. & T. laico dilectum filium O. Subdiaconum nostrum super causa, quae inter ipsos super quadam summa pecuniae vertitur, concessimus auditorem: & infra. Quia prior super ipsa pecunia, in qua dictus T. eum sibi suae uxoris nomine teneri dicebat, recepto libello illicitiatus recessit, quandam procuratorem dimittens solummodo ad agendum, quem cum auditor ipse per mandatum procuratorium sibi datum ad defendendum priorem sufficientem non viderit, eum ex hoc reputans contumacem, ipso praefato T. in unam marcham sterlingorum condemnavit, taxatione praehabita in expensis b. & infra. Nos autem finem litibus imponere cupientes, & quòd ab auditore praefato factum esse dignoscitur adprobantes, mandamus, quatenus partibus convocatis, &c.

CAP. XIII.

Tenet iudicium agitatum, cum procurator revocato, provocatorem iudex & adversarius ignoraverunt, h. d. secundum communem intellectum & verum.

Idem.

Mandato procuratoris post litem contestatam à Domino revocato, si hoc ignorante iudice, vel ad verificatio factum fuerit, iudicium quod idem quasi procurator postmodum expertus est, ratum esse debet.

CAP. XIV.

Filius familiae potest esse procurator in iudicio, etiam ad futuras lites: & procurator datus cum pluribus simul in solidum, praesertim si preoccupavit negotium: scilicet si diverso tempore sua datus. Item procurator appellare debet à sententia, nisi ex causa excusetur: quo casu debet Domino nunciare de sententia: appellationem tamen prosequi non tenetur.

Idem.

Non injustè iudex processit, qui filium fa. in procuratorem admisit. Quamvis ad futuras controversias constitutum. Qui licet simul cum aliis datus fuerit, prius tamen procurationis officium occupavit. Quod fieri nequisset in procuratoribus diversis temporibus constitutis, quoniam dato posteriori, prioris

a Plenariam. b Vide lit. cum. noi. ibi, ff. quod cuiusque unum ver. c

esset

est procuratio revocata a. Potuit quoque is, & debuit a sententia in eo, quod lata exiit contra ipsum, nostram audientiam appellare, vel (si iusta b causa excusabat eundem) saltem Domino contestari c, ut ad appellationis beneficium convolare. Licet appellationem profecti non teneretur inivit.

CAP. XV.

Procurator non versitatis, cuius majores & jurati sunt excommunicati, non repellitur ab impetrando, nisi illi in procuratorio sint excepti, vel eorum auctoritate factum sit, vel ad id scienter sint admissi. h. d. & est decisio notabili & subtili.

Idem.

Consulti sumus, an constitutus ad impetrandum a communitate aliqua procurator, ab impetrando deberet excludi pro eo, quod majores & jurati d, per quos eadem communitas regebatur, tempore, quo inunctum fuit procuratoris officium, erant excommunicationis sententia innodati.

Taliter respondemus, quod nisi essent illi in literis procuratoris expressi, vel aliorum auctoritate procuratoris e institutio facta fuisset, aut sciens eos esse tales, ipsa communitas una cum eis constituit eundem, non est procurator hujusmodi repellendus.

DE SYNDICO.

TITVLVS XXXIX.

CAP. I.

Religiosi debent habere syndicum, qui causas monasterii agat, defendat, etiam si operuerit) constituto illi salario.

Gregorius Papa Subdiac. f. desinistri Sicilia.

Sicut studii g nostri esse debet a litigijs forensibus monachos submovere, ita necesse est nostra provisione, quemadmodum negotia eorum disponi debeant, ordinare.

Pro qua re tibi precipimus, quatenus cum Fausto loqui debeas, cui (si voluerit) constituto salario, monasterii generaliter debeas negotia commendare. Expedi enim pro parvo incommodo a strepitu causarum servos Dei esse quietos.

DE HIS, QUAE VI, METVSVE causa fiunt.

TITVLVS XL.

CAP. I.

Si quis timore mortis, postea ratum non habens, religionem professus, exire, & matrimonium contrahere potest: secus si a principio, vel ex post facta libere consensisset.

Alexander III. Osten. Episcopo h, & priori sancta Maria Casarugust.

Prælatum est ad audientiam e nostram, quod cum quidam nobilis & potens M. uxorem suam suspectam k haberet, milites sui ejus præcepto eam ad quandam sylvam ducentes, evaginato gladio occidere voluerunt: sed tandem pietate ducti, sub tali conditione pepererunt eidem, quod in monasterio de Colobris l habitum susciperet monachalem: [1 & 7.] Episcopi vero missi a viro, ut ei velum imponerent, quia juvenis erat, & filium parvulum habebat, mutationem viæ suæ suspectam habentes, seorsum convenerunt eandem: quæ rem patefaciens, quod mortis timor mona-

a Vid. l. si qui eam. s. si. ff. eod. b ut infirmitas, paupertas, vel justus metus. c id est, nunciare coram testib. l. si procurator. d Vid. l. i. ff. quod cuiusq. uni. & e canon non ignores. de prob. e procuratoris. f lib. i. epist. 67. Regij. Petro. g C. i. eod. tit. in i. comp. h Restituta est a nobis vera scriptura, nam perperam ita prius legebatur, Exonen. Episc. & priori d. M. Casaria. i post conc. Later. p. 30. c. 13. & c. 1. eod. tit. in i. comp. k suspectam scilicet de adulter. l Ita manifeste emendatur, sed fortassis Calabriæ. ni. Colubrii. ad. Tolobrii.

sterium intrabat, proposuit, & quod inde quandoque posset, exire: sed alter a Episcoporum (ut viri tyrannidi satisfacere videretur) mulieri velum imponere simulavit: tandem viro de medio sublato, prædicta mulier de monasterio exiens, alium maritum accepit: quos Gallagoritanensis Episcopus ad instantiam sororum, vinculo excommunicationis adstrinxit: [2 & infra.] Ideoque mandamus, quatenus prædictam mulierem & virum (recepto sacramento, quod vestro debeant stare mandato) ab excommunicationis vinculo absolvatis: deinde tam mulierem, quam priorissam & moniales præscripti monasterii ante vestram præsentiam convocantes, si legitime probatum fuerit non timore mortis prædictam mulierem religionem intrasse, aut quod fecit, postmodum ratum habuisse: ipsam ad monasterium redire, & habitum depositum reassumere b censura ecclesiastica compellatis.

[1 Quo audito maritus ejus quia reservata erat ad vitam, grave plurimum tulit, sed tamen postmodum acquiescit, sicq. factum est quod duos Episcopos Casarug. & Terracinen. ut eam benedicerent & illi velum imponerent, ad monasterium ipsum adduxit.]

[2 Ignorans penitus quomodo res processisset, quoniam utique sententiam ven. f. n. Terragonens. Archiepiscop. postea confirmavit. Nos igitur de prudentia & honestate vestra confidentes, causam ipsam experientia vestra duximus committendam, & sine debito terminandam.]

CAP. II.

Qui per metum amissionis patrimonii suo beneficio renunciat, illud repetere potest.

Idem Episcopo Vigornien.

Abbas sancti e Cadmundi d, a quo R. præsentiam alator patrimonium suum tenere dignoscitur, milites suos & Burgenles ad domum ejus (sicut accepimus) destinavit, qui eum a domo & universa possessione expellerent, nisi ecclesiam suam penitus abjuraret: quod cum idem R. tali modo coactus fecisset, Abbas alii concessit supradictam ecclesiam. Unde quia quæ metu & vi fiunt, de jure debent in e irritum revocari: mandamus, quatenus prædicto R. cum integritate restituas universa.

CAP. III.

Qui terrore laicorum electioni de se facta renunciat, si renunciatio juramento vel fide firmata non sit, regimini, ad quod electus erat, præfari potest.

Cælestinus III.

Aures nostras f te significante pervenit, quod electus quidam in plebanum cujusdam ecclesie ad errorem laicorum renunciavit electioni, quæ de ipso fuerat a clericis, uno excepto, unanimiter celebrata: [1 & 7.] Tux igitur discretioni præsentibus innotescat, quod renunciatio facta ad terrorem laicorum (nisi forte juramento, vel fide interposita, sit confirmata) non impedit quo minus is, qui renunciavit ecclesie, ad cuius regimen prius erat electus, præficiatur eodem.

[1 Is autem qui dissensum in electionem ad sedem Apostolicæ vocem appellations emisit. Ideoq. consulere voluisti si renunciatio facta ad terrorem laicorum impediatur quo minus ad regimen prædictæ ecclesie si quis fuerit prius electus assumi debeat, & si ejus appellatio valeat quæ se non electurum juravit, & ne alii eligerent, appellavit.]

CAP. IV.

Qui per metum, qui cadere potuit in constantem virum, beneficio suo renunciare juravit, & renunciavit, illud repetere potuit.

Innocent. III. Decano & Subdiacano Lincoln.

a Tirasnensi scilicet, nam hic cum Casarugustano velum imponet, ut patet ex integra. b resumere. c post Concil. Lateranen. part. 22. cap. 7. & c. 2. eod. tit. in i. compil. d Eadmundi. e Vide leg. cum gloss. C. & ff. eod. item Sor. infra 211. f Cap. 1. eod. tit. in 2. compil.

Audientiam a nostram magistro G. de Chevel. *b* significante pervenit, quod cum ecclesiam de Chevel. canonicè fuisset adeptus, & aliquandiu pacificè possedisset: gravissimo tandem metu Regis, quod eam resignaret jurate coactus, eam in eorum, ad quos pertinebat manibus resignavit. Quia verò, quæ vi metulve causa sunt, carere debent robore & firmitatis: mandamus, quatenus si eandem ad resignationem confiterit vobis per talem metum fuisse coactum, qui potuerit & debuerit cadere in vitium constantem, non obstante juramento prædicto, quo non ad repetendum, sed ad resignandum solummodo tenebatur, præfatam ecclesiam ei restitui faciatis.

CAP. V.

Excommunicatus non est, qui absque coactis excommunicatus communicat, sicut si coactus fuit conditionalis.

Idem Vidronen. d. Archiepiscopo.

Sacris est canonibus: & infra. Distinguiamus autem, utrum is, qui communicat excommunicatis inductus, sit per coactionem adstrictus *f*, aut per metum inductus. In primo casu talem non credimus excommunicatione teneri, cum magis pati, quam agere *g* convincatur. In secundo licet metus attenuet culpam *h*, quia tamen non eam procul excludit, cum pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurere, excommunicationis labe credimus inquinari.

CAP. VI.

Metum passio non subvenitur, si non fuit talis, qui cadere potuit in constantem virum.

Idem Mâgsl. & Agathen. Episcopo.

Cum dilectus filius: & infra. Quia *i* constitit nobis de voto emisso, & de præfatis juramento à canonicis infularum, quod regulam Cisterciensium observarent, vel translationem ipsius ecclesie ad ordinem illorum nullatenus impedirent: cum utranque servatum non vergat in dispendium salutis æternæ, nolentes viam perjuris aperire. Non obstante violentia, quæ proponebatur illata, cum neque metum mortis, neque cruciatum corporis contineret *k*, & ideo non debuerat cadere in constantes. Nec obstante dolo, pro quo se proponebant fuisse seductos: cum talis dolus non tam ad circumventionem prædictorum Cisterciensium quam ad fatuitatem eorum debeat retorqueri. Super restitutione petita silentium eis diximus sententialiter imponendum.

CAP. VII.

Probatur violentia per testes, res amissa probantur per juramentum. Et super valore etiam amissarum taxatione iudici præmissa, & secuto petenti juramento fit condemnatio.

Gregorius IX.

Super eo, quod adversarius vester se conquererebat à vobis per violentiam captivatum, arbitramini contra vos fuisse injuste processum, cum non nisi proprio juramento probaverit singula, quæ amisit. Verum postquam de violentia per testes, & de amissis rebus per ipsos confiterit sacramentum: potuit iudex taxatione ipsi facta pro personarum ac negotii qualitate vos, in æstimatione rerum amissarum juramento adversarii declarata, rationabiliter condemnare *l*.

a Capit. 1. eod. tit. in 3. compil. *b* Chevel. *c* Vid. l. metum. *d* sed quod prator. & *e* volenti. & ibi Bart. ff. eod. *d* Vitero. *e* al. Nidvostensi. *e* C. 2. eod. tit. in 3. comp. *f* attractus, in manu. *g* videatur in impressu. *h* vid. l. fin. & ibi Bart. ff. de condit. ob. tur. cau. & l. 1. §. metus. ff. eod. *i* C. 3. eod. tit. in 3. compil. *k* vid. l. 2. & ibi Bart. ff. de noxa. *l* Iste text. reputatur singul. per Abb. hic & *l* ix. in suo dict. in verb. æstimatio.

DE IN INTEGRVM RESTITUTIONE.

TITVLVS XLI.

CAP. I.

Si in contractu venditionis vel locationis ecclesia fuit enormiter laesa, potest ad versus talem contractum petere restitutionem in integrum: emptor tamen sicut conductor non debet fraudari in preiudicio suo, vel in sumptibus per eum factis.

Alexand. III. Alphanen. Episcopo.

Requisivi tua fraternitas quid agendum sit a de possessionibus laicis sub modico censu concessis. Noveris itaque, quod si ecclesia laesa est, & manifestè adparet detrimentum ipsius (cum Episcopo ejus conditionem facere deteriore non liceat, & ecclesia jure minoris debeat semper illata servari) quæ in damnum ejus data confiterit, ad ipsius conventus jus & proprietatem redire. Providendum est tamen, ne si forte coloni possessiones illas expensis ac labore suo reddiderint meliores, sumptibus, quos bona fide fecerunt, debeant defraudari.

CAP. II.

Restituitur ecclesia laesa propter negligentiam procuratoris, qui jura ecclesie non produxit.

Innocentius III. sancti Gregorii, & sancti Sergii Abbatibus.

Cum venissent ad Apostolicam sedem electus *b* & monachus Rothon. pro se ac pro monasterio suo, ac magister A. pro Episcopo Venet. eis sancti Georgii ad velum aureum Diacon. Cardinal. dedimus auditorem. Coram quo idem magister pro Episcopi parte proposuit, quod cum monasterium Rothonen. esset situm in dice. Venet. & ecclesie Venet. subiectum, prædictus Episcopus possessione subiectionis usus est hæcenus inconcussè, sed cum occasione cujusdam electionis, quæ ibidem facta fuerat, partes de communi adfensu ad Natunen. Episcopum & ejus collegas *d*, commissionis literas impetrasset, quo eorum ad monasterium accesserunt: quorum adventum intrusus præsentis, renunciavit hujusmodi electioni, & se à monasterio absentavit. Sed iudices auctoritate Apostol. monachis injunxerunt, ut syndicum vel procuratorem eligerent, qui in causis monasterii & consulte ageret, & utiliter responderet: districtius inhiibentes eidem, ne aliquem eligerent: Abbatem donec plenius agnosceretur de jure, quod Episcopus se habere in Abbatis electione dicebat. Monachi verò etsi procuratorem ad mandatum judicium legissent, Abbatem tamen contra inhibitionem eorum eligere præsumperunt: cujus electionem Episcopus petiit infirmari, & se ac possessionem restitui, quæ eum monachi spoliarant. Deinde iudices definitivam sententiam protulerunt, electionem cassantes eandem, quam sententiam dictus magister petiit confirmari. Ad hoc fuit responsum, quod licet per procuratorem ex parte monachorum fuisset propositum, quod monasterium ipsum ad Roman. eccles. nullo medio pertinere, dicti tamen iudices contra eos procedere nimis animosè coeperunt: & infra. Nos igitur inspectis privilegiis præd. no. Leonis, Gregor. & Cle. quæ monasterium illud ad jus & proprietatem indicant sed. Apostol. pertinere, intelligentes, quod monasterii procurator, etsi eadem privilegia coram prædictis iudicibus exhibere omiserit negligenter, jus tamen non tam suum, quam nostrum fuerit protestatus, videlicet, quod monasterium ipsum ad Rom. eccles. nullo medio pertinere, ne ipsius negligentia in damnum, tam nostrum, quam monasterii redundaret, ad audientiam restituiimus mona-

a C. 1. eod. tit. in 1. compil. & post conc. Later. p. 29. c. 7. *b* C. 1. eod. tit. in 3. compil. *c* Vincen. al. Venasten. al. Navecen. *d* Abbatibus filioles de Mator. & de Gromat. *chos*

chos Rothom. & infra. Electionem autem à monachis (sicut dicitur) concorditer factam, pendente controversia ex qua pendet, nec confirmandam duximus, nec etiam inhirmandam.

CAP. III.

Ecclesia laesa in probatione necessaria omisso, potest petere restitutionem in integrum, non obstante termino iuri probationis exclusivo. Et restituendum petere potest, non solum contra proutatum, sed etiam contra ecclesiam, h. d.

Idem Helien. & Floren. a. Episcopis.

Aditis & intellectis b. causa meritis in quaestione, quae vertitur inter Vigorien. Episcopum & Abbatem de Evescam super ecclesiis in valle de e. Evescam, quas Episcopus adseruit ad se diocesana lege spectare: Abbas autem eas ab eius iurisdictione prius esse exemptas, cognovimus evidenter ecclesias illas per privilegia illa Rom. Pont. non esse ab Episcopali iurisdictione substractas, nisi forte vallis de Evescam sit ille locus, qui fuit à duobus Regibus d. Roë, videlicet & Offa libertati donatus, & quem bona memoriae Coelestini Papa libertati donavit, sicut in ipsis privilegiis continetur. Verum tanto tempore probatur per testes ab Abbatibus de Evescam pleno iure possessis, ut videatur in eis ius Episcopale legitime praescripsisse, nisi forte per tantum temporis spacia Vigorien. ecclesia in iurisdictionem vacavisset, ut tempore vacationis subducto, praescriptio minime sit completa: & infra. Licet autem utrumque sit in causa conclusum, quia tamen utraque pars necessitatem (ut adferit) probationem omisit: nos attendentes, quod utraque ecclesia fungatur iure minoris, & iustate pensata utramque restituimus contra reliquam, ad probandam rationem e. omisiam, ne alterutra pars propter huiusmodi negligentiam gravi iactura laedatur.

CAP. IV.

Restitutio ex justa causa etiam majori est concedenda, dummodo iusta causa petenda probetur. Si autem non probatur plene vel semiplene, conceditur restitutio in causa favorabilis.

Idem priori sancta Maria ad carceres, & canonico sancta Maria de Mandria f.

Ex literis g. Abbatis de Caluens. didicimus, quod cum Ramifane. & Grimol. Archiepiscopi inter 1. virum & L. mulierem ex delegatione nostra sententiam divoritii protulissent, & appellat. interposita h. cognitionem sententiae ipsi Abbati & Archiepiscopo Paduano ducesimus committendam, quia pars mulieris ad peremptorium terminum non accesserat, Abbas ipse, cui alter coniudex commiserat vices suas, allegationibus diligenter inspectis, laetam à iudicibus praedictis confirmavit sententiam: sed post octo dies pater puella accedens ad ipsum, intellectu quod sententiam protulisset, firmavit proprio juramento, quod quidam ad eum & filiam eius accedens, fraudulenter sub ipsius Abbatis nomine falsas e. literas praesentavit, quibus mandabatur eidem k. ut quia iudex ad diem, quam adsignaverat, venire non poterat, post octo dies à termino constituto, ipsius se conspectui praesentaret: & postmodum appellavit ad sedem Apostolicam & etiam supplicavit. Licet autem de fraude taliter perpetrata per huiusmodi juramentum non constet ad plenum, in favorem tamen matrimonii de benignitate canonica contra fraudem propositam supplicationem mulieris admittimus, & ad audientiam restituimus eam pro matrimonio postulantem. Ideoque mandamus, quatenus

a. Raresen. al. Rosen. in plur. manuscr. Foren. b. C. z. eod. tit. in. comp. c. Super quibusdam ecel. in valle de Evescam constit. al. Vescam. d. In uno manuscr. sta: O videlicet & l. e. allegationem sua intentioni. f. al. Mantria, al. Mantua. g. C. z. eod. tit. in 1. comp. h. Interposita ad nos, &c. i. et. k. eisdem.

de causa prioris appellationis ordine iudicatio cognoscens, confirmetis vel infirmetis, sicut iustum fuerit, sententiam à primis iudicibus promulgatam.

CAP. V.

Etiā contra sententiam Papa restituitur ecclesia. hoc primò. Et causa restitutionis in integrum debet praesentibus partibus tractari. hoc secundò. hoc duo dicit quo ad titulum.

Idem Episcopo & capitulo a. Osenen.

Tum b. ex literis Coelestini Papae praedecessoris nostri, tum ex his, quae ipsius temporibus gesta fuerunt, gravem e. llerden. ecclesiae intelleximus quaestionem per sententiam Eugenii Papae super ecclesiis quibusdam prolatam, se laetam enormiter, & olim & nunc etiam conquerentis: unde cum idem Coel. tempore Anastasii Papae proximi successoris eiusdem Eugenii in minori adhuc officio constitutus, in partibus Hispaniarum legationis officio fungeretur, & d. ex delegatione ipsius cognoscere cepit de controversia memorata, cui etiam Alexand. successor ipsius Anastasii officio legationis denuò in partibus eisdem fungenti, causam commisit eandem: idem quoque Coelestinus ad apicem summi Pontificatus promotus G. sancti Angeli Diacon. Cardin. tunc Apostol. sed. leg. dictam controversiam, sub eo tenore commisit, ut inspectis llerden. ecclesiae privilegiis, auditis etiam partium e. rationibus memorata sententia non obstante, definitivam proferret sententiam, eamque faceret observari: verum quoniam per ipsum legatum, aut per alios, quibus sub eodem tenore causa eadem commissa extitit (licet producti testes ex parte llerden. Episcopi recepti fuerant) mandatum Apostol. non extitit adimpletum, magister A. canonicus llerden. postulavit per officium nostrum dictam sententiam in melius reformari, & contra eam restitui ecclesiam llerden. Nos igitur cum fratribus nostris & aliis de liberavimus diligenter: nonnullis adferentibus quod cum praedictis C. f. pra. no. contra iam dictam sententiam visus fuerit llerden. ecclesiae restitutionis beneficium induluisse, cum ea non obstante duxerit negotium committendum, & nos supplicationem eiusdem ecclesiae admittere debeamus g. praesertim quia sententia Roman. sed. non negatur posse in melius commutari, cum aut subreptum aliquid fuerit, aut ipsa pro consideratione aetatum & temporum, seu gravium necessitatum dispensative quicquam ordinare decrevit. Et secundum iura civilia Principes etiam contra res bis iudicatas in auditorio suo examinari restitutionem in integrum permiserunt. Perस्पeximus quoque ex data sententia in regeſto dicti Eugenii Papae reperta, quod primo mense sui Pontificatus fuerit promulgata: quando non plene de meritis ipsius causae videbatur instructus, illa nitens praecipue ratione, quod privilegium Urbani secundi ex parte vestra productum, subiectum fuerat fallitati, cuius tenorem nos in regeſto ipsius invenimus incorruptum. Tandem deliberatio nostra in hoc resedit: ut an data sit restitutio, an danda contra praemissam sententiam, partibus praesentibus decerneretur, quarum assertionem merita causarum panduntur. Quocirca mandamus, quatenus usque ad festum B. Lucae, vel in propriis personis, vel per idoneum responsalem nostrum vos conspectui praesentetis, quod dicta sententia retractari non debeat (si poteritis) ostenturi: vel si forte exigente iustitia fuerit retractanda, vel per vos vel per responsalem idoneum h. appareatis sufficienter instructi: ut in principali negotio canonicè procedatur: pro certo scituri, quod cum propter multam locorum distantiam non possit ad vos sine magnis laboribus & expen-

a. Oseu. al. Osenens. b. Capit. q. eod. titul. in 3. compilation. c. Vide Ioann. Vascon in Annal. Hispanis, cap. 20. d. deest in antiq. et. e. id est, iuribus & alleg. f. Papa. g. debeamus. h. comparatis.

sis capius haberi recursus, si ad præmissum terminum, quem vobis peremptorium assignamus, inuncta vobis contempseritis adimplere: nos nihilominus in ipso negotio, quantum de jure poterimus, procedemus.

CAP. VI.

Petitio restitutionis in integrum contra sententiam, suspendit regulariter executionem sententiae in eventu ipsius causa restitutionis: fallit si contra petentem restitutionem est presumptio malitiae, quod causa differendi executionem hoc petat: quo casu executio fit, praeserta cautione de restituendo, si petens restitutionem obtinebit in causa. h. d. secundum mentem junctae glo. pe. & in hoc ultimo est iste tex. valde singularis respectu utriusque juris.

Idem.

Suscitata a super diversis articulis inter Burgen. Episcopum & Oviem. monasterium quaestio: & infra. Nos intellectis, quæ utraque pars proposuit coram nobis super quatuor articulis prænotatis, monasterium Oviem. iustitia condemnavimus exigente. Sententia verò lata procurator monasterii ad probandam præscriptionem factam tam super quatuor articulis prænotatis, quam etiam super quibusdam decimis per transactionem acquisitis, restitutionem in integrum nomine monasterii postulavit, quam eidem duximus indulgendam: & infra.

Ne verò per excogitatum malitiam (sicut ex præsumptionibus pluribus videbatur) effectum sententiæ in damnam Episcopi contingeret impediri, nève monasterium per executionem sententiæ propter diversas suspensiones incurreret detrimentum: nos æquitate pensata, jure duximus providendum, ut ante omnia supra dicta sententiæ executioni mandetur: & infra. Volumus nihilominus & mandamus, ut b ab Episcopo ipso recipiatis idoneam cautionem: quòd si monasterium in causa ipsa prævaluerit, universa, quæ medio tempore sententiæ ipsius occasione præceperit, monasterio restituatur memorato.

CAP. VII.

Totum peremptorium non auditur ecclesia de jure communi, auditur tamen per beneficium restitutionis in integrum.

Honorius III. Archiep. & capitula Bracaren.

Oram felicitas me. I. Papa præd. n. lire inter Archiepiscopum Toleran. & te frater Archiepiscopo super primaria solemniter contestata, fuit peremptorium terminus assignatus: & infra.

Verùm elapso termino constituto, post expectationem non modicam comparuerunt procuratores vestri: sed quia non attulerant depositiones testium & alia munimenta, dilationem cum instantia postularunt. Postquam verò e contra eos interlocuti fuimus super dilatione petita, tandem indulgeri ecclesiæ Bracaren. dilationem propter instructionem causæ per auxilium restitutionis in integrum postularunt, exhibentes super hoc ex parte vestra speciale mandatum. Nos autem usque ad octavas Pentecostes per restitutionis beneficium id vobis duximus indulgendum d.

CAP. VIII.

Restituitur minor in eo, quod contraxit vel omisit, si probat exinde se laesum, & sit intra tempora restitutionis petenda.

Gregorius IX.

Constitutus in nostrâ præsentia magister Guil. pro se ac fratre suo I. canonico & Parrofinen. exhibita nobis petitione monstravit, quòd f eis in minori constitutis ætate, ac eorum matre (cujus successores existunt) rebus humanis exempta, quondam G. pater ipsorum qualdam possessiones utriusque communes quibus-

a Cap. i. eod. tit. in 4. compil. b al. quatenus. c inter eos. d Vid. l. si quando. & ubi Bart. C. de dilat. e Peronen. al. Paronenf. f Hic in vulgat. habet. dicitur, cum, quam nec serie orationis admittit, nec habent manifest.

dam vendidit pro quadam pecunia quantitate, ac ut hujusmodi venditio robor firmitatis haberet) emancipavit eisdem a, & fecit eos contractui consentire. Quare supplicavit, ut vel venditionem eandem mandaremur nunciari nullam, vel eum adhuc existentem intra tempus ad obtinendum beneficium in integrum restitutionis indultum, & intra annum & diem à tempore contractus ipsi tanquam proximioribus competeret super illa portione jus offerendi emptoribus precium: juxta municipii Patrofinen. consuetudinem approbatam, quod hæc tenus omiserunt, dignamur eis super utroque (cum in hoc non modicum læsi noscantur, & emptoribus portioneis ejusdem, vel eorum successoribus precium sint offerre parati) per idem beneficium subvenire. Quocirca mandamus, quatenus si præmissa invenerit veritate subnixâ, vel venditionem prædictam, quò ad partem ex successione materna, ipsos contingentem nullam nunciare curetis, si in ea debita juris solemnitas est omissa: vel si forsitan intervenerit, & eos lætos esse constiterit, tam super ea, quàm super residua portione, dum tamen quod offerunt duxerint faciendum b, auctoritate nostra in integrum restituere studeatis.

CAP. IX.

Restitutio in integrum postulanda est ab ordinario, administrationem habente, vel a delegato ab eo: si hæc causa sit specialiter delegata, siue incidat in causa generaliter commissa. Ab ordinario verò administrationem non habente, vel a delegato peti non debet, nisi veniat incidere in causa. Arbitrari autem de causa restitutionis non cognoscit, nec potest assumi in majoribus causis.

Idem.

Causa restitutionis in integrum, coram judicibus ordinariis administrationem habentibus, vel delegatis ab eis tractari poterit & finiri c, siue hoc ipsis delegatis specialiter demandatum fuerit, siue in d commisso eis negotio contingat incidere hujusmodi quaestio. Delegati verò ab ordinariis, qui administrationem non habent, sed tantummodo facultatem judicandi, seu arbitri de hac causa cognoscere nequeunt, nisi coram eis mota fuerit incidenter. In matrimoniali quoque causis, liberali vel criminali, cum majores judices exigant, arbitri nequit assumi.

CAP. X.

Restitutio denegata ecclesiæ, ulterius sibi non conceditur, nisi ex nova causa: restituitur tamen ad appellandum a sententia denegationis.

Idem.

Beneficio restitutionis in integrum ecclesiæ tunc in alio judicio denegato, restitutio (præterquam ad appellationem omnissam) videtur eidem ecclesiæ posse denegari, nisi novis defensionibus ad hujusmodi sit beneficium admittenda.

DE ALIENATIONE JUDICII
mutandi causa facta.

TITVLVS XLII.

CAP. I.

Is, in quem facta est alienatio rei causa mutandi iudicii, convenitur per rescriptum impetrationem contra alienantem.

Alexander III. Dulmen. e Episc.

Ex quorundam f relatione audivimus, quòd cum aliqui literas à nobis commissionis impo-

a Infero quòd qualitas clericatus & canonicatus non liberat quem à patria potestate, sed sola Episcopatus. Conc. in auct. quod dign. s. palam. & auct. dignitas. C. de Episc. & cler. b In uno antiquo, ipsos auctoritate nostra. c Vide leg. fin. & ubi Bart. C. ubi & apud quem. d Dicitur, in, deest. e in cap. 1. de app. in 1. compil. f Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. & post concil. Lateran. sub Alexand. 3. p. 49. c. 6.

stant, aduersarii (ut mandatum nostrum eludant) antequam littere ad iudicem perveniant, vel etiam postea priusquam citentur ab eis, in vocem appellationis prorumpunt: [1 & 7.] Nos igitur contra predictam calliditatem & versutiam providere volentes: mandamus, quatenus si aduersarii eorum pro evacuando nostro mandato taliter appellaverint, aut de possessione, de qua controversia vertitur, commutationem fecerint a, vel se malitiose duxerint appellandos: eos, qui in possessione se ingrefferunt, appell. cef. cogatis sub vestro examine juris equitatis parere.

[1. Vel commutationem facientes aliquos in possessionem eorum de quibus controversia vertitur, malitiose inducunt.]

CAP. II.

Clericus causa mutandi iudicium, non debet recipere cessionem a laico.

Gregorius IX. Abbati S. Nicolai, & Decano Furven. b. Morn. diocel.

EX parte Scabinorum c. Hipretis d. fuit propositum, quod inter laicos ejusdem loci questionibus emergentibus per iudicium seculare, quidam clericus sibi dono vel precio ab aliquibus laicorum ipsorum cedi faciant actiones, ut aduersarios ad ecclesiasticum forum trahant, & pradam ex huiusmodi commercio adsequantur: & infra. Cum igitur cessiones & emptiones illius legitime prohibeant sanctiones, ita quod iactura causa adiciant illos, qui sibi potentiorum patrimonium veliter aduocare praesumunt, & ex eo sint etiam odiosae, quod ex fonte cupiditatis videntur procedere: mandamus, quatenus clericus memoratos a praesumptione huiusmodi per cen. eccl. compellatis.

DE ARBITRIS. TITVLVS XLIII.

CAP. I.

Arbitri sicut in districto numero adsonandi, & eis discordantibus fiat sententia maioris partis.

Ex Concilio Africano. e.

Sancti & infra: f. Si autem ex communi placito Episcoporum, inter quos causa versatur, arbitros elegerint, aut unus eligatur, aut tres: ut si tres elegerint, aut omnium sequantur sententiam, aut duorum g.

CAP. II.

Nullo est arbitrium seu arbitramentum continentis peccatum per partes non remissibile.

Alexander III. Eboracen. Archiepiscopo.

Non sine multa necessitate b. A. Presbyter nobis propositum, quod cum in ecclesia sancti Alphridi per manum R. Archi. de Suella personae illius: ecclesiae capellanus institutus fuisset, eodem R. mortuo M. nepos eius, sibi in ecclesia iam dicta successit, eundem Presbyterum capellanum ibidem iterum ordinavit [1 & 7.] Cum autem idem Presbyter extra provinciam exulans, de suo beneficio non posset iustitiam obtinere, nec suam ulterius inopiam sustinere, per dolium & fraudem ipsius M. ab eo est sacramentum extortum, ut arbitrium clericorum duorum exinde suscipere & seruare: qui iam dicto M. fauente k. Presbytero praecipuerunt, ut quinque marchas pro eodem suscipere, & tunc cederet quaestioni. Quoniam igitur non decesset te aliquatenus sustinere, ut quod perperam arbitrati sumus, debeat incorrectum relinqui, mandamus, quatenus si cognoverint praefati clerici tam nequiter ar-

a vide l. fin. cum gloss. C. de litig. b. al. Faren. c. Scabinorum vocant Belgae & alii populi, fenatores seu oppidorum magistratus. d. Hipreti. e. Conc. Afric. 88. Concil. Milen. c. 24. Bure. lib. 2. de cap. 68. l. 1. c. 176. f. cap. 4. De for. comp. in 1. compil. g. Vide Licet si unus, & si tres. D. de. h. cap. 1. eod. tit. in 2. compil. i. vnde ecclesia dicitur in aliquot vet. k. eidem Presbytero.

bitatos fuisse, dictum Presbyterum ab observantia iuramenti auctoritate nostra prorsus absolvas: vel si arbitrium ipsum noveris equitate subnixum, ad observantiam ipsius utramque partem adp. cef. compellas.

[1. Quorum temporibus xxx. anni & ultra capellaniam ejusdem ecclesiae pacifice se assere tenuisse, tandem vero idem M. ab eadem ecclesia volens ipsam Presbyterum removere, in eum capite indeliberatas exactiones exercere: & quidam ejus homo circa domum suam egressus, violentas manus in eum iniecit. & idem M. visus est eum circumvenire, ut pro v. marchis argenti quas etiam idem M. ei promittelat annuatim nomine pensionis solaturum, predicta capellania cedere non disseret. Praefato vero Presbytero nolente ejus exequi voluntatem, M. praedictus tantum dicitur fecisse, quod post multas iniurias & gravamina sibi illata occupatis omnibus aliis rebus ab officio & beneficio est suspensus vel spoliatus.

CAP. III.

Arbiter adsumptus in patrimoniali causa cleri, non potest ad iudicare rem ecclesiae possidendam, etiam ad vitam clerici. hoc dicit, & est casus notabilis.

Idem Exoniensis Episcopi.

Pervenit a ad nos, quod cum G. de Cal. forem G. clerici duxisset in uxorem, idem G. fidei interpositione firmavit, quod v. sol. sterlingorum annuatim daret eidem. unde cum super eisdem v. sol. inter ipsos controversia mota fuisset, in quatuor compromittere personas, quae taliter arbitrata fuerunt, quod idem G. decimas, quas in parocchia de Cal. praefatus G. habere dignoscitur, pro v. praxasatis sol. perciperet annuatim. Unde quoniam huiusmodi arbitrium ecclesiae posset in posterum perniciosum existere, mandamus, quatenus si ita inveniatis, praenominatum G. diligenter commoneas, & ec. di. b. compellas, ut praelibratas decimas liberas omnino dimittat, nec sibi occasione huiusmodi aliquid ulterius vindicare praesumat. Clericum vero moneas, ut cum eodem G. amicabiliter studeat convenire.

CAP. IV.

In mulierem singularem tanquam in arbitratricem compromittere non potest: sed si mulier habeat alias iurisdictionem de iure communi vel consuetudine, nam tunc etiam super rebus temporalibus ecclesiae potest in eam valide compromitti. h. d. clari.

Innocentius III. cancellario & magistro Lotb. canonico Parisien.

Dilecti filii Abbas e & conventus de Scarduna Clericorum ordinis, sua nobis querela monstrarunt, quod cum inter eos ex una parte, ac hospitalarios ex altera, super usufructu cuiusdam nemoris quaestio verteretur, in A. reginam Francorum fuit compromissum utrinque, quae causa meritis intellectis, arbitrium duxit per definitivam sententiam promulgandam: [1 & 7.] Quamvis autem secundam regulam juris civilis foeminae a publicis officiis sint remota, & alibi dicatur d, quod licet summae opinionis existant, si arbitrium in se susceperint, vel si patronae inter liberos suos interposuerint audientiam, ab omni sunt e. iudiciali examine separanda, ut ex earum prolatione nulla poena adversus earum contempiores, nullaque pacti exceptio habeatur: quia tamen iuxta consuetudinem adprobata, quae pro lege servatur, in partibus Gallicanis foeminae praecellentes in subditos suos ordinariam iurisdictionem habere noscuntur, mandamus, quatenus hospitalarios, ut arbitrium ipsum praesertim cum Episcoporum fuerit praesentia & consilio roboratum, sicut provide latum est, & ab utraque parte sponte receptum, observent, per poenam in compromisso statutam adpel. postipo. compellatis.

a C. 2. eod. tit. in 2. compil. b. Id est, ecclesiastica iurisdictione, vel disciplina: non discretione. c. Cap. 1. eod. tit. in 3. compil. d. lult. C. de arbitris. e. al. sint.

nate dicti Archiepiscopi factum sit, cui causa, de qua dicitur compromissum, fuerat delegata.

[1 Partibus in tua presentia constituti hospitalarii à te exco-

[2 Unde cum super his dubietas fuisset exorta per ap. sed. orationem dicitur petisti, qualiter super negotio isto tibi sit procedendum.]

CAP. X.

Super dictis electis ad eandem pralaturam in discordia compromissum in ordinariis, morte alterius compromittentium expirat compromissum: ordinarius tamen ex potestate ordinaria procedit super iure superstitis, antequam fiat transitus ad aliam electionem.

Honorius III. Archiepiscopo Coloniensi.

Ex parte tua nostris est auribus intimatum, quod vacante prepositura sancti a Cuneberti in Colonia, canonici eiusdem ecclesie vota sua diviserunt in duos, videlicet H. de Iuliac, b & G. de c Lombardia: & infra. Cumque postmodum tractaretur super electione huiusmodi, & partes essent in tua presentia constituta, in te demum super hoc fide praestita compromittere curaverunt, qui causa meritis diligenter inspectis ad proferendam definitivam sententiam diem ipsis consentientibus praefixam. Interim vero praefato H. ab una parte electo solano de medio supra dictis canonicis inhibere curasti, ut praedicta sententia procederet ad electionem aliam faciendam: quorum quidam nihilo minus B. Coloniensem, canonicum elegerunt. Die igitur quo sententia proferri debuit, in tua presentia partibus constitutis, dictus B. allegavit, quod procederet ulterius non deberes. Quapropter tibi edoceri à nobis humiliter postulanti, breviter respondemus: quod licet arbitrium sit finitum, per mortem ipsius a H. prius tamen de primae electionis meritis debuisti cognoscere, quam processus fieret ad secundam: nam si dictus C. superstitis in electione jus habet, secunda constat penitus non valere.

CAP. XI.

Arbitrari post rem iudicatam super dictis sortibus novis adsumptis, non possit per suam arbitriam sententiam immutare, etiam si de compromissis inter partes mandatum accepit à Papa.

Idem electo & Abbati sancti Zenonis & C. canonico Veronensi.

Proposita nobis Feltrinae & Bellinae f. electi petitio continebat, quod cum causa, quae inter antecessorem suum ex parte una, & cives Terulanis ex altera, super discordia & rebus aliis vertebatur, per sententiam Hostiensis Episcopi tunc Apost. sed. leg. fuerit terminata: [1 & 7.] Tandem super quibusdam discordiis, quae hinc inde videbantur exortae, in ducem Venetorum tanquam in arbitrum cum parte altera compromissit: [2 & 7.]

Licet autem eidem literas nostras miserimus, ut ad componendum inter partes laborare deberet, cum tamen intentionis nostrae non fuerit immutare sententiam ipsam, vel sopitas per eam querimonias suscitare: mandamus quatenus praefatis literis non obstantibus, quicquid per praeominati ducis arbitrium contra ipsius legati sententiam inveneritis esse factum, in irritum revocatis: g & ei districtius inhibentes, ne ulterius

a Vindicta al. Caliberta. b Villaco. c Barbaria. d. Vide l. cum proferre. §. 1. §. l. sed. interpellatur. ff. eod. e al. electio. Abbas. f. al. Felcen. al. Eihen. al. Belnen. al. Bellien. g. Ad hanc locum, vide. Abba.

in compromisso procedat, eundem ad restitutionem obfidum occasione illius compromissi sibi datorum, ut ipsi arbitrium servaretur, per cens. ecclies. compellentes.

[1 Et ipsius antecessor electi adjudicata sibi per legatum eundem diu pacifice possedisset, ipse nihilominus habito canonicorum suorum assensu in praedictum ecclesiarum suarum.]

[2 Qui veniens contra eandem sententiam auct. ap. confirmatam super rebus iudicatis ab eodem legato adversus praedictam ecclesiam aequitate postposita iniquum arbitrium promulgavit.]

CAP. XII.

Non valet compromissum factum in duos seu plures, hoc adjecto, ut in casu discordia eligatur tertius per eosdem vel alios. h. d. Gregorius IX. decano & magistro P. canonico S. Petri Atrabatenfis diocesis.

Innotuit nobis Gulielmo laico conquerente, quod cum O. laicus ipsum super quadam summa pecuniae coram iudicibus auctoritate Apostolica convenisset, tandem fuit à partibus in duos arbitros compromissum: sic tamen quod si illi duo adinvicem discordarent, tertium adderent iudices nominati, retenta penes se compellendi partes ad observandum arbitrium per dictos arbitros promulgandum nihilominus potestate. Cumque tertius arbiter à iudicibus praedictis electus, cum altero duorum ipsum parti alteri condemnasset: idem ex eo sententiam à sapientibus iudicibus se gravari, quod ipsum ad observantiam huiusmodi arbitrii compellebant, nostram appellavit audientiam: sed ipsi appellatione contemptos, excommunicationis tulerunt sententiam in eundem. Ideoque mandamus, quatenus si est ita, cum legali sit provisione statutum, ut compromissum de incerta persona in arbitrium adsumenda non teneat, dictam excommunicationis sententiam denunciatis penitus nullam esse. b.

CAP. XIII.

Valet compromissum factum in unum vel in plures, ut ipsi per se causam definiant, vel per alios quos ipsi elegerint. hoc dicit, secundum intellectum, quem sensit glossa: & Innocentius in capite praecedenti, qui placet mihi. Panor.

Idem abbati & conventui totien.

Cum à nobis petitur: & infra. Ex parte vestra fuit propositum, quod olim inter vos & Senon. Archiepiscopum quaestione suborta super eo quod idem Archiepiscopus adferens, monasterium vestrum metropolitico iure sibi subesse, procuraciones & res alias exigebat à vobis. Tandem in V. sancti angeli diacon. cardin. tunc Apostolicae sedis legatum, à partibus concorditer compromisso sub certa praesens, quod arbitrio seu ordinationi eiusdem, vel duorum mediatorum, quos idem super hoc deputaret, praesens parerent: magister P. capellanus noster, & l. Archidiaconus Senon. mediatores ab eodem super hoc deputati legato, ordinando & definiendo causam huiusmodi terminaverunt. Nos igitur, quod per praedictos mediatores super hoc actum est, auctoritate Apostolica confirmamus.

CAP. XIV.

Compromissum ante sententiam latam finitur morte alterius compromittentium, unde non transit in heredes compromittentium, nisi de eis sit casuum in compromisso, hoc dicit, comprehendendo mentem capituli.

Idem.

Compromissum non extenditur in compromittentis heredes, si de ipsis non caveatur ibidem. c.

a Observationem. b Vide litem finium. §. si in duos. ff. eo. c. Vide l. veteribus. C. de contra. & comm. stipul.

